

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANA BİLİM DALI
MALİ HUKUK BİLİM DALI

**TÜRK VERGİ SİSTEMİ AÇISINDAN SERMAYE ŞİRKETLERİNİN
BİRLEŞMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

EMRAH UYSAL

İstanbul, 2010

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANA BİLİM DALI
MALİ HUKUK BİLİM DALI

**TÜRK VERGİ SİSTEMİ AÇISINDAN SERMAYE ŞİRKETLERİNİN
BİRLEŞMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

EMRAH UYSAL

Danışman: Yrd. Doç. A. Bumin DOĞRUSÖZ

İstanbul, 2010

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

MALİYE Anabilim Dalı MALİ HUKUK Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi
EMRAH UYSAL'ın TÜRK VERGİ SİSTEMİ AÇISINDAN SERMAYE
ŞİRKETLERİNİN BİRLEŞMESİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun
25.01.2010 tarih ve 2010-1/26 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi 22.03.2010

- 1) Tez Danışmanı : YRD. DOÇ.DR. AHMET BUMİN DOĞRUSÖZ
2) Jüri Üyesi : YRD. DOÇ.DR. VEYSİ İHSAN SEVİĞ
3) Jüri Üyesi : YRD. DOÇ.DR. SUAT YAVUZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM: ŞİRKET BİRLEŞMELERİ.....	3
1.1. TÜRK TİCARET KANUNUNA GÖRE ŞİRKETLER	3
1.1.1 Şahıs Şirketleri.....	3
1.1.2. Sermaye Şirketleri.....	4
1.2. ŞİRKET BİRLEŞMELERİ.....	5
1.2.1. Birleşmenin Tanımı	5
1.2.2. Birleşmenin Nedenleri	7
1.2.2.1. Ölçek Ekonomilerinden Yararlanma	9
1.2.2.2. Yetenekli Yönetime Sahip Olma	9
1.2.2.3. Birleşmenin İç Büyümeye Göre Avantajlarının Olması.....	10
1.2.2.4. Finansal Nedenler	10
1.2.2.5. Vergi Avantajı.....	11
1.2.2.6. Değerli Sınai Haklara Sahip Olma.....	11
1.2.2.7. Büyük Bir İşletme Yaratma	11
1.2.2.8. Rekabetin Azaltılması.....	12
1.2.2.9. Psikolojik Nedenler.....	12
1.2.3. Birleşme Şekilleri	12
1.2.3.1. Ekonomik Faaliyet Alanlarına Göre Şirket Birleşmeleri.....	13
1.2.3.1.1. Yatay Birleşmeler	13
1.2.3.1.2. Dikey Birleşmeler	13
1.2.3.1.3. Dairesel Birleşmeler	14

1.2.3.1.4. Çok Yönlü Dağılma ile Birleşmeler	14
1.2.3.2. Hukuki Yapılarına Göre Şirket Birleşmeleri	14
1.2.3.2.1. Biçimsel Birleşmeler.....	14
1.2.3.2.2. Biçimsel Olmayan Birleşmeler	17
1.2.3.2.3. Centilmenlik Anlaşmaları	17
1.2.3.2.4. Kartel	17
1.2.3.2.5. Çıkar Grupları	18
1.2.3.2.6. Yönetim Kurullarının Aynı Kişilerden Oluşması Nedeni ile İşbirliği İçinde Çalışan Şirketler.....	18
1.2.4. Şirket Birleşmelerinin Tarihsel Gelişimi	18
1.2.4.1. Dünya’da Şirket Birleşmeleri	18
1.2.4.2. Türkiye’de Şirket Birleşmeleri	20

İKİNCİ BÖLÜM: TÜRK TİCARET HUKUKU AÇISINDAN BİRLEŞME VE DEVİR 33

2.1. TÜRK TİCARET KANUNU AÇISINDAN BİRLEŞME.....	34
2.1.1. Birleşmenin Hukuki Tanımı	35
2.1.2. Birleşme Türleri.....	36
2.1.2.1. Tam Birleşme (Yeni Kuruluş)	37
2.1.2.2. Katılma Şeklinde Birleşme (Devralma).....	37
2.1.3. Birleşmenin Hukuki Sonuçları.....	38
2.1.3.1. Malvarlıklarının Birleşmesi	38
2.1.3.2. Tasfiyesiz İnfisah.....	38
2.1.3.3. Değiştirme Primi.....	39
2.1.3.4. Alacaklıların İtiraz Hakkı	40
2.1.3.5. Dağılan Şirket Ortaklarına Pay Verilmesi	40
2.1.3.6. Külli Halefiyet	41
2.1.4. Birleşme Türleri.....	43
2.1.4.1. Yeni Kuruluş Yoluyla Birleşmeler	43
2.1.4.2. Devralma Yoluyla Birleşmeler	43
2.1.5. Birleşmenin Koşulları	45

2.1.6. Birleşmenin İlkeleri	48
2.1.6.1. Malvarlığının Bütünüyle Devredilmesi	48
2.1.6.2. Malvarlığını Devreden Şirketin Birleşme ile İnfisah Etmesi.....	48
2.1.6.3. Karşı Edimin Yeni Şirketin Payları Olması.....	48
2.2. TÜRK TİCARET KANUNU AÇISINDAN DEVİR	48
2.2.1. Devrin Hukuki Tanımı.....	48
2.2.2. Devir İşleminin Niteliği	49
2.2.3. Devir İşleminin Tarafları	49
2.2.4. Devrin Unsurları	49
2.2.4.1. Malvarlığının Bütünüyle Devredilmesi	49
2.2.4.2. Mal Varlığını Devreden Kurumun Devir ile İnfisah Etmesi (Tasfiyesiz İnfisah)	50
2.2.4.3. Devir Dolayısıyla Devralınan Şirketin Mal Varlığının Devralan Şirketin Paylarını Teşkil Etmesi (Değiştirme Birimi)	50
2.3. TÜRK TİCARET KANUNU AÇISINDAN SERMAYE ŞİRKETLERİNİN BİRLEŞMESİ VE DEVRİ.....	51
2.3.1. Anonim Şirketlerin Birleşmesi ve Devri	52
2.3.1.1. Bir Anonim Şirketin, Diğer Bir Anonim Şirket Tarafından Devralınması.....	53
2.3.1.2. Birden Çok Anonim Şirketin, Yeni Kurulacak Bir Anonim Şirket Tarafından Devralınması.....	54
2.3.1.3. Bir Anonim Şirketin, Sermayesi Paylara Bölünmüş Bir Komandit Şirket Tarafından Devralınması	54
2.3.1.4. Bir Anonim Şirketin Bir Kamu Kurumu Tarafından Devralınması	55
2.3.2. Limited Şirketlerin Birleşmesi ve Devri	56
2.3.3. Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketlerin Birleşmesi ve Devri	56
2.3.4.1 Anonim Şirketlerin Kendi Aralarındaki Birleşme İşlemleri.....	57
2.3.4.1.1 Hazırlık Safhası.....	57
2.3.4.1.2 Gerçekleştirme Safhası	58
2.3.4.1.3 Yürütme Safhası	59
2.4. BİRLEŞME SÖZLEŞMESİ	59
2.4.1. Birleşme Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği	59
2.4.2. Birleşme Sözleşmesinin İçeriği	60

2.4.3. Birleşme Sözleşmesinin Şekli.....	64
2.5. BİRLEŞME SIRASINDA YAPILACAK İŞLEMLER.....	64
2.5.1. Halka Açık Anonim Şirketlerde Birleşme Sırasında Yapılacak İşlemler.....	64
2.5.2. Halka Açık Olmayan Anonim Şirketlerde Birleşme Sırasında Yapılacak İşlemler	65
2.5.2.1. Devralma Suretiyle Birleşmelerde Yapılması Gereken İşlemler.....	65
2.5.2.1.1. Birleşme Ön Sözleşmesinin Hazırlanması.....	65
2.5.2.1.2. Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması.....	67
2.5.2.1.3. Şirket Öz Varlıklarının Tespiti	68
2.5.2.1.4. Birleşme Sözleşmesinin Hazırlanması.....	69
2.5.2.1.5. Birleşme Sözleşmesinin Kabul Edilmesi	69
2.5.2.1.6. Devrolan Şirketin Sermaye Artırımı İşlemi.....	70
2.5.2.1.7. Birleşmenin Hüküm İfade Etmesi.....	70
2.5.2.2. Yeni Şirket Kurulması Şeklindeki Birleşmelerde Yapılması Gereken İşlemler	71
2.6. SERMAYENİN YİTİRİLMESİ VEYA BORCA BATIKLIK HALİNDE BİRLEŞMEYE KATILMA.....	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRK VERGİ HUKUKU AÇISINDAN SERMAYE ŞİRKETLERİNİN BİRLEŞMESİ 73

3.1. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU AÇISINDAN BİRLEŞME VE DEVİR	73
3.1.1. Birleşmeye İlişkin Dönemler	76
3.1.1.1. Ara Dönem Kıst Dönem	76
3.1.1.2. Birleşme Dönemi	77
3.1.2. Birleşme Karının Hesaplanması	78
3.1.3. Birleşme Karının Beyanı ve Ödenmesi	82
3.1.4. Birleşme ile İlgili Beyannamelerin Verilmesi	82
3.1.4.1. Beyannamelerin Verilmesine İlişkin Sorumluluk.....	82
3.1.4.1.1. Birleşme Beyannamesinin Verilmesine İlişkin Sorumluluk.....	82
3.1.4.1.2. Birleşme Öncesi Dönemlerle İlgili Beyannamelerin Verilmesi Bakımından Sorumluluk.....	82
3.1.4.1.3. Tahakkuk Etmiş Vergilerin Ödenmesi Yönünden Sorumluluk	83

3.1.4.1.4. İtirazlı Tarhiyatlar İçin Karşılık Ayrılması Yönünden Sorumluluk	83
3.1.4.1.5. Birleşme İşlemlerinin İncelenmesini İstemeye İlişkin Sorumluluk.....	83
3.1.4.2. Birleşme Öncesi (Kıst) Döneme Ait Beyannamenin Verilmesi	83
3.1.4.3. Birleşme Beyannamesinin Verilme Zamanı	84
3.1.4.4. Tahakkuk Etmiş Vergilerin Ödenmesi İtirazlı Tarhiyat İçin Karşılık Ayrılması	84
3.1.4.5. Birleşme Muamelesinin İncelenmesi.....	85
3.1.5. Birleşme Karı Üzerinden Tarh Edilen Vergilerin Ödenmesi.....	86
3.1.6. Birleşme Halinde Geçici Vergi Uygulaması	86
3.1.7. Birleşme Halinde Sorumluluk	86
3.1.8. Birleşme Beyannamesinin Yeminli Mali Müşavirlere Tasdik Ettirilmesi.....	87
3.1.9. Birleşme İle İlgili Özellik Arz Eden Konular	88
3.1.9.1. Birleşme Giderleri.....	88
3.1.9.2. Birleşen Kurumlara İlişkin Zararlar.....	89
3.1.9.3. Birleşen Şirkete Ait Gayrimenkullerin Satışında KVK'nın 5/1-e Maddesinin Uygulanması	90
3.1.9.5. Birleşen Şirketin, Birleşilen Şirket Sermaye Payına Sahip Olması.....	91
3.1.9.6. Birleşen Şirketin, Birleşilen Şirkette İştirakinin Olması	92
3.1.9.7. Birleşme Halinde Birleşen Kurumun Zararları Birleşilen Kurum Tarafından İndirilmesi.....	92
3.1.9.8. Birleşme Halinde Amortisman Uygulaması	93
3.1.9.9. Birleşen Şirketin Gayrimenkul ve Taşitlarının Birleşen Şirkete İntikali	93
3.1.9.10. Birleşme İşlemlerinin Serbest Bölge Kazanç İstisnasına Etkisi	94
3.1.9.11. Yeni Defter Tasdiki	96
3.1.9.12. Birleşen Şirketin Hak, İmtiyaz ve Ruhsatları	96
3.1.9.13. Özsermaye Tespiti	97
3.1.9.14. Birleşme Primi	99
3.1.9.15. Değiştirme Priminin ve Arttırılacak Sermaye Tutarının Hesaplanması	101
3.1.10. 5904 Sayılı Kanun'la KOBİ Birleşmelerine Sağlanan Teşvikler	104
3.1.10.1. Yasal Düzenleme	105
3.1.10.2. KOBİ Tanımı	107
3.1.10.3. KOBİ Birleşmelerinde Kurumlar Vergisi İstisnası Uygulaması	108

3.1.10.4. Birleşilen Kurumun Daha Sonraki Tarihlerde Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi İşlemlerine Tabi Tutulması	111
3.1.10.5. Birleşme Tarihi	111
3.1.10.6. Birleşme Beyannamesinin Verilme Süresi	112
3.1.10.7. KOBİ Birleşmelerinde Zarar Mahsubu.....	112
3.1.10.8. Amortisman Uygulamaları	114
3.1.10.9. Birleşilen Kurumda Devralınan Varlıkların Satışı Nedeniyle Doğan Zararlar	115
3.1.10.10. Taşınmaz ve İştirak Hissesi Satış Kazancı İstisnası Karşısındaki Durumu.	115
3.1.10.11. Sadece Teşviklerden Yararlanmak Amacıyla Yapılan İşlemlerin Durumu.	115
3.2. DİĞER VERGİ KANUNLARI AÇISINDAN BİRLEŞME	116
3.2.1. Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından	116
3.2.1.1. Birleşmenin KDV'ye Tabi Olduğu.....	116
3.2.1.2. Birleşmelerde KDV Matrahı.....	117
3.2.1.3. Birleşen Kurumun Aktifinde Yer Alan İndirilecek KDV'nin Durumu.....	118
3.2.1.4. Birleşme Halinde KDV Uygulaması	120
3.2.1.4.1. Yeni Kuruluş Yoluyla Birleşmelerde KDV Uygulaması	120
3.2.1.4.2. Devir (İltihak) Suretiyle Birleşmelerde KDV Uygulaması	120
3.2.1.5. KDV Beyannamelerinin Şekil ve Muhtevası.....	120
3.2.1.6. KDV Beyannamesinin Verilme Zamanı.....	120
3.2.2. Gelir Vergisi Kanunu Açısından.....	122
3.2.3. Damga Vergisi Kanunu Açısından	122
3.2.4. Harçlar Kanunu Açısından.....	123
3.2.5. Özel Tüketim Vergisi Kanunu Açısından.....	123
3.2.6. 6183 Sayılı Kanun Açısından	124
3.2.7. Vergi Usul Kanunu Açısından.....	124
3.2.7.1. Yenileme Fonu.....	124
3.2.7.2. Devralınan Sabit Kıymetler İçin Amortisman Ayırma Uygulaması	125
3.2.8. BSMV Kanunu Açısından	125
3.3. REKABET HUKUKU AÇISINDAN ŞİRKET BİRLEŞMELERİ.....	126
3.4. SERMAYE PİYASASI MEVZUATI AÇISINDAN ŞİRKET BİRLEŞMELERİ	132
3.4.1. Sermaye Piyasası Kanununda Yer Alan Hükümler	133

3.4.1.1. Muhasebe, Mali Tablo ve Rapor Standartları, İlan, Bağımsız Denetleme	133
3.4.1.2. Kamunun Aydınlatılmasında Özel Durumlar	134
3.4.2. Devir ve Birleşme Prosedürü	135
3.4.2.1. Yetkili Organların Ön Kararı	135
3.4.2.2. Birleşmeye Esas Alınacak Mali Tablolar ve Özel Bağımsız Denetim Raporunun Hazırlanması	136
3.4.2.3. Bilirkişi İncelemesi	136
3.4.2.4. Uzman Kuruluş İncelemesi	136
3.4.2.5. Birleşme Sözleşmesinin Hazırlanması	137
3.4.2.6. Yönetim Kurulu Raporu	137
3.4.2.7. Kurul'a Başvurularak Birleşme İçin Önizin Alınması	137
3.4.2.8. Pay Sahiplerinin Bilgilendirilmesi	138
3.4.2.9. Birleşme Sözleşmesinin Onaylandığı ve Devir Nedeniyle Yapılacak Sermaye Artırımı Kararının Alındığı Genel Kurul Toplantıları	138
3.4.2.10. Devralma Suretiyle Birleşme İşlemi Nedeniyle İhraç Edilecek Hisse Senetlerinin Kurul Kaydına Alınması İçin Kurula Başvurulması	139
3.4.2.11. Kayda Alma Ücreti	139
3.4.2.12. Hisse Senetlerinin Teslim Esasları	140
3.4.2.13. Kurul'a Bildirim	140

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: TÜRK VERGİ HUKUKU AÇISINDAN SERMAYE ŞİRKETLERİNİN DEVİRİ 142

4.1. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU AÇISINDAN DEVİR	142
4.1.1. Devrin Gerçekleştirilmesi	142
4.1.2. Devir İçin Aranılan Şartlar	143
4.1.2.1. Kanuni veya İş Merkezlerinin Türkiye'de Bulunma Şartı	143
4.1.2.2. Birleşen Kurum Devir Tarihindeki Bilanço Değerlerinin Tamamı Birleşen Kurum Tarafından Kül Halinde Alınarak Aynen Bilançosuna Geçirilmelidir	144
4.1.3. Devir Halinde Vergilendirme Koşulları	144
4.1.3.1. Devir Beyannamesi (Kurumlar Vergisi Beyannamesi)	145
4.1.3.2. Vergi Borçları	146

4.1.4. Birleşen Kurumca Kıst Döneme Ait Kurumlar Vergisi Beyannamesinin Verilmesi	147
4.1.5. Tahakkuk Eden Vergilerin Ödenmesi.....	148
4.1.6. Birleşen Şirketin Kıst Dönem Beyannamesinin Yeminli Mali Müşavire Tasdik Ettirilmesi.....	148
4.1.7. Devir ile İlgili Özellik Arz Eden Hususlar	149
4.1.7.1. Devir Giderleri	149
4.1.7.2. Birleşen Kuruma Ait Zararlar	150
4.1.7.2.1. Devir Durumunda Zarar Mahsubu.....	150
4.1.7.2.2. Öz sermaye Tutarı.....	150
4.1.7.2.3. Devir Halinde Zarar Mahsubu Yapılabilmesinin Şartları.....	151
4.1.7.2.4. Devir Halinde Zarar Mahsubunun Sırası ve Mahsup Edilemeyen Zarar Tutarları	151
4.1.7.3. Geçici Vergi Uygulaması.....	152
4.1.7.4. Devir Halinde Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 5/e. Hükmünün Uygulanması	152
4.1.7.4.1. Birleşen Şirketin Gayrimenkullerinin Devir Tarihinden Önce Satmış Olması	152
4.1.7.4.1. Birleşen Şirkete Ait Gayrimenkullerin Devir Tarihinden Sonra Birleşen Şirket Tarafından Satılması	153
4.1.7.5. Amortisman Uygulaması	153
4.2. DİĞER VERGİ KANUNLARI AÇISINDAN DEVİR	154
4.2.1. Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından	154
4.2.2. Gelir Vergisi Kanunu Açısından.....	156
4.2.3. Damga Vergisi Kanunu Açısından	157
4.2.4. Harçlar Kanunu Açısından.....	158
4.2.5. Özel Tüketim Vergisi Kanunu Açısından.....	158
4.2.6. 6183 Sayılı Kanun Açısından	160
4.2.7. Gider Vergileri Kanunu Açısından	160
SONUÇ.....	163

EKLER.....	166
(Ek/1) Birleşme Öncesi İstenen Belgeler.....	166
(Ek/2) Birleşme veya Devralma Sonrası Kurul Kaydı İçin İstenen Belgeler	167
(Ek/3) Ortaklık Devralma Yoluyla Birleşme İşleminde Hazırlanacak Duyuru Metni .	168
 KAYNAKÇA	 172

TABLO VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 2: 2007 Yılı En Büyük 10 Şirket Birleşmesi.....	32
Tablo 3: 2008 Yılı En Büyük 10 Şirket Birleşmesi.....	32

KISALTMALAR

<i>a.g.e.</i>	Adı geçen eser
<i>a.g.m.</i>	Adı geçen makale
<i>A.Ş.</i>	Anonim Şirket
<i>B.S.M.V</i>	Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
<i>DVK</i>	Damga Vergisi Kanunu
<i>GVK</i>	Gelir Vergisi Kanunu
<i>Geç.</i>	Geçici
<i>HUK</i>	Hesap Uzmanları Kurulu
<i>KDV</i>	Katma Değer Vergisi
<i>KDVK</i>	Katma Değer Vergisi Kanunu
<i>KVK</i>	Kurumlar Vergisi Kanunu
<i>Muk.</i>	Mükteza (Özelge)
<i>Mük.</i>	Mükerrer
<i>ÖTVK</i>	Özel Tüketim Vergisi Kanunu
<i>R.G.</i>	Resmi Gazete
<i>RKHK</i>	Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
<i>SPK</i>	Sermaye Piyasası Kurulu
<i>TTK</i>	Türk Ticaret Kanunu
<i>VUK</i>	Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Şirketler, globalleşen dünyada piyasada tutunabilmek, daha güçlü olabilmek, bilgi çağının gerektirdiği yeni teknolojilerden yararlanabilmek, faaliyet gösterdikleri alanda bozulan dengelerini yeniden kazanabilmek ve bazı vergi avantajlarından yararlanabilmek gibi nedenlerle başka şirketlerle doğrudan veya dolaylı olarak ortaklık ve işbirliği ilişkisine girerler. Birleşme, devir, bölünme ve hisse değişimi şeklinde gerçekleşen ve günümüz iş dünyasında gittikçe önem kazanan olan bu yapı değişiklikleri, gerek vergilendirme ve gerekse muhasebe açısından üzerinde durulmasını önemli kılmakta ve konu ile ilgili düzenlemelerin gözden geçirilmesini zorunlu hale getirmektedir.

Bu bağlamda, şirket birleşmeleri dünyadaki genel eğilime paralel olarak ülkemizde de şirketler açısından bir tutunma ve büyüme stratejisi olarak ele alınmış ve her geçen gün daha fazla ilgi duyulan bir konu haline gelmiştir. Konunun artan önemi, yasal olarak da mevzuatın gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede, vergi kanunlarında ve Türk Ticaret Kanunu'nda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bunların şekli ve usulü sorunlulukları yanında yapılan değişikliklerin vergisel boyutu da yatırımcının önem verdiği birinci sıradaki husustur.

Son zamanlarda, işletmelerin birleşmenin avantajlarından yararlanmak amacıyla sıkça başvurmaya başladıkları görülmektedir. Türkiye'de birleşme, TTK'da ve KVK'da düzenlenmiştir. TTK'da, birleşme tasfiyesiz infisah hükmündedir. KVK'da ise birleşme, tasfiye hükmündedir.

KVK'nın 18. maddesine göre birleşme işlemleri, birleşme dönemi süresince elde edilecek bir kar olması durumunda kurumlar vergisi matrahına eklenmek suretiyle vergilendirilecektir. Bu birleşme işlemi sırasında kar çıkmaması durumunda, kurumlar vergisi aşamasında bir yarar sağlamayacak ancak yürütülen işlemler esnasında diğer vergi kanunları açısından istisnalara tabi olacaktır.

Çalışmanın ana teması, günümüzde güncel bir konu olan ve önemi gittikçe artan şirket birleşme ve devralmaları hakkında bilgi vermek ve şirket birleşmelerinin vergi sistemi içindeki yerinin kavranmasına yardımcı olmaktır.

Türk Vergi Sistemi Açısından Sermaye Şirketlerinde Birleşme ve Devir konulu çalışmamızın birinci bölümünde öncelikle şirketlerin genel yapısı incelenmiş, şirket birleşmelerinin tanımına, nedenlerine, şekillerine, sınıflandırılmasına ve tarihsel gelişimine yer verilmiştir.

İkinci bölümde birleşme ve devir işlemleri Türk Ticaret Hukuku açısından incelenmiş; öncelikle Türk Ticaret Kanunu açısından birleşme, ardından Türk Ticaret Kanunu açısından devir konularına ayrıntılarıyla yer verilmiştir. Ardından yine Türk Ticaret Kanunu açısından sermaye şirketlerinin birleşme ve devir işlemleri konusuna değinilmiştir. Birleşme sözleşmesi konusu incelenmiş, birleşme sırasında yapılacak işlemler ayrıntılarıyla açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde Türk Vergi Hukuku açısından sermaye şirketlerinin birleşmesi konusu incelenmiş, beraberinde Kurumlar Vergisi, Katma Değer Vergisi, Gelir Vergisi, Damga Vergisi, Harçlar, Özel Tüketim Vergisi, Vergi Usul ve BSMV Kanunu açısından birleşme işlemlerinin durumu açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak da Rekabet Hukuku ve Sermaye Piyasası açısından şirket birleşmeleri konusu işlenmiştir.

Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölümde ise Türk Vergi Hukuku açısından sermaye şirketlerinin devri konusu incelenmiş, yine Kurumlar Vergisi ve diğer vergi kanunları açısından devir işlemleri incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

1.1. TÜRK TİCARET KANUNUNA GÖRE ŞİRKETLER

Türk Ticaret Kanunu (TTK)'na göre kurulan şirketler ticaret şirketleridir. Ticaret Şirketleri, Şahıs Şirketleri ve Sermaye Şirketleri olmak üzere gruplara ayrılmıştır. Şahıs Şirketleri; Kollektif Şirketler, Komandit Şirketlerden oluşmaktadır. Sermaye Şirketleri ise Anonim Şirketler, Limited Şirketler ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketlerden oluşmaktadır.¹

1.1.1 Şahıs Şirketleri

Şahıs şirketleri TTK madde 153-268'de ele alınmış olan kolektif ve komandit şirketlerden oluşmaktadır. Ticari işletme işletecek olanlar, birbirlerine güvenen birbirlerini yakından tanıyan kişiler olduğunda, genellikle şahıs şirketi kurmayı tercih ederler.

Kollektif Şirket; Ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek maksadıyla hakiki şahıslar arasında kurulan ve ortaklarından hiçbirisinin sorumluluğu şirket alacaklılarına karşı sınırlanmamış olan şirkettir.²

Komandit Şirket; Ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacıyla kurulan ve şirket alacaklılarına karşı ortaklardan bir ya da birkaçının sınırsız sorumlu, diğerlerinin sorumlulukları ise koydukları sermaye ile sınırlanmış olan şirkettir.³ Komandit şirket türünde iki tip ortak vardır. Birincisi, gerçek kişilerden oluşan ve şirket alacaklılarına karşı sorumluluklarının sınırsız olduğu komandite ortaklar, ikincisi ise gerçek ya da tüzel kişi olabilen ve şirket alacaklılarına karşı sorumlulukları koydukları sermaye ile sınırlı olan komanditer ortaklardır.⁴

---

¹ Ümit Ataman, **Şirketler Muhasebesi**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000, s.21.

² Remzi Özmen, **Türk Ticaret Kanunu**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2002, s.52.

³ Sabri Bektöre, Yılmaz Benligiray ve Davut Aydın, **Muhasebe Uygulamaları**, Dördüncü Baskı, Eskişehir: A.Ü. Yayınları, 1998, s.270.

⁴ Güneş ve Akbıyık, **İşletmelerde Birleşme ve Tasfiye Uygulamaları**, İstanbul: İSMMMO Yayınları, 2002, s.19.

Komandit şirketler tüzel kişilik olarak vergi ödemezler. Kolektif şirkette olduğu gibi gelir vergisi mükellefidirler. Komandite ortağın şirketten elde ettiği kar beyannamesinde ticari kazanç, komanditerin payına düşen kar ise menkul sermaye iradı olarak yer alır ve buna göre vergilendirilir.⁵

1.1.2. Sermaye Şirketleri

Sermaye şirketlerinde şahıs şirketlerinin aksine, üçüncü kişilere karşı güven unsurunu, şirketin sahip olduğu mal varlığı oluşturmaktadır. Sermaye şirketlerinde şirketin sahip olduğu mal varlığı ne kadar çoksa, o şirket o oranda güçlü kabul edilmektedir.⁶ Bu gruba giren şirketler isim ve itibarını sermayesinden alırlar. Diğer bir ifadeyle sermaye ögesi ön plandadır. Şirket güç ve itibarını sermayesinden almaktadır.⁷ Sermaye şirketleri de anonim şirketler, limited şirketler ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerden oluşmaktadır.

Anonim Şirket; Bir unvana sahip sermayesi muayyen ve paylara bölünmüş olan ve borçlarından dolayı yalnız mamelekiyle mesul bulunan şirkettir. Ortakların mesuliyeti, taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile sınırlıdır. Şirketin kurulabilmesi için şirkette pay sahibi en az 5 ortağın bulunması gerekir.⁸

Limited Şirket; İki veya daha fazla gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticari unvan altında kurulup ortaklarının sorumluluğu koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlı ve esas sermayesi muayyen olan şirkete denir. Limited şirketler, hisse senedi ve tahvil çıkaramazlar, bankacılık ve sigortacılık faaliyetinde bulunamazlar.

Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirket; En az beş gerçek veya tüzel kişinin belli bir iktisadi gaye veya konu ile uğraşmak üzere bir unvan altında kurdukları, esas sermayesi paylara bölünmüş, ortaklarından bir veya birkaçı şirket alacaklılarına karşı bir kollektif şirket, diğerleri bir anonim şirket ortağı gibi sorumlu olan hak ehliyeti işletme konusu ile sınırlı, tüzel kişiliğe sahip bir ticaret şirkettir. Sermayesi paylara bölünmüş olan komandit şirket, komandite ve komanditer ortaklardan oluşur. Komandite ve komanditer ortakların şirket alacaklarına karşı alacaklarına karşı taşıdıkları sorumluluklar komandit

---

⁵ Mine Gemi Altunış, **Şirketler Muhasebesi**, İstanbul: Beta Yayınları, 1996, s.57.

⁶ Hasan Türedi, **Şirketler Muhasebesi**, Trabzon: Celepler Matbaacılık, 2002, s.10.

⁷ Şerafettin Sevim, **Şirketler Muhasebesi**, İkinci Baskı, Kütahya: Ekspres Yayıncılık, 1999, s.6.

⁸ Güneş ve Akbıyık, 2002, **a.g.e.**, s.20.

şirketteki gibidir. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketin temsil ve yönetimi komandite ortaklara aittir.⁹

Gerçek kişiler, kamu tüzel kişileri veya dernekler tarafından kurulan kooperatiflerin en az 7 kurucusu bulunur. Kooperatifler kar elde etmek amacıyla değil, daha çok karşılıklı yardımlaşma, dayanışma ve korunma amacıyla kurulur.

Amaçları kar olmamasına karşın, yine de ortakların menfaatlerine katkıda bulunmak için kurulurlar. Herkes kooperatiflere üye olabilir ve ayrılabilir. Her ortak Genel Kurul'un üyesidir. Genel Kurul'da her üyenin hakkı eşittir. Konulan sermaye oy hakkı üzerinde etkili değildir.¹⁰

Kooperatifler, 1844 yılında İngiltere'de Rochedale kasabasında kurulan Uluslararası Kooperatif Alyansı'nın geliştirdiği 6 temel ilkeye göre çalışmaktadır. Bunlar; Serbest giriş ilkesi, demokratik yönetim ilkesi, sermayeye sınırlı faiz verilmesi ilkesi, risturn verilmesi ilkesi, kooperatifler ile işbirliği ilkesi, kooperatif eğitiminin geliştirilmesi ilkesidir.¹¹

1.2. ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

1.2.1. Birleşmenin Tanımı

Günümüzde ekonomik hayatın lokomotifleri olan işletmeler, amaç ve hedeflerine ulaşabilmek için faaliyet gösteren en önemli kuruluşlardır. Bu amaç ve hedeflere ulaşabilmek için işletmeler, mal/mamul veya hizmeti en yüksek kalite ve en düşük maliyetle üreterek, kısa dönemde satabilecekleri en yüksek satış fiyatı ile satarak karlarını maksimum kılmak isterler.

Çağımızda ekonomik faaliyetlerin çok çeşitli ve karmaşık olması, müşteri tatminini ve kalitenin öne çıkması, ürün yaşam seyrinin kısalması, rekabetin sertleşmesi ve küresel platforma taşınması vb. nedenlerden dolayı işletmelerin güç birliği yaparak, pazardan en yüksek düzeyde pay almalarını zorunlu kılmaktadır. Günümüzde küçük ölçekli işletmelerin küresel pazarlarda rekabet bir yana, ulusal pazarlarda avantaj sağlaması dahi çok güçtür. Bu

---

⁹ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.11-12.

¹⁰ Zeyyat Sabuncuoğlu ve Tuncer Tokol, **Genel İşletme**, Bursa: Aktüel Yayıncılık, 2005, s.86.

¹¹ Halil Can ve Diğerleri, **Genel İşletmecilik Bilgileri**, Ankara: Siyasal Yayınevi, 2004, s.120-121.

nedenle işletmelerin avantajlı bir konuma gelebilmeleri için büyüyerek ve birleşerek, kurumsal bir kimlik ile teknoloji ve bilgiyi etkin kullanarak küresel pazarlarda boy göstermeleri artık kaçınılmaz bir gerçektir.

Çağımız, ilişkilerin evrenselleştiği ekonomik gücün merkezileştiği ve yoğunlaştığı bilgi çağıdır. Büyük işletmelerin dahi güçlkle barınabildiği küresel rekabet ortamında, ancak süper işletmeler varlıklarını sürdürebilmektedirler.¹²

Birleşme ve satın almalar, geçmişten bugüne büyümenin en etkili yolu olarak kabul edilmektedir. Her yıl dünya üzerinde çok sayıda birleşme ve satın alma artan bir şekilde gerçekleşmektedir. Politik, yasal ve ekonomik şartlarla birlikte, yeni endüstrilerin küresel düzeyde yeniden yapılanmaları bu artışı hızlandıran nedenlerin başında gelmektedir. Özellikle son yıllarda birleşen işletmelerin faaliyet gösterdiği alanların başında finans, bilişim, elektronik ve kimya sektörleri gelmektedir.¹³

Birleşme ve satın almalar, hızla artan bir yoğunlukta ve domino etkisine benzer bir yapıda, tüm dünya ülkelerinde işletme yönetimlerinin uyguladığı bir uygulama stratejisi haline gelmiştir. Genellikle “birleşme” ya da “şirket evliliği” olarak bilinen birleşme, satınalma, destekli satınalma, hissedarlara teklif, düşmanca ele geçirme gibi faaliyetlerin tamamı birbirinden farklılıklar göstermektedir. Yapılan farklı çalışmalarda bu tür girişimlerin tamamı indirgeyici bir yaklaşımla “birleşme” olarak ifade edilmektedir.¹⁴

Bu noktadan hareketle “birleşme kavramı” işletmeler için dikkate alınması gereken en önemli ve öncelikli kavramlardan biridir.

En genel anlamda “birleşme, kurumların iş birliği yapmak üzere, tüzel kişiliğe sahip başka bir şirket kurmalarına ya da bir veya birkaçının diğer kuruma katılmalarına denir.”¹⁵ Bir başka tanımda da “birleşme” kavramı, “birden çok şirketin güçlerini ve varlıklarını yeni bir şirket kurarak bir araya getirmeleridir”¹⁶ şeklinde ifade edilmektedir.

---

¹² Hamdi Yasaman, **Anonim Ortaklarının Birleşmesi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, No: 205, Ankara: Olgaç Matbaası, 1987, s.44.

¹³ Halil Bader Arslan, “Şirket Evliliklerinde Başarısızlığın Temel Nedenleri”, **Active Yönetim**, Temmuz-Ağustos 2001, s.44.

¹⁴ Arslan, 2001, **a.g.m.**, s.45.

¹⁵ Ümit Ataman, **Şirketler Muhasebesi**, 3. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 1997, s.317.

¹⁶ Arslan, **a.g.m.**, s.45.

Yukarıdaki tanımlar ve açıklamalardan da görüleceği üzere; birleşmenin en belirgin ve en önemli özelliği, malvarlıklarının birleşmesi ve bu birleşme sonucunda devreden ya da yeni kurulan ortaklığın pay sahiplerine, değiştirme birimine göre, devralan ya da yeni kurulan ortaklığın pay senetlerinin verilmesidir.¹⁷

Birleşmeyi gerçekleştiren şirketlerin aynı türden olması gerekmektedir. Birleşme, ancak aynı türden olan şirketler arasında olabilir. Birleşme açısından, kolektif ile komandit şirketler ve anonim ile sermayesi paylara bölünmüş şirketler aynı türden sayılırlar.¹⁸

İşletmelerin birleşmeleri değişik şekillerde ortaya çıkabilir. Örneğin,¹⁹

- İki ayrı işletme birleşerek, yeni bir işletme oluşturabilir. Bu birleşme türünde iki işletme de tüzel kişiliklerini kaybederler ve yeni bir tüzel kişilik ortaya çıkar.
- Bir işletme diğer işletmenin hisselerini satın alır. Bu birleşme şeklinde her iki işletmenin de tüzel kişilikleri devam eder.
- Bir işletme, diğer işletmenin tamamını satın alır. Bu durumda satın alınan işletmenin tüzel kişiliği sona erer.
- İşletmeler hisse senedi değişimine başvururlar. Bu durumda da işletmeler birbirine ortak olurlar.

1.2.2. Birleşmenin Nedenleri

Genel olarak şirketlerin amacı ekonomik büyümeyi gerçekleştirerek, varlıklarını korumak, sürekliliği sağlamak ve şirketin piyasa değerini maksimize etmektir. Ancak dış çevrenin dinamik olduğu gerçeği göz önüne alındığında, bu amacı gerçekleştirmek isteyen her şirketin dış çevrede yaşanan gelişmelere ve rekabete ayak uyduracak bir yapıya sahip olması gerektiği açıktır. Küreselleşme süreci ile artan rekabet, şirketlerin yaşam mücadelelerini gün geçtikçe daha zor hale getirmektedir. Güçlü bir rekabet firmaları hızlı büyümeye iter. Bu

---

¹⁷ Yasaman, 1987, a.g.e., s.12.

¹⁸ Ali Ceylan, **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Altıncı Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi, 2000, s.287.

¹⁹ Aydın Karapınar, “Şirket Birleşmeleri ve Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Değerlendirilmesi”, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Sayı: 8, 2003, s.84.

anlamda büyüme sadece üretim artışları sonucu ortaya çıkan doğal bir gerekçe olmayıp aynı zamanda ekonomik koşulların bir sonucudur.

Şirketler içsel veya dışsal büyüme stratejileri ile büyüyebilirler. İçsel büyüme; firmaların kendi olanakları ile faaliyetlerinin sonucu yarattıkları veya dışarıdan sağladıkları kaynakları yeni yatırımlara tahsisi yoluyla büyümeleri olarak tanımlanabilir.²⁰

Dışsal büyüme ise, şirket diğer bir şirketin veya şirketlerin tamamının veya bir bölümünü ele geçirerek veya yönetimlerini denetim altına alarak büyür. Bu büyüme yönetimi ekonomik yapının gelişmesi, üretim tekniğinin değişmesi, yeni üretim yöntemlerinin uygulamaya konulmasıyla özellikle XX. Yüzyılın başından itibaren önem kazanmış ve batı ülkelerinde geniş ölçüde uygulanmaya başlanmıştır.²¹

İşletme dışı büyüme stratejileri ile şirketler büyümelerini yalnızca kendi iç kaynakları ile karşılama zorunluluğundan kurtarmanın yanı sıra, uluslararası pazarlara açılma ve daha geniş bir coğrafyada faaliyet gösterebilme gibi rekabet üstünlüklerine de sahip olabilmektedirler.

Birleşmede, birleşen şirketlere ait malvarlıkları, bir araya geldiğinden, bir güçlenme meydana gelir ki, birleşmede de gaye budur.²² Birleşmelerde temel amaç büyüme olmakla birlikte, büyüme gerçekleştirilirken başka amaçlara da ulaşılmaktadır. Birleşme sonucunda ulaşılan ekonomik güç, birleşen firmaların ekonomik varlıklarının tek tek toplamından daha yüksektir. Diğer bir ifade ile tek tek işletmelerin üretim, yatırım ve pazarlama güçlerinden daha büyük bir değer ortaya çıkmaktadır. Sinerji etkisi ($2+2=5$) ile açıklanan bu durum; bütünün, kendisini oluşturan parçaların toplamından daha yüksek bir değere sahip olmasını ifade etmektedir.²³

Bu genel açıklamalardan sonra şirketleri birleşmeye iten nedenleri birkaç ana başlık altında inceleyeceğiz.

---

²⁰ Öztin Akgüç, **Finansal Yönetim**, Altıncı Baskı, İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayınları, 1994, s.863.

²¹ Akgüç, 1994, **a.g.e.**, s.861.

²² Nevin Soygür, **Ticaret Hukuku Cilt II Şirketler**, İstanbul: M.Ü. Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, 1999, s.16.

²³ Niyazi Berk, **Finansal Yönetim**, Altıncı Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2002, s.448.

1.2.2.1. Ölçek Ekonomilerinden Yararlanma

Firmaların büyüklüğünden kaynaklanan unsurlar, maliyetlerin düşürülmesi, verimlilik ve üretimin artması ve bunun sağladığı tasarrufların yarattığı olumlu sonuçlara “ölçek ekonomileri” etkileri denmektedir.

İş bölümü ve uzmanlaşma, büyüklükten kaynaklanan makine ve donanım bolluğu, elde edilen yeni satış arttırma teknikleri ve kazanılan yeni pazarlar ölçek ekonomileri yaratmaktadır. Ölçek ekonomisi, bir firma ya da sanayi dalının iç yapısında meydana gelen değişikliklerin o firma ya da sanayi dalına sağlamış olduğu yararlardır. Belli bir üretim hacmine ulaşan firma, üretimine daha az girdi kullanarak daha fazla çıktı ile devam edebiliyorsa bu firma içsel ekonomilerden yararlanmaktadır.²⁴

Büyük ölçekte faaliyette bulunmanın sağlayacağı faydalar, en çok yatay birleşmelerde gözlenmektedir. Yatay birleşme ile işletmeler pazar paylarının arttırılması ve rekabetin azaltılmasının yanı sıra satın aldığı şirketin araç, gereç ve makinelerini piyasadan daha ucuza mal edebilecektir. Ayrıca hazır kapasitelerin satın alınması, bu kapasitelerin kurulmasından daha kısa sürede olacaktır.²⁵

1.2.2.2. Yetenekli Yönetime Sahip Olma

Şirket birleşmelerinin nedenleri arasında yaygın kabul gören hususlardan birisi de hedef firmanın etkin olmayan bir yönetime sahip olmasıdır. Finans literatüründe benimsenen hipotezlerden birisi yönetsel etkinlik seviyeleri birbirinden farklı iki firmanın birleşmesi sonucu orta çıkan firmanın yönetsel etkinliğinin, birleşen firmalardan etkinliği yüksek olanıne eşit olacağını öne sürmektedir.

Bu sebeple başarılı yatırımcılar, şirketlerine dışarıdan profesyonel ve uzman yöneticiler ararken, büyük şirketlerde üstün performans göstermekte olan yöneticileri seçerler. Bu tür yöneticileri bularak istihdam edemeyen işletmeler ise bu yetenekli yöneticilere sahip

---

²⁴ [http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96l%C3%A7ek_ekonomisi], Erişim Tarihi: 17.09.2009.

²⁵ Nurhan Aydın, **Şirket Birleşmelerinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği**, Yayın No: Genel 150, Ankara: TOBB Yayınları, 1990, s.15.

olan işletmelerle birleşmek suretiyle fayda sağlamayı amaçlayabilirler.²⁶ Kötü yönetilen bir şirketin kullanılmayan aktifleri başka bir şirketin daha verimli yönetim altında daha iyi değerlendirmek amacıyla da iki şirket birleşebilir.²⁷

1.2.2.3. Birleşmenin İç Büyümeye Göre Avantajlarının Olması

Bazı durumlarda şirketlerin büyüme istekleri mevcut yapı dahilinde mümkün olmamakta veya büyüme çalışmalarının kendi iç bünyesindeki dinamiklerle yapılması, başka bir şirket ile birleşmeden daha maliyetli olabilmektedir. Bu sebeple şirketler, birleşmelere yönelebilmektedir.

Günümüz şartlarında şirketlerin otofinansman veya borçlanma yoluyla (içsel büyüme) büyümeleri ve bunu uygun bir biçimde gerçekleştirmeleri çoğunlukla zor ve yavaş olmaktadır.²⁸ Türkiye özelinde konuyu ele aldığımızda içsel büyümeye yönelecek şekilde kaynağa sahip olan çok az şirket vardır. Ayrıca içsel büyümenin, dışsal büyümeye göre daha yavaş olması, maliyetinin daha fazla olması ve risk faktörünün dışsal büyümeye göre fazla olması gibi bazı dezavantajlarının bulunması sebebiyle şirketler birleşmeleri, iç büyümeye tercih etmektedirler.

1.2.2.4. Finansal Nedenler

İki işletmenin birleşmesi sonucunda varlığını sürdüren veya birleşme sonucu ortaya çıkan firmanın borçlanma kapasitesi birleşmeye giren şirketlerin ayrı ayrı borçlanabilme kapasitesinden daha yüksek olmaktadır. Ayrıca, borç verenler açısından da risk derecesi düşmüş olacağından, şirket için daha ucuza borçlanma mümkün olabilmektedir.²⁹ Şirketin borçlanma maliyetlerinin düşmesi ise, şirketi pazarda daha avantajlı ve rekabetçi bir konuma getirecektir.

---

²⁶ Ali Haydar Yıldırım ve Olcay Kolotoğlu, **Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu, Tasfiyesi, Birleşmesi, Devri, Nevi Değişikliği, Bölünme ve Hisse Değişimi**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2003, s.178.

²⁷ Necdet Sağlam ve Salim Şengel, “Şirket Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004, s.307.

²⁸ Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.178.

²⁹ İsmail Ertürk, “Şirket Evlilikleri”, **Sermaye Piyasası Dergisi**, Sayı: 90, Ağustos 1986; Aktaran; Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.179.

1.2.2.5. Vergi Avantajı

Şirketleri birleşmeye iten faktörlerden biri de kar veya zararlarını, birleşme yoluyla ileri veya geriye taşıyabilmeleridir.³⁰ Birikmiş zararları olan ve bu zararları gelecek yıllar karlarından mahsup yapma olanağına sahip olan bir işletme, zarar nedeniyle, vergi kanunlarının öngördüğü süre ve tutar içinde sınırlı kalmak kaydıyla, kar üzerinden vergi ödememe olanağına sahiptir. Bu avantajdan faydalanmak amacıyla, özellikle karlı olan işletmelerin, ödemek zorunda oldukları vergiden kaçınmak için, zarar eden işletmelerle birleşme yada satın alma yoluna gittikleri sık sık görülmektedir.³¹

Diğer bir vergi avantajı da birleşmelerin bazı koşulları sağlaması durumunda birleşmeden doğan kazançların vergilendirilmemesi şeklinde de ortaya çıkabilmektedir.

1.2.2.6. Değerli Sınai Haklara Sahip Olma

İşletmeler değerli sınai haklara sahip olabilmek için bazı durumlarda diğer şirketler ile birleşmek ya da onlara sahip şirketleri satın almak zorunda kalabilirler. Örnek olarak Türkiye’de GSM operatörlüğü piyasasına girebilmek için Ulaştırma Bakanlığı’ndan lisans alınması gerekmektedir. Ancak bu lisansların sayısı GSM 900 şebekesinde 2 ve GSM 1800 şebekesinde 2 olmak üzere toplam 4 tanedir. Hali hazırda bu lisansların 4’ü de satılmış olduğundan bu piyasaya giriş ancak bu piyasada faaliyet gösteren bir şirketi satın alarak ya da bu şirketle birleşerek mümkün olabilmektedir.

1.2.2.7. Büyük Bir İşletme Yaratma

Şirket sahiplerinin ya da yönetim kurullarının, şirketin büyüklüğünün bazı avantajlar sağlayacağı hususunda inançları var ise daha büyük bir işletme yaratmak için bir yada daha fazla şirketle birleşebilirler. Bu şekilde büyük bir işletmeye sahip olmak hem şirketin piyasadaki imajını hem de diğer şirketlerin şirkete bakışını olumlu yönde etkileyebilmektedir.

---

³⁰ Sağlam ve Şengel, 2004, **a.g.e.**, s.307.

³¹ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.18.

1.2.2.8. Rekabetin Azaltılması

Aynı endüstri dalında faaliyet gösteren işletmeler arasında yapılacak birleşmeler, rekabetin azaltılması açısından önemlidir. Birleşen işletmeler toplam arzın daha büyük kısmına sahip olarak pazarda bu güçten faydalanabilirler. Piyasa yapıcısı olmak maliyet ve fiyat avantajını da beraberinde getirmektedir. Bu sebeple bu tür birleşmelerin gerçekleşebilmesi için hukuksal olarak bazı kısıtlamalar getirilmiştir. Rekabeti olumsuz etkileyebilecek birleşmeler için Rekabet Kurulu'ndan izin alınması gerekmektedir.

1.2.2.9. Psikolojik Nedenler

Şirket birleşmelerinin en önemli nedeni ekonomik nedenler olmasına rağmen, psikolojik nedenler de birleşmelerin gerçekleştirilmesinde önemli bir yere sahiptir.³²

Kişinin yönetsel veya finans alanındaki yeteneklerini gösterme arzusu, daha büyük bir organizasyonu yönetme tutkusu, hırsı, firmanın devamını emniyet altına alma duygusu, korku, demode olma kaygısı da birleşme kararlarında etkili olmaktadır.³³

1.2.3. Birleşme Şekilleri

Şirket birleşmelerini şekillerini ekonomik faaliyet alanlarına ya da hukuki olarak sınıflandırmamız mümkündür. Ekonomik faaliyet alanlarına göre sınıflandıırırsak 4 çeşit birleşmeden söz edebiliriz. Bunlar yatay birleşmeler, dikey birleşmeler, dairesel birleşmeler ve çok yönlü dağılma ile birleşmelerdir. Hukuki olarak sınıflandıırırsak ise ilk olarak biçimsel ve biçimsel olmayan olarak bir ayrımına gitmemiz gerekir.

---

³² Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.181.

³³ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.19.

1.2.3.1. Ekonomik Faaliyet Alanlarına Göre Şirket Birleşmeleri

Ekonomistler birleşmeleri aşağıda belirtildiği üzere yatay, dikey, endüstri içi ve endüstri dışı olmak üzere dört grupta sınıflandırmışlardır.³⁴

1.2.3.1.1. Yatay Birleşmeler

Yatay birleşmeler aynı veya birbirini tamamlayıcı mal ve hizmetler üreten ve ürünlerini aynı coğrafi pazarlara sunan şirketlerin birleşmesi şeklinde ifade edilebilir. Bu tür birleşmeler aynı sektörde rekabet eden şirketlerin sayısının azalmasına yol açarak rekabetin kaybolmasına neden olmaktadır. Bu süreç ise tekelleşmeyi hızlandırmaktadır.

Piyasa rekabet ortamının ve tüketicilerin gözetilmesi açısından kamu otoriteleri yatay birleşmelerde sınırlayıcı tedbirler almaktadır. Birçok ülke, bu alandaki girişimleri düzenleyici özerk otoriteler kurmuştur. Türkiye’de de Rekabet Kurumu, Avrupa Birliği Rekabet Politikası çerçevesi altında kurulmuş olup, birleşme ve satın almaları düzenlemek ile sorumludur.³⁵

1.2.3.1.2. Dikey Birleşmeler

Dikey işletme birleşmeleri, mal veya hizmetin hammaddesinden, tüketiciye kadar uzanan zincirin içerisinde ya geri hammaddeye doğru bir uzantı yada pazarlamaya doğru bir uzantı şeklinde ortaya çıkar Burada amaç hammaddeyi kontrol etmek yada üretilen mal yada hizmetin dağıtım ve pazarlamasını da üstlenmektir.³⁶ Böylece bir meşrubat imalatçısı bir şeker üreticisiyle birleşebileceği gibi (geriye doğru genişleme), ürünü için satış yeri olan bir ayaküstü lokanta zincirine sahip bir şirketle de birleşebilir (ileriye doğru genişleme).³⁷

---

³⁴ Eugene F. Brigham, **Finansal Yönetimin Temelleri**, University of Florida, Çeviren: Özdemir Akmut, Halil Sariarslan, G. Özer Ertuna, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 2006, s.567.

³⁵ Hande Gülmez, “Şirket Birleşme ve Satın Alımlarında Normalüstü Getiri ve Türkiye Uygulaması”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2006, s.25.

³⁶ P.O. Steiner; **Mergers, Motives, Effects, Policies**, Çev: Hüseyin Akay, University of Michigan Press, 1975, s.71.

³⁷ Richard Brealey, Stewart C. Myers ve Alan J. Marcus, **İşletme Finansman Temelleri**, Çev: Ünal Bozkurt, Türkan Arıkan ve Hatice Doğukanlı, İstanbul, Ekim 1997, s.608.

1.2.3.1.3. Dairesel Birleşmeler

Aynı türe ilişkin birleşme olarak da adlandırılan bu birleşmelerde, genel üretim ya da dağıtım konusunu oluşturan mal ya da hizmet çerçevesinde yer alabilecek mal yada hizmetlerin üretim ve dağıtımını denetim altına alabilme amacıyla birleşmeler gerçekleşmektedir. Ancak yatay ya da dikey birleşme ilişkileri söz konusu değildir.³⁸ Örnek olarak Unilever'in tuvalet malzemesi üreticisi ile birleşmesi verilebilir.³⁹

1.2.3.1.4. Çok Yönlü Dağılma ile Birleşmeler

Şirketlerin esas mal veya hizmet üretimi ve pazarlamasının dışına kayarak gerçekleştirilen birleşmelerdir. Amaç farklı alanlara yatırım yapılarak grubun riskinin düşürülmesidir.⁴⁰ Çok yönlü dağılmada bir diğer amaç ise, ekonominin pek çok kesiminde pazar hâkimiyetini ele geçirmektir.⁴¹ Mobil-Oil'in Montgomery Ward'ı bünyesine katmasındaki birleşme bu konuya örnek verilebilir.⁴²

1.2.3.2. Hukuki Yapılarına Göre Şirket Birleşmeleri

Hukuki yapılarına göre şirket birleşmelerini biçimsel ve biçimsel olmayan birleşmeler şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

1.2.3.2.1. Biçimsel Birleşmeler

Belli bir biçime uygun olarak gerçekleştirilen şirketler arası birleşme çeşitleridir. Biçimsel birleşmeler gerçekleşme biçimleri açısından; bağımsız birimlerin bağımsızlıklarını koruyarak oluşturdıkları birleşmeler (tröst, holding, konsorsiyum, acquisition, joint venture) ve bağımsız birimlerin bağımsızlıklarının ortadan kaldırılarak oluşturulan birleşmeler (birleşme, bütünleşme, ele geçirme) şeklinde ortaya çıkmaktadır.

---

³⁸ Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.183.

³⁹ Brigham, 2006, **a.g.e.**, s.567.

⁴⁰ Emre Burkçin, “Şirketlerarası Birleşmelerde Tüm Değerleme”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1984, s.183.

⁴¹ Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.183.

⁴² Brigham, 2006, **a.g.e.**, s.567.

1.2.3.2.1.1. Tröst

Şirketlerin iktisadi bağımsızlıklarını kaybetmeleri suretiyle meydana getirdikleri birliğe “tröst” adı verilir. Günümüzde az kullanılan bir birleşme şeklidir.⁴³

Tröstlerde, şirketler hukuki bağımsızlıklarını koruyup, ekonomik bağımsızlıklarını kaybederler. Tröstlerin amacı, iki veya daha fazla şirketin yönetimini bir grup altında toplamaktır. Bu tür birleşmelerde kurucu şirketlerin hisse senetleri tröst hisseler ile değiştirilmektedir. Tröstler tekelleşmeye yol açmaları nedeni ile birçok ülkede yasalarla yasaklanmıştır.

1.2.3.2.1.2. Holding

Kuruluş amacı ilke olarak başka şirketlere iştirakten ibaret olan şirket, holding şirkettir.⁴⁴ Diğer bir deyişle ticari ve sınai faaliyette bulunmayan, başka şirketlerin pay senetlerini elde ederek, şirketlerin yönetimini ele geçirmek amacıyla faaliyet gösteren şirketlerdir.

Holdinglerde bir ana kurum ve onun katıldığı bağlı kurumlar vardır.⁴⁵ Holdingleşme, şirketlerin birleşme şekillerinden biridir. Sermaye şirketlerinin holding bünyesinde toplanmalarının amacı yönetim, sermaye ve denetim açısından birleşmek suretiyle, hem finans ve yönetim yapılarını güçlendirmek hem de bu suretle ticari hayat ve ticari organizasyonlara daha güçlü katılım sağlamaktır.⁴⁶

---

⁴³ Yılmaz Güzey, “Şirket Birleşmeleri Örgütsel Yapı Değişiklikleri ve Getirebileceği Sorunlar ve Önlemler”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.17.

⁴⁴ Rüstem Hacıüstemoğlu, “Holding ve Holdingin Kuruluşu”, **Vergisi ve Muhasebesi ile Dialog Dergisi**, Sayı: 151, Haziran 1993, s.5.

⁴⁵ Oktay Güvemli, **Kurumlar Topluluğunun Yönetimi**, Yayın No:45/684, İstanbul: M.Ü. Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, 1993, s.13.

⁴⁶ Şükrü Kızılot, “Örtülü Kazanç Olayında Şirketten Çekilen Paralar ve Uygulanacak Faiz Oranı”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 45, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Eylül 1996, s.41.

1.2.3.2.1.3. Konsorsiyum

İki ya da daha fazla şirketin bir işi ya da projeyi gerçekleştirmek üzere aralarında geçici olarak, hukuki ve ekonomik bağımsızlıklarını koruyarak vardıkları işbirliğidir. Konsorsiyum, inşaat şirketlerinde sık sık görülür. Örnek olarak, baraj, otoban, köprü yapımında birden fazla şirketin bir araya gelmeleri iş bitiminde ayrılmaları verilebilir.

1.2.3.2.1.4. Birleşme (Combination)

Birleşme (combination) iki şirketin faaliyetlerinin birleştirilmesine verilen genel bir addır.⁴⁷

1.2.3.2.1.5. Ele Geçirme (Take Over)

Ele geçirme; bir şirketin, diğer bir şirketin yönetiminin ve hatta bazı ortaklarının istememesine rağmen kontrol ya da sahiplik elde etmek amacıyla hisse senetlerini satın almasıdır.⁴⁸

1.2.3.2.1.6. İş Ortaklıkları (Joint Venture)

İş ortaklığı, birden fazla işletmenin genellikle belli bir iş için birbirini tamamlayıcı aktivite ve edimlerle yükümlü ve işin sonucundan müteselsil olarak sorumlu bulunmak üzere kar gayesi ile gerçekleştirdikleri ortak girişim için kullanılan bir deyimdir.

İş ortaklığında iki ya da daha fazla kanunen ayrı şirket, ortak bir amaca ulaşmak için fonlarını, yönetimlerini ve faaliyetlerini birleştirirler. İş ortaklığında bir araya gelen şirketler bir grup oluşturmak için değil sadece işlevsel olarak bir araya gelirler. Karşılaşılması olası olan riskler eşit olarak üstlenilir.

---

⁴⁷ Burkçin, 1984, **a.g.t.**, s.31.

⁴⁸ İ. Melih Baş, “Şirketlerde Bir Dış Büyüme Biçimi: Takeover”, **Verimlilik Dergisi**, Sayı: 1990/2, Ankara: MPM Yayınları, 1990, s.121.

1945 yılından beri dünyada yoğun uygulama alanı bulmuş olan Joint Venture'ler sadece ulusal sınırlar dahilinde kalmayıp, uluslararası alanda da gerçekleştirilmiştir.

Türk hukuk sisteminde iş ortaklığı şeklinde bir şirket türü bulunmamaktadır. Ancak Türk uygulamasında iş ortaklıkları adi şirket sayılmış ve kuruluş, çalışma, sermaye, ortaklar arasındaki ilişkileri ve tasfiyeleri Borçlar Kanunu'ndaki hükümlere tabi tutulmuştur. Bu itibarla Borçlar Kanunu içinde düzenlenmiş bulunan adi şirketlere ait hükümler iş ortaklıkları içinde geçerli sayılacaktır.⁴⁹

Ayrıca Kurumlar Vergisi Kanununun 2. Maddesine eklenen 2. fıkraya göre iş ortaklıkları Kurumlar Vergisi mükellefi olarak sayılmışlardır.

1.2.3.2.2. Biçimsel Olmayan Birleşmeler

Şirketler arasında rekabetin sınırlandırılması veya başkaca bir konuda işbirliği yapmak üzere oluşan ve belli bir biçime sahip olmayan birleşmelerdir. Bu birleşme biçiminde, işletmeler hukuki varlıklarını korumaktadırlar.

1.2.3.2.3. Centilmenlik Anlaşmaları

Birkaç şirketin aralarında işbirliği kurmak, rekabeti sınırlandırmak, piyasa karşısında durumlarını kuvvetlendirmek amacıyla yaptıkları protokoldür.

Protokol genellikle sözlü olarak yapılır, yazıya dökülmez. Örnek olarak, bankaların devletçe serbest bırakılan mevduat faiz oranlarını, aralarında sözlü olarak belirlemeleri gösterilebilir.

1.2.3.2.4. Kartel

Kartel, aynı dalda çalışan iki ya da daha fazla şirketin rekabeti azaltmak veya ortadan kaldırmak için hukuki bağımsızlıklarını yitirmeden yaptıkları anlaşma ile oluşturdukları tekeli birliktir.⁵⁰

---

⁴⁹ Selahattin Tuncer, “İş Ortaklıkları (Joint Venture)”, **Mükellefin Dergisi**, Sayı: 47, İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları, Kasım 1996, s.103.

⁵⁰ İsmet Mucuk, **Modern İşletmecilik**, Altıncı Basım, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 1996, s.50.

Karteller anlaştıkları özelliklere göre;

- Fiyat kartelleri
- Satış kartelleri
- Kontenjan kartelleri
- Üretim kartelleri
- Ödeme koşullarını belirleyen karteller biçiminde çeşitlere ayrılabilir.

1.2.3.2.5. Çıkar Grupları

Çıkar gruplarında, çeşitli şirketlerin pay senetleri belli bir grubun elinde toplanmaktadır. Genellikle bu grubu aile üyeleri ya da birbirine çok yakın kişiler oluşturur. Söz konusu grup ayrı ayrı işletmeleri tek bir amaç doğrultusunda yönetebilir.⁵¹

1.2.3.2.6. Yönetim Kurullarının Aynı Kişilerden Oluşması Nedeni ile İşbirliği İçinde Çalışan Şirketler

İki ya da daha fazla şirketin yönetim kurullarının aynı kişilerden oluşturulması durumunda, ayrı ayrı her şirkette, birleştirilmiş ortak politikaların söz konusu olmasıdır.

1.2.4. Şirket Birleşmelerinin Tarihsel Gelişimi

1.2.4.1. Dünya’da Şirket Birleşmeleri

Tarihsel olarak, şirket birleşmelerinin dönemsel olduğu gözlenmiştir. Birleşmelerin en yoğun olduğu dönemler de hisse senedi fiyatlarının yükselme eğiliminde olduğu dönemlerdir.⁵²

---

⁵¹ Aydın, 1990, **a.g.e.**, s.8.

⁵² Ertürk, 1986, **a.g.m.**, s.28.

Dünyada ilk yoğun birleşme dönemi 20. yüzyıl başlarında gerçekleşmiştir. Daha sonra da 1920 yıllarında, 1967'den 1969'a, 1980'den de günümüze yoğun birleşme dönemlerine tanık olunmuştur.⁵³

Şirket birleşme dönemleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:⁵⁴

1897-1904, I. Dalga: Tekeller için birleşme dönemi olarak adlandırılmaktadır. Aşırı kapasite ve fiyat düşüşlerinin yatay birleşmelerle önlenmesi, çok büyük şirketlerin ortaya çıkışı (metal, metal ürünleri, taşımacılık ekipmanları, ağır sanayi) bu dönemde gerçekleşmiştir.

1916-1929, II. Dalga: Oligopoller ve birleşme dönemi olarak adlandırılmaktadır. Dikey birleşmeler piyasada hakim olmaya ve tüm ürün çevrimini denetlemeye dönük çabalar bu dönemim karakteristik özellikleridir. (ağır sanayi, bankacılık, kimya, madencilik, gıda sanayi)

1965-1969, III. Dalga: Özellikle ABD'de olmak üzere faaliyet alanı dışında, farklı sektörlerde hedeflenen şirketlerin portföye alınmasına dayalı birleşmelerin ortaya çıktığı dönemdir.

1984-1990, IV. Dalga: Stratejik birleşme ve satın alma işlemleri, güçlü olunan alanlardaki faaliyetlere odaklanma, yeni sinerjiler yaratılması amacı bu dönemde ortaya çıkmaya başlamıştır.

1993-2000, V. Dalga: Uluslararası, özellikle Avrupa Ortak Pazarına dönük büyük çaplı alımlar (mega birleşmeler) artan değer yönelimli firma stratejilerinin izlenmeye başladığı dönemdir. (bankacılık, finans, telekomünikasyon, enerji, sağlık, ilaç, biyoteknoloji)

Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası iktisadi ve sosyal şartların hızla değişmesi, fiyatların ve kârların artması, şirketleri sonuçların daha çabuk alındığı dışsal büyümeye, özellikle de birleşmeye yöneltmiştir.

---

⁵³ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.25.

⁵⁴ Kurtar Tanyılmaz, "Sanayi Şirketlerinde Birleşmeler ve Satın Almalar", **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004, s.689.

1945’lerden 1968 yılına kadar çok yoğun ve dikkat çeken sayıda birleşmeler söz konusu olmuştur. Ancak 1968 yılına gelindiğinde anti tröst yasalarla birleşmelerin kontrol altına alınmasıyla hızı kesilmiştir.⁵⁵

Tüm dünyada yaşanan kamu teşebbüslerinin özelleştirilmesi, kamunun da içinde payı olan halka açık şirketlerin hisse senetlerinin değerlerinin düşük olması firmaların birleşmeye olan yaklaşımlarını olumlu yönde etkilemiştir.

Ayrıca, sanayileşmiş ülkelerde 1980’li yıllardan itibaren, birleşmeleri özendirici tedbirlerin alınması, vergi kanunlarında ve sermaye piyasası kurallarında yapılan değişiklikler firmaların birleşmeye yönelmesinde etkili olmuştur.⁵⁶

Genelde şirket birleşmelerinin en sık yaşandığı sektörler bilgi ve yazılım teknolojisi, telekomünikasyon, biyoteknoloji, yeni materyal teknolojisi, kimyevi maddeler, havacılık, savunma, otomobil, yüksek elektrik, tıbbi araçlar teknolojisi sektörleridir.⁵⁷

Avrupa Para Birliği’nin oluşturulması ve daha da önemlisi tek paraya geçilmesi şirket birleşmelerinin giderek hız kazanmasına yol açmıştır. Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa’daki yoğun birleşme ve satın alma hareketlerine karşılık Türkiye’de birleşme ve satın alma faaliyetlerinde henüz bu boyutta bir ilerleme görülmemektedir.

Ancak son yıllarda görülen birleşme ve satın alma faaliyetlerinin asıl nedeni özelleştirme hareketleri olmaktadır. Bunun sonucunda hem sınır ötesi hem de yerel birleşme ve satın alma faaliyetleri artış göstermiştir.⁵⁸

1.2.4.2. Türkiye’de Şirket Birleşmeleri

Türkiye’de şirket birleşmeleri ile ilgili istatistiki veriler oldukça sınırlıdır. Özellikle geçmişe yönelik tarihi veriler bulunmamaktadır. Bu nedenle, birleşme ve devralmalar konusunda sayısal bilgi verebilmek çoğu zaman mümkün olamamaktadır.

---

⁵⁵ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.25.

⁵⁶ Akay, İstanbul 1997, **a.g.e.**, s.25.

⁵⁷ Mehmet Civan ve İbrahim Halil Ekşi, “Kobi’lerde Yeniden Yapılanma ve Bu Bağlamda Şirket Birleşmeleri ile İlgili Bir Uygulama”, **1. Orta Anadolu Kongresi**, Ankara: T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Yayınları, 2001, s.515.

⁵⁸ Başak Turan ve Sibel Yılmaz, “Avrupa Birliği’nde Birleşme ve Satın Almaların Hisse Senedi Üzerindeki Etkileri”, **VII. Ulusal Finans Sempozyumu Bildirileri**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınları, No: 284, İstanbul: Dönence Basın ve Yayın Hizmetleri, 2003, s.87.

Ülkemizde gerçekleştirilen şirket birleşmelerinin bilinen en eski tarihli 1874 yılında gerçekleşen Avusturya sermayeli Avusturya-Osmanlı Bankası ile Fransız-İngiliz sermayeli Bank-ı Osman-i Şahane'nin birleşmesidir⁵⁹.

Türkiye'deki işletme birleşmeleri ve satın almalar, daha çok zor durumda olan işletmelerin ekonomiye tekrar kazandırılması amacıyla başlanmış olup, daha çok da kamu kurumlarında ve bankacılık sektöründe görülmüştür. Özellikle 1950'li yıllarda bankalar arasında gerçekleştirilen birleşmelerin temel nedeni zor durumda olan bankaların ekonomiye kazandırılması olmuştur.⁶⁰

1933 yılında Türk Ticaret Bankası, Üsküdar Bankası ile birleşerek Cumhuriyet dönemindeki ilk birleşme olayını gerçekleştirmiştir.⁶¹

1958 istikrar programından sonra başlayan bunalım neticesinde 1959 yılında Muha Bank ve Tümsu Bank, Türkiye Birleşik Tasarruf ve Kredi Bankası çatısı altında, mali yapıları zayıf olan Türk Ekspres Bankası ile Buğday Bankası 1962 yılında, Anadolu Bankası çatısı altında birleştirilmiştir. 1963 yılında ise Ankara, İstanbul ve İzmir Halk Sandıklar Halk Bankasına devredilmiştir. 1980 sonrasında yaşanan ekonomik krizlere paralel olarak zor durumdaki bankalar birleştirilmişlerdir. 1983 yılında İstanbul Bankası, Hisarbank ve OdiBank, 1984 yılında ise İstanbul Emniyet Sandığı T.C. Ziraat Bankası ile birleştirilmiştir. 1988 yılında Anadolu Bankası ile Emlak Kredi Bankası, Türkiye Emlak Bankası adı altında bir araya gelmişlerdir. 1989 yılında T.C. Turizm Bankası, Türkiye Kalkınma Bankası ile 1992 yılında Türkiye Öğretmenler Bankası Türkiye Halk Bankası ile yine aynı yıl Denizcilik Bankası Türkiye Emlak Bankası ile birleştirilmiştir. Bu birleşme ve devirler görüldüğü gibi genelde zor durumdaki bankalar arasında gerçekleştirilmiş veya zor durumdaki bir banka, daha sağlam bir başkasına devredilmiştir.⁶² bu nedenle de birleşmelerden beklenen sinerji etkisi oluşmamıştır.

1980'li yılların ikinci yarısında ve 1990'lı yıllarda bu konuda görülen bir gelişme ise, Türk şirketlerinin yabancı şirketlerle birleşmeye başlamasıdır. Son yıllarda Türkiye'ye gelen

---

⁵⁹ Aydın, 1990, **a.g.e.**, s.31.

⁶⁰ Nurhan Aydın, "Birleşme ve Satın Almalarda İşletme Değerlemesi", **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004, s.203.

⁶¹ Abdülkadir Göktaş, "Dünyada ve Türkiye'de Şirket Birleşmeleri ve Hukuksal Boyutu", **Yaklaşım Dergisi**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Aralık 2001, s.112-121.

⁶² Handan Sümer, "Türk Bankacılık Sisteminde 1980 Sonrası Gerçekleştirilen Birleşmeler Üzerine Bir Değerlendirme", **İktisat Dergisi**, Sayı: 387, Şubat-Mart 1999, s.22.

yabancı sermayenin büyük bir bölümü ortak girişim (joint venture) yada birleşme şeklinde gerçekleşmiştir. Türkiye’de özellikle 1986 yılından sonra yabancı sermayeli şirketler turizm, elektronik, gıda, otomotiv, bankacılık, sigortacılık, telekomünikasyon, dondurulmuş sebze ve meyve ile entegre tavukçuluk gibi alanlarda yoğunlaşmıştır.⁶³

İhracata dayalı büyüme modelini 1980 yılından itibaren benimseyen ve ithal ikameci politikalarından vazgeçerek, uluslararası rekabete açılan Türkiye 2000’li yıllara girerken dünya ekonomi ve politika sahnesinde kendine bir pay kapma yarısına girmiş durumdaydı. Son derece zor geçen bu süreç, beraberinde ülke ekonomisi için birçok olumlu ve olumsuz sonuçları da getirmiştir. İhracat yoluyla döviz darboğazlarının aşılması, uluslararası rekabet yoluyla mal ve hizmetlerde meydana gelen kalite iyileşmesi, yeni teknolojilerin ülkeye girmesi ve ülkenin dünyadaki vizyonunun düzelmesi ve güçlenmesi gibi gelişmeler olumlular hanesine yazılırken, özellikle benliğimizi, örf ve adetlerimizi, bir kenara bırakıp Batıya benzemeye çalışma arzusuyla toplumsal dejenerasyonun ortaya çıkması, piyasa ekonomisi gereğince serbest bırakılan fiyatların sürekli artarak enflasyonun gündemin ilk sırasından aşağı inmemesi, buna bağlı olarak faizlerin yükselerek yatırımların azalması ve hatta durma noktasına gelmesi, sanayicinin, işadaminin, tüccarın, kısacası tüm toplumun risksiz ve uğraşsız para kazanma yollarını tercih etmeleriyle üretimin azalması, buna bağlı olarak da başta istihdam olmak üzere tüm sosyal ekonomik dengelerin ve ekonomik göstergelerin daha da kötüye gitmesi gibi sonuçlar da olumsuzluk hanesine yazılabilir.⁶⁴

Öte yandan yabancı şirketlerle birleşmeler de gündeme gelmiş olup bu durumu oluşturan faktörleri şu şekilde belirtebiliriz:

a) Özellikle Japon firmalarının Türkiye’yi Avrupa pazarına girmek için köprü olarak görmesi (ileride Avrupa Birliği’ne gireceği varsayımının da bu görüşte etkisi vardır).

b) Türkiye’deki ucuz işgücü ve Avrupa pazarlarına yakınlık.

c) Avrupa Birliği’ne hazırlık içinde olan Türkiye’deki büyük sanayi gruplarının, bu piyasalardaki rekabet gücünü artırmak maksadıyla, yeni teknoloji yatırımlarına yönelme zorunluluğu duymaları ve bunun gerektirdiği sermaye ve bilgi birikimini (know-how) yabancı ortak temin ederek karşılamayı düşünceleri (aynı güdü, dünyada yaşanan globalleşme, artan rekabet ortamında ayakta durmaya çalışan şirketlerimiz için de geçerlidir).

---

⁶³ Göktaş, 2001, **a.g.m.**, s.112-121.

⁶⁴ Metin Külünk, **Küreselleşen Dünyada Türkiye**, İstanbul: Kum Saati Yayınları, 2005, s.65.

d) 1980’den itibaren uygulanmaya başlanan ekonomik politikalara yeterince ayak uyduramayarak dar boğaza giren bazı şirketlerin kaynak ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla yabancı ortaklara açılmayı hedeflemeleri.

Türk şirketlerinin birleştirilmesinde vergi avantajları nedeniyle, aynı holding bünyesinde yer alan iki şirketten zarar eden şirketin karlı şirketle birleştirilmesine sıklıkla rastlanılmaktadır. En son Çukurova grubunun büyük bankası Yapı Kredi Bankası ile daha küçük ölçekli Pamukbank’ı birleştirme kararı BDDK tarafından kabul edilmeyerek bankanın fona devredilmesine karar verilmiştir.⁶⁵

Rekabet Kurumu verilerine göre 01.01.2008 tarihinden 31.12.2008 tarihine kadar Kuruma toplam 232 adet birleşme/devralma/ortak girişim başvurusu yapılmış, bunlardan 171 adedine izin verilmiş, 11 adedine koşullu izin verilmiş, 49 adedi kapsam dışı bulunmuş, 1 adedin de işlemten vazgeçilmiştir. 01.01.2009 – 30.11.2009 dönemi içerisinde ise 136 adet birleşme, devralma ve ortak girişim başvurusu olmuş, bunlardan 102 adedine izin verilmiş, 4 adedine koşullu izin verilmiş, 30 adedi ise kapsam dışı bulunmuştur.⁶⁶

Bir çok ekonomiste göre Amerika Birleşik Devletleri’de ve Avrupa Birliği’ne üye olan ülkelerde rekabet gücünü artırmak maksadıyla yapılan evliliklerin Türkiye’de yapılması için zamana ihtiyaç bulunmaktadır. Türkiye’de şirketin değeri kadar şirketin yönetiminin de kimde olduğu önem arz etmektedir. Türkiye’de şirket sahiplerinin çoğu aynı zamanda şirketin idarecisi konumunda bulunmaktadır. Bu nedenlerden dolayı Türkiye’de batan bir şirketin satın alınması dışında ABD ve AB’de olduğu gibi şirket evliliklerinin olmayacağı öne sürülüyor.

Türk şirketlerinin önündeki birleşme engel teşkil edebilecek belli başlı sebepler incelendiğinde şu sebepler öne çıkmaktadır.

a) Vergi: Vergisel nedenler yüzünden işadamları birleşmek istemiyor.

b) Kültür: Türkiye’de ortaklık kültürü Avrupa Birliği ülkelerine oranla daha alt seviyededir. Bu nedenle yeterli sinerji yaratılamamaktadır. Kültürel farklılıklar, ticaretin

---

⁶⁵ İKADEMİ, “Türkiye’de Şirket Birleşmeleri Tarihsel Süreç”, [http://www.ikademi.com/isletmeler-arasi-iliskiler/416-turkiyede-sirket-birlesmeleri-tarihsel-surec.html], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

⁶⁶ Rekabet Kurumu, Güncel Karar İstatistikleri, [http://www.rekabet.gov.tr/index.php?Sayfa=sayfaicerikhtml&icId=42&detId=46&ustId=44], Erişim Tarihi: 12 Aralık 2009

yapılış şeklini, insanların satın aldıkları ürünlerin türlerini ve kabul gören promosyon biçimlerini etkiler.⁶⁷

c) Feodal Bağ: Kurucular şirketlerine çok bağlıdır. En kötü şartta bile satmak istemiyor. Şirketlerini birer evlat olarak görüyorlar.

d) Kurumsallaşma: Patrona bağlı şirketler genelde birleşme düşüncesine karşı oluyor.

e) Küreselleşme Terimi: Yeni ekonomi, küreselleşme gibi kavramlar geç geldi. Bunun sonucunda da geç anlaşıldı.

f) Anlaşma Eksikliği: Birleşmek için şirketler hisse değerlerini yüksek tutuyor. Bu da şirketi normal değerinden daha yüksek değerli olarak gösteriyor.

TÜSİAD'ın "Birleşmeler ve Devralmalar" hakkında yaptığı çalışmalarda değinildiği üzere Türkiye'de birleşme ve satın almalar için yabancı kaynakları ülkemize getirebilmek maksadıyla göz önünde bulundurulması gereken hususlar şu şekildedir;

a) Yabancı kaynakları daha sağlıklı çekebilmek için şirket yönetiminde ve hesaplarında şeffaflığın artırılması gereklidir. Zira hiçbir şirket net olmayan bir şirketle birleşmek istemeyecektir.

b) Yabancı şirketler için azınlık haklarının korunmasına yönelik sağlam güvencelerin verilmesi gerekmektedir. Bu şekilde yabancı bir pazara giren firma kendini güvende hissedecektir.

c) Şirketlerin halka açıklık oranının artırılması önemlidir. Şirket kapalı kutu olmamalıdır.

Koç Grubu'nun 2000 yılı stratejisinde grup içi şirket evlilikleri yer almıştır. Koç Holding Yönetim Komitesi Üyesi Temel Atay, Koç Topluluğu'nun 2000 yılı stratejisini, gelişen dünya rekabeti ile birebir mücadele etmek ve küresel pazarda paylarını artıracak şekilde küresel şirketler yaratmak olarak açıklamıştır. Bu stratejiye uygun olarak, Koç Grubu'ndaki Arçelik, Türk Elektrik Endüstrisi, Atılım ve Gelişim şirketleri tek bir tüzel kişilik altında birleştirilmiştir. Atay, Koç Topluluğu'nda uluslararası rekabet gücü çok yüksek

---

⁶⁷ İsmail Özasan, **Dışsatım ve Pazarlama Yönetimi**, İTO Yayınları, İstanbul, s.79.

olan dayanıklı tüketim grubunda başlayan bu evliliğin, süreç içinde diğer sanayi gruplarında da sürdürüleceğini vurgulamıştır.

Boyner Holding bünyesinde yer alan Beymen, Benetton ve Divarese markaları güç birliği yaparak, “BBA A.Ş.” adlı yeni bir şirketin çatısı altında birleşmiştir. Boyner Holding’ten yapılan açıklamada, her biri kendi alanında lider olan bu kurumların becerilerinin birleştirilerek, dünya ölçeğinde bir şirket yaratılmak istendiği belirtilmiştir.

Koç ve Sabancı gibi Türkiye’nin büyük grupları bir yandan kendi bünyesindeki şirketleri birleştirirken, diğer yandan da gruplararası evliliklere de sıcak baktıkları sözlerinde dile getirmişlerdir. Sabancı Holding Yönetim Kurulu Başkanı Sakıp Sabancı, 2000 yılının Mart ayında Koç Holding ve Doğu Holding’e, turizm sektöründe evlilik teklifinde bulunmuştur. Sabancı, bu noktada üç grubun turizm yatırımlarını Turizm Holding adı altında birleştirmesini önerdi. “Bakın birleşmeler şirketlerin cirolarını, sermayelerini büyütüyor. İnsan kaynağını daha iyi kullanmayı getiriyor. Bütün dünya bunun için birleşirken, biz neden birleşmeyelim?” diyen Sabancı’ya göre kurulacak Turizm Holding, başka otelleri de bünyesine katarak sektörde yeni yatırımlar yapabilecek üstelik zamanı geldiğinde de özelleştirilmesi öngörülen THY’ye talip olabilecekti.

Bankacılık sektöründe de birleşmelere sıcak baktığını vurgulayan Sabancı’nın evlilik önerisi 1995’e kadar uzanıyordu. Rahmi Koç, Sakıp Sabancı’ya 1995’te yazdığı mektupta iki holdingin bazı iş kollarında güç birliği yapmasının Avrupa’daki gibi sinerji yaratabileceğini belirterek işbirliğine yeşil ışık yakmıştı.⁶⁸

Ernst&Young’un Birleşme ve Satın Alma İşlemleri 2004 Raporu’na göre, 2003 yılında Türkiye’de birleşme ve satın alma faaliyetleri açısından, dünya piyasalarına paralel olarak özellikle bu yılın 2. yarısında hareketli bir dönem yaşanmış ve son yıllardaki en yüksek işlem hacmi gerçekleşmiştir.

Türkiye’de 2004 yılında toplam 91 adet birleşme ve satın alma işlemi açıklanmıştır. Bunlardan 67’sinin işlem değeri kamuoyuna duyurulmuştur. 2004’te tamamlanmış ve açıklanmış işlemlerin toplam değeri 2 milyar 356 milyon dolar, 2002 yılında ise bu rakam 614 milyon dolardı. Türk şirketlerinin 2003’te hızlanan birleşme ve satın alma faaliyetleri 2004’te

---

⁶⁸ KOBİFİNANS, “2004’te Şirket Evlilikleri Çoğaldı”, [http://www.kobifinans.com.tr/tr/bilgi_merkezi/020601/5275/5], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

de devam etmiştir. 2004 yılında gerçekleşen 91 işlemin 73'ünde satın alan taraf bir Türk yatırımcıydı.

Türk şirketlerinin gerçekleştirdiği en büyük üç işlem, aynı zamanda 2004'ün en büyük üç işlemi olmuştur. İlk sırada 613.5 milyon dolarlık değeriyle Akfen-Doğuş- Tüvsüd Ortak Girişim Grubu'nun araç muayene istasyonları hizmeti ihalesini kazanması yer alırken, 2. sırada 358.6 milyon dolarlık değeriyle Enka İnşaat'ın İzmir, Adapazarı, Gebze'de kurulu 3 adet doğalgaz çevrim santralini Intergen'den satın alması geldi. Yılın 3. büyük işlemi ise OYAK Grubu'nun İskenderun Sugözü Termik Santrali'ndeki STEAG ve RWE hisselerini satın alarak bu şirketteki hisse oranını yüzde 49'a yükseltmesi oldu. Bu işlemin değerinin 300 milyon dolar civarında olduğu tahmin ediliyor.

Enflasyonun düşmesi ve AB süreciyle birlikte yabancı yatırımcılarda da artış bekleyen Türkiye, 2004 yılında umduğunu fazla bulamamıştır. 2004 yılında yabancı şirketlerin Türkiye'de gerçekleştirdiği işlemlerin sayısı 18 olurken, açıklanan değer ise 356 milyon dolar oldu. Bir önceki yıl olan 2003'te işlem sayısı 20, işlem değeri ise 506 milyon dolardı.

Enerji sektöründe beklenen hareket 2004 yılında başlarken, 2003'te harekete geçen tekstil ve kağıt sektörleri 2004'te de benzer bir eğilim göstermiştir. Önceki yıllarda çok hızlı bir konsolidasyon süreci geçiren gıda ve lojistik sektöründe ise 2004 yılında durgunluk gözlenmiştir.

Madencilik ve Turizm sektörleri ise işlem adedi olarak 2004'te ilk 2 sırayı paylaştı. İşlem adedinde üst sıralarda yer alan finansal hizmetler sektöründe ise işlem değeri açısından önemli bir büyüklük sağlanamadı. Bu sektördeki işlemlerin daha çok aracı kurum, leasing ve faktoring şirketlerinin satın almalarından oluştuğu dikkati çekti.

Ernst & Young'ın Birleşme ve Satın Alma İşlemleri 2006 yılı Raporu'na göre, 2005'te Türkiye'de toplam 18,3 milyar dolara ulaşan 154 adet birleşme ve satın alma işlemi gerçekleşmiştir. Ernst & Young'ın Türkiye'deki şirket birleşmeleri ve satın almalarıyla ilgili olarak hazırladığı bu rapor, Ernst & Young Türkiye Kurumsal Finansman Bölüm Başkanı Can Deldağ tarafından İstanbul'da düzenlenen basın toplantısıyla kamuoyuna açıklanmıştır. Rapora göre, Türkiye'de birleşme ve satın alma işlemlerinin rekor yılı olan 2005'in ardından, 2006 yine çok hareketli bir yıl olarak gerçekleşmiştir. Bu toplantıda 2005 yılında tamamlanmış ve işlem değeri açıklanmış olan birleşme ve satın alma işlemlerinin toplam

değeri 18,3 milyar dolara ulaşırken, değeri açıklanmamış işlemlerle birlikte 2006 yılında Türkiye'deki şirket evliliklerinin 19,2 milyar dolar seviyesinde gerçekleştiği tahmin edilmiştir.

Ayrıca Rapor'da, 2005 yılından farklı dikkat çekici bir gelişme olarak, toplam işlem hacminin yüzde 90'ının yabancı alıcılar tarafından gerçekleştirildiğine yer verilmiştir. 2005 yılında yabancı alıcıların payı % 57 oranında bulunuyordu. Bu gelişmeyle beraber Türkiye'deki olumlu yatırım ortamında yabancı yatırımcıların Türkiye piyasasına olan ilgisinin arttığı da ifade edilmiştir. 2005 yılının özelleştirmeler açısından da oldukça başarılı geçtiği ifade edilen raporlarda, yabancıların özelleştirme ihalelerine artan ilgilerinin Türkiye ekonomisine olan güvenlerinin göstergesi olarak değerlendirildi. Ayrıca Avrupa Birliği ile tam üyelik müzakerelerinin başlaması ve ekonomideki olumlu gelişmeler yabancı şirketlerin Türkiye pazarına ilgilerinin bir diğer önemli nedeni olarak gösterilerken şu görüşlere yer verilmiştir:

“2005'te Türk Telekom, Tüpraş, Erdemir gibi dev firmaların özelleştirmeleri tamamlanmıştır. 2005 yılında sağlanan 8.2 milyar dolarlık özelleştirme getirisi, cumhuriyet tarihinin bir senede elde edilen en büyük geliri olmuştur. Diğer taraftan TMSF'nin yaptığı satışlar ve hidroelektrik güç santrallerinin satışlarıyla beraber devletin toplam kamu varlık satışı 29.8 milyar dolara yükselmiştir. Bu satışın 17.7 milyar doları Türk Telekom, Tüpraş, Erdemir ve Galataport'un özelleştirmesinden sağlanan gelirlerden oluşmuştur. TMSF'nin düzenlediği ihalelerde ise Uzanlar'a ait 9 çimento fabrikası ve bazı medya şirketleri beklenen fiyatların üzerindeki fiyatlarla satılmıştır. Çimento fabrikalarının satışlarından yaklaşık olarak 1 milyar dolar, Star TV'nin Doğan Grubu'na satışından 307 milyon dolar gelir sağlanmıştır. Ayrıca TMSF bünyesinde olan Türkiye'nin ikinci büyük GSM operatörü Telsim de düzenlenen ihaleyle beraber 4.5 milyar dolara dünyanın en büyük GSM operatörü Vodafone'a satılmıştır. Devletin TMSF'nin varlık satışlarından elde ettiği gelirse 2005'te 6 milyar dolar civarında olmuştur. 15 Kasım'da ihalesi yapılan Türk Telekom özelleştirmesinde şirketin yüzde 55'i, 6.55 milyar dolara Oger Telecom Ortak Girişim Grubuna (OGG) satıldı. OGG ihale bedelinin yüzde 20'si olan 1.3 milyar doları peşin ödemiştir. Geri kalan kısım ise 5 yıl vadeli libor artı yüzde 2.5 faizle ödenecektir. Böylece OGG'nun yapacağı toplam ödeme 7.2 milyar dolar olacaktır. OGG'de en büyük pay Lübnanlı Hariri ailesinde bulunuyor. Italia Telecom'un ise OGG'de payı oldukça düşüktür. 12 Eylül'deki Tüpraş'ın özelleştirme ihalesini ise Koç-Shell konsorsiyumu kazanmıştır. Konsorsiyum Tüpraş'ın yüzde 51'i için

4.140 milyar dolar teklif etti. Konsorsiyumda Koç Grubu'nun payı yüzde 98'dir. 2005'te Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) 12 küçük hidroelektrik barajının inşaatı ve işletmesi lisanslarını 148.57 milyon dolara satmıştır.”⁶⁹

Rapor, geçen yıl yabancı yatırımcıların Türkiye'ye yoğun ilgisini ortaya koydu. 2004 ve 2005 yıllarında yabancı şirketlerin gerçekleştirdikleri işlemlerin sayısı sırasıyla 18 ve 60 iken, 2006'da bu rakam 83'e çıktı. Bu işlemlerin açıklanan değeri 16,6 milyar dolar olarak gerçekleşti.

Finansal hizmetler sektörü, toplam 11,4 milyar dolar işlem hacmi ile şirket birleşme ve satın alma açısından 2006 yılının lideri oldu. En büyük 3 banka satışı olan Finansbank-NBG, Denizbank-Dexia ve Akbank-Citibank işlemlerinin toplam değeri 10,3 milyar dolar olarak gerçekleşti. 3 işlemin toplam değeri sektörde gerçekleşen işlemlerin yüzde 56'sını oluşturdu.

Finansbank'ın NBG tarafından satın alınması, yaklaşık 4 milyar dolarlık işlem değeri ile 2005 yılında gerçekleştirilen en büyük işlem oldu. NBG'nin Finansbank'ı satın alması işlemi, gerçekleştirilen çağrı ile birlikte tek başına toplam işlem hacminin yaklaşık yüzde 22'sini oluşturdu.

İşlem değeri açıklanmamış satışların tahmini değerleri de göz önüne alındığında, yabancı firmaların satın almaları 17,3 milyar dolar seviyesinde oldu. Bu değer ile yabancıların Türkiye'de gerçekleştirdiği işlemlerin hacmi Türk şirketlerinin hacmini önemli oranda aşmış oldu. 2005 yılında işlem hacminin yüzde 43'ü Türk alıcılara aitken, önceki yılda bu rakam yüzde 10 düzeyinde kaldı.

Yabancıların Türkiye'de gerçekleştirdiği işlemlerde ABD öne çıkarken, ABD'li şirketler 2005 yılı öncesinde 19 adet işlem ile 4,8 milyar dolarlık işlem hacmine ulaştı. ABD'li yatırımcıların ardından gelen Avrupalı yatırımcılar ise, toplam 83 satın almanın 44'ünü gerçekleştirdi.

2005 yılında satın alma işlemleri tüm sektörlere yayılmaya başlamıştı. Yabancı finans kuruluşlarının Türk bankacılık sektörüne olan yoğun ilgisiyse 2005 yılı öncesi de

---

⁶⁹ “Türkiye’de Şirket Satın Alma Rüzgârı Sürecek”, **Referans Gazetesi**, 23 Ocak 2006, [http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=33742&KTG_KOD=147], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

devam etti. Rapora göre, sektördeki hareketliliğin önümüzdeki dönemlerde de devam etmesi bekleniyor.

Yine yapılan önemli yatırımlara bakacak olursak bankacılık sektörünün kilometre taşı niteliğindeki en önemli işlemi, Akbank'ın yüzde 20 oranındaki hissesinin Citigroup tarafından 3,1 milyar dolara satın alınması oldu.

Medya sektöründeki hareketlilik 2006 yılında 9 işlem ile devam etti ve en önemli medya işlemi, Alman Axel Springer'in Doğan TV'nin yüzde 25'ini satın alması oldu. Doğan Yayın Holding (DYH) yüzde 99.51 iştiraki olan ve bünyesinde Kanal D, CNN Türk ve Star TV gibi kanalları ve radyo istasyonları bulunduran Doğan TV Holding A.Ş.'nin yüzde 25'ini 375 milyon Euro'ya, Alman medya devi Axel Springer'e satmıştır. Bu hisse satışıyla Türk medya sektörüne bugüne kadarki en büyük doğrudan yabancı sermaye girişi gerçekleşmiştir. Satış, Doğan TV'nin tüm hisseleri için 1.5 milyar Euro toplam değer üzerinden yapılmıştır. İşlem sonrasında, Axel Springer, Doğan TV'nin yedi kişilik yönetim kurulunda iki üyeyle temsil edilecektir. Satış işlemi, Axel Springer'in Doğan TV'de yapacağı inceleme çalışmalarının sonuçlanmasının ardından ve gerekli yasal izinlerin alınmasını takiben gerçekleştirildi. Satış sözleşmesini DYH Yürütme Kurulu Başkanı Mehmet Ali Yalçındağ ve Axel Springer İcra Kurulu Başkanı (CEO) Dr. Mathias Döpfner birlikte imzaladı.⁷⁰

Çimento sektöründe 5 işlem gerçekleşti ve işlem hacmi yaklaşık 1 milyar dolar seviyesine ulaştı. Sektördeki en büyük işlem, Portekizli Cimpor'un Yibitas Lafarge Orta Anadolu Çimento'yu 702 milyon dolara satın alması işlemi oldu. Yibitas- Lafarge ortaklığı bünyesinde Yozgat, Çorum ve Sivas'ta 3 çimento fabrikası, Hasanoğlu, Nevşehir ve Samsun'da 3 öğütme ve paketlenme tesisi ile 10 hazır beton tesisi ve 2 adet agrega (dolgu malzemesi) tesisi bulunuyor. Merkez ofis, şubeler ve iştiraklerinde toplam 597 çalışanı olan Yibitas Lafarge, 2 milyon tona yaklaşan yıllık çimento satış kapasitesi ile Türkiye'deki çimento ihtiyacının yaklaşık yüzde 7'sini sağlıyordu. Satılan fabrikaların çimento dışında toplam 1 milyon 600 bin ton da klinker (çimento hammaddesi) üretim kapasitesi bulunmaktadır. Yibitas-Lafarge Orta Anadolu Çimento Sanayi'nin satışına OYAK, Sabancı, Batı Anadolu Çimento Sanayii (Batıçim) de ilgi göstermiştir.⁷¹

---

⁷⁰ “Doğan TV’ye Alman Ortak”, **Radikal Gazetesi**, 17 Kasım 2006, [http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=204832], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

⁷¹ “Yibitas Lafarge Çimento, 535 Milyon Euro’ya Cimpor’un”, [http://www.arkitera.com/h13169-yibitas-lafarge-cimento-535-milyon-euro-ya-cimpor-un.html], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

2005 yılında gerçekleştirilen 7 adet özelleştirme işleminin toplam değeri 493 milyon dolar olarak gerçekleşirken, en büyük özelleştirme ihalesi ise Başak Sigorta ve Başak Emeklilik'in Groupama tarafından satın alınması oldu.

Deloitte Türkiye'nin 2007 Yılı Birleşme ve Satın Almalar Raporu'na göre, 2007 yılında Türkiye'de birleşme ve satın almaların hacmi toplam 162 işlem ile 20.6 milyar dolara ulaşmıştır. 2006 yılında ise, bu rakam 19 milyar dolar seviyesindeydi.

Türkiye'de önemli yatırım fırsatları bulan yabancıların ilgisi tüm hızıyla devam etmekle birlikte, küresel finansal piyasalardaki dalgalanmalardan dolayı işlemlerin toplam hacminin 2008 yılında 15 milyar dolara kadar düşebileceği öngörülüyor. Son beş yılda Türkiye'nin yüksek büyüme, ekonomik istikrar ve gerçekleştirilen reformlarla yatırımcılar için sağlıklı bir yatırım ortamı haline geldiği görülebiliyor. Çeşitli kurumlarca çıkarılan raporlara göre son beş yılda dev boyutta işlemler ve özelleştirmelerin ağırlık kazanmasıyla Türkiye, bölgenin en büyük satın almalarına ev sahipliği yaptı. Özelleştirmeler ve TMSF satışları, son beş yıldaki işlem hacminin yaklaşık %40'ını oluşturdu. Ve yine raporun bulgularına göre, bu süre boyunca 650'den fazla işlem ile toplam 75 milyar dolarlık işlem hacmi gerçekleşti. Ayrıca, son üç yılda girişim sermayesi fonları Türkiye'ye 6,5 milyar dolarlık yatırım yaptı. En fazla işlem ise finansal hizmetler, enerji ve gıda sektörlerinde görüldü. 20 milyar dolarlık işlem hacminin %77'sinin (yaklaşık 15 milyar dolar) yabancı yatırımcılar, %12'sinin ise girişim sermayesi fonları tarafından gerçekleştirildiği belirtiliyor. Körfez bölgesi yatırımcılarının ise 2007'de 2,1 milyar dolar ile toplam hacmin %10'unu yakaladığı ifade ediliyor.

2007'nin en büyük işlemi, 2,7 milyar dolarlık değeri ile ING'nin Oyak Bank'ı satın alması oldu. Ayrıca 2007'de en büyük 5 işlem, toplam hacmin %40'ını oluşturdu. Raporda, bunun geçmiş yıllara göre Türkiye pazarında artık orta ölçekli işlemlerin oranının artmaya başladığını gösterdiği belirtiliyor. 2007 yılında finansal hizmetler sektörü, 32 işlem ve 6,4 milyar dolar ile önceki senelerde olduğu gibi en çok ilgi gören sektör oldu. ING'nin Oyak Bank'ı satın almasının başı çektiği işlemlerin çoğu bankacılık ve sigortada gerçekleşti. Enerji sektörü de yatırımcıların gözdesi oldu. Raporda ayrıca, gayrimenkul sektörünün de beklenen çıkışını sonunda 2007'de yaptığı belirtiliyor. Bu sektörün gelecek üç yılda da artan sayıda satın almalara sahne olacağı öngörülüyor. Girişim sermayesi fonları 2007 yılında 24 işlem ile toplamda tahmini 2,5 milyar dolar tutarında yatırım gerçekleştirdi. Bunların arasında KKR'ın Türk nakliyat şirketi U.N. Ro-Ro'yu 1,252 milyar dolar karşılığı satın alması işlemi bir

girişim sermayesi fonunun Türkiye’de şimdiye kadar gerçekleştirdiği en büyük yatırım oldu. Yabancı yatırımcıların ilgisinin devam etmesi için Türkiye’nin son yıllardaki büyüme hızının sürdürülmesi büyük önem taşıyor. 2008 yılında elektrik sektörü, otoyol ve köprüler, Halkbank, Milli Piyango, EGO ve Tekel ile özelleştirmeler tekrar hız kazanacaktır. Ayrıca raporda, önümüzdeki dönemde geçen yıllarda satılan şirketlerin tekrar el değiştireceğinin görüleceği belirtiliyor. 2008’de birleşme ve satın almaların hacminin 15 milyar dolar seviyesinde olacağı tahmin ediliyor. Ayrıca, birleşme ve satın almaların 2008-2010 yılları arasındaki üç yıllık dönemde toplam 35-40 milyar dolayında olacağı, bunun %75’inin yabancı yatırımcılar tarafından gerçekleştirileceği öngörülüyor. Sonuç olarak, büyümesini devam ettirmesi ve bu yatırım ortamını koruması durumunda, Türkiye’nin gelecek on yıl yabancı sermaye ile iç içe olacağı belirtiliyor.⁷²

Çoğu zaman birleşme ve devralma terimleri birlikte kullanılsalar da iki terim arasında farklılıklar vardır.⁷³ Birleşme, daha önce ayrı olan iki ya da daha fazla işletmenin mal varlıklarını birleştirip, yeni bir tüzel kişi oluşturmasıyla gerçekleşir. Burada finansal kaynakların ve sorumlulukların da birleştirilmesi söz konusudur. Devralmada ise, bir şirket diğer bir şirket tarafından tüm varlıklarıyla satın alınabilir. Satın alan şirket kendi adını kullanır, satılan şirket ise diğer şirketin içinde olması nedeniyle bundan böyle hukuksal kimliğini yitirir. Türkiye’de gerçekleşmiş olan Osmanlı Bankası’nın Garanti Bankası’na devredilmesinde Osmanlı Bankası’nın Garanti Bankası içinde hukuksal kimliğini yitirdiği örnek olarak verilebilir. Bu doğrultuda bakıldığında birleşme kavramı devralmaları kapsayan bir üst kavramdır.

Türkiye’de 2007 ve 2008 yıllarında gerçekleştirilen birleşme ve satın almaların en yüksek tutarda olan 10’ar tanesi bir sonraki sayfada tablolandırılmıştır.⁷⁴

---

⁷² “Türkiye’de Şirket Satışları Rekor Kırdı”, **Hürriyet Gazetesi**, 07 Ocak 2008, [http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/7978844.asp?gid=196&sz=49713], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

⁷³ Zeynep Bilgin ve İrem Eren Erdoğan, “Birleşme ve Devralmalarda Uluslararası Boyut ve Pazarlama Yansımaları”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004, s.432.

⁷⁴ Deloitte Annual Turkish M&Areview 2007 ve Deloitte Annual Turkish M&Areview 2008

2007 Yılı Birleşme ve Satın Almaları						
	Satın Alan	Menşei	Birleşilen Şirket	Sektör	Oran	Birleşme Değeri (Milyon USD)
1	ING Bank	Hollanda	Oyak Bank	Finans	100,0%	2.673,0
2	Socar, Turcas enerji and Injaz Projects	Kazakistan, Türkiye,Suudi Arabistan	Petkim	Petro Kimya	51,0%	2.040,0
3	Global-Hutchison-EIB Konsorsiyumu	Hong Kong, Türkiye	İzmir Alsancak Limanı	Altyapı	100,0%	1.275,0
4	Kohlberg Kravis Roberts	Amerika Birleşik Devletleri	UN Ro-Ro	Lojistik ve Taşımacılık	97,6%	1.251,6
5	Çalık Holding	Türkiye	ATV - Sabah	Medya	100,0%	1.100,0
6	National Commercial Bank	Suudi Arabistan	Türkiye Finans Katılım Bankası	Finans	60,0%	1.080,0
7	Doğuş Holding	Türkiye	Garanti Bankası	Finans	4,7%	674,3
8	Zentiva	Çek Cumhuriyeti	Eczacıbaşı Sağlık Ürünleri ve Eczacıbaşı Özgün Kimyasal Ürünler	İlaç Sanayi	75,0%	626,5
9	Eureko	Hollanda	Garanti Sigorta	Finans	80,0%	489,1
10	Cadbury Schweppes	Birleşik Krallık	Intergum	Yiyecek İçecek	100,0%	450,0

2008 Yılı Birleşme ve Satın Almaları						
	Satın Alan	Menşei	Birleşilen Şirket	Sektör	Oran	Birleşme Değeri (Milyon USD)
1	BC Partners - DeA Capital Turkven	Birleşik Krallık	Migros Türk	Perakende	97,9%	3.100,0
2	British American Tobacco	Birleşik Krallık	Tekel Sigara	Sigara	100,0%	1.720,0
3	Global Yatırım Holding-Energaz-ABN Ambro Konsorsiyumu	Türkiye	Başkent Doğalgaz	Enerji	100,0%	1.610,0
4	EnerjiSA-Sabanca Holding-Verbund	Avusturya	Başkent Elektrik Dağıtım	Enerji	100,0%	1.225,0
5	National Bank of Greece	Yunanistan	Finansbank	Finans	9,7%	697,2
6	AkCez Konsorsiyumu	Çek Cumhuriyeti	Sakarya Elektrik Dağıtım	Enerji	100,0%	600,0
7	Abraaj Capital	Suudi Arabistan	Acıbadem Sağlık Hizmetleri	Sağlık	53,8%	586,7
8	Lukoil	Rusya	Akpet Akaryakıt Dağıtım	Enerji	100,0%	555,0
9	AXA Group	Fransa	AXA Oyak Holding	Finans	50,0%	525,0
10	Socar	Azerbaycan	Tekfen İnşaat	İnşaat	50,0%	520,0

Kaynak: Deloitte Annual Turkish M&A Review 2007 ve Deloitte Annual Turkish M&A Review 2008

İKİNCİ BÖLÜM: TÜRK TİCARET HUKUKU AÇISINDAN BİRLEŞME VE DEVİR

Günümüzdeki teknolojik gelişmeler, küreselleşme nedeniyle rekabetin ulusal pazarlardan uluslar arası pazarlara taşınması ve talep artışının karşılanması gibi etkenlerle işletmelerin üretimlerini arttırmalarını ve büyümelerini zorunlu kılmaktadır. Gelişen rekabete karşı koymak, teknolojik yeniliklerden yararlanmak ve talebi karşılamak için büyük ve güçlü olmayı gerektirir. Bu olgular şirketleri birleşmeye iten en önemli etkenlerdir. Ayrıca;

- Müşteri portföyünün artırılması,
- Piyasadaki konumunu güçlendirmek ve beklenmeyen şoklarla başa çıkmak,
- Birleşen şirketle aralarındaki rekabetin ortadan kaldırılması,
- Daha rasyonel çalışma, yeni yönetim ve pazarlama teknikleri edinmek,
- Personel giderleri başta olmak üzere genel giderlerden tasarruf sağlanması,
- Yeni ürün geliştirmek, araştırma geliştirme maliyetlerini azaltmak,
- Vergisel avantajlardan yararlanılması,
- Kredi olanaklarından faydalanılması,
- Üretim süreçleri üzerinde en etkin düzeyde kontrol ve koordinasyon sağlanması,
- Riskleri dağıtmak gibi bir çok avantajlardan yararlanmak amaçları da birleşmeyi cazip hale getiren nedenler olarak sıralayabiliriz.⁷⁵

Birden fazla şirketin bağımsız olarak faaliyet gösterirken faaliyetlerini bir araya getirerek birleşme yoluna gitmeleri için kazanç elde etmeyi bekliyor olmaları gerekir. Böyle bir kazancın sağlanması ise genelde sinerji (synergy) olarak tanımlanır.⁷⁶ Yani işletmelerin

---

⁷⁵ Oktay Müjde, **Ortak Girişimler Joint Ventures**, İstanbul Sanayi Odası Gümrük Danışmanlığı Ofisi, Yayın No: 1997-6, İstanbul: İstanbul Sanayi Odası Yayınları, 1997, s.28.

⁷⁶ Orhan Çelik, **Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlendirilmesi**, Üçüncü Baskı, Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları, 2002, s.31.

faaliyetleri birleştirilmek suretiyle elde edecekleri gelir, tek işletmelerin sağlayabilecekleri getiriler toplamından daha fazladır.⁷⁷

Bu kısa açıklamadan sonra Türk Ticaret Hukuku yönünden birleşme-devir açıklamalarına geçebiliriz.

2.1. TÜRK TİCARET KANUNU AÇISINDAN BİRLEŞME

Türk Ticaret Kanunu (TTK), kişiler arasındaki ticari ilişkilerde eşitliğin sağlanmasına yardımcı olacak hükümleri içeren bir özel hukuk dalıdır. Kurumlar Vergisi Kanunu ise, kişiler arasındaki ilişkilerde eşitliği sağlamaktan çok, kamunun çıkarını gözetten bir kamu hukuku dalıdır. Bu açıdan birleşme işlemlerini incelerken ilk olarak Ticaret Kanunu açısından ele almak gerekir.

TTK'nun 146. maddesinde birleşmenin tanımı yapılmıştır. Madde hükmüne göre birleşme; *“iki veya daha fazla ticaret şirketlerinin birbiriyle birleşerek yeni bir ticaret şirketi kurmalarından veya bir yahut daha fazla ticaret şirketinin mevcut diğer bir ticaret şirketine iltihak etmesinden ibarettir.”*⁷⁸ Buna göre birleşme iki şekilde gerçekleştirilebilecektir.⁷⁹

- Ya iki ya da ikiden fazla sayıda şirket birleşerek yeni bir şirket oluşturulmalıdır (Füzyon, kaynaşma hali).

- Veyahut bir şirket başka bir şirkete bütün aktif ve pasifiyle katılarak infisah edip katıldığı şirketin içinde erimelidir.

TTK 147. maddenin ikinci fıkrasında yer alan hüküm gereğince, çeşitli ticaret şirketlerine ait hususi hükümler mahfuz kalmak şartıyla birleşme hakkında müteakip maddelerdeki hükümler tatbik olunur.

---

⁷⁷ Sema Küçüktop, “Tasfiye, Devir, Birleşme, Nevi Değiştirme ve İşletmelerin Birleştirilmesinin Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, Borçlar Kanunu ve Vergi Kanunları Karşısındaki Durumlarının Değerlendirilmesi”, **Yeterlilik Etüdü**, Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu İstanbul Grup Kitaplığı, Sayı: 31328009, Ankara: HUK Yayınları, 1995, s.57.

⁷⁸ Yılmaz Özbacı, **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, İstanbul: Üçyol Kültür Merkezi Yayınları, 2006, s.606.

⁷⁹ Şibli Güneş, “Birleşme İşlemlerinde Vergilendirme”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 188, Ağustos 2008.

TTK’da birleşmeye ilişkin hükümler, sadece genel hükümler bölümünde yer alan 146 ila 151. maddelerden ibaret olmayıp, anonim ortaklıklar faslındaki 451 ila 453. maddelerde de bu hususta hükümlere yer verilmiş ve sırasıyla devralma, kurulacak yeni bir anonim şirket bünyesinde birleşme, sermayesi paylara bölünmüş bir komandit şirket tarafından devralınma ve bir amme hükmü şahsiyeti tarafından devralınma hakkında özel hükümlere yer verilmiştir.

TTK’nun 146. maddesi hükmüne göre, özel hükümler saklı kalmak kaydı ile 146 ila 151. maddelerde yer alan hükümlerin bütün ticaret ortaklıklarına uygulanması gerekmektedir. Böyle olmakla beraber mevcut hükümler farklı iki sistemden alındığı, genel hükümlerin yapısı ve hareket noktası farklı olduğu ve anonim şirketlerin niteliğine uymadığı için genel hükümlerin anonim şirketlere uygulanmasında güçlükler ve boşluklar vardır.⁸⁰

2.1.1. Birleşmenin Hukuki Tanımı

Birleşmeye ilişkin genel hükümler Türk Ticaret Kanunu’nun 146 ila 151. maddelerinde yer alırken, aynı kanunun 451 ve 454. maddelerinde de birleşmeye ilişkin özel hükümler yer almaktadır. Türk Ticaret Kanunu’nun 146. maddesi 2. fıkrasında yer alan “*çeşitli ticaret şirketlerine ait özel hükümler mahfuz kalmak kaydıyla birleşme hakkında müteakip maddelerdeki özel hükümler tatbik olunur*” hükmü genel hükümlerin yanında özel hükümlerde varsa özel hükümlerin uygulanacağını ifade etmektedir.⁸¹

Türk Ticaret Kanunu 146 maddesinin 1. fıkrasında birleşmeyi “*Birleşme; iki veya daha fazla ticaret şirketinin birbirleriyle birleşerek yeni bir ticaret şirketi kurmalarından veya bir yahut daha fazla ticaret şirketinin mevcut diğer bir ticaret şirketine iltihak etmesinden ibarettir.*” şeklinde tanımlamıştır. Ancak bu tanım birleşmenin unsurlarını içermeksizin, yalnızca türlerini belirtmekle sınırlı kalmıştır. Bu sebeple birleşme ile ilgili daha geniş tanımlar yapılmıştır.

Tekinalp’e tarafından yapılan tanıma göre birleşme, “*bir veya birden çok ticaret ortaklığının malvarlığının, tasfiye olunmaksızın, içlerinden birine veya yeni kurulan bir*

---

⁸⁰ Mehmet Maç, **KDV Uygulaması**, İstanbul: Denet Yayıncılık, 1993, s.962.

⁸¹ Doğan Gökbel, “Farklı Ülke Şirketleri Arasındaki Birleşmelerin Türk Hukukundaki Vergisel Sonuçlarının Avrupa Birliği Hukuku İle Karşılaştırılması”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004, s.29.

ortaklığa, kendiliğinden ve külli halefiyet yolu ile geçmesi; bu suretle malvarlıklarının birleşmesi ve intikal eden malvarlığının karşılığı olarak, infisah eden ortaklığın ortaklarının hesaplanan bir değiş tokuş ölçüsüne göre, bünyesinde birleşilen ortaklıkta, kendiliğinden ortaklık payı kazanmasıdır.”⁸²

Türk’e göre ise birleşme; “*En az bir ortaklığın, ortakların başka bir ortaklığa alınması karşılığında malvarlığı veya işletmesini aktif ve pasifleri ile bir bütün olarak o ortaklığa devrederek tasfiyesiz dağılmasına yada en az iki ortaklığın yeni bir ortaklığa alınmaları karşılığında malvarlıklarını veya işletmelerini aktif ve pasifleriyle bir bütün olarak bu ortaklığa devrederek tasfiyesiz olarak dağılmaları sonucunda iki yada daha çok ortaklığın tek bir ortaklık durumuna gelmesi*”⁸³ olarak tanımlanmıştır.

Özbalcı ise birleşmeyi, “*bir veya daha fazla kurumun mal varlığının bir başka kuruma intikal ettirilmesi suretiyle infisah etmesi ve bu varlık karşılığında yeni kurumun paylarının birleşme dolayısıyla ortadan kalkan kurumun sahip veya ortaklarına karşı edim olarak verilmesidir.*”⁸⁴ şeklinde tanımlamıştır.

Görüldüğü gibi uygulamada çeşitli birleşme tanımları bulunmaktadır. Bu tanımlardan hareket edersek tanımlarda ortak olarak bahsedilen bazı hukuki sonuçlara ulaşmaktayız. Bunlar malvarlıklarının birleşmesi, tasfiyesiz dağılma, dağılan şirket ortaklarına pay verilmesi ve külli halefiyet esasıdır.

2.1.2. Birleşme Türleri

TTK’nda şirketlerin birbirleriyle ne şekilde birleşebilecekleri genel olarak TTK md. 146/1 ve özel olarak TTK md. 451 ve 452’de gösterilmiştir. Buna göre şirketler iki şekilde birleşebilirler:

- Tam Birleşme (Yeni Kuruluş)
- Katılma (İltihak-Devralma)

---

⁸² Reha Poroy, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, Dokuzuncu Baskı, İstanbul, 2003, s.99.

⁸³ Hikmet Sami Türk, **Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması Koşulu**, Yayın No:186, Ankara: Ankara Üniversitesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1987, s.38.

⁸⁴ Özbalcı, 2006, **a.g.e.**, s.448.

2.1.2.1. Tam Birleşme (Yeni Kuruluş)

Tam birleşme, iki veya daha çok ticaret şirketinin aktif ve pasiflerini birleştirerek tüzel kişiliklerini sona erdirmek koşulu ile yeni bir ticaret şirketi kurmalarıdır. Buna, füzyon, tam birleşme veya gerçek anlamda birleşme gibi adlar verilmektedir.⁸⁵

Mevcut A, B, C ortaklıklarının birleşerek yeni bir D ortaklığı meydana getirmeleri tam birleşmeye örnek olarak gösterilebilir.

Yeni ortaklık kurulması suretiyle birleşmede; birleşen ortaklıklar infisah (dağılmış) ederek tasfiyesiz sona ererler. Birleşme işlemleri tamamlanınca, birleşen ortaklıklar, ticaret sicilinden silinirler.⁸⁶

Tam birleşmede yeni bir ortaklık kurulduğu için Ticaret Kanunu'nun kuruluşu ilişkin hükümleri uygulama alanı bulmaktadır. Yeni kuruluş katılan bütün ortaklıklar kurucu sıfatı ile bütün kuruluş işlemlerini yaparak yeni bir ortaklık kurmuş olmaktadırlar.

2.1.2.2. Katılma Şeklinde Birleşme (Devralma)

Katılma şeklinde birleşmede, devir alan ortaklık tüzel kişiliğini devam ettirmektedir. Devir alınan ortaklık ise infisah ile tasfiyesiz sona ermektedir. Bu işlemten sonra, devir edilen ortaklık ticaret sicilinden terkin edilmektedir.⁸⁷

---

⁸⁵ Osman Kiper, **Uygulamada Ticaret Şirketleri**, İstanbul: Beta Yayınları, 1995, s.37.

⁸⁶ Gönen Eriş, **Açıklamalı-İçtihatlı, En Son Değişikliklerle Birlikte TTK, Ticari İşletme ve Şirketler**, Üçüncü Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004, s.1372.

⁸⁷ Eriş, 2004, **a.g.e.**, s.1372.

2.1.3. Birleşmenin Hukuki Sonuçları

2.1.3.1. Malvarlıklarının Birleşmesi

Birleşmeden söz edebilmek için birleşen ve birleşilen şirketlerin malvarlıklarının birbirine katılması ve birleşme sonucundan birleşen ortaklıkların pay sahiplerine yeni kurulmuş olan ortaklığın paylarının, birleşmenin bir karşılığı olarak verilmesi gerekmektedir.

Birleşme ve devralmanın karşılığı yeni kurulan ve devralan şirketin pay senetleri değil de para veya başka bir şey olursa, Türk Ticaret Kanunu'nun anladığı anlamda birleşme oluşmaz.⁸⁸

Malvarlıkları birleşirken, iltihak eden ortaklığın malvarlığı kediliğinden, bir bütün olarak külli halefiyet yolu ile devralan ortaklığa geçer, yoksa taşınmazlarda tescile, taşınırlarda teslim, alacaklarda temlike, buluşlar(patenti, ihtira vb), markalar, maden hakları gibi bazı malvarlığı parçalarında kanunlarda öngörülen özel devir şekillerine uyulmasına gerek yoktur.⁸⁹

2.1.3.2. Tasfiyesiz İnfisah

Birleşme nedeniyle birleşen şirketlerden biri veya her ikisi de dağılır.⁹⁰ Ancak, burada olağan dağılma nedenlerinden farklı olarak, birleşme dolayısıyla dağılan şirket veya şirketler tasfiyeye tabi tutulmazlar ve bunların varlıkları veya işletmeleri, aktif ve pasifleriyle bir bütün olarak, yani külli halefiyet yoluyla devralan veya yeni kurulan şirkete geçer.⁹¹ Bu anlamda birleşen şirketler ekonomik varlıklarını birleşilen veya yeni kurulan şirketle birlikte sürdürmüş olurlar.

Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre Nev'i değiştirme veya birleşme halinde ortadan kalkan şirketlerin hak ve borçları tasfiye muameleleri yapılmasızın, nevi değiştirme

---

⁸⁸ Hızır Tarakçı, **Kurumlarda Sona Erme**, İstanbul: Polaris Yayınları, 2003, s.122.

⁸⁹ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.99.

⁹⁰ Çelik, 2002, **a.g.e.**, s.133.

⁹¹ Yasaman, 1987, **a.g.e.**, s.22.

ve birleşme işlemleri sonucu oluşan şirkete intikal eder. Kanunun öngördüğü bu imkana “*Tasfiyesiz İnfisah*” denmektedir.⁹²

Birleşmelerde birleşen şirketler yeni bir şirket bünyesinde birleşmekte ve birleşen şirketlerin hukuki varlıkları sona ermektedir. Birleşme sonucu birleşen şirketler infisah etmektedir. İnfisahın hukuki sonucu ticaret ortaklığının tasfiye haline girmesidir. Fakat birleşmeler bu kuralın bir istisnasını oluşturmaktadır. Türk Ticaret Kanunu birleşmeyi tasfiyesiz infisah hali olarak tanımlamıştır.

TTK’nun 434. maddesinin 1. fıkrasının 7. bendi birleşmeyi bir infisah sebebi olarak göstermiştir. Normal olarak infisah eden ortaklık tasfiye haline girer. Anonim ortaklıkların tasfiyesi TTK’nun 441-450. maddelere uygun olarak yapılır ve ortaklığın borçları ödenir ve alacaklıları tahsil edilir. Tasfiye bakiyesi kalırsa, bu ortaklara dağıtılır ve ortaklık ticaret sicilinden terkin edilir.⁹³

Birleşmeye katılıp infisah eden ortakların mal varlıkları tasfiye edilemez ve bir bütün halinde bünyesinde birleşilen veya yeni kurulan ortaklığa geçer. Yani her iki tür birleşmede de tasfiyesiz infisah söz konusudur.

TTK’na göre yapılan birleşmeler tasfiyesiz infisahi doğurmaktadır. Çünkü birleşen ve devrolan ortaklıklar için tüzel kişiliğin kaybı söz konusu ise de, yeni hukuki yapı içinde ekonomik faaliyetten çekilmek söz konusu değildir. Bu nedenle birleşme bir tasfiye hali olmayıp, aksine tasfiyesiz infisah halidir. Ayrıca birleşme halinde tasfiyesiz infisahın söz konusu olacağı TTK’nun 439. maddesinde de belirtilmektedir. Bu maddeye göre; anonim şirketin diğer bir şirketle birleşmesi, bir limited şirket şekline çevrilmesi veya bir kamu hükmi şahsı tarafından devralınması hallerinde tasfiyesiz infisah söz konusudur. Bu nedenle de TTK’nun 451, 452, 453 ve 454. maddelerinde “Tasfiyesiz İnfisah” tabiri kullanılmaktadır.⁹⁴

2.1.3.3. Değişirme Primi

Birleşme neticesinde, devrolan veya birleşen ortaklıkların pay sahiplerine, devralan ortaklık veya yeni kurulan ortaklık birleşmenin bir karşı ödeme olarak kendi paylarını

---

⁹² Orhan Nuri Çevik, *Uygulamada Şirketler Hukuku*, İkinci Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 1994, s.430.

⁹³ Yasaman, 1987, *a.g.e.*, s.19.

⁹⁴ Akay, 1997, *a.g.e.*, s.39.

vermelidir. Birleşmeye katılan ortaklıkların pay sahiplerine bu payların belli bir ölçüye göre verilmesi gerekmektedir. Bu ölçüye değiştirme primi adı verilmektedir.⁹⁵

Değiştirme primi, infisah eden ortaklık veya ortaklıkların birleşilen şirkete hangi oranda katılacağını gösteren bir ölçüttür.⁹⁶

2.1.3.4. Alacaklıların İtiraz Hakkı

TTK birleşen şirketin alacaklılarını korumak amacıyla, 150. maddesinde birleşme kararının hüküm ifade edebilmesini sadece tescil ve ilana bırakmamış, ayrıca birleşmenin gerçekleşmesini alacaklıların muvafakatine bağlamıştır. Ancak alacaklılar birleşmeye razı olduğu takdirde birleşme kararı ilan tarihinden itibaren hüküm ifade eder.

Birleşen şirketin alacaklılarından her biri, ilandan itibaren üç ay içinde yetkili mahkemeye başvurarak birleşmeye itiraz edebilirler. Bu durumda itirazdan vazgeçilmedikçe yada itirazın reddine dair mahkemece verilen karar kesinleşmedikçe veyahut mahkemece bir teminat takdir edilmiş ve teminat şirket tarafından ödenmedikçe birleşme hüküm ifade etmez.⁹⁷

2.1.3.5. Dağılan Şirket Ortaklarına Pay Verilmesi

Payların değiş-tokuşu iltihak eden ticaret ortaklığının ortakları ile devir alan veya yeni kurulan ticaret ortaklığı arasında olur. Şöyle ki, devralan ticaret ortaklığı, iltihak eden ticaret ortaklığının ortaklarına kazandığı malvarlığı karşısında kendi ortaklık haklarını kazandırır. Böylece iltihak eden ticaret ortaklığının malvarlığı bir bütün halinde devralan ticaret ortaklığının malvarlığına katılırken, bunun karşılığı olarak iltihak eden ticaret ortaklığının ortakları da devralan ticaret ortaklığının ortakları haline gelirler.

---

⁹⁵ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.39.

⁹⁶ Yasaman, 1987, **a.g.e.**, s.356.

⁹⁷ Çevik, 1994, **a.g.e.**, s.681.

Devredilen ortaklığın ticaret siciline tescili ile bu ortaklığın ortakları, devralan ortaklığın yada yeni ortaklığın ortakları olurlar. Tescil ile devredilen ortaklığın, sadece mal varlığı değil aynı zamanda pay sahipliği ilişkileri de devralan ortaklığa kendiliğinden geçer.⁹⁸

T.T.K 451. maddesinin 8. bendinde “(iltihak edenin) infisahının tescilden sonra devralan şirketçe infisah eden şirketin pay sahiplerine karşılık olarak verilecek hisse senetleri” denilerek payların değiş-tokuşunun birleşme sürecinin en sonunda yapılacağı zehabı hatalı olarak yaratılmıştır. Gerçekte anılan hüküm, malvarlığının intikali ile kendiliğinden gerçekleşen değiş- tokuşun, hisse senetlerine bağlanması aşamasını ifade etmektedir.⁹⁹

2.1.3.6. Külli Halefiyet

Birleşen veya katılan ticaret ortaklık veya ortaklıkları infisah olurlar. İnfisahın hukuki neticesi tasfiyedir. Tam birleşme ve katılma şeklinde olan birleşmelerdeki infisah ise “tasfiyesiz infisah”tır. Çünkü ekonomik aktivite, infisaha rağmen başka hukuki yapı altında gerçekleştirilmektedir. İşte bu ekonomik aktivitenin infisaha rağmen başka hukuki yapı altında gerçekleştirilmesini sağlayan yol “külli halefiyet”tir.

Külli Halefiyet, cüz’i halefiyetin karşıt kavramı olarak, bir mal varlığını meydana getiren bütün hak, alacak ve borçların bir kül halinde bir başkasına intikal etmesidir.¹⁰⁰ Bu intikal kendiliğinden oluşur ve mülkiyetin geçirilmesi için zilyetliği nakletmeye veya tapuda tescil vb. işlemlere gerek kalmaz.¹⁰¹

TTK’nın 151. maddesinde “... bütün hak ve borçları, kalan veya yeni kurulan şirkete intikal eder” ifadesi ile devreden veya yeni kuruluşa iştirak eden ortaklıklara ait bütün hak ve borçların, devralan veya yeni kurulan ortaklığa intikal edeceği, hükme bağlanmak suretiyle birleşmede külli halefiyet ilkesi benimsenmiştir.¹⁰² O halde TTK’daki külli halefiyet ilkesi uyarınca, birleşmede dağılan fakat tasfiye edilmeyen ortaklık veya ortaklıkların mal varlıkları

⁹⁸ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.112.

⁹⁹ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.100.

¹⁰⁰ Ali İhsan ve Özgür Çilingir, “Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerin Birleşmesinde Külli Halefiyet”, **Vergi Dünyası**, İstanbul: HUD Yayınları, Ağustos 2002, ss.144-147.

¹⁰¹ Yasaman, 1987, **a.g.e.**, s.22.

¹⁰² İhsan ve Çilingir, 2002, **a.g.m.**, s.144-147.

veya işletmeleri aktif ve pasifleriyle ekonomik ve hukuki bir bütün olarak devralan veya yeni kurulan ortaklığa geçer.¹⁰³

Külli halefiyet ile yeni kurulan veya devralan şirket eskilerinin devamı sayılır. Bu açıdan dağılma nedeniyle ilişkilerin kesintiye uğraması veya sona ermesi söz konusu olamaz.

Külli halefiyet birleşmenin tescil ve ilan edildiği anda sonuç doğurur ve devralan veya yeni kurulan ortaklık o andan itibaren hiçbir tasarrufi işleme gerek kalmaksızın intikal eden mal ve hakların sahibi olur.¹⁰⁴ Borçların intikalinde alacaklıların muvafakatine gerek yoktur. İnfisah eden ortaklık veya ortaklıkların alacak hakları ve aynı hakları da başka bir işleme gerek olmaksızın diğer ortaklığa geçer.¹⁰⁵ Gayrimenkuller ve diğer aynı haklar için tapu sicilinde gerekli düzeltmelerin bilahare yapılması külli halefiyeti etkilemez. Külli halefiyet, birleşmenin tescil ve ilan edildiği anda sonuç doğurur ve devralan veya yeni kurulan şirket o andan itibaren hiçbir tasarrufi işleme gerek kalmaksızın intikal eden mal, hak ve borçların sahibi olur.¹⁰⁶

Bu niteliği ile birleşme, tasfiyeden farklıdır. Birleşmede infisah eden ortaklık hukuki varlığını sona erdirmekle beraber, faaliyetini yeni kurulan veya devralan şirket bünyesinde sürdürmekte, üçüncü kişilerde doğmuş veya doğabilecek her türlü irtibat ve itilaflarda bu şirket halef tayin edilmiş olmaktadır.¹⁰⁷

Konuya ilişkin bir Yargıtay kararında da aynı yönde bir karar verilmiştir: “*Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) ile ona bağlı müesseselerin hukuki varlıkları, 26.4.1994 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile sona ermiş ve bu tarihten itibaren bütün aktif ve pasifleri TEAŞ ile TEDAŞ’a devredilmiştir. Dolayısıyla TEDAŞ bu tarihte tüzel kişilik kazanmış, TEK ile ona bağlı müesseselerin külli halefi durumuna gelmiştir. Bu durumda, bir davada tarafların; taraf olma ehliyetlerinin yargılama sırasında da devam edip etmediğinin, mahkemece kendiliğinden gözetilmesi gerekir. Davacı taraf, davasını sürdürdüğüne göre, HUMK’nun 186. maddesi uyarınca TEDAŞ’a tebligat yaptırılmak suretiyle davaya devam edilmesi gerekirken, davanın husumet nedeni ile reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*”¹⁰⁸

¹⁰³ Türk, 1987, **a.g.e.**, s.160-161.

¹⁰⁴ Mehmet Maç, **Kurumlar Vergisi**, Beşinci Baskı, İstanbul: Denet Yayıncılık, 1996, s.36.3.

¹⁰⁵ Yasaman, 1987, **a.g.e.**, s.26.

¹⁰⁶ Maç, 1996, **a.g.e.**, s.962.

¹⁰⁷ Erdoğan Sağlam, “Birleşme Halinde Amortisman ve Yenide Değerleme Uygulaması”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 197, İstanbul: HUD Yayınları, Ocak 1998, s.45.

¹⁰⁸ Yargıtay 4. Hukuk Dairesi; K.1995-004358, E.1994/008253, T.23.05.1995.

Davalarda taraf olunması açısından külli halefiyet ilişkin diğer bir yargı kararına göre de; davanın devamı sırasında devir işleminin olması durumunda devralan hasım gösterilerek davanın yürütülmesi gerekmektedir.¹⁰⁹

2.1.4. Birleşme Türleri

2.1.4.1. Yeni Kuruluş Yoluyla Birleşmeler

İki veya daha fazla şirketin birbirleriyle birleşerek yeni bir ticaret şirketi kurmalarına yeni kuruluş yoluyla birleşme veya tam birleşme denir. Bu tür birleşmelerde birleşen şirketler yeni bir şirket bünyesinde birleşmekte ve birleşen şirketlerin hukuki varlıkları sona ermektedir. Yeni ticaret unvanı altında infisah eden ortaklıkların aktif ve pasiflerinden meydana gelen yeni bir ticaret şirketi ortaya çıkar.

Tam birleşmede yeni bir ortaklık tesis edildiği için Türk Ticaret Kanunu'nun kuruluşu ilişkin hükümleri uygulama alanı bulmaktadır. Yeni kuruluşu katılan bütün ortaklıklar kurucu sıfatı ile bütün kuruluş işlemlerini yaparak yeni bir ortaklık kurarlar.¹¹⁰

2.1.4.2. Devralma Yoluyla Birleşmeler

Bir veya daha fazla ticaret şirketinin başka ticaret şirketine katılması yada onlar tarafından devralınmasıdır. Katılma bir veya daha çok ticaret şirketinin hükmi şahsiyetini sona erdirip aktif ve pasiflerini mevcut diğer bir ticaret şirketinin aktif ve pasifleriyle birleştirip o şirkete katılmaları şeklinde de ifade edilmektedir. Bu tip birleşmelere devralma da denilmektedir.

Birinci ortaklık, bünyesinde birleşme gerçekleşecek olandır. Anılan ortaklık, eskiden beri mevcuttur yani yeni kuruluş yoluyla birleşmede olduğu gibi birleşme için kurulmuş değildir. Bünyesinde birleşmenin gerçekleşeceği ortaklık, “devir alan ortaklık”, “katılınan ortaklık” deyimleri ile ifade olunabilir.

---

¹⁰⁹ Yargıtay 13. Hukuk Dairesi; K.1994-11059, E.1994/9457, T.08.12.1994.

¹¹⁰ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.37.

İkincisi ise, iltihak edecek olan ortaklıktır. İltihak edecek ortaklık birden fazla da olabilir. Bu ortaklıklarda “devir edilen ortaklık”, “iltihak eden ortaklık” deyimleri ile tanımlanabilir.¹¹¹

Birleşmeye karar veren şirketlerden biri tüzel kişiliğini yitirmeksizin diğer şirketleri kendi yapısı içine alır. Kalan şirkete katılan diğer şirketler ise dağılır, tasfiye olunur ve dolayısıyla tüzel kişililerini kaybederler. Ancak birleşme, tüzel kişiliğini yitiren şirket açısından bir tasfiyesiz infisahtır. Tasfiyenin yapılmamasının amacı alacaklıları korumaktır.¹¹²

Tasfiye haline giren anonim şirketlerde alacaklıların ilan yoluyla daveti ve korunması ile ilgili tedbirler (TTK. md.438, 445, 446, 447/2-3) alındığı gibi, tasfiyesiz infisah hallerinde de alacaklılar lehine hükümler öngörülmüştür (TTK.md.451-454). İflas eden bir anonim şirkette ise yönetim kurulu üyeleri şirket alacaklılarına karşı, iflasın açılmasından önceki son üç yıl içinde kazanç payı veya başka bir ad altında hizmetlerine karşılık olarak aldıkları ve fakat münasip ücreti aşan ve bilanço münasip bir ücret miktarına göre tedbirli bir tarzda tanzim edilmiş olduğu takdirde, ödenmemeleri gereken paraları geri vermekle mükelleftirler (TTK.md. 474).

Keza kurucuların, yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerin sorumluluğunu düzenleyen diğer hükümlerle de alacaklıların korunması sağlanmaya çalışılmıştır (TTK.md. 275/3, 301/2-3, 305-309, 336, 346, 339, 342, 392/2). Bunun gibi, yönetim kurulu üyelerinin temsil yetkisinin sınırlandırılması yahut temsilcilerin yaptıkları işlemlerin ana sözleşmeye, genel kurul kararlarına ve iyi niyet kurallarına aykırı olması halinde, iyi niyetli üçüncü kişilerin korunacağı TTK.md. 321/2 ve 4’de hükme bağlanmıştır.

Bütün bunların yanı sıra, aleniyeti sağlayan hükümler de (TTK.md. 300, 438) şirketin ve pay sahiplerinin yanı sıra alacaklıların menfaatlerini korumaya yöneliktir.

Son olarak, şirketin kurulmasında, kanun veya ana sözleşme hükümlerine uyulmaksızın alacaklıların veya pay sahiplerinin menfaatleri önemli ölçüde tehlikeye düşürülmüş veya ihlal edilmiş olursa, ilgili alacaklı veya pay sahiplerinin talebi üzerin

---

¹¹¹ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.105.

¹¹² “Yorumlu Kurumlar Vergisi Mevzuatı”, **Yaklaşım Dergisi**, [<http://www.yaklasim.com.tr>], Erişim Tarihi: 07.04.2009

mahkemece şirketin kurulmamış sayılmasına karar verebilmesinin de yine alacaklıları koruyan bir imkan olduğunun belirtilmesi gerekir.¹¹³

2.1.5. Birleşmenin Koşulları

Ticaret ortaklıklarında birleşmenin yapılabilmesi için gerekli olan şartlara uyulması gerekmektedir. Bu şartlar şunlardır:¹¹⁴

- Her şeyden önce ortada birden fazla ticaret ortaklığı bulunmalıdır.
- Birleşen ortaklıkların aynı türden olması gerekmektedir.

En az iki şirket bulunmadıkça ‘birleşme’ yapılamaz. Çünkü ya bu iki şirketten birisi diğerini devralacak veyahut da her iki birlikte yeni bir üçüncü şirketin çatısı altında bir araya geleceklerdir.¹¹⁵

Türk Ticaret Kanunu’nun 147. maddesi hükmü, iki veya daha fazla sayıdaki şirketlerin birbirleriyle birleşebilmeleri için, aynı “nevi”den olmalarını şart koşturmuştur. Aynı nev’iden sayılan şirketler arasında, gerek dış ve gerekse iç münasebetteki mahiyet benzerliği, şirket ana sözleşmesinin tadili suretiyle birleşmeyi kolaylaştıran, en belli başlı unsur olmaktadır.¹¹⁶

TTK’nun 147. maddesinin devamında kolektif ve komandit şirketlerin ile anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin aynı nev’iden sayılacağını hüküm altına almıştır. Aynı türden olmanın anlamı ortaklıkların yapısının ve amacının ayniyet taşımasıdır

Aynı türden olmayan şirketlerin örneğin bir anonim şirketle bir kolektif şirketin birleşmesi TTK hükümlerine göre değil, Borçlar Kanunu hükümlerine göre gerçekleştirilir¹¹⁷. Bu tür birleşmeler için Borçlar Kanunu’nun 179. ve 180. maddelerindeki hükümler geçerli

---

¹¹³ Yadigâr İzmirli, “Şirketler Hukukunda Sorumluluk İlişkileri ve Anonim Şirketlerde Sınırlı Sorumluluk”, **Mevzuat Dergisi**, Yıl: 3, Sayı: 34, Ekim 2000, [http://www.basarmevzuat.com/dergi/2000-09/a/sinirlisorumluluk.htm], Erişim Tarihi: 01.12.2009.

¹¹⁴ İsmail Doğanay, **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, I. Cilt, Dördüncü Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2004, s.652.

¹¹⁵ Doğanay, 2004, **a.g.e.**, s.652.

¹¹⁶ Doğanay, 2004, **a.g.e.**, s.652.

¹¹⁷ Türk, 1987, **a.g.e.**, s.245.

olur. Ancak Borçlar Kanunu göre yapılan birleşmede külli halefiyetten söz edilemez ve infisah eden şirketler tasfiyeye girer.¹¹⁸

Örneğin bir kollektif şirket, bir anonim şirkete katılmak niyetinde ise, bu şirket feshedilir, kollektif şirket aktif ve pasifleri ile BK hükümleri dairesinde anonim şirkete sermaye olarak taahhüt edilir. Anonim şirket ana sözleşmesini değiştirerek bu işletmeyi sermayesini arttırmak suretiyle iktisap eder, arttırılan sermaye oranında kollektif şirket ortaklarına pay verilir. Kollektif şirket infisah ettikten sonra şirket alacaklıları da ortaklara başvuru hakkını kazanırlar.¹¹⁹

Nev'i değiştirmeli birleşme TTK'da öngörülmemiştir. Ancak birleşme ile nev'i değiştirmenin birbiri ardından yapılmasına, yani önce nev'i değiştirme, sonra da birleşmenin gerçekleşmesine herhangi bir engel yoktur. Bu suretle “nev'ilerin aynı olması koşulu” engeli aşılabılır.¹²⁰

Ayrıca, TTK Tasarı'sının 137. maddesinde düzenlendiği üzere geçerli birleşmeler tek tek sayılarak gösterilmiştir. Bu tasarı maddesine göre;

“ (1) Sermaye şirketleri, a) Sermaye şirketleriyle, b) Kooperatiflerle ve c) Devralan şirket olmaları şartıyla, kolektif ve komandit şirketlerle, birleşebilirler.

(2) Şahıs şirketleri, a) Şahıs şirketleriyle, b) Devrolunan şirket olmaları şartıyla, sermaye şirketleriyle, c) Devrolunan şirket olmaları şartıyla, kooperatiflerle, birleşebilirler.

(3) Kooperatifler, a) Kooperatiflerle, b) Sermaye şirketleriyle ve c) Devralan şirket olmaları şartıyla, şahıs şirketleriyle, birleşebilirler.”

Ayrıca tasarının 181. maddesinde geçerli tür değiştirmeler de sınırlı sayıda gösterilmiştir. Buna göre;

“a) Bir sermaye şirketi; 1) Başka türde bir sermaye şirketine; 2) Bir kooperatife;

---

¹¹⁸ Tarakçı, 2003, **a.g.e.**, s.126.

¹¹⁹ Sami Karacan ve Suphi Aslanoğlu, “Türkiye’de Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerin Vergilendirme Karşısındaki Durumu – I”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 172, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Nisan 2007, s.98.

¹²⁰ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.104.

b) Bir kolektif şirket; 1) Bir sermaye şirketine; 2) Bir kooperatife; 3) Bir komandit şirkete;

c) Bir komandit şirket; 1) Bir sermaye şirketine; 2) Bir kooperatife; 3) Bir kolektif şirkete;

d) Bir kooperatif ise; 1) Bir sermaye şirketine dönüşebilir.”

Tasarı’da bir yenilik olarak bir ticari işletmenin bir ticaret şirketiyle, onun tarafından devralınmak suretiyle birleşebileceği de hükme bağlanmaktadır (TTK Tasarısı Md. 194).¹²¹

TTK hükümlerine göre, sermaye şirketlerinin başında anonim şirketler gelmektedir. Bundan başka, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerle, kısmen de, kooperatifleri aynı türden sermaye şirketi olarak göstermek mümkündür.¹²²

TTK md. 147 uyarınca, iki veya daha fazla sayıdaki şirketin birleşebilmesi için, bu şirketlerin aynı ‘nevi’den olmaları bir zorunluluktur. Ayrıca, komandit şirketler ile kolektif şirketler ve anonim şirketle, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler aynı neviden sayılmışlardır.

Özetle; birleşme ancak aynı statüde kurulmuş şirketler arasında mümkündür. Kollektif ile Komandit şirketler ile Anonim ile Eshamlı Komandit (sermayesi paylara bölünmüş) şirketler aynı türden sayılırlar. Tabii ki aynı statüde kurulmuş ayrı şirketlerin (Anonimin Anonim ile Limitedin Limited Şirketi ile) birleşmesi mümkündür ve birleşen şirket bir veya birden fazla sayıda olabilmektedir.¹²³

---

¹²¹ Korkut Özkorkut, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sermaye Şirketlerine Getireceği Yenilik ve Değişiklikler-I”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 194, Şubat 2009, ss.239-245.

¹²² Doğanay, 2004, **a.g.e.**, s.653.

¹²³ Cevdet Okan Bahar, “**Birleşme, Devir ve Tür Değiştirme Hallerinde Vergilendirme**”, **Yaklaşım Dergisi**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Sayı: 54, Ocak 2008.

2.1.6. Birleşmenin İlkeleri

2.1.6.1. Malvarlığının Bütünüyle Devredilmesi

Birleşen şirket, malvarlığının tümünü birleşilen şirkete devretmelidir. Bu aslında tamamlayıcı bir kuraldır. Birleşme sözleşmesinde iki taraf anlaşarak bazı unsurların birleşme dışında bırakılmasını kararlaştırabilir.

2.1.6.2. Malvarlığını Devreden Şirketin Birleşme ile İnfisah Etmesi

Birleşme işleminin hukuki bir sonucu olarak birleşen şirket veya şirketlerin, mal varlıklarını devrettikten sonra hukuki varlıklarının sona ermesi gerekir. Şirketin malvarlığını devretmesi karşılığında devralınan hisseler ortaklara intikal etmeyip şirket varlığında (aktifte) muhafaza edildiği ve bu sebeple şirketin hukuki varlığının sona ermediği hallerde, birleşmeden söz edilemez.

2.1.6.3. Karşı Edimin Yeni Şirketin Payları Olması

Birleşme dolayısıyla ortadan kalkan şirketin mal varlığının karşılığını, yeni şirketin payları oluşturmalıdır. Malvarlığı karşılığında nakdi ödeme yapıldığı durumlarda birleşme değil, satın alma söz konusu olacaktır.¹²⁴

2.2. TÜRK TİCARET KANUNU AÇISINDAN DEVİR

2.2.1. Devrin Hukuki Tanımı

TTK madde 146'da yer verilen ve yukarıda da belirttiğimiz birleşme tanımı dikkatlice incelendiğinde, TTK' ya göre devrin bir birleşme çeşidi olarak kabul edildiği göze çarpacaktır. Kısacası TTK' da devir bir birleşme çeşididir.

---

¹²⁴ Adil Yazıcıoğlu, "Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları Yönünden Birleşme, Devir ve Nev'i Değiştirme İşlemleri", **Vergide Gündem Dergisi**, Sayı: 1, 2004.

2.2.2. Devir İşleminin Niteliği

Devir işlemi birleşmenin özel bir türüdür. Bu husus KVK'nın 19. maddesinin 1. fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre devir, birleşmeler aşağıdaki şartlarda yapılması halinde KVK uygulanmasında yapılan bu işlemler “*devir*” olarak nitelendirilip sonuç doğuracaktır.

Bu şartlar;

- Birleşen ve birleşilen kurumların kanuni veya iş merkezi Türkiye’de olması,
- Müfesihi kurumun şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret sicilinde tescil edildiği tarihteki bilanço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançosuna geçirilmesidir.

2.2.3. Devir İşleminin Tarafları

Devir sadece tam mükellef kurumlar arasında yapılan birleşmeler için söz konusudur. Ayrıca, KVK’nın birleşme ve devirle ilgili hükümleri şirketlerin Türkiye’deki birleşme ve devirleri söz konusu olduğunda uygulanabilecektir.

Bu sebeple, birleşmenin de birleşilenin de Türkiye’de ya işyeri merkezinin ya da kanuni merkezinin bulunması zorunludur. Devralan kurum tam mükellef konumun da değilse devir işlemine birleşme hükümleri uygulanacaktır.¹²⁵

2.2.4. Devrin Unsurları

Türk Ticaret Kanunu açısından devrin ana unsurları şunlardır:

2.2.4.1. Malvarlığının Bütünüyle Devredilmesi

Bir işletmenin mal varlığı, para ile ifade edilebilen aktif ve pasiflerinin tümüdür. Bu mal varlığı başka hüküm bulunmadıkça bir bütün olarak devredilemez. Bir malvarlığının yada

---

¹²⁵ Bahar, 2008, **a.g.m.**

ticari bir işletmenin devri için önce bir devir anlaşmasının yapılması gerekir.¹²⁶ Bu sayede devir sözleşmesiyle malvarlığının tümü yeni kurulan yada katılınan şirkete intikal etmiş olur.

2.2.4.2. Mal Varlığını Devreden Kurumun Devir ile İnfisah Etmesi (Tasfiyesiz İnfisah)

Devirde ikinci unsur, devir alan ortaklığın varlığını sürdürmesi; iltihak edenlerin ise mal varlıklarını bütünüyle devralana devrederek onun bünyesine girmeleridir. Devreden ortaklıklar ticaret sicilinden silinerek tüzel kişiliklerini kaybeder, infisah ederler, fakat tasfiye olunmazlar.¹²⁷

2.2.4.3. Devir Dolayısıyla Devralınan Şirketin Mal Varlığının Devralan Şirketin Paylarını Teşkil Etmesi (Değiştirme Birimi)

Mal varlığı karşılığında, nakdi bir ödeme yapılan durumlarda, devir değil, satın alma söz konusu olur. Bunun gibi, devrolunan şirket, karşılık olarak, başka bir şirketin paylarını vermesi halinde de, devirden söz etmek mümkün değildir.

Devralınan şirketlere verilecek pay miktarı, katılan ve devralan şirket mal varlıklarının karşılaştırılması sonucunda bulunan bir değiştirme birimi dikkate alınarak tespit edilir. Burada mal varlığı kapsamına şirketin maddi değeri değil, ayrıca onun iç değeri (goodwill), verim kapasitesi ve gelecek için verdiği ümitleri kapsayan ideal değeri de girer.¹²⁸

Örneğin; A ve B şirketleri birleşerek Z şirketini kurmak istemektedir. Kurulacak Z şirketinin sermayesi 50.000,00 TL olarak karara bağlanmıştır. Birleşme öncesi A şirketinin mal varlığı 10.000,00 TL, B şirketinin ise 20.000,00 TL'dir. Şirketlerin mal varlıkları, kurulacak Z şirketinde ne kadar paya sahip olacaklarının tespitinde belirleyici ölçüttür. Bu durumda değiştirme birimi, birleşen şirketin mal varlığının, kurulan şirketin sermayesine

---

¹²⁶ Lerzan Yılmaz, "Türk ve AT Rekabet Hukukunda Teşebbüslerin ve Bankaların Birleşme ve Devralınmaları", **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004, s.147

¹²⁷ Yılmaz, 2004, **a.g.e.**, s.147

¹²⁸ Hanifi Ayboğa, "Absorbsiyon Türünde Kurumlar Vergisi Kanunu Hükümlerine Göre Yapılan Devir İşlemlerinde Devir-Birleşme-Sermaye Oranlarının Hesaplanması", **Yasa Hukuk İctihat ve Mevzuat Dergisi**, Sayı: 177/8, Eylül 1996, s.326.

oranıyla bulunur. Dolayısıyla değiştirme birimi A şirketi için 1/5, B şirketi için 2/5'tir. Buna göre birleşecek şirket ortakları A şirketinin 5 payı karşılığında Z şirketinden 1 pay; B şirketinin 5 payı karşılığında 2 pay alma hakkına sahip olacaklardır.¹²⁹

2.3. TÜRK TİCARET KANUNU AÇISINDAN SERMAYE şİRKETLERİNİN BİRLEşMESİ VE DEVRİ

Ticaret Kanunu'nda sermaye şirketi olan anonim şirketlerinin birleşmesiyle ilgili hükümlerin bir kısmı genel hükümler arasında yer almıştır. Genel hükümler yalnız anonim şirketler için değil, ticaret şirketleri için de geçerli bulunmaktadır.¹³⁰

Anonim şirketlerin birleşmesiyle ilgili diğer bir kısım hükümler ise Ticaret Kanunu'nun özel hükümleri arasında yer almaktadır. Anonim şirketlerin birleşmesinde öncelikle özel hükümler (TTK, md. 451-454) uygulanmalı, özel hükümlerde bulunmayan hallerde ise genel hükümlere gidilmelidir. Sonuç itibariyle anonim şirketlerinin birleşmeleri özel düzenleme kapsamına alınmış bulunmaktadır.

Sermaye şirketi olan limited şirketlerin birleşmelerinde ise TTK'da özel hüküm bulunmaması nedeniyle genel hükümler uygulanacaktır. Yani TTK'nunda limited şirketlerin birleşmeleri genel düzenleme kapsamındadır. Hisseli komandit şirketlerin birleşmeleri ise anonim şirketlere ilişkin hükümlere göre geekleştirilecektir. (TTK, m.476/2)

Ayrıca TTK'nın "*Tatbik Olunacak Kanun Hükümleri*" kenar başlığını taşıyan 138. maddesine göre; her şirket nevine mahsus hükümler saklı kalmak şartıyla Medeni Kanun'un 45, 47, 48, 49. maddeleri ve umumi (genel) hükümler faslında hüküm bulunmayan hususlar hakkında BK'nun 520-541. maddeleri her şirket nevinin mahiyetine uygun olduğu nispette ticaret şirketleri hakkında da tatbik olunur.

---

¹²⁹ Ayboğa, 1996, **a.g.m.**, s.326.

¹³⁰ Yılmaz Ulusoy, "Anonim şirketlerin Devralma Yoluyla Birleşmeleri-1", **Maliye Postası**, Sayı: 277, Ankara, Mart 1992, s.33.

2.3.1. Anonim Şirketlerin Birleşmesi ve Devri

Ticaret Kanunu devir ve birleşmeyi kesin çizgilerle ayırmamış, devri de bir birleşme şekli olarak işlenmiştir. Bu nedenle Ticaret Kanunu yönünden devir de bir birleşme türüdür ve birleşmeye ilişkin hükümlere tabidir. Birleşme, iki veya daha fazla ticaret şirketinin birbirleriyle birleşerek yeni bir ticaret şirketi kurmalarından veya bir ya da daha fazla ticaret şirketinin mevcut diğer bir ticaret şirketine iltihak etmesi olduğunu daha önce belirtmiştik.

Birleşen şirketlerin her biri, aralarında tespit edilecek bir örneğe göre tanzim edilmiş olan bilançosunu ilan eylemeye ve birleşme sebebiyle varlıkları sona eren şirketler ise ayrıca kendilerine ait borçların ne suretle ödeneceğine dair tanzim edecekleri beyannameyi bilanço ile birlikte ilana mecburdurlar.

Birleşme, yalnız aynı neviden olan şirketler arasında caizdir. Şu kadar ki, birleşme bakımından kollektif ile komandit şirketler ve anonim ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler, aynı neviden sayılır. Birleşme için ilgili şirketlerin, mukavelelerinin değişmesi hakkındaki usul ve şartlar dairesinde, ayrı ayrı karar vermeleri ve bu kararın tescil ve ilan olunması gerekir.¹³¹

Birleşme kararı, ilan gününden itibaren üç ay sonra hüküm ifade eder. Şu kadar ki; ilandan önce birleşen şirketler borçlarını ifa yahut borca tekabül eden parayı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yahut muteber diğer bir bankaya tevdi etmiş veyahut alacaklılar şirketlerin birleşmesine razı olmuş ise birleşme kararı ilan gününden itibaren hüküm ifade eder. Borç karşılığının bankaya tevdi keyfiyetinin ilanı lazımdır.

Birleşen şirketlerin alacaklılarından her biri ilandan itibaren üç ay içinde yetkili mahkemeye müracaatla birleşmeye itiraz edebilir. İtiraz hakkından vazgeçilmedikçe yahut bu husustaki itirazın reddine dair mahkemece verilen karar katileşmedikçe veya mahkemece takdir edilecek teminat şirket tarafından verilmedikçe, birleşme hüküm ifade etmez.

---

¹³¹ Yunus Doğru, “Anonim Şirketlerde Devir İşlemleri”, **Mali Çözüm Dergisi**, İstanbul: İSMMMO Yayınları, Ekim 2003, [<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/65MaliCozum/22-65%20YUNUS%20DOGRU.doc>], Erişim Tarihi: 08.08.2009.

Yukarıda tayin olunan müddet içinde itiraz edilmemişse, birleşme muamelesi katileşir ve kalan yahut yeni kurulan şirket, ortadan kalkan şirketlerin yerine geçer. Bunların bütün hak ve borçları, kalan veya yeni kurulan şirkete intikal eder.¹³²

Şirketlerin birleşmesinden yeni bir şirket meydana gelmişse, keyfiyetin ayrıca tescil ve ilam zaruridir. (TTK, md.146-151)

2.3.1.1. Bir Anonim Şirketin, Diğer Bir Anonim Şirket Tarafından Devralınması

Bir anonim şirket diğer bir anonim şirket tarafından bütün aktif ve pasifleriyle devralınmak suretiyle infisah ederse aşağıdaki hükümler tatbik olunur:¹³³

1. Devralan şirketin idare meclisi infisah eden şirketin alacaklarını tasfiye hakkındaki hükümlere göre davet eder,
2. İnfisah eden şirketin malları, borçları tediye veya temin edilinceye kadar ayrı olarak ve devralan şirket tarafından idare olunur,
3. Devralan şirketin idare meclisi azaları, alacaklılara karşı infisah eden şirket mallarının ayrı olarak idaresini temin hususunda şahsan ve müteselsilen sorumludurlar,
4. Malların ayrı olarak idare edildiği müddet içinde infisah eden şirkete karşı açılacak davalarda salahiyyetli mahkemenin salahiyyeti bakidir,
5. İnfisah eden şirketin alacaklılarıyla devralan şirket alacaklıları arasındaki münasebetlerde devralınan ve ayrı idareye tabi olan mallar aynı müddet içinde infisah eden şirketin malları sayılır; devralan şirketin iflasında bu mallar ayrı bir masa teşkil eder ve icap ediyorsa münhasıran infisah eden şirket borçlarının ödenmesinde kullanılır,
6. Her iki şirket malları, ancak infisah eden bir anonim şirket mevcudunun pay sahiplerine dağıtılması caiz olduğu anda birleştirilebilir,
7. Şirketin infisahı, ticaret siciline tescil olunur. Şirket borçları tediye veya temin edildikten sonra ticaret sicilinden infisaha ait kayıt silinir ve keyfiyet ilan olunur;

---

¹³² Doğru, 2003, **a.g.m.**

¹³³ Doğru, 2003, **a.g.m.**

8. İnfisahın tescilinden sonra devralan şirketçe infisah eden şirketin pay sahiplerine karşılık olarak verilecek hisse senetleri, birleşme mukavelesi hükümlerine göre kendilerine teslim olunur.

2.3.1.2. Birden Çok Anonim Şirketin, Yeni Kurulacak Bir Anonim Şirket Tarafından Devralınması

Birden çok anonim şirketin malları yeni kurulacak bir anonim şirket tarafından devralınabilir; o suretle ki adı geçen şirketlerin malları tasfiye edilmeksizin yeni şirkete geçer. Böyle bir birleşme hakkında anonim şirketlerin kurulmasına ve bir anonim şirketin diğer bir anonim şirket tarafından devralınmasına dair olan hükümler tatbik olunur.

Ayrıca bir anonim şirketin diğer bir anonim şirket tarafından devralınmasına dair olan hükümlere ek olarak aşağıdaki hükümler de uygulanır:

- Şirketler imzaları noterce tasdikli birleşme mukavelesinde; birleştiklerini, yeni anonim şirketin esas mukavelesini tanzim ettiklerini, bütün hisselerin taahhüt olduğunu, mevcut şirketlerin mallarını sermaye olarak yeni şirkete koyduklarını ve yeni şirketin lüzumlu organlarını tayin ettiklerini tespit ederler,
- Birleşme mukavelesi birleşen şirketlerden her birinin umumi heyeti tarafından tasdik olunur; Tasdik kararıyla tekemmül eden yeni şirket esas mukavelesi üzerine müteakip kuruluş merasimi ikmal edilerek keyfiyet tescil ve ilan olunur,
- Tescilden sonra eski şirketlerin hisse senetleri karşılığında birleşme mukavelesi gereğince yeni şirketin hisse senetleri verilir.¹³⁴

2.3.1.3. Bir Anonim Şirketin, Sermayesi Paylara Bölünmüş Bir Komandit Şirket Tarafından Devralınması

Bir anonim şirket aktif ve pasifleriyle birlikte sermayesi paylara bölünmüş bir komandit şirket tarafından devralınmak suretiyle infisah ederse, TTK'nın 439. maddesi

---

¹³⁴ Doğru, 2003, a.g.m.

uyarınca anonim şirket feshedilmiş olmakla birlikte, tasfiye işlemlerinin yapılmasına gerek kalmaz. Anonim şirketin malvarlığı devralan şirkete külli olarak intikal ettiği kabul edilir.¹³⁵

Bir anonim şirketin sermayesi paylara bölünmüş bir komandit şirket tarafından devralınması yoluyla birleşmede yapılacak işlemler bir anonim şirketin mevcut diğer bir anonim şirket tarafından devralınmasında yapılan işlemlerin aynısı olacaktır. Ancak, devralan komandit şirketin komandite ortakları, katılan ve infisah eden anonim şirketin borçlarından şahsen ve müteselsilen sorumlu olacaktır.¹³⁶

2.3.1.4. Bir Anonim Şirketin Bir Kamu Kurumu Tarafından Devralınması

TTK'nın 454. maddesi, Anayasanın 39. maddesinde yer alan özel teşebbüslerin devletleştirilmesinin anonim şirketlere uygulanmasında, şirketin tasfiyesiz infisaha karar verebileceğini düzenlemektedir. Anayasanın devletleştirmeyi düzenleyen 39. maddesi şöyledir; *“Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı kanunda gösterilen şekilde ödenmek şartıyla devletleştirilebilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde, ödeme süresi on yılı aşamaz ve taksitler eşit olarak ödenir, bu taksitler, kanunla gösterilen faiz haddine bağlanır.”*

Kamu tüzel kişiliğinin bir anonim şirketin bütün aktif ve pasifi almasında izlenebileceği iki yöntem bulunmaktadır.

Bunlardan ilki, kamu hizmetlerini ilgilendiren anonim şirketlerin işletme veya işletmelerinin bütün hak ve borçları ile ve Borçlar Kanunu'nun 179. maddesi hükümlerine paralel olarak kamu tüzel kişisi tarafından TTK 454'e dayanarak devralınmasıdır.¹³⁷

TTK'nın 454. maddesine dayalı devralmalarda, idare ve anonim şirket arasında çıkacak bedel itilafı ile kamu hizmeti veya kamu yararının bulunup, bulunmadığına ilişkin itilafların, Danıştay Kanunu'nun 29. ve 30. maddeleri gereğince Danıştay'da halledilmesi gerekir.¹³⁸

---

¹³⁵ Çevik, 1994, **a.g.e.**, s.434.

¹³⁶ Ahmet Kavak, **Sermaye Şirketlerinin Tasfiye Birleşme Devir ve Bölünme İşlemleri**, Ankara: Maliye Hukuk Yayınları, 2005, s.61.

¹³⁷ Hayri Domaniç, **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, TTK Şerhi II, İstanbul 1998, s.1183.

¹³⁸ Domaniç, 1998, **a.g.e.**, s.1183.

İkinci Yöntem ise, belli veya tespit edilecek bir bedel mukabilinde şirketin ortaklarında bulunan bütün hisselerin, idare kararı ile satın alınmasıdır. Bu takdirde devletleştirme bedeli, yine gerçek değer olarak şirkete değil, hisseleri oranında ortaklara ödenmektedir. Bu nevi devletleştirme yöntemi ile şirkete ait işletme veya işletmeler değil, ortaklara ait paylar devletleştirilmekte, tüzel kişi şirket idareye geçmekte ve ortaklar şirketten çıkarılmakta, şirketin aktif ve pasifi kendisinde kalmaktadır.¹³⁹

2.3.2. Limited Şirketlerin Birleşmesi ve Devri

Bir limited şirket ancak diğer bir limited şirketle birleşebilir veya diğer bir limited şirket tarafından devralınabilir. Limited şirketlerin devir ve birleşme konusu TTK’unda özel olarak hükme bağlanmamış ve anonim şirketlerin birleşme hükümlerine yollama yapılmıştır.¹⁴⁰ Bu nedenle limited şirketlerin birleşme ve devrine ilişkin işlemler anonim şirketlerin birleşme ve devrinde yapılan işlemler gibi olacaktır. Ancak Kanunun 504. maddesinde de belirtildiği üzere, limited şirketlerin birleşme ve devrinde ortak sayısının elliyi geçmemesi gerekir.¹⁴¹

2.3.3. Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketlerin Birleşmesi ve Devri

Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler, diğer sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile veya bir anonim şirketler ile birleşebilirler.

TTK’nun 476. maddesinin 2. fıkrasında belirtildiği üzere sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin birleşmeleri anonim şirketlerin birleşme ilişkin hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

---

¹³⁹ Domaniç, 1998, **a.g.e.**, s.1183.

¹⁴⁰ Doğan, 1999, **a.g.e.**, s.194; Aktaran: Kavak, 2005, **a.g.e.**, s. 62.

¹⁴¹ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.62.

2.3.4.1 Anonim Şirketlerin Kendi Aralarındaki Birleşme İşlemleri

Anonim şirketlerin birleşmeleri; ister katılma, isterse yeni kuruluş şeklinde olsun bazı küçük farklar dışında yapılması gereken işlemler aynı olmaktadır.¹⁴²

Yapılması gereken işlemler üç safhada incelenebilir. Bu safhalar şunlardır:

a) Hazırlık Safhası

b) Gerçekleştirme Safhası

c) Yürütme Safhası

2.3.4.1.1 Hazırlık Safhası

Gerek devralma suretiyle birleşmede, gerekse yeni şirket kuruluşu sureti ile gerçekleştirilen birleşmelerde hazırlık safhasında pazarlık devresi bulunmaktadır. Bu devre önemlidir ve birleşmenin ana hatları bu devrede ortaya çıkmaktadır¹⁴³

Hazırlık safhasında yapılması gereken işlemler ve sırası aşağıdaki gibidir.¹⁴⁴

1. Birleşen şirketlerin yönetim kurullarında birleşme çok yönlü olarak değerlendirilmeli, birleşmenin sağlayacağı yarar ve zararlar ortaya konulmalıdır.

2. Taraflar yaptıkları ön değerlendirme sonucunda birleşmenin yararlı olduğu sonucuna varırlarsa, şirketlerinin bünyesindeki iktisadi birim ve değerlere göre piyasa değeri ve defter kayıtlarını esas alarak bilançolarını çıkarmaktadırlar. Düzenlenen bilançolar imzalanır ve teati edilir.

3. Birleşmeye katılan şirketlerin yönetim kurulları aralarında birleşme ön sözleşmesi (birleşme ilke tasarısı) hazırlarlar.

Birleşme ön sözleşmesinde taraflar; birleşme dolayısı ile ortaya çıkabilecek hukuki, ekonomik, mali ve vergi ile ilgili sorunlar ile değiştirme birimi, devralma suretiyle

---

¹⁴² Akay, 1997, **a.g.e.**, s.45.

¹⁴³ Yasaman, 1987, **a.g.e.**, s.37.

¹⁴⁴ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.45.

birleşmelerde sermaye artırım tutarı, yeni kuruluş suretiyle gerçekleştirilen birleşmelerde yeni kurulacak şirketin sermaye tutarı, yönetim kurulunun ترکیbi, diğer personel ve işçilerin durumu gibi konuları düzenlerler ve birleşme ön sözleşmesini imzalayarak, teati ederler.

Birleşmede esas yetkili organ genel kurullar olduğundan birleşmeye katılan şirketlerin yönetim kurullarının imzalayacakları birleşme ön sözleşmesi ve bilançolar tamamen hazırlık mahiyetinde olup, bağlayıcı bir niteliği bulunmamaktadır. Sadece genel kurullara bilgi vermek amacıyla hazırlanmışlardır.

4. Birleşmeye katılan şirketlerin yönetim kurulları birleşme ön sözleşmesini görüşmek ve birleşme sözleşmesinin hazırlanmasına yetki almak üzere birleşme ön sözleşmesini ve bilançoları içeren dosyayı genel kurullarına sunarak, genel kurullarını toplantıya çağırırlar. Bu toplantılarda, dosya ve belgeleri değerlendiren genel kurullar, yönetim kurullarına birleşme ile ilgili verecek oldukları talimatları ve şartları belirlerler ve yönetim kurullarının tekliflerini onaylayarak, yönetim kurullarına birleşme konusunda yetki verirler.¹⁴⁵

Hazırlık safhasının özelliği, ekonomik sorunların, hukuki sorunlardan daha önemli olmasıdır. Birleşme projesinin çevreye yayılmasının bazı ekonomik etkileri olabilir ve birleşecek ortaklıkların hisse senetlerinin borsadaki değerini etkileyebilir. Bu ve bunun gibi sorunlar nedeniyle hazırlık safhasının gizli olarak yürütülmesi gerekmektedir.¹⁴⁶

2.3.4.1.2 Gerçekleştirme Safhası

TTK'da birleşme prosedürü düzenlenmemiş, buna karşılık birleşme ilkeleri belirlenmiştir. TTK'nın 451. maddesi devralmaya, 452. maddesi de yeni ortaklık kurulması suretiyle birleşmeye ilişkin kuralları içermektedir.

Bu nedenle genel hüküm niteliğinde olan TTK'nın 146, 147, 148, 149, 150 ve 151. maddeleri de anonim ortaklıkların birleşmesinde uygulamaya konulması gerekmektedir.¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.46.

¹⁴⁶ Yasaman, 1987, **a.g.e.**, s.37.

¹⁴⁷ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.46.

Devralma suretiyle birleşme, devreden anonim ortaklık açısından infisah, devralan anonim ortaklık açısından ise ana sözleşme değişikliğine yol açmaktadır. Buna karşılık yeni kuruluşta izlenecek yol biraz değişik olmaktadır. TTK'nın 452. maddesinin 1. fıkrasına göre bu tür birleşme hakkında anonim ortaklıkların kurulmasına ilişkin hükümler tatbik olunmaktadır. TTK'nın 451 ve 452. maddelerinde izlenecek usul tespit edilmediği için, devralmada Ticaret Kanunu'nun esas sözleşme değişikliğine ilişkin usul; yeni kuruluşta ise, anonim ortaklığın kurulmasına ilişkin usulün izlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla her iki birleşme türünde gerçekleştirme safhasında izlenecek yol bazı açılardan farklı olmaktadır.¹⁴⁸

2.3.4.1.3 Yürütme Safhası

Birleşmenin yürütülmesi devralmada devralan ortaklık, yeni kuruluşta ise, tescil edilen yeni Anonim Ortaklık tarafından yürütülmektedir. Bu safhada alacaklılara çağrı yapılmaktadır. Malvarlıkları, borçlar ödenene kadar ayrı yönetilmektedir. Borçlar ödendikten sonra yeni kuruluşta katılan anonim ortaklıklar ticaret sicilinden çıkartılmaktadır. Devralmada devralan anonim şirket payları, yeni kuruluşta ise yeni kurulan anonim şirket payları değiştirme birimine göre verilmektedir.

2.4. BİRLEŞME SÖZLEŞMESİ

2.4.1. Birleşme Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği

Anonim şirketlerin birleşmeleri ile ilgili olarak TTK m. 451 ve 452'de açıkça, diğer ticaret şirketleri için de TTK m. 148'de örtülü biçimde öngörülen birleşme sözleşmesi, yeni ortaklık kurma yolu ile birleşmede, birleşmeye katılan ortaklıklar ve yeni ortaklık, devralmada ise birleşen(veya birleşenler) ile devir alan ortaklık arasında yapılır.¹⁴⁹

Birleşen ortaklıkların yönetim kurulları genel kuruldan aldıkları yetki uyarınca karşılıklı görüşmelerle birleşme sözleşmesini hazırlar.¹⁵⁰

---

¹⁴⁸ Yasaman, 1987, **a.g.e.**, s.60-61.

¹⁴⁹ Poray, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.108.

¹⁵⁰ Tarakçı, 2003, **a.g.e.**, s.132.

Birleşme sözleşmeleri ya yeni kurulacak veya bünyesinde birleşmenin gerçekleşeceği ortaklığın yapısı ile malvarlığı devrini ve payların değişimini içeren bir borçlanma, tasarruf ve örgütlenme sözleşmesi olup, malvarlığının külli halefiyet yolu ile geçişine ilişkin hukuki temeli oluşturur. Örgütlenme sözleşmesi ile kastedilen, birleşme sözleşmesinin, yetkili kurulca onaylanmasına ilişkin kararın tescili ile devredilen ortaklığın malvarlığının devralan ortaklığa kendiliğinden geçmesi ve bu ortaklığın pay sahiplerinin, devralan ortaklıkta ortaklık paylarını kendiliğinden kazanmaları, böylece devralan ortaklığın iç yapısının ve ortaklar arası ilişki düzeninin kendiliğinden oluşmasıdır. Onun için birleşme sözleşmesi hem aynı, hem de borçlar hukuku ve eşya hukukuna ilişkin unsurları içerir.¹⁵¹

Genel kurulun birleşme ile ilgili olarak alacağı kararın toplantı ve karar nisabına Türk Ticaret Yasası'nın 148. maddesi uyarınca, ana sözleşme değişikliği ile ilgili nisaplar uygulanmaktadır. Buna göre ilk toplantıda şirket sermayesinin en az yarısını oluşturan pay sahiplerinin varlığı, ikinci toplantıda ise bunun üçte birinin varlığı karar alma için yeterli olacaktır. Karar nisabı ise her iki toplantıda da mevcut oyların çoğunluğudur.¹⁵²

2.4.2. Birleşme Sözleşmesinin İçeriği

Birleşme sözleşmeleri, karşılıkla ve birbirlerine uygun birleşme iradeleri ile devralınan ortaklığın malvarlığının tasfiyesiz ve bir bütün halinde, devralan veya yeni kurulan ortaklığa geçeceği konusunda ayrıntılı bilgileri içermek zorundadır.

Türk Ticaret Yasası'nda mukavele (sözleşme) sözcüğü yer almasına karşılık, bu tür sözleşmelerin içeriği konusunda herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir Uygulamada birleşme sözleşmelerinde bulunması gereken hususların tam ve açık bir biçimde belirlenmemiş olması nedeniyle, önemli sorunlar ve duraksamalar ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda şirket birleşmelerine esas alınacak olan sözleşmelerin içeriği ülkemizde Sermaye Piyasası Kurulu tarafından “*Birleşme İşlemlerine İlişkin Esaslar*”¹⁵³ tebliği ile belirlenmiş olup bu ilkeler tüm birleşme işlemleri içinde kullanılabilir niteliktedir.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ Poray, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.109.

¹⁵² Veysi Seviğ, “Şirket Birleşme Sözleşmelerinin Hukuki Özelliği”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 275, İstanbul: HUD Yayınları, Haziran 2004, s.93.

¹⁵³ SPK, Birleşme İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, Seri: I, No: 33, **Resmî Gazete**, Sayı: 25168, Tarih: 14.07.2003.

¹⁵⁴ Seviğ, 2004, **a.g.m.**, s.93

SPK Seri I No: 31 no'lu Tebliğ birleşme sözleşmelerinin içermesi gereken asgari unsurların neler olduğunu 3 no'lu ekinde 19 maddede saymıştır. Buna göre taraflardan en az birinin halka açık anonim ortaklık olması durumunda, birleşme sözleşmesi şu bilgileri içermelidir:¹⁵⁵

- Birleşmeye katılacak tarafları tanıtıcı genel bilgiler,
- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işleminde karşılıklı ve birbirine uygun devrolma ve devralma iradeleri ile devrolan ortaklığın malvarlığının tasfiyesiz ve bir bütün halinde devralan ortaklığa geçeceğini belirten hüküm, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işleminde ise infisah edecek ortaklıkların malvarlıklarının tasfiyesiz ve bir bütün halinde yeni kurulacak ortaklığa geçeceğini belirten hüküm,
- Birleşme işlemine esas teşkil eden bilirkişi raporunun, uzman kuruluşun birleşmeye ilişkin raporunun ve Kurul'dan alınan onayın tarih ve sayısı,
- Birleşme işleminin hangi tarihli mali tablolar üzerinden gerçekleştirileceği,
- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işlemlerinde, devralan ortaklığın artırılacak sermaye tutarı veya yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işlemlerinde yeni kurulacak ortaklığın sermaye tutarı ile her iki halde de değiştirme oranı, infisah eden ortaklığın pay sahiplerine verilecek hisse senetlerinin nevi ve nominal değeri,
- Hisse senetlerinin değişimi sonucu küsurat kalması halinde ortaklara kesir makbuzu verileceğini belirten hüküm,
- Birleşme işlemine taraf ortaklıklarda imtiyazlı paylar, intifa senetleri ile tahvil ve benzeri borçlanma senetlerinin varlığı halinde birleşme sonrasında ortaklık devralma yoluyla birleşme işlemlerinde devralan, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işlemlerinde ise yeni kurulacak ortaklık bünyesinde söz konusu senetlere ilişkin hakların devam edip etmeyeceği,
- Varsa oydan yoksun hisse senetlerine ilişkin olarak uygulanacak esaslar,
- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işlemlerinde devralan, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işlemlerinde ise yeni kurulacak ortaklığın, birleşme işlemine taraf

---

¹⁵⁵ Poray, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.109.

ortaklıkların tahakkuk etmiş ve birleşme tarihine kadar tahakkuk edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer yükümlülüklerini yerine getireceğini bir taahhütname ile vergi dairesine yasal süresi içerisinde bildireceğini belirten hüküm,

- Devralma yoluyla birleşme işleminde devrolan ortaklıkların, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işleminde ise infisah edecek ortaklıkların üçüncü şahıslara olan borçlarının vadelerinde devralan veya yeni kurulacak ortaklık tarafından tam ve eksiksiz olarak ödeneceğini belirten hüküm,

- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işlemlerinde devrolan, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işlemlerinde ise infisah edecek ortaklıkların vadesi geldiği halde alacaklıların müracaat etmemesi nedeniyle ödenmemiş olan borçları ile vadesi gelmemiş ve/veya ihtilaflı bulunan borçlarına ilişkin olarak TTK'nın 445.maddesi çerçevesinde hareket edileceğini belirten hüküm,

- Birleşme işleminin taraflara yüklediği diğer borç ve yükümlülükler,

- Tarafların birleşme sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda tarafların katlanacağı sonuçları belirten hüküm,

- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işleminde devralan ortaklığın esas sözleşmesinde yapılacak değişiklikler ile yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işleminde yeni kurulacak ortaklığın esas sözleşme taslağı,

- Tarafların yönetim kurulları tarafından genel kurulların toplantıya çağrılacağı azami süre, bu süre içerisinde genel kurulların toplanamaması halinde birleşme sözleşmesinin geçersiz sayılacağına ilişkin hüküm,

- Hisse senetlerinin teslim esasları,

- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işlemlerinde devrolan, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işlemlerinde ise infisah edecek ortaklıkların hangi tarih itibarıyla infisah edeceğine ilişkin açıklama,

- Birleşme işleminin hangi tarihten itibaren geçerli olacağı ve hisse senedi sahiplerinin hangi tarihten itibaren kar payı alma hakkına sahip olacağı,

- Varsa birleşmeye taraf ortaklıkların yönetim ve denetim organları, bilirkişiler ile birleşmeye ilişkin raporu hazırlayan uzman kuruluşa sağlanan özel menfaatler.¹⁵⁶

Ayrıca yeni Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın 145. maddesinde birleşme sözleşmesinden bahsetmiş ve 146. maddesinde ise birleşme sözleşmesinin içereceği asgari bilgileri düzenlemiştir. Buna göre birleşme sözleşmeleri asgari olarak;¹⁵⁷

- Birleşmeye katılan şirketlerin ticaret unvanlarını, hukukî türlerini, merkezlerini; yeni kuruluş yolu ile birleşme halinde, yeni şirketin türünü, ticaret unvanını ve merkezini;

- Şirket paylarının değişim oranını, öngörülümüşse denkleştirme tutarını; devrolunan şirketin ortaklarının, devralan şirketteki paylarına ve haklarına ilişkin açıklamaları;

- Devralan şirketin, imtiyazlı ve oydan yoksun payların sahipleriyle intifa senedi sahiplerine tanıdığı hakları;

- Şirket paylarının değiştirilmesinin şekli;

- Birleşmeyle iktisap edilen payların, devralan veya yeni kurulan şirketin bilânço kârına hak kazandığı tarihi ve bu talebe ilişkin bütün özellikleri;

- Gereğinde 141. madde uyarınca ayrılma akçesini¹⁵⁸;

- Devrolunan şirketin işlem ve eylemlerinin devralan şirketin hesabına yapılmış sayılacağı tarihi;

- Yönetim organlarına ve yönetici ortaklara tanınan özel yararları;

- Gereğinde sınırsız sorumlu ortakların isimlerini;

içermek zorundadır.

---

¹⁵⁶ SPK, Birleşme İşlemlerine İlişkilerine İlişkin Esaslar Tebliği, Seri: I, No: 31, **Resmi Gazete**, Tarih: 14.07.2003.

¹⁵⁷ TTK, Madde: 145-146.

¹⁵⁸ Birleşmeye katılan şirketler, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunan şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilirler. (TTK Tasarısı, Madde: 141)

2.4.3. Birleşme Sözleşmesinin Şekli

TTK'nın 452. maddesi uyarınca yeni ortaklık kurulması yolu ile birleşmede, birleşme sözleşmesinin imzalarının noterce onanmış olması gerekir. Ancak devralma yolu ile birleşmelerde, birleşme sözleşmesinin şekli hakkında herhangi bir hüküm TTK'da yer almamaktadır. Devralma türü birleşmelerde birleşme sözleşmesine TTK 452. madde hükmünü genişletme görüşü uygulamada kabul görmemiş, öğretide ise çoğunlukla reddedilmiştir.¹⁵⁹

2.5. BİRLEŞME SIRASINDA YAPILACAK İŞLEMLER

2.5.1. Halka Açık Anonim Şirketlerde Birleşme Sırasında Yapılacak İşlemler

Halka açık anonim şirketler Sermaye Piyasası Mevzuatına tabidir. Bu mevzuat gereği, söz konusu şirketlerin birleşme hallerinde uygulanmak üzere Sermaye Piyasası Kurulu tarafından düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler halka açık olmayan şirketlerin birleşme sürecinde bazı ilaveler mahiyetindedir. Buna göre; birleşme, devir veya tasfiye durumunda düzenlenecek ara mali tablolar ve bu tablolara ilişkin bağımsız denetleme raporu özeti ilgili genel kurul toplantısından önce pay sahiplerinin emrine hazır bulundurulur ve genel kurulda okunur. Mali tablolar ve bağımsız denetleme raporu ilgili genel kurul toplantısını izleyen 30 gün içinde Kurula gönderilir.¹⁶⁰

Ülkemiz uygulamasında halka açık şirketler daha çok KVK'nın 19. maddesi hükmü çerçevesinde birleşme (devir) işlemi yapmaktadır.

---

¹⁵⁹ Poray, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.109.

¹⁶⁰ SPK, Sermaye Piyasasında Ara Mali Tablolara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ, Seri: XI, No: 3, **Resmî Gazete**, Sayı: 20233, Tarih: 26.07.1989, Madde: 10/d.

2.5.2. Halka Açık Olmayan Anonim Şirketlerde Birleşme Sırasında Yapılacak İşlemler

2.5.2.1. Devralma Suretiyle Birleşmelerde Yapılması Gereken İşlemler

Devralma, bir anonim şirketin tüm aktif ve pasifleri itibariyle diğer bir anonim şirkete intikal etmesidir. Ekonomik hayatta şirket evlilikleri diye geçen bu oluşum, iltihak ve katılma sözcükleriyle de ifade edilmektedir. Devralmada, devrolan şirketin tüzel kişiliği sona erer. Devralan şirketin tüzel kişiliği ise aynen kalır.

Birleşmenin hangi şekli seçilmiş olursa olsun -bazı küçük farklar dışında- gereken işlemler ve bunların sınırları aynıdır. Burada, TTK'nın hükümlerine göre devralma suretiyle birleşmede iki anonim ortaklığın yapması gereken işlemler sırasıyla verilmeye çalışılacaktır.

2.5.2.1.1. Birleşme Ön Sözleşmesinin Hazırlanması

Her iki şirket yöneticilerinin birleşme esaslarında anlaşmaları ve bu konuda bir birleşme ön sözleşmesi hazırlamaları gerekmektedir.¹⁶¹ Birleşme sözleşmesi, birleşmeye taraf ortaklıkların yönetim kurulları tarafından Birleşme İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliği'nde verilen asgari unsurları içerecek şekilde hazırlanması uygun olacaktır. (Ek -3)

Buna göre; birleşme sözleşmesinde bulunması gereken asgari unsurlar aşağıda verilmektedir.¹⁶²

1- Birleşmeye katılacak tarafları tanıtıcı genel bilgiler,

2- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işleminde karşılıklı ve birbirine uygun devrolma ve devralma iradeleri ile devrolan ortaklığın malvarlığının tasfiyesiz ve bir bütün halinde devralan ortaklığa geçeceğini belirten hüküm, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işleminde ise infisah edecek ortaklıkların malvarlıklarının tasfiyesiz ve bir bütün halinde yeni kurulacak ortaklığa geçeceğini belirten hüküm,

---

¹⁶¹ Tarakçı, 2003, **a.g.e.**, s.130.

¹⁶² SPK, Birleşme İşlemlerine İlişkilerine İlişkin Esaslar Tebliği, Seri: I, No: 31, **Resmî Gazete**, Tarih: 14.07.2003, Madde: Ek/3.

3- Birleşme işlemine esas teşkil eden bilirkişi raporunun, uzman kuruluşun birleşmeye ilişkin raporunun ve Kurul'dan alınan onayın tarih ve sayısı,

4- Birleşme işleminin hangi tarihli mali tablolar üzerinden gerçekleştirileceği,

5- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işlemlerinde, devralan ortaklığın artırılacak sermaye tutarı veya yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işlemlerinde yeni kurulacak ortaklığın sermaye tutarı ile her iki halde de değiştirme oranı, infisah eden ortaklığın pay sahiplerine verilecek hisse senetlerinin nevi ve nominal değeri,

6- Hisse senetlerinin değişimi sonucu küsurat kalması halinde ortaklara kesir makbuzu verileceğini belirten hüküm,

7- Birleşme işlemine taraf ortaklıklarda imtiyazlı paylar, intifa senetleri ile tahvil ve benzeri borçlanma senetlerinin varlığı halinde birleşme sonrasında ortaklık devralma yoluyla birleşme işlemlerinde devralan, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işlemlerinde ise yeni kurulacak ortaklık bünyesinde söz konusu senetlere ilişkin hakların devam edip etmeyeceği,

8- Varsa oydan yoksun hisse senetlerine ilişkin olarak uygulanacak esaslar,

9- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işlemlerinde devralan, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işlemlerinde ise yeni kurulacak ortaklığın, birleşme işlemine taraf ortaklıkların tahakkuk etmiş ve birleşme tarihine kadar tahakkuk edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer yükümlülüklerini yerine getireceğini bir taahhütname ile vergi dairesine yasal süresi içerisinde bildireceğini belirten hüküm,

10- Devralma yoluyla birleşme işleminde devrolan ortaklıkların, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işleminde ise infisah edecek ortaklıkların üçüncü şahıslara olan borçlarının vadelerinde devralan veya yeni kurulacak ortaklık tarafından tam ve eksiksiz olarak ödeneceğini belirten hüküm,

11- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işlemlerinde devrolan, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işlemlerinde ise infisah edecek ortaklıkların vadesi geldiği halde alacaklıların müracaat etmemesi nedeniyle ödenmemiş olan borçları ile vadesi gelmemiş ve/veya ihtilaflı bulunan borçlarına ilişkin olarak TTK'nın 445.maddesi çerçevesinde hareket edileceğini belirten hüküm,

12- Birleşme işleminin taraflara yüklediği diğer borç ve yükümlülükler,

13- Tarafların birleşme sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda tarafların katlanacağı sonuçları belirten hüküm,

14- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işleminde devralan ortaklığın esas sözleşmesinde yapılacak değişiklikler ile yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işleminde yeni kurulacak ortaklığın esas sözleşme taslağı,

15- Tarafların yönetim kurulları tarafından genel kurulların toplantıya çağrılacağı azami süre, bu süre içerisinde genel kurulların toplanamaması halinde birleşme sözleşmesinin geçersiz sayılacağına ilişkin hüküm,

16- Hisse senetlerinin teslim esasları,

17- Ortaklık devralma yoluyla birleşme işlemlerinde devrolan, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işlemlerinde ise infisah edecek ortaklıkların hangi tarih itibarıyla infisah edeceğine ilişkin açıklama,

18- Birleşme işleminin hangi tarihten itibaren geçerli olacağı ve hisse senedi sahiplerinin hangi tarihten itibaren kar payı alma hakkına sahip olacağı,

19- Varsa birleşmeye taraf ortaklıkların yönetim ve denetim organları, bilirkişiler ile birleşmeye ilişkin raporu hazırlayan uzman kuruluşa sağlanan özel menfaatler.

2.3.5.2.1.2. Genel Kurulun Toplantıya Çağırılması

Her iki şirket yöneticileri, birleşme ön sözleşmesini görüşmek ve birleşme sözleşmesinin hazırlanmasına yetki almak üzere genel kurulları toplantıya çağırırlar. Bu toplantılarda genel kurullar yönetim kurullarına birleşme sözleşmesi için verecekleri talimatları saptar, şartları belirler ve gerekli görürlerse konuya ilişkin araştırmalar yaptırmak için kişi ve komiteleri görevlendirirler.

Bu safha, yönetim kurullarının genel kurulların birleşme karşısındaki görüşlerini anlamaları açısından yararlı bir işlemdir. Gerekli bir safha olmasının nedeni ise, yönetim kurullarının yönetme hakları sınırları içinde, birleşme sözleşmesini düzenlemeye ve

imzalamaya yetkili olmadıkları görüşünde yatmaktadır. Ancak, bu işlem kanunda açıkça belirtilmediği için, buna uyulmadan gerçekleştirilen birleşmelerde mevcuttur.

Bu toplantı için gerekli yeter sayısı TTK'nın 372. maddesinde belirtilen genel kurula tabidir. Genel kurullar birleşmeden yarar görmeleri halinde konuyu prensip kararına bağlarlar.

2.5.2.1.3. Şirket Öz Varlıklarının Tespiti

Genel kurulların olumlu karar vermeleri halinde, her iki şirketin yöneticileri, şirketlerinin öz varlıklarının tespitini mahkemeden isterler. Mahkeme bilirkişi vasıtasıyla bu tespiti yaptırırken bilirkişilerden, her iki şirketin öz varlığını, devralan şirketin yapması gereken sermaye artırım tutarını ve birleşmede bir sakınca bulunup bulunmadığını tespit etmelerini ister. Birleşmede sakınca olup olmadığının tespiti, birleşecek anonim şirketin durumunun, TTK'nın 324. maddesi hükmüne göre tetkik edilmesini gerektirmektedir. Buna göre; şirketin mali durumunun bozulması halinde son yıllık bilançodan esas sermayenin yarısının karşılıksız kaldığı anlaşılırsa, idare meclisi derhal toplanarak durumu umumi heyete bildirir.

Şirketin aciz halinde bulunduğu şüphesini uyandıran emareler mevcutsa idare meclisi aktiflerin satış fiyatları esas olmak üzere bir ara bilançosu tanzim eder. Esas sermayenin üçte ikisi karşılıksız kaldığı takdirde, umumi heyet bu sermayenin tamamlanmasına veya kalan üçte bir sermaye ile iktifaya karar vermediği takdirde şirket feshedilmiş sayılır. Şirketin aktifleri şirket alacaklarının alacaklarını karşılamaya yetmediği takdirde idare meclisi bu durumu derhal mahkemeye bildirmeye mecburdur. Mahkeme bu takdirde şirketin iflasına hükmeder. Şu kadar ki; şirket durumunun ıslahı mümkün görülüyorsa idare meclisi veya bir alacaklının talebi üzerine mahkeme iflas kararını tehir edebilir. Bu halde mahkeme, envanter tanzimi veya bir yediemin tayini gibi şirket mallarının muhafazası için lüzumlu tedbirleri alır.¹⁶³

---

¹⁶³ TTK, Madde: 324.

2.5.2.1.4. Birleşme Sözleşmesinin Hazırlanması

Birleşen ortaklıkların yönetim kurulları genel kuruldan aldıkları yetki uyarınca karşılıklı görüşmelerle birleşme sözleşmesini hazırlarlar. Bu sözleşmeden TTK'nın 451/8. maddesinde söz edilmiştir. Birleşmenin hangi safhasında hazırlanacağı ve içereceği hususların neler olacağı konularında net belirlemeler yoktur. Ancak, olayın mahiyeti gereği, devrolan ve devralan şirketlerin öz varlıklarıyla ilgili bilgileri içeren mahkeme kararına bağlanmış bilirkişi raporlarının yönetim kurullarınca kabulünden sonra hazırlanması gerekir. Çünkü bu bilgilere göre, birleşme sözleşmesinde belirtilmesi gereken yükümlülöklere yer verilecektir.¹⁶⁴

2.5.2.1.5. Birleşme Sözleşmesinin Kabul Edilmesi

Birleşme sözleşmesi tasarı haline getirildikten sonra şirketlerin genel kurulları toplantıya çağırılarak tasarı görüşölür ve onaylanması yönünde karar alınır.

Genel kurulun birleşmeyle ilgili olarak alacağı kararın toplantı ve karar nisabına TTK'nın 148. maddesi uyarınca ana sözleşme değişikliğiyle ilgili nisaplar uygulanır. Bunlar, ilk toplantıda şirket sermayesinin en az yarısını oluşturan pay sahiplerinin mevcudiyeti, ikinci toplantıda ise bunun üçte biri yeterlidir. Karar nisabı ise her iki toplantıda da mevcut oyların çoğunluğudur.

Yönetim kurulları genel kurullarından aldıkları yetkiye istinaden bir araya gelerek “*Birleşme Sözleşmesi*”ni imzalarlar.

Devrolan şirketler, birleşmeyle ilgili genel kurul kararını, devir bilançosunu ve kendilerine ait borçları nasıl ödeyeceklerine dair bir beyanı tescil ve ilan ettireceklerdir. (TTK, m.148)

Birleşme kararının tescil ve ilanından sonra da devrolan şirket veya şirketler infisah eder ve bunlar için birleşme veya devir süreci başlar.

---

¹⁶⁴ Tarakçı, 2003, **a.g.e.**, s.132.

2.5.2.1.6. Devralan Şirketin Sermaye Artırımı İşlemi

Birleşme olayı devralan şirketin sermaye artırımını gerektirdiğinden, devralan şirketin birleşme kararı alınırken sermaye artırımını konusunda da genel kuruldan karar çıkarması ve bu karara istinaden esas mukavelelerin değiştirilmesi için Bakanlıktan izin alması gerekir.

Bakanlık izin başvurusuyla birlikte verilen belgeleri inceleyerek, birleşme konusunda yapılan işlemlerin kanuna uygunluğunu tespit ettikten sonra esas mukaveledeki sermaye maddesinin, sermaye artırımına yönelik değişiklik tasarısını tasdik eder.

Bakanlığın izin safhasından sonra, bu değişikliğin mahkemece onaylanması gereken safhaya geçilir. Bunun içinse şirket yetkilileri birleşme yoluyla sermaye artırımına ilişkin belgeleri bir dilekçeye ekleyerek mahkemeye sunarlar.

Mahkemenin onayı alındıktan sonra, devralan şirketin sermaye artırımına ilişkin esas mukavele değişikliği ticaret siciline tescil edilerek ilan olunur.¹⁶⁵

2.5.2.1.7. Birleşmenin Hüküm İfade Etmesi

Birleşme kararı bu ilandan itibaren üç ay sonra hüküm ifade eder. (TTK, m.150) İlandan itibaren üç ay içinde alacaklılardan her biri yetkili mahkemeye başvurarak birleşmeye itiraz edebilir.

Birleşmeye itiraz edilmişse, itirazdan vazgeçilmedikçe, mahkemece itirazın reddine karar verilmemişse veya mahkemece takdir olunan teminat şirket tarafından verilmedikçe, birleşme hüküm ifade etmez. (TTK, m.150/3)

İlandan önce birleşen şirketler borçlarını ifa yahut borca tekabül eden parayı T.C. Merkez Bankası'na yahut diğer bir bankaya tevdi etmiş veyahut alacaklılar, şirketin birleşmesine razı olmuş ise birleşme kararı ilan gününden itibaren hüküm ifade eder. (TTK, m.150/1)

---

¹⁶⁵ Tarakçı, 2003, **a.g.e.**, s.134.

İlandan sonra itiraz edilmemişse birleşme kesinleşir ve kalan yahut yeni kurulan şirket, ortadan kalkan şirketlerin yerine geçer. Bunların bütün hak ve borçları kalan veya yeni kurulan şirkete intikal eder. (TTK, m.151)

2.5.2.2. Yeni Şirket Kurulması Şeklindeki Birleşmelerde Yapılması Gereken İşlemler

Birleşme halinin ikinci şekli yeni bir şirket kurulması sonucunu verir. Burada, bir yada birden çok anonim şirketin malları yeni kurulacak bir anonim şirket tarafından devralınır. Böylece, devir alınan şirketlerin malları da tasfiye edilmeksizin yeni şirkete geçmiş olur. (TTK, m.452)

TTK'nın 452. maddesinde belirtildiği üzere bu tür birleşmelere;

- Anonim şirketlerin kurulmasına ait hükümler,
- Bir anonim şirketin diğer bir anonim şirkete devrolması halinde uygulanan hükümler,
- Ve bu maddede dört bent halinde sıralanan aşağıdaki hükümler uygulanır.

“1. Şirketler imzaları noterce tasdikli birleşme mukavelesinde; birleştiklerini, yeni anonim şirketin esas mukavelesini tanzim ettiklerini, bütün hisselerin taahhüt olunduğunu, mevcut şirketlerin mallarını sermaye olarak yeni şirkete koyduklarını ve yeni şirketin lüzumlu organlarını tayin ettiklerini tespit ederler;

2. Birleşme mukavelesi birleşen şirketlerden her birinin umumi heyeti tarafından tasdik olunur;

3. Tasdik kararıyla tekemmül eden yeni şirket esas mukavelesi üzerine müteakip kuruluş merasimi ikmal edilerek keyfiyet tescil ve ilan olunur;

4. Tescilden sonra eski şirketlerin hisse senetleri karşılığında birleşme mukavelesi gereğince yeni şirketin hisse senetleri verilir.”¹⁶⁶

---

¹⁶⁶ Tarakçı, 2003, **a.g.e.**, s.137.

2.6. SERMAYENİN YİTİRİLMESİ VEYA BORCA BATIKLIK HALİNDE BİRLEŞMEYE KATILMA

Yürürlükte bulunan 29.06.1956 tarih ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunumuzda ne birleşme ile ilgili genel hükümlerde ne de özel hükümlerde bu konuya değinmemiştir. Bu sebeple şirket birleşmelerinin bu yönden bir denetime tabi tutmak gerekmemektedir. Ancak şu günlerde gündemde olan Yeni Türk Ticaret Kanun Tasarısında bu konu ile ilgili olarak özel düzenlemelere gidilmiştir. Tasarının 139. maddesi şu şekildedir.

“Sermayesiyle kanunî yedek akçeleri toplamının yarısı zararlarla yitmiş olan veya borca batık durumda bulunan bir şirket, yitirilmiş sermayeyi veya gerekiyorsa borca batıklık durumunu karşılayabilecek tutarda serbestçe tasarruf edilebilen özvarlığa sahip bulunan bir şirket ile birleşebilir.”

Madde gerekçesinde bu durum, Yeni Ticaret Kanununun, sermayesini belli bir oranda yitirmiş bulunan şirketlerin, mali bünyelerini sağlığa kavuşturucu bir şekilde birleşmelerine izin vereceği şeklinde açıklanmıştır. Gerekçenin devamında da borca batık bilançonun varlığının, devralan veya devralınan şirket bu açığı kapatabilecek tutarda serbestçe tasarruf edebileceği özvarlığa sahip olması durumunda, birleşmeyi engellemeyeceği belirtilmiştir.

Bu maddeler ile amaçlanan, batık durumda olan şirketlerin vergisel yada diğer avantajlarından yararlanmak için şirket birleşmelerinin yapılmasından ziyade şirket birleşmelerin şirketlerin zayıflamış olan mali bünyelerinin düzeltilmesi için yapılmasını sağlamaktır.¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ Türk, 1987, a.g.e., s.76.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRK VERGİ HUKUKU AÇISINDAN SERMAYE ŞİRKETLERİNİN BİRLEŞMESİ

Birleşen şirketlerin vergi kanunları karşısındaki durumları mükellefi oldukları vergi türüne göre değişir. Sermaye şirketi niteliğinde olan anonim ve limited şirketlerin kazançları kurumlar vergisine tabidir. Şahıs şirketi olan kollektif ve komandit şirketler ise vergi mükellefi olmayıp, ortaklarının elde ettikleri ticari kazanç (komandit şirketteki komanditer ortak veya ortakların kazancı menkul sermaye iradı) olarak gelir vergisine tabidir. Ferdi işletmelerde ise işletme sahibi gelir vergisi mükellefidir. Sermaye şirketlerinin birleşmeleri ile ilgili hükümler, vergi hukukumuzda KVK’da özel olarak düzenlenmiştir.¹⁶⁸

Öte yandan 5904 sayılı Kanun’la 5520 sayılı KVK’ya eklenen geçici 7. maddeye göre, KVK’nın geçici 5. maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendindeki anonim şirket ifadeleri, 31.12.2009 tarihine kadar anılan madde kapsamında yapılan birleşmelerde sermaye şirketi olarak dikkate alınacaktır.¹⁶⁹

Aşağıda şirket birleşme ve devralmaları, vergi hukukumuz açısından incelenmektedir.

3.1. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU AÇISINDAN BİRLEŞME VE DEVİR

Ticaret Kanunu, kişiler arasındaki ticari ilişkilerde eşitliğin sağlanmasına yardımcı olacak hükümleri içeren bir özel hukuk dalıdır. Kurumlar Vergisi Kanunu ise, kişiler arasındaki ilişkilerde eşitliği sağlamaktan çok, kamunun çıkarını gözetten bir kamu hukuku dalıdır. Vergi hukuku açısından idari yorum ve yargı kararlarındaki yetersizlikler ticaret hukuku hükümleriyle, Kurumlar Vergisi Kanunu hükümleri arasındaki bağlantının gelişmesini engellemiştir. Bunun bir boyutu olarak “bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye

---

¹⁶⁸ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.70.

¹⁶⁹ Gündoğan Durak, “5904 Sayılı Kanunla Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında Yapılan Değişiklikler”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 201, Eylül 2009.

hükmündedir” maddesi, çoğu kez Ticaret Kanunu açısından tasfiyesiz infisah olan birleşmenin, kurumlar vergisi açısından tasfiye ile karıştırılmasına neden olmuştur. Bu karıştırma yüzünden, kurumlar vergisi açısından durumu inceleyen yazarlar, birleşme halinde hesap dönemi yerine, birleşmeye ait tasfiye döneminin geçerli olacağı ve bu döneminin kurumun birleşme nedeniyle tasfiyeye girdiği tarihten başlayıp birleşme bilançosunun kesinleşmesiyle sona ereceği sonucuna ulaştırmıştır.¹⁷⁰

Ticaret Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu değişik hukuk dalları olmalarına ve farklı amaçlar taşımalarına rağmen aynı konuyu düzenlemektedirler. Bu yüzden herhangi bir birleşme durumunun söz konusu olması durumunda her iki Kanun’un da göz önünde bulundurulması zorunludur. Bu nedenle, Ticaret Kanunu’yla vergi kanunlarını birbirlerinden tamamen kopuk kanunlar olarak düşünmek mümkün değildir. O halde, her iki Kanun arasında müesseselerin düzenlenmesi açısından bir uyumun bulunması gerekir. Aksi durumda hukuki kargaşaya neden olunabilecektir.¹⁷¹

Kurumlar Vergisi birleşmeyi tasfiye hükmünde olduğunu belirtmiştir. Ancak “birleşmede tasfiye karı yerine birleşme karı vergiye matrah olur” hükmü getirilmiştir. Kanunda böyle bir ifadenin yer almış olmasına rağmen, her şeyden önce birleşmede, infisah eden şirketlerin tüm mallarının tasfiyeye tabi tutulup, kalanın şirket ortakları arasında dağıtılması söz konusu değildir. Bunun yerine infisah eden şirketin malları ve borçları varolan veya kurulmakta olan bir şirkete geçmektedir. Dolayısıyla tasfiye ve birleşmenin amaç yönünden birbirlerinden farklı olduğu açıktır. Öte yandan, tasfiyede, “kıst dönemi”, her takvim yılını kapsayan yine “müstakil tasfiye dönemleri” ve tüm tasfiye süresini içine alan “tasfiye dönemi” söz konusu olmaktadır.

Birleşmede ise, belirli bir birleşme dönemi veya dönemleri söz konusu değildir. Ancak birleşmede, sermaye artırımının ve yeni şirket kuruluşunun ortaya çıkardığı formaliteler nedeniyle bir birleşme dönemi ortaya çıkmaktadır ki, bu da kanundan değil, birleşmenin hukuki niteliğinden dolayı ortaya çıkmaktadır.¹⁷²

---

¹⁷⁰ Yorumlu Kurumlar Vergisi Mevzuatı”, **Yaklaşım Dergisi**, [http://www.yaklasim.com.tr], Erişim Tarihi: 16.08.2009.

¹⁷¹ Yorumlu Kurumlar Vergisi Mevzuatı”, **Yaklaşım Dergisi**, [http://www.yaklasim.com.tr], Erişim Tarihi: 16.08.2009.

¹⁷² Yorumlu Kurumlar Vergisi Mevzuatı”, **Yaklaşım Dergisi**, [http://www.yaklasim.com.tr], Erişim Tarihi: 16.08.2009.

Türk Ticaret Kanunu'nda bir ya da birden fazla ticaret şirketine ait malvarlığının, içlerinden birine (devir yoluyla birleşme) ya da yeni kurulan bir şirkete (yeni şirket kurma yoluyla birleşme), tasfiye olmaksızın, kendiliğinden ve külli halefiyet yoluyla geçmesini ifade eden birleşmede, birleşen ya da devralınan şirketler infisah etmekte, infisah eden şirketlerin ortakları ise yeni kurulan ya da devralan şirketin şirket paylarına birleşme sözleşmesinin onaylanmasına ilişkin kararın tescili veya ilanına bağlı olarak kendiliklerinden sahip olmaktadır.¹⁷³ Birleşmeye karşı ortakların, yargı yoluna müracaatla birleşme kararını iptal ettirme dışında başka bir imkanları bulunmadığı için, birleşme neticesinde ellerindeki şirket payları kendiliğinden birleşilen şirketin şirket paylarıyla değişmiş olmaktadır. Bu çerçevede, ortaklık sona ermemekte, yeni kurulan ya da devralan şirkette devam etmektedir.¹⁷⁴

¹⁷³ Poroy, Tekinalp ve Çamoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.141-156.

çevriliri alacaklar tahsil edilip borçlar ödendikten sonra kalan miktar pay sahiplerine hisseleri oranında dağılır.

Vergilendirme bakımından, birleşme konusunun üç cephesi bulunmaktadır; birleşen şirketlerin vergilendirilmesi, yeni kurulan/devralan şirketin vergilendirilmesi ve birleşen şirketin ortaklarının vergilendirilmesi. Birleşen şirketler bakımından meseleye yaklaşıldığında, devir yoluyla birleşmeler dışındaki birleşmelerde, birleşen şirketlerdeki gizli yedek akçeler gerçekleşmekte ve böylece vergiye tabii bir kazanç (birleşme karı) meydana gelmektedir. Kendisinde birleşilen şirket bakımından vergi, her iki şirketteki birleşme nedeniyle çözülen alacak ve borçların ihtiyatlık ilkesi temelinde, farklı değerlerle değerlendirilmiş olmalarına bağlı olarak meydana gelecek kazanç nedeniyle gündeme gelecektir. KVK’da özellikle ilk durum dikkate alınarak, birleşen sermaye şirketlerinin vergilendirilmesi düzenlenmiş, ancak birleşen şirket ortaklarının vergilendirilmesi konusu ne KVK’da ne de GVK’da ayrı bir hükümle özel olarak ele alınmamıştır. Konunun, doktrinde de ayrıntılı bir şekilde incelenmediği görülmektedir. Buna karşılık çeşitli yararları nedeniyle, özellikle uluslar arası sermaye şirketlerin sıklıkla evlenme kararı aldıkları günümüzde, Türk Vergi Hukukunda, birleşen şirket ortaklarının vergilendirilmesi incelenmesi gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁷⁶

3.1.1. Birleşmeye İlişkin Dönemler

KVK’ya göre birleşmeler için önem arz eden iki dönem bulunmaktadır. Bunlar:

- a) Ara kıst dönem,
- b) Birleşme dönemi’dir.

3.1.1.1. Ara Dönem Kıst Dönem

Ara dönem, devir işlemlerinin yapıldığı yılın başlangıcı ile devrin tescil edildiği tarih arasında kalan süredir. Bu süre bir yıl olabileceği gibi bir yıldan kısa da olabilir. Ara dönemde

---

¹⁷⁶ Funda Başaran Yavaşlar, “Birleşen Sermaye Şirketi Ortaklarının Vergilendirilmesi”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004, s.115.

birleşme nedeniyle münfesi olan şirketin veya şirketlerin birleşme öncesi kârları hesaplanır ve vergiye tabi tutulur.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19. maddesinin birinci fıkrasının a bendinde bu dönemin açıklaması yapılmıştır. Söz konusu fıkra hükmüne göre devir tarihine kadar olan kazanç, devire ilişkin şirket yetkili kurulunun Ticaret Siciline tescil edildiği tarih itibariyle hesaplanacaktır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 18 ve 19. maddelerinin birlikte değerlendirilmesinden, ara dönemin sadece 20. maddede öngörülen taahhütlerin yerine getirildiği devir şeklinde yapılan birleşmeler için söz konusu olduğu, bu taahhütlerin yerine getirilmediği devirlerde ise sadece birleşme dönemi olduğu görülür.¹⁷⁷

3.1.1.2. Birleşme Dönemi

Kurumlar Vergisi Kanunu 18. maddesinde bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesinin, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmünde olduğunu ancak, birleşmede tasfiye kârı yerine birleşme kârının vergiye matrah olacağı belirtmiştir. Maddenin 2. fıkrasında ise tasfiye karının tespiti hakkındaki hükümlerin, birleşme karının da tespitinde geçerli olacağını hükme bağlamıştır.

Tasfiye halinde vergilendirme tasfiye dönemi itibariyle yapılmakta ve tasfiye karı da, tasfiye dönemi sonundaki servet değeri ile tasfiye dönemi başındaki servet değeri arasındaki müspet farktan oluşmaktadır. Bu nedenle birleşme karının, birleşme dönemi itibariyle tespit edilip vergilendirilmesi gerekecektir.¹⁷⁸

Bu durumda karşımıza birleşme dönemi kavramı çıkmaktadır. Birleşme dönemi ile ilgili olarak ne Kurumlar Vergisi Kanunu'nda ne de Türk Ticaret Kanunu'nda açık bir belirleme bulunmamaktadır. Bir dönemden bahsedildiği için birleşme dönemi ile ilgili olarak ortaya tespit edilmesi gereken iki tarih çıkmaktadır. Bunlardan ilki birleşmenin başlangıç tarihi, ikincisi ise birleşmenin bitiş tarihidir.

---

¹⁷⁷ Metin Ulusoy, **Birleşme, Devir, Bölünme, Hisse Değişimi ve İştirak Yoluyla Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması**, Ankara: Yaklaşım Yayınları, Eylül 2004, s.93.

¹⁷⁸ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.159.

Vergi hukuku olayların fiili yönüyle ilgilenir. Birleşme olayında, birleşme sözleşmesinin genel kurulda onaylanmasından önceki çalışmalar hukuki açıdan tarafları bağlayıcı ve sonuç doğurucu mahiyette değildir. Ancak bu çalışmaların ürünü olan birleşme sözleşmesi genel kurullarda onaylandıktan sonra tüm prosedür yasal açıdan geçerlilik kazanır. Burada yorum yaparken dikkat edilmesi gereken, vergi hukuku açısından tespit edilmesi istenilen bir olayın taraflar yönünden bağlayıcı veya sonuç doğurucu nitelik kazandığı olmadığıdır. Bu nedenle tarafların birleşmeye esas alınacak bilançonun çıkarıldığı tarihte birleşmeyi başlattığını kabul etmek gerekir. Dolayısıyla devralan şirketin neyi devraldığını gösteren devir bilançosu tarihini birleşmenin başlangıç tarihi kabul etmek gerekir.¹⁷⁹

Birleşilen kurum yeni kurulan bir şirket olması durumunda, kuruluş işlemlerinin tamamlanmasından sonra, keyfiyetin tescil ve ilan edildiği tarih, birleşmenin sona erdiği tarih kabul edilecektir.¹⁸⁰

3.1.2. Birleşme Karının Hesaplanması

Bir veya daha fazla kurumun diğer bir kurumla birleşmesi durumunda, birleşme sebebiyle infisah eden kurumların birleşme karı için tasfiye hükümleri geçerli olacaktır. Ancak, birleşmede tasfiye karı yerine birleşme karı vergiye matrah olur. Dolayısıyla, birleşme tarihine kadar, birleşen kurumda ortaya çıkan faaliyet karları ile birlikte değer artışlarının da vergilendirilmesi gerekecektir. Buna göre birleşme karı, birleşmeden esas alınan servet değeri ile birleşme öncesi servet değeri arasındaki olumlu farktır.¹⁸¹

Birleşme karı şu üç kaynaktan elde edilen karlardan oluşur:

- Birleşme nedeniyle infisah eden kurumda, birleşme olayının tamamlandığı tarihe kadar yapılan ticari veya sınai faaliyetlerden,
- Birleşilen şirketin aktif kıymetlerinin içerdiği gizli yedeklerin birleşme nedeniyle realize edilmesinden,

---

¹⁷⁹ Tarakçı, 2003, **a.g.e.**, s.141.

¹⁸⁰ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.159.

¹⁸¹ Mehmet Tahir Ufuk, “5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’na Göre Birleşme”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 194, Şubat 2009.

- Birleşilen şirketin muhasebe kayıtlarında görülmeyen ancak iktisadi bakımdan bir değer olduğu belirlenen şerefiyesinin realize edilmesinden.

Söz konusu karlar, birleşme dönemi sonundaki servet değerinden, birleşme dönemi başındaki servet değerinin çıkarılması suretiyle saptanarak kurumlar vergisine matrah teşkil eder.¹⁸²

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 18. maddesinin ikinci fıkrasına göre, tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de uygulanır.

Bu bakımdan, söz konusu Kanun'un 17. maddesine göre, tasfiye kârı ve dolayısıyla birleşme kârı, *"tasfiye döneminin sonundaki servet değeri ile tasfiye döneminin başındaki servet değeri arasındaki olumlu farktır."*

Birleşme karı hesaplanırken;

1. Ortaklara veya kurum sahiplerine tasfiye esnasında avans olarak veya diğer şekillerde yapılan her türlü ödemeler tasfiyenin sonundaki servet değerine,

2. Mevcut sermayeye ilave olarak ortaklar veya sahipleri tarafından yapılan ödemeler ile tasfiye esnasında elde edilen ve vergiden istisna edilmiş olan kazanç ve iratlar tasfiye başındaki servet değerine eklenir.

Münfesihi kurumun veya kurumların ortaklarına veya sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya vasıta ile verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer.

Birleşme öncesi servet değeri, birleşme nedeniyle infisah eden işletmenin birleşmeden önceki mali bilançosunda belirlenen öz sermayesidir. Birleşme dönemi sonundaki servet değeri ise, bilançodaki aktif kıymetlerin birleşme anlaşması ile belirlenen cari değerlerinden, borçların mahsubundan sonra kalan kısmıdır. Birleşme kârı ise, birleşme öncesi öz sermaye ile birleşme sonrası öz sermaye arasındaki müspet farktır.¹⁸³

---

¹⁸² Ufuk, 2009, **a.g.m.**

¹⁸³ Ulusoy, 2004, **a.g.e.**, s.96.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun özsermaye yerine servet değeri tabiri kullanılmasının nedeni tasfiyeye giriş nedeniyle özsermayenin bu niteliğini kaybederek servet niteliği kazanmasıdır.

Birleşme kârının doğabilmesi, infisah eden işletmenin aktif kıymetlerinin devralan işletme tarafından bilanço değerinin üstünde bir değerle devralmasına bağlıdır. Bu değer, daha çok söz konusu kıymetlerin birleşmenin yapıldığı tarihteki emsal bedelidir.

Birleşme sırasında sadece bilançoda kayıtlı aktif kıymetler değil, bilançoda kayıtlı olmayan peştamallıklar da birleşme anlaşmasına konu edilebilir. Peştamallık değeri taraflar arasında serbestçe tespit edilebileceği gibi, mahkemeden de bilirkişi marifetiyle bu tespitin yapılması talep edilebilir.

Peştamallık veya benzeri şekilde birleşen kuruma veya doğrudan kurum ortaklarına birleşilen kurum tarafından yapılan ödemeler veya verilen diğer değerler öz sermaye farkına ilave edilir.¹⁸⁴

Konuyu bir örnek ile açıklamaya çalışırsak;

(A) Anonim Şirketi aşağıda yazılı birleşme sözleşmesindeki koşullarla (B) anonim Şirketi ile birleşecek ve infisah edecektir.

(B) Anonim Şirketi, (A) Anonim Şirketinin yaptığı Birleşme Sözleşmesinde, Kasa, Banka ve Alıcılar hesaplarının bilanço değerleri ile devralınmasına, ticari malların 64.000,- TL, demirbaşların da 12.000,- TL değerden devralınmasına karar verilmiştir.

---

¹⁸⁴ Ulusoy, 2004, a.g.e., s.97.

Aktif		Pasif	
Kasa	1.050	Satıcılar	34.200
Bankalar	1.250	Sermaye	25.000
Alıcılar	5.000	Yasal Yedekler	2.000
Ticari Mallar	50.000	Dönem Karı	1.100
Demirbaşlar	6.000		
Birikmiş Amortismanlar (-)	(1.000)		
Toplam	62.300	Toplam	62.300

Örneğimizde (A) A.Ş.'nin dönem başı servet değeri yani özsermayesi (25.000,-TL + 2.000,-TL + 1.100,-TL) 28.100,-TL dir. Ancak ilgili hesapların değerlemelerini birleşme sözleşmesindeki tutarlar üzerinde yaparsak ve kurumun birleşme bilançosu aşağıdaki şekilde oluşacaktır.

Aktif		Pasif	
Kasa	1.050	Satıcılar	34.200
Bankalar	1.250	Sermaye	25.000
Alıcılar	5.000	Yasal Yedekler	2.000
Ticari Mallar	64.000	Dönem Karı	22.100
Demirbaşlar	12.000		
Birikmiş Amortismanlar (-)			
Toplam	83.300	Toplam	83.300

Bu durumda şirketin dönem sonu servet değeri (özsermayesi) (25.000,-TL + 2.000,-TL + 22.100,-TL) 49.100,-TL olacaktır. KVK'nın öngördüğü hesaplamayı burada uygularsak kurumun dönem sonu servet değeri (49.100,-TL) ve dönem başı servet değeri (28.100,-TL) arasındaki fark (49.100,-TL – 28.100,-TL) 21.000,-TL birleşme karı olacaktır.

3.1.3. Birleşme Karının Beyanı ve Ödenmesi

Birleşme karı, şirket genel kurul kararının tescil tarihini izleyen 30 gün içinde birleşilen kurumun bağlı olduğu vergi dairesine beyan edilmelidir. Birleşme karı üzerinden tarh olunan vergiler de beyanname verme süresi içinde ödenir. Ayrıca birleşen kurumların KVK'ya göre tahakkuk etmiş olup, henüz vadeleri gelmemiş bulunan vergileri de aynı süre içinde ödenir.¹⁸⁵

3.1.4. Birleşme ile İlgili Beyannamelerin Verilmesi

3.1.4.1. Beyannamelerin Verilmesine İlişkin Sorumluluk

KVK'nın 18. madde son fıkrası hükmü uyarınca birleşme nedeniyle sorumluluk birleşen kuruma yüklenilmiştir. Anılan maddeye göre, birleşilen kurum tasfiye memurları gibi sorumlu tutulmuştur. Bu sorumlulukları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:¹⁸⁶

3.1.4.1.1. Birleşme Beyannamesinin Verilmesine İlişkin Sorumluluk

Birleşmeden doğan kar, birleşmenin gerçekleşmesinden itibaren 15 gün içinde birleşilen kurumca verilecek beyanname ile vergi dairesine bildirilmesi gerekmektedir. Beyannamenin zamanında verilmemesi halinde uygulanacak ceza birleşilen kurumun varlığından ödenir.

3.1.4.1.2. Birleşme Öncesi Dönemlerle İlgili Beyannamelerin Verilmesi Bakımından Sorumluluk

Birleşen kurumun, birleşmenin gerçekleşmesi öncesine ilişkin dönem beyannamelerinin de birleşilen kurum tarafından verilmesi gerekmektedir.

---

¹⁸⁵ Ufuk, 2009, **a.g.m.**

¹⁸⁶ Yılmaz Özer, Ali İyibil ve İsmail Can, **Anonim ve Limited Şirketlerin Rehberi**, Ankara: Gaye Matbaacılık, 1987, s.839.

3.1.4.1.3. Tahakkuk Etmiş Vergilerin Ödenmesi Yönünden Sorumluluk

Birleşen kurumun tahakkuk etmiş vergileri ile birleşme beyannamesine göre hesaplanan vergilerini birleşilen kurum ödemek zorundadır. Bu ödemeler yapılmadan birleşen kurum ortaklarına hisse senedi verilmeyecek ve bir paylaştırmada yapılmayacaktır. Bu yapılmazsa vergi asıl ve zamları ile vergi cezalarından birleşilen kurum sorumlu olacaktır.

3.1.4.1.4. İtirazlı Tarhiyatlar İçin Karşılık Ayrılması Yönünden Sorumluluk

İtirazlı Tarhiyat varsa bunlar için birleşilen kurumca karşılık ayrılır. Bu karşılık ayrılmadan birleşen kurum ortaklarına hisse senedi verilmez ve başka herhangi bir paylaşım yapılamaz.

3.1.4.1.5. Birleşme İşlemlerinin İncelenmesini İstemeye İlişkin Sorumluluk

Birleşilen kurum vergi dairesine başvurarak birleşme işlemlerinin incelenmesini istemek zorundadır. Birleşilen kurum birleşme beyannamesinin incelenmesine ilişkin sonuçlardan sorumludur.¹⁸⁷

Konu ile ilgili ayrıntılı bilgi 3.1.4.5. numaralı “Birleşme Muamelesinin İncelenmesi” konulu bölümde verilmiştir.

3.1.4.2. Birleşme Öncesi (Kıst) Döneme Ait Beyannamenin Verilmesi

Birleşen şirketler, hesap dönemi başından birleşme kararının tescil ve ilan edildiği tarihe kadar olan süreye ilişkin kıst dönem beyannamesini, hesap döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın birinci gününden yirmibeşinci günü akşamına kadar vermesi gerekir.¹⁸⁸ Ancak birleşmenin tamamlanmasının bu süreden önce gerçekleşmesi halinde kıst döneme ait beyannamenin birleşme beyannamesi verme süresi içinde birleşme beyannamesi ile birlikte birleşilen kurum tarafından verilmesi gerekir.

---

¹⁸⁷ Özer, İyibil ve Can, 1987, **a.g.e.**, s.839.

¹⁸⁸ Billur Yatlı, “Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Sermaye Şirketlerinde Tasfiye, Birleşme, Nevi Değiştirme”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997, s.199.

Birleşen kurumun, birleşmenin sonuçlanmasında önceki dönemlerle ilgili olup, bundan sonra verilmesi gereken beyannamelerini verme sorumluluğu birleşen kuruma ait olduğundan söz konusu beyannamelerin verilmesi, birleşme kararının beyanından sonraya bırakılamaz.¹⁸⁹ Bir diğer ifade ile tüm beyannamelerin birleşme beyannamesi verme süresi içinde verilmesi ve vergilerin de aynı sürede ödenmesi gerekir.

3.1.4.3. Birleşme Beyannamesinin Verilme Zamanı

KVK'nın 17. maddesine istinaden; birleşme dönemine ilişkin beyanname, birleşmenin gerçekleştiği (Birleşme bilançosunun kesinleştiği ve birleşen şirket unvanının silindiği) tarihten itibaren 30 gün içinde infisah eden (birleşen) şirketin bağlı bulunduğu vergi dairesine birleşilen kurum tarafından verilir.¹⁹⁰

Bu madde gereğince verilecek olan beyannamelere, bilanço ile kar ve zarar cetveli ve tasfiye bilançosuna göre ortaklara dağıtılan paralarla diğer değerlerin müfredatlı bir cetveli bağlanır.

3.1.4.4. Tahakkuk Etmiş Vergilerin Ödenmesi İtirazlı Tarhiyat İçin Karşılık Ayrılması

KVK'nın 18. maddesi hükmüne göre, birleşme, birleşen kurum açısından tasfiye hükmünde olup, tasfiye memurlarına düşen sorumluluklarda, birleşilen kuruma düşmektedir. Bu hükümler doğrultusunda birleşen kuruma ait olan tahakkuk etmiş vergilerin ödenmesinden birleşilen kurum sorumludur.

Birleşen kurum önceki dönemlerde adına tarh edilen vergilere itiraz etmiş ve yargı organlarında olay kesinleşmeden birleşme gerçekleşmiş olabilir. Bu durumda KVK 17. maddesi gereğince itirazlı tarhiyat için karşılık ayrılarak birleşme gerçekleştirilir.

---

¹⁸⁹ Mehmet Ali Canoğlu, “Tasfiye ve Birleşme Hallerindeki Sonuçlar Dönem Karı veya Zararı Dışında Ayrı Hesaplarda İzlenmelidir”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 2, İstanbul: HUD Yayınları, Nisan 1995, s.10.

¹⁹⁰ Selahattin Paklar, **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, İkinci Baskı, İstanbul 1987, s.580.

İtirazlı tarhiyat için ayrılan karşılık, birleşmede özellik taşır, bu karşılık, değiştirme birimini ve birleşilen kurumdaki, birleşme primini etkiler. İtirazın, sonradan mükellef lehine sonuçlanması halinde birleşilen kuruma ilave değer intikal eder. Buna bağlı olarak, birleşen kurum ortaklarına verilecek ilave sermaye payı ile ilgili birleşme priminin sonradan ayrıca vergilendirilmesi gerekir. Ancak, fiili planda, itirazı tarhiyata muhatap kurumla, itiraz sonuçlanıncaya kadar birleşme yapılmaz.¹⁹¹

Hızır Tarakçı'ya göre; bu itirazı lehe sonuçlanması halinde, değiştirme birimine göre karşılığın bir kısmının sermayeye eklenerek çıkarılacak pay senetlerinin birleşen kurum ortaklarına verilmesi ve diğer kısmının da emisyon primine(birleşme primine) eklenmesi gerekir. Ancak bu uygulamaya birleşme sözleşmesinde varsa yapılabilir. Aksi takdirde karşılığın tamamının emisyon primine ilavesi gerekir.¹⁹²

3.1.4.5. Birleşme Muamelesinin İncelenmesi

Birleşmenin birleşen şirket açısından, tasfiye hükmünde olduğunun, KVK'nın 18. maddesinde hüküm altına alındığını daha önce belirtmiştik.

KVK'nın 17. maddesi hükmüne göre; Tasfiye beyannamesinin verilmesiyle birlikte tasfiye memurları muamelelerinin vergi bakımından incelenmesini bir talepname ile isterler.

Talepnamenin verilmesinden itibaren en geç 3 ay içinde vergi incelemelerine başlanarak aralıksız devam olunur.

Vergi incelemelerinin bitmesini takip eden otuz gün içinde vergi dairesi neticeyi tasfiye memurlarına yazı ile bildirir. Buna göre kurumdan aranan vergilerin neticesi alınıncaya kadar tasfiye memurlarının 17. maddede yazılı sorumluluğu devam eder.

Birleşen şirket açısından, birleşme tasfiye hükmünde olduğundan, birleşme muamelelerinin de aynı şekilde incelenmesi gerekmektedir.

---

¹⁹¹ Özbalcı, 2006, **a.g.e.**, s.604.

¹⁹² Hızır Tarakçı, "Birleşme Halinde Birleşen Kurumun Özsermayesi Katma Değer Vergisi Matrahı Olabilir mi?", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 8, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Ağustos 1993, s.164.

3.1.5. Birleşme Karı Üzerinden Tarh Edilen Vergilerin Ödenmesi

Birleşme karına ilişkin olarak verilen birleşme beyannamesi üzerine tarh edilen %20 oranındaki Kurumlar Vergisi birleşme beyannamesi verme süresi içinde birleşilen kurum tarafından ödenir.¹⁹³

3.1.6. Birleşme Halinde Geçici Vergi Uygulaması

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 18. ve 19. maddeleri hükümlerine göre yapılan devirlerde, münfesi kururun devir tarihindeki bilanço değerlerini birleşilen kurum, kül halinde devralmakta ve aynen bilançosuna geçirmektedir. Devrin gerçekleşmesiyle münfesi kururun mükellefiyeti sona ereceğinden bu tarihten itibaren geçici vergi ödemeyecektir.

Öte yandan münfesi kururun, devir tarihine kadar olan kazançlarının vergilendirilmesi için verilen devir beyannamesinde, hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilmeyen geçici verginin kalması halinde bu tutar devralan kururun öncelikle diğer vergi borçlarına mahsup edilecek, artan kısmı devralan kuruma iade edilebilecektir.¹⁹⁴

3.1.7. Birleşme Halinde Sorumluluk

KVK'nın 18. maddesinin son fıkrasında; *“Kanunun 17. maddesine göre tasfiye memurlarına düşen sorun ve ödevler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olur.”* hükmü yer almaktadır.

Tasfiye sırasında tüm sorumluluk tasfiye memurlarındadır. Yukarıda yer alan kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere, tasfiye memuruna düşen ödevler birleşme halinde, birleşilen kuruma geçmektedir.¹⁹⁵

Birleşilen kururun sorumlulukları şöyle sıralanabilir:

---

¹⁹³ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.163.

¹⁹⁴ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.98.

¹⁹⁵ Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.280.

- Birleşme kararının beyan edilmesi gerekmektedir.
- Birleşen kurumun, birleşmenin gerçekleşmesinden önceki dönemlerle ilgili olup birleşmenin gerçekleştiği tarihten sonra verilmesi gereken beyannamelerinin sorumluluğu birleşilen kuruma düşer. Bu beyannamelerin zamanında verilmemesi halinde cezalardan birleşilen kurum sorumludur.
- Tahakkuk etmiş vergilerin ödenmesi ve itirazlı tarhiyatlar için karşılık ayrılmasından, vergilerin ödenmemesinden ve vergi alacağına bağlı zaman ve cezalardan birleşilen kurum sorumludur.
- Birleşme işlemlerinin incelenmesinin talep edilmesi yükümlülüğü de birleşilen Kurum'a düşmektedir.

Birleşmenin gerçekleşmesinden önceki dönemleri ilgilendiren ve birleşmenin gerçekleşmesinden önce yerine getirilmesi gereken ödevlerin yerine getirilmemesinden, kurum infisah ettiğinden o dönemdeki kanuni temsilciler sorumludur. Kanuni temsilciler; tasfiye hükmünde olduğu gibi ödedikleri vergilerden dolayı, şirketten pay alan ortaklara rücu edebileceklerdir.¹⁹⁶

3.1.8. Birleşme Beyannamesinin Yeminli Mali Müşavirlere Tasdik Ettirilmesi

3568 sayılı Kanuna dayanılarak hazırlanan ve 30 Temmuz 1995 tarihinde 22359 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 18 seri numaralı SM, SMMM ve YMM kanunu genel tebliğinde, mükelleflerin, birleşme beyannameleri ile bunlara ekli mali tablolarını ve bildirimlerini dilerlerse yeminli mali müşavirlere tasdik ettirebilecekleri bildirilmiştir.

Anılan tebliğ uyarınca, tasdik işlemi yapan yeminli mali müşavirler, tasdik ettikleri beyannameler ve beyannamelerin ekleri ile ilgili olarak “*Tasdik Raporu*” düzenleyeceklerdir. Beyannameleri ve ekleri tasdik eden yeminli mali müşavirler yapmış oldukları tasdikin

---

¹⁹⁶ Ufuk, 2009, **a.g.m.**

doğruluğundan sorumlu olacakları, 3568 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde tartışmasıdır.¹⁹⁷

Buna göre, birleşilen şirket tarafından düzenlenen birleşme beyannamesi ve ekleri yeminli mali müşavirlerce tasdik ettirilebilir. Bu durumda, birleşme işlemleri aksi iddia ve ihbar edilmediği sürece, idarenin denetim elemanlarınca incelenmiş kabul edileceğinden ayrıca inceleme yapılmaz. Böyle bir tasdik sonrasında birleşen kurumun sorumluluğunun ortadan kalkması gerekir.¹⁹⁸

3.1.9. Birleşme İle İlgili Özellik Arz Eden Konular

3.1.9.1. Birleşme Giderleri

KVK'nın 8.maddesinin (c) bendi hükmüne göre; genel heyet toplantıları için yapılan giderlere birleşme, fesih ve tasfiye giderleri hasılatından indirilebilecek giderlerdir.

Birleşme (ve devir) halinde, hem birleşen veya devralınan, hem de birleşilen veya devralan kurum bünyesinde, birleşme ve devre bağlı olarak bazı giderler yapılır. Bunlardan birleşilen (devralan) kurum bünyesinde yapılanlar ilk tesis ve taazuv giderleri niteliğindedir. Çünkü birleşilen (devralan) kurumda, işlerin devamlı olarak genişletilmesi ile ilgilidir.¹⁹⁹ İlk tesis ve taazuv giderleri aktifleştirildiği takdirde 5 yılda amortisman ayırma yoluyla itfa edilir veya doğrudan dönem gideri yazılabilir.

KVK'nın 8. maddesinin (c) bendine göre; matrahtan düşülecek birleşme ve devir giderleri, birleşme ve devir dolayısıyla, infisah edecek kurumlardaki giderleri kapsar. Madde hükmünde, birleşme giderlerinin tasfiye ve fesih giderleri ile birlikte yer almış olması da, bu anlayışı teyit eder.²⁰⁰

---

¹⁹⁷ Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.296.

¹⁹⁸ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.165.

¹⁹⁹ Hasan Yalçın ve Selçuk Yücel, **Gelir ve Kurumlar Vergisi Uygulamasında Giderler**, İstanbul: İstanbul Hesap Uzmanları Kurulu Yayını, 1996, s.215-216.

²⁰⁰ Yalçın ve Yücel, 1996, **a.g.e.**, s.216.

3.1.9.2. Birleşen Kurumlara İlişkin Zararlar

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun, “*Zarar Mahsubu*” başlıklı 9. maddesinin 1-a fıkrasında hangi zararların indirim konusu yapılacağı belirtilmiştir. İlgili madde aşağıdaki gibidir.

(1) *Kurumlar vergisi matrahının tespitinde, kurumlar vergisi beyannamesinde her yıla ilişkin tutarlar ayrı ayrı gösterilmek şartıyla aşağıda belirtilen zararlar indirim konusu yapılır:*

a) *Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararlar.*

Kanunun 20. maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde devralınan kurumların devir tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararları ile 20. maddenin ikinci fıkrası kapsamında gerçekleştirilen tam bölünme işlemi sonucu bölünen kurumdaki öz sermayesinin devralınan tutarını geçmeyen ve devralınan kıymetle orantılı zararların indirilmesinde aşağıdaki şartlar ayrıca aranır:

1) *Son beş yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerinin kanunî süresinde verilmiş olması.*

2) *Devralınan kurumun faaliyetine devir meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi.*

Bu şartların ihlâli halinde, zarar mahsupları nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için vergi ziyayı doğmuş sayılır.

Kanun hükmünden anlaşılabacağı üzere, birleşen (infisah eden) şirketin zararlarının, birleşilen şirket tarafından indirilebilmesi için, birleşmenin, Kurumlar Vergisi Kanununun 19. maddesinde belirtilen şekilde olması gerekmektedir. Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesi hükmüne uygun olarak yapılan birleşmelerde, birleşilen şirket, birleşen şirketin devreden zararlarını indirim konusu yapamaz.

Kurumlar Vergisi Kanununun 18. maddesine uygun birleşmelerde, birleşen şirketin cari değerlere göre hesaplanan özsermayesi, birleşilen şirkete intikal ettiğinden ve özsermaye,

zarar dikkate alınarak oluşturulduğundan, zararın ayrıca birleşilen şirket tarafından mahsup edilmesi mümkün değildir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 20. maddelerinde belirtilen şekillerde yapılan devir işlemlerinde, infisah eden şirketin, bilançosunda yer alan kalemler, mukayyet değerleri üzerinden birleşilen şirkete intikal etmektedir. Dolayısıyla, infisah eden şirketin bilançosunda yer alan zararlarda birleşilen şirkete geçmektedir. Kanun koyucu, KVK'nın 9/1. maddesinde belirtilen şartlar dahilinde bu zararın, birleşilen kurumca indirilmesine olanak sağlamıştır.²⁰¹

3.1.9.3. Birleşen Şirkete Ait Gayrimenkullerin Satışında KVK'nın 5/1-e Maddesinin Uygulanması

Kurumlara tanınan ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (Eski Kanun) 8/12. maddesinde düzenlenen "*gayrimenkul ve iştirak hissesi satış kazancı*" istisnası, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun (Yeni Kanun) 5/1-e maddesine aktarılarak varlığını sürdürmüştür.

"Tam-dar ayırımı yapılmasızın bütün mükellefler için öngörülen bu istisna yeni kanuna alınırken, kapsamı genişletilmiştir. Eski kanun zamanında bu istisnadan sadece taşınmaz ve iştirak hissesi satışlarından elde edilen kazançlar yararlanırken; yeni kanunda kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından elde edilen kazançlarda istisna kapsamına alınmıştır. Kurucu ve intifa senetleri, iştiraki ifade etmemesi, bir başka deyişle anonim şirket sermayesinde bir payı temsil etmemesi ve ortaklık haklarını (genel kurula katılma, oy kullanma, seçme ve seçilebilme hakları vb.) içermemesi sebebiyle, eski kanun zamanında iştirak hissesi olarak istisna kapsamında değildi. Ancak istisna kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönünde bazı zorlayıcı yorumlara da rastlanılmaktaydı. Rüçhan hakkı satış kazancı ise eski kanunda ayrı bir istisna olarak vardı. Bu defa bu iki istisna birleştirilmiştir. Ancak birleştirme yapılırken istisna, kuponun (basılı menkul kıymetin) varlığı koşulunun kaldırılması yönüyle genişletilmiş; buna karşılık aşağıda da açıklayacağımız gibi istisnadan yararlanacak kazanç tutarı itibariyle sınırlandırılmıştır.

Satış kazancı istisnasından yararlanma, önceki kanunda kazancın sermayeye eklenmesi koşuluna bağlı iken, bu defa sermayeye ekleme koşulu kaldırılmıştır. Yeni kanuna

---

²⁰¹ Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.297.

göre istisnadan yararlanabilmek için, kazancın istisnadan yararlanan kısmının pasifte özel bir fona alınması ve satışı izleyen beş yıl bu fonda tutulması gerekmektedir. Fondaki bu tutarın, sermayeye ilavesi, yine mümkündür, ancak bir koşul değildir. İstisnadan yararlanan tutarın, bu beş yıllık süre içinde söz konusu fondan çekilmesi veya dar mükellef kurumlarda ana merkeze aktarılması, başka bir hesaba aktarılması yahut kurum tasfiye olunarak tasfiye bakiyesi içinde dağıtılması veyahut bir başka kurumla birleşme neticesinde oraya aktarılması hallerinde vergi ziyana yol açıldığı kabul edilecektir. Bu gibi hallerde istisna dolayısıyla alınmamış vergi, ceza ve gecikme faizi ile birlikte tahsil olunacaktır.

Eski kanun zamanında istisnadan yararlanan kazancın 5 yıllık süre ile sermaye veya - dar mükellef veya sermaye şirketi dışındaki kurumlar da- özel fon dışına çıkartılması yasağına birleşme ve devir halleri istisna teşkil etmekteydi. Ancak yeni kanunda, birleşme haline bu yasağın istisnaları arasında yer verilmemiştir.”²⁰²

Bu sebeple birleşme halinde vergiden istisna edilen kazanç üzerinden zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziya uğratılmış sayılacak ve bu tutar üzerinden vergi tarh edilecektir.

3.1.9.5. Birleşen Şirketin, Birleşilen Şirket Sermaye Payına Sahip Olması

Genel olarak birleşmeler, birbiri ile iştirak ilişkisi içindeki şirketler arasında gerçekleştirilir. Birleşen şirket, katılacağı şirketin sermaye payına sahip olması durumunda, birleşilen şirket birleşme neticesinde kendi hisse senetlerini iktisap etmiş olur. Bu takdirde birleşilen şirket, bu ölçüde daha az sermaye artırımını ile yetinir.”²⁰³

---

²⁰² A. Bumin Doğrusöz, “Kurumlarda Taşınmaz ve İştirak Hissesi Satış Kazancı İstisnasındaki Gelişmeler”, **Referans Gazetesi**, 02.10.2006

²⁰³ Özbalcı, 2006, **a.g.e.**, s.587.

3.1.9.6. Birleşen Şirketin, Birleşilen Şirkette İştirakinin Olması

Devralma biçiminde gerçekleştirilen birleşmelerde, birleşilen şirketin birleşen şirkette iştiraki olduğunda, birleşilen şirketin hisse senetlerinin birleşen şirketin hisse senetlerine oranla daha fazla değer kazanması halinde, birleşilen şirket lehine kar doğar.²⁰⁴

Bu kar emisyon primi niteliğinde olduğundan Kurumlar Vergisinden istisna edildiği gibi, gelir vergisi tevkifatına da tabi tutulmaz.

3.1.9.7. Birleşme Halinde Birleşen Kurumun Zararları Birleşilen Kurum Tarafından İndirilmesi

KVK'nın 18. maddesine göre yapılan bir birleşme olayında, birleşen kurumun aktif kıymetleri cari değerlerine göre dikkate alındığından, aktif kıymetlerin içerdiği gizli yedekler, birleşme karı olarak ortaya çıkmaktadır. Birleşen kurumun, önceki dönemlerden devrolan zararları varsa, bunlar birleşme karından indirilir. Eğer, birleşme karı geçmiş yıl zararları toplamından azsa, bu sefer indirimi yapılamamış bir zarar tutarı ortaya çıkar. İşte, bu zararın birleşilen kurumun kazançlarından indirilmesinin mümkün olup olmadığı hususunun açıklığa ihtiyacı vardır.

Konuya ilişkin olarak ileri sürülebilecek bir görüş; TTK'nın 151. maddesi hükmünde, birleşme halinde geçerli olduğu belirtilen “*külli halefiyet*” ilkesi gereği, birleşen şirketin zarar indirimi hakkının birleşilen şirkete aktarılması gerektiği şeklinde olabilir. Biz ise bu görüşe katılmıyoruz. Çünkü KVK'nın 18. maddesi hükmünde birleşme, birleşme sebebiyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmünde kabul edilmiştir. Konumuz açısından bu belirlemenin anlamı, tasfiye olan bir kurumun tasfiye karından indiremediği zararları nasıl ki kurum ortakları tarafından yüklenilmektedir, birleşme halinde de birleşme karının azlığı nedeniyle indirilmemiş zararlar, birleşen kurumun ortakları tarafından yüklenilmek zorundadır. Bu zararlar birleşilen kurum tarafından indirilirse birleşme tasfiye hükmünde olmaktan çıkar. Bu noktada TTK'nın 151. maddesindeki külli halefiyet ilkesine

---

²⁰⁴ Şükrü Kızılot ve Saygın Eyüpgiller, **Şirketler Muhasebesi Vergilendirilmesi Hukuku ve Mevzuatı**, Ankara: Yaklaşım Yayınları, 1999, s.1603.

uygun işlem yapılmadığı ise iler sürülemez. Çünkü bu hükümdeki birleşen şirketin bütün hak ve borçları kalan veya kurulan şirkete intikal eder şeklindeki belirleme, bir genel hükümdür. Dolayısıyla, aksine özel belirlemelerden biri de KVK'nın 18. maddesinde, birleşmenin tasfiye hükmünde olduğuna ilişkin hükümle ihdas edilmiştir. İşte, bu düzenleme, zarar indirimi konusunda külli halefiyet ilkesinin istisnası şeklinde sonuç verdiğiinden, birleşen kurumun indiremediği zararların birleşilen kurum tarafından indirilemeyeceğini ortaya koymaktadır.²⁰⁵

3.1.9.8. Birleşme Halinde Amortisman Uygulaması

Vergi Usul Kanunu'nun 313. maddesinde amortisman mevzuunu belirtmiştir. İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan gayrimenkullerle, 269. madde gereğince gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetler, alet, edevat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmleri amortisman konusuna dahil olup, bunların değeri her yıl itibariyle amortisman ayrılmak suretiyle itfa edilecektir.

İlgili mevzuat gereğince sözleşme süresinden sonra bedelsiz olarak devlete veya devletçe tensip olunan bir teşekküle veya belediyeye intikali öngörülen amortismana tabi iktisadi kıymetlerden (sözleşme süresinde yenilenmesi gerekenler hariç), sermayenin veya özel maliyet bedellerinin itfası hükümlerine göre amortismana tabi tutulanlar, genel hükümler uyarınca ayrıca amortismana tabi tutulamazlar.

Birleşme durumunda infisah eden şirketin bilançosunda yer alan iktisadi kıymetler rayiç değeri (cari değer) üzerinden birleşilen kuruma intikal etmektedir. Bu durumda Birleşilen kurum, devraldığı amortisman tabi iktisadi kıymetler için yeniden amortisman ayrılabilir.²⁰⁶

3.1.9.9. Birleşen Şirketin Gayrimenkul ve Taşıtlarının Birleşen Şirkete İntikali

Birleşme olayı, birleşilen işletme açısından devralma suretiyle birleşmelerde sermaye artırımına gelirken, yeni kuruluş suretiyle birleşmelerde kuruluş işlemi anlamına

---

²⁰⁵ Tarakçı, 2003, **a.g.e.**, s.165.

²⁰⁶ Cem Tekin, "Yeni Sistem Uyarınca Birleşme ve Devir Durumunda Amortisman Uygulaması", **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 145, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Ocak 2005, ss.84-92.

gelmektedir. Birleşilen şirket, münfesi şirket ortaklarına vereceği hisse tutarı kadar sermaye artırımına gitmek için ana sözleşmesini değiştirir (devralma suretiyle birleşmelerde) ya da yeni kurulan şirketin sermayesi münfesi şirket ortaklarına verilecek hisse tutarı kadar oluşturulur. (Yeni kuruluş suretiyle birleşmelerde). Birleşilen şirketin sermaye karşılığı konan aynı haklar üzerinde malik sıfatıyla tasarrufta bulunabilmesi için öncelikle bunların kendi adına tapu siciline tescilini istemesi gerekmektedir.²⁰⁷

Gayrimenkullerin birleşilen şirket adına tescili için, Tapu Kanunu'nun 2. maddesi uyarınca, birleşilen ticaret şirketinin ticaret sicili memurundan ana sözleşmeleri gereğince gayrimenkul tasarrufuna izinli olduklarına dair bir belge almaları ve bu belgeyle birlikte şirketin sermaye artırımını ya da yeni kuruluşunu gösteren Ticaret Sicil Gazetesiyle tapu memurluğuna başvurulması gerekir. Bu belgelere istinaden gayrimenkulün tapu kaydının şirket tüzel kişiliği adına tescili bir yazı ile istenir. Tescille birlikte birleşilen şirket tasarruf hakkına kavuşur.²⁰⁸

Birleşen işletmenin aktifindeki taşınmazlar, külli halefiyet yoluyla birleşilen şirkete intikal eder. Bu taşınmazlar birleşilen şirket tarafından, sermaye artırımının gerçekleşmesiyle ya da yeni kuruluşuyla birlikte TTK'nın 140/3 maddesi hükmü uyarınca birleşilen şirket, trafik şube bürolarına başvurularak şirket tüzel kişiliği adına tescili bir yazı ile istenmelidir. Bu işlem T.A.V.K.'nin 3/d maddesi uyarınca vergiye tabi değildir.

3.1.9.10. Birleşme İşlemlerinin Serbest Bölge Kazanç İstisnasına Etkisi

3218 Sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nun 6. maddesinde yapılan değişiklik 06.02.2004 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olup, serbest bölgelerde faaliyet gösteren mükelleflerin kazanılmış haklarının korunması Kanun'a eklenen Geçici 3. madde ile sağlanmıştır. Bu madde ile getirilen düzenlemeye göre, 06.02.2004 tarihi itibarıyla serbest bölgelerde faaliyette bulunmak üzere faaliyet ruhsatı almış mükelleflerin ruhsatlarında belirtilmiş süre ile sınırlı olmak üzere bu bölgelerde gerçekleştirdikleri faaliyetler dolayısıyla elde ettikleri kazançlar gelir ve kurumlar vergisinden müstesnadır.

---

²⁰⁷ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.99.

²⁰⁸ Tarakçı, 2003, **a.g.e.**, s.395.

Serbest Bölgelerde halen faaliyet gösteren firmalar için getirilmiş olan ve vergisel avantaj sağlayan geçiş hükmünün bu firmaların TTK ve KVK'nın yukarıda yer alan hükümleri uyarınca aktif ve pasifleri ile birlikte Türkiye'de yerleşik bir başka firmaya katılarak tasfiyesiz olarak infisah etmesi halinde de devam edip etmeyeceğinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Dış Ticaret Müsteşarlığı Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğünün 2002/20 Sayılı İç Sirkülerinde, Serbest Bölgede faaliyet gösteren bir firmanın TTK'nın ilgili maddeleri uyarınca aktif ve pasifiyle birlikte Türkiye'de yerleşik bir başka bir firmaya katılarak tasfiyesiz olarak infisah etmesi halinde yapılması gereken işlemler şu şekilde sıralanmıştır:

- Her iki firma Dış Ticaret Müsteşarlığına bir dilekçe ekinde birleşmeye ilişkin kararlarını ve devralan firmanın mevcut ana sözleşmesinin yer aldığı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinin aslı veya noter onaylı suretini göndererek birleşme izni isteyecektir.
- Talebin uygun görülmesi durumunda başvuru yeni bir müracaat olarak değerlendirilmeyecek ve birleşmeye ilişkin kararların yer aldığı ve devir alan firmanın serbest bölge şubesini oluşturmaya ilişkin kararın yayımlandığı Türkiye Ticaret Sicili Gazetelerinin asıl veya noter onaylı suretleri ile devir olan firmanın Faaliyet Ruhsatının aslı istenecektir.
- Her iki firmanın Sanayi ve Ticaret Bakanlığı nezdindeki işlemleri tamamlayarak anılan belgeleri Müsteşarlığa göndermelerini müteakip, Faaliyet Ruhsatı devir alan (ilhak) şirketin serbest bölge şubesi adına önceki ruhsatın başlangıç tarihi esas alınarak yeniden düzenlenecek ve ruhsata yenileme gerekçesine ilişkin şerh düşülecektir.²⁰⁹

Dış Ticaret Müsteşarlığı Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğünün yukarıda yer verdiğimiz düzenlemesi çerçevesinde, serbest bölgede faaliyet gösteren bir şirketin TTK ve KVK'nın ilgili maddeleri uyarınca aktif ve pasifiyle Türkiye'de yerleşik bir firmaya devir olması dolayısıyla tasfiyesiz infisahı sonrasında şirketin 06.02.2004 tarihinden önce almış olduğu faaliyet ruhsatının Türkiye'de yerleşik bir firma adına yenilenmesi işlemi yeni bir müracaat olarak değerlendirilmeyecek ve yeni ruhsat daha önce verilen ruhsatın başlangıç tarihi esas alınarak düzenlenecektir. Bu durumda faaliyet ruhsatında belirtilen sürede herhangi bir değişiklik olmayacağından devir işlemi sonucunda serbest bölgede faaliyet gösterecek olan şirket veya şube 3218 Sayılı Kanunun Geçici 3. maddesi ile geçiş dönemi için getirilen

---

²⁰⁹ Levent Gençyürek, "Şirket Devir ve Birleşmelerinin Serbest Bölge Kazanç İstisnasına Olan Etkisi", **Yaklaşım Dergisi**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Eylül 2004, s.77.

imkandan yararlanacak yani ruhsatta yer alan tarihin sonuna kadar kurumlar vergisinden ve bu bölgelerde istihdam edilen personele ödenen ücretler de 31.12.2008 tarihine kadar gelir vergisinden müstesna olacaktır.

Diğer taraftan, TTK ve KVK'nın devir ve birleşmeye ilişkin şartları yerine getirilmeksizin sadece faaliyet ruhsatının devri veya satın alınması şeklinde gerçekleşen işlemlerin yeni bir müracaat olarak değerlendirilmesi nedeniyle 3218 Sayılı Kanunun Geçici 3. maddesinde yer alan faaliyet ruhsatının 06.02.2004 tarihinden önce alınmış olması şartını sağlamayacağından, bu tür ruhsat devir veya satın alınma işlemlerinin Serbest Bölgeler Kanununun Geçici 3. maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir.²¹⁰

3.1.9.11. Yeni Defter Tasdiki

Birleşmenin bir dönem içinde gerçekleştiğini kabul edersek birleşmenin başladığı tarihten birleşmenin sonuçlandığı tarihe kadar olan süre ayrı bir vergilendirme dönemi oluşturduğu ve bu dönem karının tespiti için kayıtların yeniden açılması gerektiğinden birleşen kurumun yeni defter tasdik ettirmesi gerekir.²¹¹

3.1.9.12. Birleşen Şirketin Hak, İmtiyaz ve Ruhsatları

Birleşen işletmenin elde ettiği teşvikler, yatırım indirimi belgesi, inşaat ve maden arama ruhsatları ile imtiyaz belgelerinde mündemiç olan hakları da külli halefiyet uyarınca birleşilen şirkete intikal eder. Bu durumda da ilgili makamlara gerekli bilgi ve belgelerin verilerek vizelerin alınması gerekmektedir.²¹²

---

²¹⁰ Gençyürek, 2004, **a.g.m.**, s.78.

²¹¹ Tarakçı, 1993, **a.g.m.**, s.163.

²¹² Akay, 1997, **a.g.e.**, s.99.

3.1.9.13. Özsermaye Tespiti

Özsermaye, para ya da mal olarak sahip ya da ortaklarca işletmeye konulan sermaye ile kurum kazancının işletmede bırakılan bölümü, yedek akçe ve bu nitelikteki karşılıklar ve dönem kârından oluşmaktadır.

Maliye Bakanlığı, MSUGT 1 ile bilanço ilkeleri, bilanço düzenleme kuralları ve bilançonun biçimsel yapısı hakkında açıklamalarda bulunmuştur. 01.01.1994 tarihinden itibaren mükellefler bilançolarını bu Tebliğ’de belirtilen ilkeler ve kurallar doğrultusunda ve belirlenen biçimsel yapıda hazırlamaktadırlar. Bu da bilançoların mükellefler tarafından hazırlanması sırasında tekdüzeliği sağlamakta olup, özsermaye hesaplamasını da kolaylaştırmaktadır.²¹³

Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan bilanço, net değer esasına göre düzenlenmiştir. Dolayısıyla bilançonun aktif toplamı net aktif, pasif toplamı da net pasifi göstermektedir.²¹⁴

Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan bilanço üzerinde özsermaye tutarı iki ayrı şekilde hesaplanabilir.

1. Bilançonun aktif toplamından borçların düşülmesi suretiyle özsermaye hesaplanabilir.

---

²¹³ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.100.

²¹⁴ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.100.

Özsermaye = Aktif Toplamı-Borçlar Toplamı

2. Bilançonun pasifinde yer alan 5 numaralı hesap sınıfındaki özkaynaklar hesaplarının incelenerek özsermayeyi artırıcı nitelikteki hesapların toplanması ve özsermayeyi azaltıcı nitelikteki hesapların bu toplamdan çıkarılması neticesinde özsermaye hesaplanabilir. Bu açıklama şu şekilde formüle edilebilir;

- + Sermaye
- + Hisse Senetleri İhraç Primleri
- + M.D.V. Yeniden Değerleme Artışları
- + Maliyet Artış Fonu
- + Diğer Sermaye Yedekleri
- + Yasal Yedekler
- + Statü Yedekleri
- + Olağanüstü Yedekler
- + Diğer Kâr Yedekleri
- + Özel Fonlar
- + Geçmiş Yıllar Kârları
- + Dönem Net Kârı

TOPLAM -----

- (-) Ödenmemiş Sermaye
- (-) Geçmiş Yıllar Zararları
- (-) Dönem Net Zararı

ÖZSERMAYE TOPLAMI

Şirketlerin birleşmelerinde özsermayenin belirlenmesi, değiştirme birimi ve devralan şirketin arttıracığı sermaye tutarının ve yeni kurulan şirketin sermaye tutarının hesaplanması açısından büyük önem göstermektedir.²¹⁵

---

²¹⁵ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.100.

3.1.9.14. Birleşme Primi

Devralma suretiyle gerçekleştirilen birleşmelerde, birleşilen kurum birleşme nedeniyle devir aldığı mal varlığı karşılığı olarak birleşen kurumun ortaklarına, paylar hisse senedine bağlanmış ise hisse senedi verecektir. Paylar hisse senedine bağlanmamış ise birleşen kurumun ortakları, birleşilen kurumda ortaklık payına sahip olacaklardır yani ortak olacaklardır.

Birleşilen kurumun hisse senetlerinin nominal değeri ile cari değerinin aynı olması halinde ya da esas sermaye tutarı ile (500 SERMAYE hesabı tutarı) özsermaye tutarının aynı olması halinde birleşme primi doğmayacaktır. Ancak çoğu kez durum böyle değildir. Birleşilen kurumun hisse senetleri nominal bedelinin üstüne çıkmıştır ya da özsermayesi esas sermayesinin üstüne çıkmıştır. Bu takdirde, birleşilen kurumun yapacağı sermaye artırım tutarı, devir alacağı mal varlığından daha az olacak ve böylece bir birleşme primi doğacaktır. Olgu aşağıda bir örnek üzerinden anlatılmaya çalışılacaktır.²¹⁶

Ödenmiş sermayesi 5 TL, (0,05 YKR x 10.000 adet hisse senedi), özvarlığı 25 TL dolayısıyla hisse senedinin cari değeri, nominal (itibari) değerinin 5 katı (0,05 YKR x 5 = 0,25 YKR) olan A kurumu, özvarlığı ve ödenmiş sermayesi 10 TL (0,05 YKR x 20.000 adet hisse senedi) dolayısıyla hisse senetlerinin nominal ve cari değeri eşit (0,05 YKR) olan B kurumunu devraldığı takdirde bu kurumun ortaklarına ne kadar sermaye payı ve hisse senedi verecektir? Açıktır ki, bu durumda verilecek hisse senedi tutarı öyle olmalıdır ki, hem devralınan özvarlığı hem de devir sonrası oluşan özvarlık içinde münfesi kurum ortaklarının payını temsil etmeli ve ayrıca devralan kurum ortaklarının sahip oldukları hisse oranı zedelenmemelidir. Bunun da yolu hisse senetlerinin cari değerleri üzerinden hesaplanacak değiştirme birimine göre münfesi kurum ortaklarına pay verilmesi olacaktır. Örneğimizde; değiştirme birimi: $0,05 / 0,25 = 0,2$ 'dir. Dolayısıyla devralan A kurumunun arttırması gereken sermaye tutarı $0,2 \times 10 \text{ TL}$ (Devrolan B Kurumunun nominal sermayesi) = 2 TL'dir. A Kurumu devraldığı 10 TL'lik özvarlığa karşılık B Kurumu ortaklarına 2 TL tutarında kendi hisse senetlerini verecektir. Açıkça görüleceği üzere bu durumda birleşme sonrası bilançoda özvarlık artışının 10 TL olmasına karşılık ödenmiş sermaye kaleminde, dolayısıyla da pasif

---

²¹⁶ M. Erol Karsan, "KVK'da Belirtilen Esaslara Uygun Şekilde Gerçekleştirilen Devirlerde Vergiye Tabi Emisyon Primi Doğar mı?", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı: 76, İstanbul: HUD Yayınları, Aralık 1987, s.17-18.

toplamında sadece 2 TL’lik artış meydana gelecektir. 8 TL’lik aradaki fark birleşme primi adı altında pasifte yer alacaktır.

8 TL’lik birleşme primi emisyon primi hükmündedir.²¹⁷ Emisyon primi, şirketin kuruluşu ya da sermayenin artırımı sırasında, hisse senetlerinin itibari değerlerinin üzerinde bir bedelle satılması halinde, pay sahiplerinden tahsil edilen, hisse senetlerinin itibari değeri tutarını aşan kısımdır.²¹⁸ Emisyon primleri, ortaklar tarafından yaratılan bir tutar olduğundan, bunların kar sayılmaması gerekmektedir.²¹⁹

KVK’nın 5. maddesi hükmüne göre, anonim şirketlerin kuruluşlarında ve sermayelerini arttırdıkları sırada çıkardıkları hisse senetlerinin itibari değerlerinin üzerinde elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar, kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.²²⁰

Emisyon primi istisnasının uygulamasının amacı, şirketlerin mali yapılarının güçlendirilmesi ve halka açılmanın teşvik edilmesidir.²²¹

Yeni kuruluş suretiyle gerçekleştirilen birleşmelerde yeni kurulan şirketin esas sermayesi devrolan şirketin veya şirketlerin özvarlıkları toplamı kadar olacağı için bu tür birleşmelerde birleşme primi doğmayacaktır.

Birleşme primi doğmaksızın, bir birleşmenin temin edilebilmesi için, devralan şirketin devraldığı özvarlık tutarında, devraldığı şirkete pay vermesi gerekmektedir. Şayet devralan şirketin sermaye dışında özvarlık kalemleri var ve bunlar sermaye kalemine birleşme gerçekleşmeden önce sermaye artırımı suretiyle ilave edilebiliyorsa, o takdirde birleşme anında devralan şirket münfesiş şirkete daha fazla miktarda hisse senedi verebilecektir.²²² Yani birleşme primi doğmaması için devralan işletmenin esas sermayesi ve özvarlıkları eşit olmalıdır. Devralan işletmenin esas sermayesi, özvarlıklarına eşit ise, devralan işletmenin esas sermayesi devrolan işletmenin özvarlık tutarı kadar arttırılacak ve doğal olarak da birleşme primi doğmayacaktır.

---

²¹⁷ Özbalcı, 2006, **a.g.e.**, s.581.

²¹⁸ Rüştü Erimez, “Emisyon Primi”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 182, İstanbul: HUD Yayınları, Ekim 1996, s.3.

²¹⁹ Cengiz Erdamar, **Anonim Ortaklarında Kar Dağıtım Sorunları ve Bir Kar Dağıtım Tablosu Önerisi**, İstanbul, 1975, s.26.

²²⁰ Erimez, 1996, **a.g.m.**, s.4.

²²¹ Celal Yılmaz, “Kurumlar Vergisi’nde Emisyon Primi İstisnası”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 161, İstanbul: HUD Yayınları, Ocak 1995, s.122.

²²² Yılmaz Ulusoy, “Anonim Şirketlerin Devralma Yoluyla Birleşme Şekilleri ve Bilançoları-1”, **Maliye Postası**, Sayı: 284 Ankara, Temmuz 1992, s.43.

Birleşme primi doğmaksızın birleşmenin gerçekleştirilmesinin ikinci yolu, devrolan işletmenin varlık ve borç hesaplarının yanında ayrıca özkaynak hesaplarının da tümünün istisnasız ve aynen devralan işletmeye aktarılmasıdır.

3.1.9.15. Değişirme Priminin ve Arttırılacak Sermaye Tutarının Hesaplanması

Birleşmenin gerçekleştirilmesinde en önemli hususlardan biri değişirme priminin tespiti. Çünkü birleşmede, devrolan ortaklığın, devralan ortaklığa intikal edecek malvarlığı karşılığında, bunların pay sahiplerine tespit edilen değişirme primine göre devralan ortaklığın payları verilmektedir.

Bunun gibi yeni kuruluşta da birleşmeye katılan ortaklıkların malvarlıklarının değerine göre yeni kurulacak ortaklıkta sermayeye katılmaktadırlar.²²³

Değişirme primi, birleşen kurum hisse senetlerinin cari değeri ile birleşilen kurum hisse senetlerinin cari değerinin birbirlerine olan oranıdır.

Değişirme biriminin belirlenmesi için, hem birleşilen hem de birleşen kurumun mal varlığının cari değerinin bilinmesi gerekmektedir. Cari değer; bilanço değeri, borsadaki fiyatlar veya dağıtılan temettülere göre hesaplanabilir. Bu üç değere göre hesaplanan değişirme primi farklı çıkmaktadır. Değişirme primi, kesin esaslara bağlanması mümkün olmayan tamamen kendine özgü bir değer ifade etmektedir. Tarafların karşılıklı görüşmeleri ile belirlenmektedir.

Konuyu bir örnekle açıklamaya çalışalım;

ABC AŞ'i, DEF AŞ'ye KVK'nın 19'uncu maddesindeki esaslara uygun bir biçimde devrolacaktır. KVK'nın 19'uncu maddesinin (b) bendi hükmüne göre bilanço kül halinde devredileceği için cari değer hesaplanmasında bilanço değeri esas alınarak tespit yapılacaktır. Tarafların esas sermaye ve özvarlıkları (özsermaye özkaynak) çıkarmış oldukları bilançoları üzerinden aşağıdaki gibi tespit edilmiştir.

---

²²³ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.101.

	ABC A.Ş.	DEF A.Ş.
ESAS SERMAYE	15.000.000	55.000.000
ÖZVARLIK	45.000.000	110.000.000

ABC AŞ'nin sermayesi 1.000 TL. nominal bedelli 15.000 adet hisse senedi ile DEF AŞ'nin sermayesi ise 1.000 TL. nominal bedelli 55.000 adet hisse senedi ile temsil edilmektedir.

ABC AŞ'nin bilanço değeri esas alınarak,

$$\begin{aligned}
 1 \text{ adet hisse senedinin cari değeri} &= \text{Özvarlık/Hisse senedi adedi toplamı} \\
 &= 45.000.000/15.000 \text{ adet} = 3.000 \text{ TL/adet}
 \end{aligned}$$

Bir başka deyişle ABC AŞ'nin 1.000 TL nominal bedelli bir adet hisse senedinin cari değeri 3.000 TL'ye ulaşmıştır.

DEF AŞ'nin bilanço değeri esas alınarak,

$$\begin{aligned}
 1 \text{ adet Hisse senedinin Cari Değeri} &= \text{Özvarlık/Hisse senedi adedi toplamı} \\
 &= 110.000.000/55.000 \text{ adet} = 2.000 \text{ TL/adet}
 \end{aligned}$$

Bir başka deyişle DEF AŞ'nin 1.000 TL. nominal bedelli bir adet hisse senedinin cari değeri 2.000 TL.'sine ulaşmıştır.

Değiştirme Birimi = Devreden ortaklığın bir pay senedinin cari (gerçek) değeri

$$\begin{aligned}
 &\text{Devralan ortaklığın bir pay senedinin cari (gerçek) değeri} \\
 &= 3.000/2.000 \\
 &= 1.5
 \end{aligned}$$

Bu sonucun anlamı devrolan ABC AŞ'nin ortaklarına ellerindeki her bir ABC AŞ hisse senedi karşılığında 1.5 tane DEF A.Ş hisse senedi verileceğidir. Bu durumda DEF AŞ sermaye artırımında bulunacaktır.

DEF AŞ tarafından artırılması gereken sermaye tutarı =

Değiştirme Birimi * Devrolan Şirketin nominal (esas) sermayesi

= 1.5 * 10.000.000 = 15.000.000 TL

= 22.500.000 TL

Dikkat edilecek olursa DEF AŞ'nin sermayesi, ABC AŞ'den gelen özvarlık tutarı kadar yani 45.000.000 TL. kadar artırılmayacak, sadece 22.500.000 TL. tutarında arttırılacaktır.

Bu sermaye artışından sonra DEF AŞ'deki toplam hisse senedi sayısı 55.000 + 22.500 = 72.500 adet olacaktır.

DEF AŞ'nin birleşmeden sonraki özvarlık toplamı ise 45.000.000 TL+110.000.000 TL = 155.000.000 TL. olacaktır. Birleşmeden sonra DEF AŞ'nin 1 adet hisse senedinin değeri de 155.000.000TL./72.500 adet = 21.37,93 TL. olacaktır. ABC 'ye birleşme sonrası 2000 TL. cari değeri olan 22.500 adet hisse senedi verilecektir. Verilen bu hisse senetleri toplamı olan (2.000 TL. * 22.500 adet) 45.000.000 TL ABC AŞ'nin birleşme ile DEF AŞ'ye getirmiş olduğu özvarlıkları toplamına eşit olacaktır.

Yeni kuruluş yoluyla gerçekleştirilen birleşmelerde ise devrolan şirketlerin özvarlıkları toplamı kadar yeni kurulan şirketin sermayesi oluşturulmaktadır. Bu sermaye toplamı karşılığında çıkarılan hisse senetleri, özvarlıkları oranında devrolan şirketlere birleşmenin karşı edimi olarak verilmektedir. Ayrıca değiştirme biriminin hesaplanmasına gerek yoktur.²²⁴

Payların hisse senedine bağlanmamış olduğu anonim, limited, hisseli komandit, kolektif ve komandit şirketlerin kendi aralarındaki birleşmelerinde ise devrolan şirketlere birleşmenin karşı edimi hisse senedi verilmeyecek onun yerine devralan şirkette pay sahibi olacaklardır. Bu tür şirketlerin birleşmelerinde hem devrolan hem de devralan şirketlerin bilanço değerleri esas alınarak 1 adet payın cari değeri hesaplanarak, payları cari değerlerinin oranlanması suretiyle de değiştirme birimi hesaplanacaktır.

---

²²⁴ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.104.

Değiştirme biriminin devrolan şirketin nominal (esas) sermayesi ile çarpılması suretiyle de devralan şirketin arttırması gereken sermaye tutarı hesaplanacaktır.²²⁵

3.1.10. 5904 Sayılı Kanun’la KOBİ Birleşmelerine Sağlanan Teşvikler

Türkiye’deki tüm işletmelerin %98’i KOBİ’lerden oluşmakta ve bu işletmeler toplam istihdamın %76’sını sağlamaktadır. Bu oranlar ülke ekonomisinde KOBİ’lerin yeri ve öneminin büyüklüğünü çarpıcı olarak göstermektedir.²²⁶ Bu istatistikler 2003 yılı için tüm işletmelerin %99,6’sını ve toplam istihdamın %63,8’ini olarak gerçekleştirmiştir.²²⁷ Bu çerçevede KOBİ’lerin ekonomik büyümenin, uluslararası rekabet üstünlüğü sağlamanın, yeni iş ve istihdam yaratmanın, teknolojik yenilenmenin, yenilik ve geliştirmenin en önemli kaynağı olarak görülmesi; gelişmiş ülkelerde olduğu kadar gelişen ülkelerde ve uluslararası kurumlar tarafından KOBİ’lerin desteklenmesi ve teşvik edilmesinde önemli bir faktör olmuştur. Hükümetlerin KOBİ’leri desteklemeye ve teşvik etmeye yönelik politikaları; yeni bir anlayışla finansal destek politikaları ve kurumlarının yapılandırılması, araştırma ve geliştirmenin desteklenmesinden uluslararası piyasalara eklemlenmeye, küresel üretim zincirine katılmaya ve yeniden yapılandırılmasına kadar pek çok girişimi içermekte ve geniş yelpazeye yayılmaktadır.²²⁸

KOBİ’lerin ekonomide bu derece öneme haiz olması dolayısıyla 5904 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun’un 7. maddesiyle 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’na eklenen geçici 5. madde ile KOBİ birleşmelerine vergisel avantajlar getirilmek suretiyle KOBİ birleşmeleri teşvik edilmiştir. Getirilen bu vergi avantajlarıyla sağlanacak olan KOBİ birleşmeleriyle amaçlanan ise daha güçlü mali ve finansal yapıları olan KOBİ’ler oluşturularak ülke ekonomisinin daha sağlam temellere oturmasını sağlamaktır. 5904 sayılı kanunun genel gerekçesini ekonomik faaliyetlerin gelişiminin vergisel açıdan teşvik edilmesi ve bilişim alanlarında meydana gelen ilerlemelerin hukuki düzenlemelerin içinde yer almasını sağlayarak, uygulamaların daha çağdaş hale

---

²²⁵ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.104.

²²⁶ http://www.ekodialog.com/Makaleler/kobilerin_onemi_oecd_kobi_konferansi.html, 12.09.2009

²²⁷ Kobi Ekonomisi: Tarihi Gelişimi, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü, Ankara, 2003

²²⁸ Mustafa Aykaç, Zeki Parlak, Süleyman Özdemir, Küreselleşme sürecinde Rekabet Gücünün Arttırılması ve Türkiyede KOBİ’ler, İnfomac Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.17

gelmesini temin etmek, böylece başta vergi kanunları olmak üzere ilgili kanunlarda bu yeniliklere bağlı yeni düzenleme ve değişikliklerin yapılması oluşturmaktadır.

Kanunda hemen hemen tüm vergi kanunlarında birçok değişiklik yapılmakta ve bu değişikliklerin içerisinde özellikle KOBİ birleşmelerine yönelik hükümler bilhassa önem arz etmektedir. Bu konuyla ilgili madde gerekçesinde ise KOBİ birleşmelerine sağlanan bu teşviklerin amacını KOBİ'lerin mali yapılarını güçlendirmek, ölçek verimliliğini sağlamak, rekabet ortamına uyum kapasitelerini güçlendirmek, istihdam düzeylerini arttırmak ya da korumak gibi amaçlarla birleşmelerinin vergi yoluyla teşvik edilmesi amaçlanmaktadır şeklinde vurgulamıştır. Ayrıca vergiden kaçınma işlemlerini önlemek amacıyla kanuna bir madde eklenmiş ve birleşen veya birleşilen şirketlere ilişkili kişi sayılanlar tarafından istihdamın veya faaliyetin kaydırılması gibi sadece teşviklerden yararlanmak amacıyla yapılan işlemlerin bulunması halinde, anılan maddedeki teşviklerden yararlanılamaz hükmü getirilmiştir. Bu madde aynı zamanda Vergi Usul Kanunu 3.maddede belirtilen özün önceliği prensibi de tekrarlanmaktadır.

3.1.10.1. Yasal Düzenleme

5904 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 7. maddesiyle 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 5. Madde aşağıdaki gibidir.

“(1) Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin bu madde kapsamında 31.12.2009 tarihine kadar yapılan birleşmelerinde;

a) Birleşilen kurum tarafından münfesihi kurumun birleşme tarihindeki sabit kıymetlerinin rayiç bedelle, diğer kıymetlerinin ise 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun değerlendirme hükümlerine göre değerlemek suretiyle bir bütün halinde devralınması ve bilançosuna kaydedilmesi,

b) Birleşmeden doğan kazançların tamamının birleşme tarihi itibarıyla birleşilen şirketin sermayesine eklenmesi,

c) Birleşilen kurumun, münfesihi kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini; münfesihi kurumun, birleşmenin Ticaret

Sicili Gazetesi'nde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde birleşme nedeniyle vereceği kurumlar vergisi beyannamesine ekli bir taahhütnameyle taahhüt etmesi,

ç) Birleşme sonrasında üç yıl süreyle aylık ortalama bazda birleşilen kurum ile münfesih kurum tarafından, 01.04.2009 tarihinden önce verilen son aya ilişkin sigorta bildirgelerine göre istihdam edilenlerin toplamından az olmamak üzere aylık istihdam sağlanması şartlarıyla birleşme işlemlerinden doğan kazançlar, kurumlar vergisinden müstesnadır.

(2) Birleşme nedeniyle infisah eden kurumun, birleşme tarihinde sona eren hesap döneminde elde ettiği kazançları ile birleşilen kurumun birleşme işleminin gerçekleştiği hesap dönemi dahil olmak üzere, üç hesap döneminde elde ettiği kazançlara, onbirinci fıkraya göre belirlenen indirimli kurumlar vergisi uygulanır.

(3) Bu maddenin uygulanmasında;

a) Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme (KOBİ): 29.06.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret bildirgesine göre 10 ila 250 işçi çalıştıran ve 2008 hesap döneminin sonu itibariyle yıllık net satışlar toplamı 25 milyon Türk Lirası'nı geçmeyen veya aktif toplamı 25 milyon Türk Lirası'ndan az olan ticari işletmeleri,

b) Birleşme: Tam mükellef iki veya daha fazla KOBİ'nin 18. madde uyarınca birleşerek yeni bir anonim şirket oluşturmalarını ya da tam mükellef bir veya birkaç KOBİ'nin tam mükellef olan ve anonim şirket statüsündeki diğer bir KOBİ'ye devrolunmasını ifade eder.

(4) Birleşilen kurumun; indirimli kurumlar vergisi uygulamasının sona erdiği yılı izleyen üçüncü yılın sonuna kadar, bu Kanun'un 18 ve 19. maddelerine göre birleşme, devir, bölünme ve hisse değişimi işlemlerine tabi tutulması (31.12.2009 tarihine kadar KOBİ'lerin kendi aralarında yapacakları hariç) ile tasfiye edilmesi veya sermaye azaltımında bulunması halinde, birleşmeden dolayı istisna edilen ya da indirimli oran uygulaması nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler, gecikme faizi ile birlikte birleşilen kurumdan tahsil edilir.

(5) Bu madde uyarınca birleşen kurumların birleşme tarihi itibariyle öz sermaye tutarını geçmeyen zararları, 9. maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen şartlarla kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilir.

(6) Münfesih kurumdan devralınan amortismanla tabi iktisadi kıymetler için, faydalı ömürleri dikkate alınarak münfesih kurumdaki kayıtlı değerleri üzerinden kalan süre için amortisman ayrılabilir.

(7) Birleşilen kurum tarafından devralınan varlıkların, devir bedelinden düşük bir bedelle satılması durumunda oluşan zararlar, birleşilen kurumun kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılamaz.

(8) Birleşme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının bu maddeye göre indirimli kurumlar vergisi uygulanan hesap dönemlerinde satışı halinde 5. maddenin birinci fıkrasının (e) bendi hükmü uygulanmaz.

(9) KOBİ tanımı kapsamına giren gelir vergisi mükellefleri, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 81. maddesinde aranan şartları (değerleme hükümleri hariç) sağlamaları kaydıyla, bu madde hükümlerinden yararlanır.

(10) Bu maddeye göre yapılan birleşmeler, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu bakımından, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 81. maddesinde belirtilen işlemler ile bu Kanun'a göre yapılan devir ve bölünme işlemleri gibi değerlendirilir.

(11) Bakanlar Kurulu, bu maddeden yararlanan işletmeler için kurumlar vergisi oranını, % 75'e kadar indirimli uygulatmaya; Maliye Bakanlığı bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir."

3.1.10.2. KOBİ Tanımı

KOBİ, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde kurulan, 2008 yılının Aralık ayına ilişkin olarak verilen sigorta bildirgesine göre 10 ila 250 işçi çalıştıran, 2008 hesap döneminin sonu itibarıyla yıllık net satışlar toplamı 25 milyon TL'yi geçmeyen veya aktif toplamı 25 milyon TL'den az olan ticari işletmeleri ifade etmektedir.

Bu tanım çerçevesinde, 2008 yılının Aralık ayına ilişkin olarak verilen sigorta bildirgesine göre 10'dan az veya 250'den fazla işçi çalıştıran işletmeler, anılan madde çerçevesinde KOBİ olarak değerlendirilmeyecektir.

Bir işletme, 250'den az işçi çalıştırmakla birlikte, 2008 hesap döneminin sonu itibarıyla yıllık net satışlar veya aktif net toplamı 25 milyon TL'den fazla ise yine KOBİ kapsamında değerlendirilmeyecektir.

Aynı şekilde, 01.01.2009 tarihinden sonra kurulan işletmeler de geçici 5. madde kapsamında KOBİ olarak değerlendirilmeyecektir.

Birleşme, tam mükellef iki veya daha fazla KOBİ'nin KVK'nın 18. maddesi uyarınca birleşerek yeni bir sermaye şirketi oluşturmalarını ya da tam mükellef bir veya birkaç KOBİ'nin tam mükellef olan sermaye şirketi statüsündeki diğer bir KOBİ'ye devrolunmasını ifade etmektedir. Dolayısıyla;

- Birleşen (devralınan ve devralanlar dahil) şirketlerin KOBİ niteliği olması,
- Birleşme neticesinde bir sermaye şirketinin kurulmuş olması veya devralan şirketin bir sermaye şirketi olması, gerekmektedir.

Ancak, birleşme işlemi sonucunda kurulacak yeni sermaye şirketi ile devralan şirketin birleşme işleminden sonra KOBİ şartlarını taşıyıp taşımadığının bir önemi bulunmamaktadır. Bu kapsamda yapılan birleşmelerin Kanun'un 19. maddesi çerçevesinde yapılan vergisiz birleşmelerle ilgisi bulunmamaktadır.²²⁹

3.1.10.3. KOBİ Birleşmelerinde Kurumlar Vergisi İstisnası Uygulaması

KVK'ya eklenen geçici 5. madde ile KOBİ'lerin 31.12.2009 tarihine kadar birleşmeleri halinde, bu birleşmeden doğan kazançların kurumlar vergisinden istisna edileceği hükme bağlanmış, birleşme nedeniyle infisah eden kurumun birleşme tarihinin içinde bulunduğu son hesap döneminde elde ettiği kazançları ile birleşilen kurumun birleşme işleminin gerçekleştiği hesap dönemi dahil olmak üzere üç hesap döneminde elde ettiği kazançları üzerinden alınacak kurumlar vergisine ilişkin oranı %75'ine kadar indirme

---

²²⁹ Ufuk Özdemir, "Kobi Birleşmeleri ve Vergi Avantajlarında Son Durum", [http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/ufuk/045/], Erişim Tarihi: 27.12.2009.

hususunda Bakanlar Kurulu'na, maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirleme hususunda Maliye Bakanlığı'na yetki verilmiştir.²³⁰

Söz konusu olanaktan yararlanabilmek için,²³¹

- Birleşilen kurum tarafından münfesihi kurumun birleşme tarihindeki sabit kıymetlerinin rayiç bedelle, diğer kıymetlerin ise Vergi Usul Yasası değerlendirme hükümlerine göre değerlendirilmesi suretiyle bir bütün halinde devralınması ve bilanço'ya kaydedilmesi,

- Birleşmeden doğan kazançların tamamen birleşme tarihi itibarıyla birleşen şirketin sermayesine eklenmesi,

- Birleşilen kurumun, münfesihi kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini; münfesihi kurumu, birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde birleşme nedeniyle vereceği Kurumlar Vergisi beyannamesine ekli bir taahhütnameyle taahhüt etmesi,

- Birleşme sonrası üç yıl süreyle aylık ortalama bazda birleşilen kurum ile münfesihi kurum tarafından 01.4.2009 tarihinden önce verilen son aya ilişkin sigorta bildirimlerine göre istihdam edilenlerin toplamından az olmamak üzere aylık istihdam sağlanması, koşuluyla birleşme işlemlerinden doğan kazançlar Kurumlar Vergisi'nden bağışık tutulacaktır.

Söz konusu istisna kazançlar, kurum kazancına dahil edildikten sonra yıllık Kurumlar Vergisi beyannamesinin "zarar olsa dahi indirilecek istisna ve indirimler" bölümünde ilgili satıra yazılmak suretiyle beyan edilecektir.

Ancak yapılan düzenleme gereği olarak münfesihi kurumun birleşme tarihine kadar olan faaliyet kazançları ise istisna kapsamında olmayacak, eğer varsa bu kazançlar vergiye tabi tutulacaktır.

Kurumlar Vergisi Yasası'nın geçici 5'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca KOBİ birleşmelerinde indirimli Kurumlar Vergisi uygulanacaktır.

Buna göre de,²³²

---

²³⁰ Özdemir, 2009, **a.g.m.**

²³¹ Veysi Seviğ, "KOBİ Tanımı ve KOBİ'lerin Birleşmesi", **Dünya Gazetesi**, 04 Eylül 2009.

- Birleşme nedeniyle infisah eden kurumun, birleşme tarihinde sona eren hesap döneminde elde ettiği kazancı,

- Birleşilen kurumun birleşme işleminin gerçekleştiği hesap dönemi dahil olmak üzere üç hesap döneminde elde ettiği kazançlar,

Sözü edilen maddenin on birinci fıkrasınca Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek olan indirimli oran ile vergilendirilecektir.

Maddenin onbirinci fıkrasında Bakanlar Kurulu'na, KOBİ birleşmelerinden yararlanan işletmeler için kurumlar vergisi oranı %75'ine kadar indirimli uygulama hususunda yetki verilmiştir.

Örnek: Ağustos 2009 tarihinde KOBİ niteliğindeki (A) Ltd. Şti., KOBİ niteliğindeki mevcut (B) A.Ş.'ye geçici 5. madde uyarında devrolunmuştur.

- (A) Ltd. Şti.'nin birleşme işleminden doğan kazançları kurumlar vergisi istisnasından,

- (A) Ltd. Şti.'nin 1.1.2009-1.8.2009 kıst döneminde elde ettiği faaliyetlerden doğan kazançları indirimli kurumlar vergisinden,

- (B) A.Ş.'nin 1.1.2009-31.12.2009 dönemi kurum kazançları indirimli kurumlar vergisinden,

- (B) A.Ş.'nin 1.1.2010-31.12.2010 dönemi kurum kazançları indirimli kurumlar vergisinden,

- (B) A.Ş.'nin 1.1.2011-31.12.2011 dönemi kurum kazançları indirimli kurumlar vergisinden, yararlanabilecektir.

---

²³² Seviğ, 2009, a.g.m.

3.1.10.4. Birleşilen Kurumun Daha Sonraki Tarihlerde Birleşme, Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi İşlemlerine Tabi Tutulması

KVK'nın geçici 5. maddesinin dördüncü fıkrasına göre, birleşilen kurumun; birleşme tarihinden itibaren indirimli kurumlar vergisi uygulamasının sona erdiği yılı izleyen üçüncü yılın sonuna kadar;

- Kanunun 18 ve 19. maddelerine göre birleşme ve devir işlemlerine tabii tutulmaması,
- Tasfiye edilememesi,
- Sermaye azaltımında bulunmaması

Gerekmektedir. 31.12.2009 tarihine kadar KOBİ'lerin kendi aralarında yapacakları birleşme ve devir işlemleri, bu şartların ihlali anlamına gelmektedir.

Bu şartlara uyulmaması durumunda, birleşmeden dolayı istisna uygulaması nedeniyle veya indirimli kurumlar vergisi uygulaması nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler, ceza uygulamaksızın gecikme faizi ile birlikte birleşilen kurumdan tahsil edilecektir.²³³

3.1.10.5. Birleşme Tarihi

Kanunun geçici 5. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde, birleşilen kurumun, münfesi kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini, münfesi kurumun, birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde birleşme nedeniyle vereceği kurumlar vergisi beyannamesine ekli bir taahhünameyle taahhüt etmesi gerektiği belirtilmektedir.

Türk Ticaret Kanununa göre aksine bir belirleme olmadıkça hukuki durum tescille birlikte hüküm ifade etmektedir. Kurumlar Vergisi Kanununun 20. maddesinde ise şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, devir tarihi olarak kabul edilmiştir.

---

²³³ Özdemir, 2009, a.g.m.

Dolayısıyla, KOBİ birleşmesinin ticaret sicilinde tescil edildiği tarih, birleşme tarihi olarak kabul edilecek ve KOBİ birleşmelerine yönelik olarak 31.12.2009 tarihine kadar yapılan tesciller geçici 5. madde kapsamında değerlendirilecektir.²³⁴

3.1.10.6. Birleşme Beyannamesinin Verilme Süresi

Münfesih kurumun birleşme tarihine kadar olan faaliyet kazançları ile birleşme kazançlarının yer aldığı beyannamenin, birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde münfesih kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Birleşme nedeniyle verilecek bu beyanname, münfesih kurum adına birleşilen kurum tarafından verilecektir. Bu beyannamenin ekinde ayrıca, birleşilen kurumun münfesih kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini belirten taahhütnamenin yer alması gerekmektedir.

3.1.10.7. KOBİ Birleşmelerinde Zarar Mahsubu

Geçici 5. madde uyarınca gerçekleştirilecek KOBİ birleşmelerinde, birleşen kurumların birleşme tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararları, Kanunun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen şartlarla kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilecektir.

Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendiyle sadece faaliyetten doğan zararların mahsubuna izin verilmektedir. Dolayısıyla, KOBİ birleşmelerinde münfesih kurumda, birleşme işlemi nedeniyle zarar ortaya çıkması halinde, bu zararların birleşilen kurum tarafından mahsup edilmesine imkan bulunmamaktadır.

Buna göre, KOBİ birleşmelerinde,

- Birleşen ve birleşilen kurumların son beş yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerini kanunî süresinde vermiş olmaları,

---

²³⁴ Özdemir, 2009, **a.g.m.**

- Birleşen kurumun faaliyetine birleşmenin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi,

Şartlarıyla, birleşme nedeniyle infisah eden kurumların birleşme tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen faaliyet zararları, birleşilen kurum tarafından kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilecektir.²³⁵

Örnek: KOBİ niteliğindeki (K) Ltd. Şti.'nin, KOBİ niteliğindeki mevcut (L) A.Ş.'ye Kanunun geçici 5 inci maddesi çerçevesinde devrolunması halinde, münfesihi limited şirketin devreden faaliyet zararları, bu şirketin birleşme tarihi itibarıyla tespit edilmiş öz sermayesini geçmemek şartıyla (L) A.Ş. tarafından Kanunun 9. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen şartlarla mahsup edilebilecektir.

Örnek: (A) Ltd. Şti. ve (B) Ltd. Şti. unvanlı KOBİ niteliğindeki iki kurum, yeni kurulacak (C) A.Ş. bünyesinde geçici 5. madde çerçevesinde birleşeceklerdir. (A) Ltd. Şti. ve (B) Ltd. Şti.'nin birleşme tarihindeki öz sermaye tutarları ile faaliyet kâr/zarar durumları aşağıdaki gibidir:

<u>(A) Ltd. Şti.</u>	<u>(B) Ltd. Şti.</u>
Öz sermaye: 10.000.- TL	Öz sermaye: 50.000.- TL
Faaliyet zararı: 15.000.- TL	Faaliyet zararı: 30.000.- TL
Birleşme zararı: 10.000.- TL	Birleşme kârı: 20.000.- TL

- (A) Ltd. Şti.'nin faaliyet sonuçlarının konsolide edilmesi sonucu birleşme nedeniyle vereceği kurumlar vergisi beyannamesi aşağıdaki şekildedir:

Ticari Bilanço Zararı	(25.000)
Birleşme Kazancı İstisnası	(0)
Cari Dönem Zararı	(25.000)

Söz konusu şirketin 25.000.- TL'lik bu zararının 10.000.- TL'si birleşme nedeniyle ortaya çıktığından, bu tutarın (C) A.Ş. tarafından mahsup edilebilmesi mümkün olmayacaktır.

---

²³⁵ Özdemir, 2009, **a.g.m.**

Ayrıca, 15.000.- TL'lik faaliyet zararının ise sadece öz sermaye tutarını aşmayan 10.000.- TL'si (C) A.Ş. tarafından mahsup edilebilecektir.

- (B) Ltd. Şti.'nin faaliyet sonuçlarının konsolide edilmesi sonucu birleşme nedeniyle vereceği kurumlar vergisi beyannamesi aşağıdaki şekildedir:

Ticari Bilanço Zararı	(10.000)
Birleşme Kazancı İstisnası	(20.000)
Cari Dönem Zararı	(30.000)

Bu durumda, 30.000.- TL'lik zararın tamamı söz konusu şirketin öz sermaye tutarını aşmadığından (C) A.Ş. tarafından mahsup edilebilecektir.

3.1.10.8. Amortisman Uygulamaları

KOBİ birleşmelerinde, birleşme nedeniyle infisah eden kurumdan devralınan amortismanla tabi iktisadi kıymetler için faydalı ömürleri dikkate alınmak suretiyle münfesihi kurumdaki kayıtlı değerleri üzerinden kalan süre için amortisman ayrılabilir.

Dolayısıyla, amortismanla tabi iktisadi kıymetler için birleşilen kurumda yapılacak amortisman uygulamalarında, bu kıymetlerin devir değerleri değil, münfesihi kurumdaki birikmiş amortismanlar dahil kayıtlı değerleri esas alınacaktır. Aynı şekilde bu kıymetlerin faydalı ömürlerinden, infisah eden kurumda amortismanla tabi tutulan süreler düşülecek ve birleşilen kurumda kalan süre itibarıyla amortisman uygulaması yapılabilir.²³⁶

Örnek: Amortismanla tabi bir iktisadi kıymetin birleşen kurumdaki kayıtlı değerinin 10.000.- TL, faydalı ömrünün 5 yıl, birikmiş amortisman tutarının 4.000.- TL (Normal amortisman usulüne göre) ve birleşme işlemindeki rayiç bedelinin 12.000.- TL olduğunun varsayılması halinde, bu kıymet birleşilen şirkete 12.000.- TL üzerinden bir değerle devredilmiş olsa dahi birleşilen kurumda kalan 3 yıllık faydalı ömrü dikkate alınmak suretiyle toplam 6.000.- TL üzerinden amortisman uygulamasına konu olabilecektir.

---

²³⁶ Özdemir, 2009, a.g.m.

3.1.10.9. Birleşilen Kurumda Devralınan Varlıkların Satışı Nedeniyle Doğan Zararlar

Kanunun geçici 5. maddesinin yedinci fıkrasına göre, KOBİ birleşmelerinde birleşilen kurum tarafından birleşme işlemi nedeniyle devralınan varlıkların, devir bedelinden düşük bir bedelle satılması durumunda oluşan zararlar, bu kurumun kurumlar vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılmayacaktır.

3.1.10.10. Taşınmaz ve İştirak Hissesi Satış Kazancı İstisnası Karşısındaki Durumu

Kanunun geçici 5. maddesinin sekizinci fıkrasına göre, KOBİ birleşmelerinde, birleşme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının indirimli kurumlar vergisi uygulanan hesap dönemleri içinde satışı halinde, ayrıca KVK'nın 5. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi hükmünün uygulanması mümkün değildir.

3.1.10.11. Sadece Teşviklerden Yararlanmak Amacıyla Yapılan İşlemlerin Durumu

5904 sayılı Kanunun geçici 2. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi hükmünde, 31.12.2009 tarihine kadar uygulanacak KOBİ birleşmelerinde, birleşen veya birleşilen şirketlere anılan Kanunun 13 üncü maddesine göre ilişkili kişi sayılanlar tarafından istihdamın veya faaliyetin kaydırılması gibi sadece teşviklerden yararlanmak amacıyla yapılan işlemlerin bulunması halinde, geçici 5 inci maddedeki teşviklerden yararlanılamayacağı belirtilmiştir.

KOBİ birleşmelerine tanınan teşvikin amacı, KOBİ'lerin mali yapılarının güçlendirilmesi, ölçek verimliliğinin sağlanması, rekabet ortamına uyum kapasitelerinin geliştirilmesi, istihdam düzeylerinin artırılmasıdır. Bu amaçlar dışında, kurumlarda Kurumlar Vergisi Kanununun 13. maddesine göre; gelir vergisi mükelleflerinde Gelir Vergisi Kanununun 41 inci maddesinin birinci fıkrasının (5) numaralı bendine göre ilişkili kişi kabul edilenler tarafından birleşen ve birleşilen şirketlere, yüksek katma değeri ve kârlılığı bulunan faaliyetlerin ya da istihdamın kaydırılarak sadece teşviklerden yararlanmak amacıyla yapılan

benzeri işlemlerin bulunması halinde, anılan madde kapsamındaki teşviklerden yararlanılamayacaktır. Sayılan işlemler veya benzerleri gibi sadece teşvikten yararlanmak amacıyla yapılan işlemlerin, birleşen kurumlarda birleşme tarihinden önce veya sonra yapılması arasında fark bulunmamaktadır. Ayrıca, bu tür kötüye kullanım hallerinde, hem birleşen hem de birleşilen kurumların Kanunun geçici 5. maddesinde yer alan teşviklerden yararlanmaları mümkün değildir.²³⁷

3.2. DİĞER VERGİ KANUNLARI AÇISINDAN BİRLEŞME

03 Temmuz 2001 yılında yürürlüğe giren 4684 sayılı “Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Hükümler” isimli Kanun ile birleşme, devir ve bölünme işlemleri ile ilgili olarak, KDV, damga vergisi, harçlar ve banka ve sigorta muameleleri vergisi ile ilgili konularda bazı düzenlemeler yapılmıştır.

3.2.1. Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından

3.2.1.1. Birleşmenin KDV’ye Tabi Olduğu

KVK’nın 18. maddesi kapsamında yapılan birleşme işlemleri nedeniyle, birleşen şirkete ait malların birleşilen şirkete devri, KDVK’nın 1. maddesi hükmü uyarınca KDV’ye tabidir.

KVK’nın 18. maddesi kapsamında yapılan birleşmelerde; birleşilen şirkete devrolan veya yeni kurulan şirkete devredilen mallar emsal bedelleri üzerinden, fatura düzenlemek suretiyle, KDV hesaplanır ve birleşen şirket tarafından verilen en son KDV beyannamesinde beyan edilerek ödenir.²³⁸

---

²³⁷ Özdemir, 2009, **a.g.m.**

²³⁸ Erol Can, “İşletmelerin Devir ve Birleşmelerinde KDV Uygulaması”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 12, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Aralık 1993, s.137.

Birleşilen kurum söz konusu faturada yer alan KDV'yi genel hükümler çerçevesinde indirim konusu yapacaktır. Ancak binek otomobillerine ilişkin KDV indirim konusu yapılmayacaktır.²³⁹

Birleşme bilançosunda yer alan indirim konusu yapılamayan (devreden) KDV, külli halefiyet gereği tüm borç ve alacaklar birleşilen veya yeni kurulan şirkete geçtiğinden, söz konusu işlemlerden sonra verilecek ilk KDV beyannamesinden birleşilen kurum devreden KDV olarak beyan edip indirim konusu yapacaktır.²⁴⁰

3.2.1.2. Birleşmelerde KDV Matrahı

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19 ve 20. maddeleri ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 81. maddelerine göre yapılan devirler KDV'ye tabi değildir.

Bu madde hükümlerine göre yapılmayan birleşmeler ile bu maddelerdeki şartların ihlali nedeniyle KDV istisnasının uygulanmadığı devir işlemlerinde KDV matrahı; devre konu aktif değerlerin emsal bedellerine, nakdi mevcut ve alacakların eklenip borçların tenzil suretiyle hesaplanmalıdır. Bu şekilde bulunacak global KDV matrahı, mallardan her birinin emsal bedelinin, toplam emsal bedeli içindeki payına göre bu mallara tevzi edilmelidir.²⁴¹

Başka bir ifade ile birleşme işlemleri ile Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'ndaki şartlara uyulmadan yapılan devir işlemlerinde, KDV matrahı devreden özvarlıktır. Özvarlık, menkul ve gayrimenkullerle nakit, alacak ve benzeri aktif kıymetleri içeren, karşılık ve borçlardan arındırılmış olan bir bütündür.

Özvarlıktan ayrıca, aktifleştirilmiş uzun vadeli girdilerin indirilmesi ve varsa, devralan şirket tarafından devredilen şirket ortaklarına verilen nakit ve benzeri menfaatlerin eklenmesi gerekir. Birleşme işleminde, devrolan şirket devralan şirketten alacağı hisse karşılığında kendi özvarlığını vermektedir.

---

²³⁹ Tarakçı, 1993, **a.g.m.**, s.44-45.

²⁴⁰ Maç, 1993, **a.g.e.**, s.297.

²⁴¹ Maç, 1993, **a.g.e.**, s.206.

KDVK'nın 20. maddesine göre, teslim ve hizmet işlemlerinde matrah, bu işlemlerin karşılığını teşkil eden bedeldir. Bu bakımdan, söz konusu işlemlerde KDV matrahı, devredilen özvarlığın takdir edilen bedelidir.²⁴²

3.2.1.3. Birleşen Kurumun Aktifinde Yer Alan İndirilecek KDV'nin Durumu

20.06.2001 tarihine kadar, başka bir şirketle birleşerek fesih olan işletmelerin daha önceki dönemlerde indiremediği KDV'sinin birleşilen yeni şirket tarafından indirim konusu yapıp yapılmayacağı konusunda KDVK'da açık bir hüküm bulunmamaktaydı. Ancak yapılan birleşmelerde bilançonun aktif ve pasif kıymetleri kül halinde diğer bir şirkete intikal ettiğinden, devreden KDV'nin devralan şirket tarafından indirim konusu yapılması Kanun hükmüne aykırı görülmemiştir.

Bu bakımdan, Maliye Bakanlığı iki örneği aşağıya alınan çeşitli yazılarında bu konuya açıklık getirmiş ve devreden KDV'nin devralan şirket tarafından indirim konusu yapılabileceği konusunda görüşler vermiştir.

Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü'nün 1992 yılında Denizli Defterdarlığı Gelir Müdürlüğü'ne yazdığı B.07.0.Gel.0.79/29 sayılı yazısı ile 25.05.1999 tarih ve GEL.0.52/5217-2720666 sayılı yazısı:

“Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 17/4-c maddesinde, Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 19. ve 20. maddelerinde belirtilen şartlar çerçevesinde gerçekleştirilen devir işlemlerinin katma değer vergisinden istisna olacağı hükme bağlanmıştır.

Buna göre .... A.Ş.’nin Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 19. ve 20. maddeleriyle belirlenen şartlara uygun olarak şirketinizce devralınması işlemlerinde katma değer vergisi uygulanmayacaktır.

Öte yandan, bu surette devralınacak şirketin devir bilançosunda yer alan ve sonraki döneme devreden katma değer vergisinin, devralan şirketiniz tarafından indirim konusu yapılması mümkün bulunmaktadır.”

---

²⁴² Ulusoy, 2004, a.g.e., s.117.

“Yazınızda, Koll. Şti. iken sermaye şirketine dönüşen firmanın önceki dönemlere ait olup, indirim konusu yapılamayan katma değer vergilerinin devir tarihinden sonra sermaye şirketi tarafından indirim konusu yapıp yapılmayacağını bildirilmesi istenmektedir.”

Koll. Şti. iken Gelir Vergisi Kanunu’nun 81. maddesindeki şartlar çerçevesinde sermaye şirketine dönüşen firmanın indirim konusu yapılmayan katma değer vergisinin devir tarihinden sonra sermaye şirketince indirilebilir vergi olarak dikkate alınması mümkün bulunmaktadır.”²⁴³

Öteden beri, Maliye Bakanlığınca verilen muktezalarla indirim konusu yapılan devreden kurumlara ilişkin katma değer vergilerinin indirimi, 20.06.2001 tarih ve 4684 sayılı Kanun’un 19. maddesi ile Kanun hükmüne bağlanmış ve Kanun’un Resmi Gazete’de yayımlandığı 06.07.2001 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamıştır.

Söz konusu 19. madde 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 17. maddesinin 4-c bendini aşağıdaki gibi değiştirmiştir.

“c) Gelir Vergisi Kanunu’nun 81. maddesinde belirtilen işlemler ile Kurumlar Vergisi Kanunu’na göre yapılan devir işlemleri, (Bu kapsamda vergiden istisna edilen işlemler bakımından Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 30. maddesinin (a) bendi hükmü uygulanmaz. İşlem sonunda faaliyetini bırakan, bölünen ve infisah eden mükelleflerce yüklenilen ve indirilemeyen vergiler, faaliyete başlayan veya devir sonrasında devredilen veya bölünen kurumların varlıklarını devralan mükellefler tarafından mükerrer indirim yol açmayacak şekilde indirim konusu yapılır.)”

Öte yandan, devir niteliği taşımayan ve katma değer vergisine tabi olarak yapılan birleşmelerde ise, devreden işletmenin indirim konusu yapamadığı devreden katma değer vergisinin devralan şirket tarafından indirilmesi mümkün değildir.²⁴⁴

---

²⁴³ Ulusoy, 2004, **a.g.e.**, s.118.

²⁴⁴ Ulusoy, 2004, **a.g.e.**, s.119.

3.2.1.4. Birleşme Halinde KDV Uygulaması

3.2.1.4.1. Yeni Kuruluş Yoluyla Birleşmelerde KDV Uygulaması

Yeni kuruluş yoluyla birleşmelerde en az iki ticaret şirketi birleşerek yeni bir ticaret şirketi kurulmaktadır. Birleşme sonunda birleşen şirketler infisah etmekte, malvarlıkları ise yeni kurulan şirkete intikal etmektedir. Dolayısıyla KDVK açısından teslim gerçekleşmektedir. Bu nedenle, teslim konu aktif değerlerin emsal bedelleri üzerinden KDV alınması gerekmektedir. Bu vergiyi birleşen şirketler, birleşilen şirketten tahsil edip vergi dairesine yatıracaklardır. Birleşme nedeniyle yeni kurulan şirket ise ödediği bu vergiyi indirim konusu yapacaktır.

3.2.1.4.2. Devir (İltihak) Suretiyle Birleşmelerde KDV Uygulaması

Devir suretiyle birleşmelerde, devrolan kurum infisah etmekte ve malları da devralan kuruma intikal etmektedir. Teslim demek olan bu olay nedeniyle devir KDV konusuna girmektedir. Bu nedenle de devrolan kurumun bilançosundaki malların emsal bedelleri üzerinden KDV tahsili gerekmektedir. Bu şekilde hesaplanan vergi, devrolan kurumdan alınacaktır. Devralan kurumda bunu indirim konusu edecektir.²⁴⁵

3.2.1.5. KDV Beyannamelerinin Şekil ve Muhtevası

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 42. maddesine göre; *“Katma Değer Vergisi beyannamelerinin şekil ve muhtevası ile gümrük giriş beyannamelerinde Katma Değer Vergisine ilişkin olarak yer alacak bilgiler Maliye ve Gümrük Bakanlığınca tespit ve tanzim olunur.”*

3.2.1.6. KDV Beyannamesinin Verilme Zamanı

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 41. maddesine göre; *“Mükellefler ve vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar Katma Değer Vergisi beyannamelerini, vergilendirme*

---

²⁴⁵ Tarakçı, 1993, **a.g.m.**, s.175.

dönemini takip eden ayın (5615 sayılı Kanunun 10. maddesi ile değişen ibare. Yürürlük 04.04.2007) yirmi dördüncü günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine vermekle yükümlüdürler.

Katma Değer Vergisi beyanının gümrük giriş beyannamesi veya özel beyanname ile yapılması gerektiği hallerde bu beyannameler vergi mükellefiyetinin başladığı anda ilgili gümrük idaresine verilir.

(3297 sayılı kanunun 13. maddesiyle eklenen bent) İşi bırakan mükellefin katma değer vergisi beyannamesi, işin bırakıldığı tarihi izleyen ayın (5035 sayılı Kanunun 48/3-a maddesi ile değişen ibare. Yürürlük 02.01.2004) yirminci günü akşamına kadar verilir.”

41. madde, KDV beyannamesinin hangi süre içinde verileceğini düzenlemektedir.²⁴⁶

KDV beyanı için genel süre, vergilendirme dönemini izleyen ayın ilk yirmi dört günüdür. KDV mükellefiyetinin dönem (ay) içinde başlamış veya sona ermiş olması beyan süresini etkilemez. Beyan süresi izleyen ayın ilk 24 günü olmakla beraber, bu beyan ile tahakkuk eden verginin ödeme süresi, aynı ayın 26. günü akşamı dolmaktadır. (Md.46)

Sorumlu sıfatıyla ödenecek KDV’de beyan süresi, KDV sorumluluğunu (Md.9) gerektiren işlemin vuku bulduğu ayı izleyen ayın ilk yirmi dört günüdür.

Gerçek usulde KDV mükellefi olanlar bakımından işin terk edilmesi, beyan süresini etkilemez. Mesela 5 Haziran günü itibariyle işini terk eden mükellef, 1-5 Haziran tarihlerindeki işlemlerini 1-24 Temmuz günlerinde beyan edecektir.

Ticaret şirketleri bakımından işin bırakılması ancak, tasfiye birleşme devir gibi işlemlerin tamamlanması ile mümkündür, faaliyetin durdurulması veya şirketin hiçbir işlem yapmıyor olması KDV beyannamesi verilmesi gereğini ortadan kaldırmaz. Şirketin mükellefiyeti silininceye kadar, beyanı gereken bir husus olmasa dahi her ay KDV beyannamesi verilmesi zorunludur. Bu açıklamalardan hareketle, birleşen şirketin KDV beyannamesini, birleşmenin ticaret siciline tescil edildiği tarihi izleyen ayın 24’ü akşamına kadar verilmesi gerekmektedir. Bünyesinde birleşilen şirketin ise KDV beyannameleri ile ilgili sürelerde bir değişiklik olmayacaktır.

---

²⁴⁶ Maç, 1993, a.g.e., s.686.

3.2.2. Gelir Vergisi Kanunu Açısından

Gelir vergisi kanununda, sermaye şirketlerinin birleşmesi yada devri ile ilgili olarak maddeler bulunmamaktadır. Ancak birleşen şirketlerin muhtasar beyannameleri G.V.K’nun konusuna girmektedir.

Birleşen şirket, G.V.K’nın 94’üncü maddesinde yer alan ödemeleri nedeniyle tevkif ettikleri vergiye ait muhtasar beyannameyi en geç birleşme beyannamesi ile birlikte vermek ve vergiyi de aynı sürede ödemek zorundadır.²⁴⁷

3.2.3. Damga Vergisi Kanunu Açısından

Devir halinde, “Birleşme Sözleşmesi” ve devralan şirketin yapacağı sermaye artışı için “Ana Sözleşme Değişikliği”nin damga vergisi açısından durumunun da ortaya konması gerekir. Bu konuyla ilgili olarak 4684 sayılı Kanunla gerek “Birleşme Sözleşmesi” gerekse “Ana Sözleşme Değişikliği” istisna kapsamına alınmıştır. Bunlarla ilgili damga vergisi söz konusu değildir.²⁴⁸

Damga Vergisi Kanunu’nun damga vergisinden istisna edilen kağıtların yer aldığı 2 sayılı tablonun “ticari ve medeni işlerle ilgili kağıtlar” başlıklı 4. bölümünün 4684 Sayılı Kanunun 22/C maddesi ile eklenen ve 03.07.2001 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 17. bendine göre, Kurumlar Vergisi Kanunu’na göre yapılan birleşme ve devirler nedeniyle düzenlenen kağıtlar damga vergisinden istisna edilmiştir.²⁴⁹

İstanbul vergi Dairesi Başkanlığı’na bir noter tarafından sorulan soruya yönelik olarak vergi dairesi başkanlığınca verilen cevapta; “... A.Ş.’nin devrine ilişkin düzenlenen yazınız eki “Birleşme Sözleşmesi”nin 492 sayılı Harçlar Kanunu’nun 123. Maddesine göre harçtan, 488 sayılı Kanun’a ekli (2) sayılı tablonun IV-17. Fıkrası hükmüne göre damga vergisinden müstesna tutulması gerekmektedir.” denilmektedir.²⁵⁰

---

²⁴⁷ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.168

²⁴⁸ Tarakçı, 2003, **a.g.e.**, s.397.

²⁴⁹ A. S. Gökbel, “Birleşmelerde Başarı ve Başarısızlık”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004, s.40.

²⁵⁰ Hilmi Bahadır Barçın, “Şirket birleşme sözleşmelerinin Noterde Tasdik Edilmesi Sırasında Noter Harcı ve Damga Vergisi Ödenir Mi?”, **Yaklaşım**, Ağustos 2009, S.200

3.2.4. Harçlar Kanunu Açısından

4684 sayılı Kanunun 23/A maddesi ile eklenen ve 03.07.2001 tarihinden itibaren yürürlüğe giren Harçlar Kanunu'nun 123/3. maddesi gereği anonim, eshamlı komandit ve limited şirketlerin birleşme ve devir nedeniyle yapılacak işlemler harca tabi tutulmaz.²⁵¹

Türk Ticaret Kanunu'nda şirketlerin birleşmesine yönelik usul ve esaslar, Ticaret Şirketleri Kitabının umumi hükümler faslının içersinde 146. ile 151. maddeleri arasında ve aynı kitabın anonim şirketlere ilişkin dördüncü faslında 451.maddede yer almıştır. Bu maddelere göre şirketlerin birleşmeye “birleşme sözleşmelerini” noterden onaylatılır ve gerekli başvurularda bulunulur. 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 123. maddesi anonim, eshamlı komandit ve limited şirketlerin birleşme, devir ve bölünmeleri nedeniyle yapılacak işlemlerin kanunda yazılı harçlardan müstesna tutulacağını hükme bağlamıştır. Dolayısıyla Harçlar kanununun “Kanunun Şümulu” başlıklı 1. Maddesi gereğince noterler tarafından tahsil edilmesi gereken noter harcı şirket birleşmeleri sırasında tahsil edilmeyecektir.²⁵²

3.2.5. Özel Tüketim Vergisi Kanunu Açısından

Birleşen şirket ÖTVK'nın 1. maddesi kapsamındaki teslimleri nedeniyle hesapladığı özel tüketim vergisine ilişkin özel tüketim vergisi beyannamelerini en geç kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesi ile birlikte vermesi ve vergiyi de aynı süre içinde ödenmesi gerekmektedir.

KVK'nın 18. maddesi kapsamında yapılan birleşme işlemleri nedeniyle, birleşen şirkete ait olup Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na ekli listelerde yer alan malların birleşilen şirkete devri, ÖTVK'nın 1. maddesi hükmü uyarınca özel tüketim vergisine tabi tutulacaktır.²⁵³

---

²⁵¹ Doğru, 2003, **a.g.m.**

²⁵² Barçın 2009, **a.g.m.**

²⁵³ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.170.

3.2.6. 6183 Sayılı Kanun Açısından

Amme alacağının birleşme, devir ve nevi değiştirme işlemleri nedeniyle tehlikeye girmesini önlemek amacıyla²⁵⁴ kanunun 36. maddesinde yapılan düzenlemede;

“Bu kanunun tatbiki bakımından;

- a. İki veya daha ziyade hükmü şahsın birleşmesi halinde yeni kurulan hükmü şahıs,
- b. Devir halinde devir alan hükmü şahıs,
- c. Şekil değiştirme halinde yeni hükmü şahıs.

Birleşen, devir alan veya eski şekilde hükmü şahıs ve şahısların yerine geçer” hükmü vazedilerek kamu alacağının ödenmesi bakımından güvence altına alınması sağlanmıştır.²⁵⁵

3.2.7. Vergi Usul Kanunu Açısından

3.2.7.1. Yenileme Fonu

KVK’nın 18. maddesi kapsamında birleşen sermaye şirketlerinin VUK’un 328 ve 329. maddeleri uyarınca ayırmış oldukları yenileme fonu birleşme tarihi itibarıyla kara eklenir.²⁵⁶ Zira bu tarihte infisah eden şirket açısından yenileme fonunun kullanım amacı ortadan kalkmış olmakla birlikte sözü edilen 328. maddesinde, devrin satış hükmünde olduğu belirtilmiştir.²⁵⁷

---

²⁵⁴ Selahattin Özmen, **Amme Alacaklarının Tahsil-Ödeme Kılavuzu**, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1996, s.378-379.

²⁵⁵ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.171.

²⁵⁶ Kazım Yılmaz, **VUK, GVK, KVK ve KDVK Açısından Değerleme**, İstanbul: Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, 1997, s.429.

²⁵⁷ Akay, 1997, **a.g.e.**, s.98.

3.2.7.2. Devralınan Sabit Kıymetler İçin Amortisman Ayırma Uygulaması

KVK'nın 18. maddesine uygun birleşmelerde birleşilen kuruma intikal eden amortisman konu iktisadi kıymetler kendi açısından yeni bir iktisap gibi dikkate alınarak amortisman uygulamasına tabi tutulacaktır.²⁵⁸

3.2.8. BSMV Kanunu Açısından

Bankacılık ve sigortacılık alanlarında faaliyette bulunan sermaye şirketlerinin KVK'nın 18. maddesi kapsamında birleşmeleri halinde, birleşme işleminden doğan kazançlar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi tutulmayacaktır.²⁵⁹

Bankalar Kanunu'nun "*Bankaların Devir, Birleşme ve Tasfiyesi*" başlıklı 18.maddesinde;

"1. (4491 sayılı Kanun ile değiştirilen fıkranın 4672 sayılı Kanun ile değiştirilmiştir.) Türkiye'de faaliyette bulunan bankalardan birinin diğer bir veya birkaç banka ile birleşmesi veya bütün borç, alacak ve mevduatını Türkiye'de faaliyette bulunan diğer bir bankaya devretmesi, Kurulun iznine bağlıdır. İzin tarihinden itibaren üç ay içinde ilgili bankaların yetkili organlarınca karar alınarak devir veya birleşme işlemlerine geçilmediği takdirde, verilen izin geçersiz olur. Merkez Bankası, Kurulca alınacak karar üzerine devir veya birleşme işlemleri süresince bankalara mevduat munzam karşılıkları hesabından iadeler yapabilir veya bu yükümlülüklerini erteleyebilir. Bankaların bu Kanun hükümlerine göre birleşme ve devirlerinde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile devir veya birleşmeye konu bankaların toplam aktiflerinin sektör içindeki paylarının yüzde yirmiyi geçmemesi kaydıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 7, 10 ve 11.maddeleri hükümleri uygulanmaz. Birleşme ve devirlere ilişkin esas ve usuller Kurul Kararı ile çıkarılacak bir yönetmelik ile belirlenir. Birleşme veya devir işleminin kesinleşmesini müteakip, devredilen bankanın bütün hak ve borçları ile mevduatı devralan bankaya geçer ve devredilen bankanın tüzelkişiliği sona ererek kaydı Ticaret Sicilinden silinir.

---

²⁵⁸ Maliye Bakanlığı'nın 02.07.1987 tarih ve 22124 Sayılı Müktezası; Maç, 1996, **a.g.e.**, s.371.

²⁵⁹ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.172.

2. Türkiye’de faaliyette bulunan bankalar faaliyetlerine son vermek ve bunları tasfiye etmek istedikleri takdirde, durumu Türkiye çapında basımı ve dağıtımı yapılan en az iki gazete ile ilan ve mevduat sahipleri ile alacaklılarına veya bu durumda sayılabilecek kişi ve kurumlara tebliğ ederek ellerinde bulunan aynı ve nakdi her türlü mevduat ile emanet ve cari hesap bakiyelerini ve sair borçlarını, vadeli olsalar bile vadelerini beklemeksizin iki ay içinde iadeye ve bu süre içerisinde sahibi başvurmayan aynı ve nakdi her türlü mevduat, emanet ve alacakları kuruma tevdi etmeye mecburdurlar. Kurum, bu suretle verilen değerleri, takip eden yılbaşından başlamak üzere on yıl süre ile her yılbaşında usulüne göre ilan etmek suretiyle saklar. Son ilan tarihinden itibaren altı ay içinde aranmayan bu değerler Fona gelir kaydolunur. Kurum, tasfiye işlemlerini denetlemeye ve ilgililerden gerek göreceği her türlü belge ve bilgiyi istemeye yetkilidir.”

hükmü yer almaktadır.²⁶⁰

Birinci bentte yer alan yetkiye dayanılarak çıkarılan, “*Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelik*”, 27.06.2001 tarih ve 24445 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bundan ayrı olarak 14.9.2001 tarih ve 24523 sayılı Resmi Gazete’de “*Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik*” yayımlanmıştır.

3.3. REKABET HUKUKU AÇISINDAN ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

Rekabet Hukuku, serbest rekabet ortamının sağlanması, piyasalarda rekabetin etkin şekilde var olabilmesi ve piyasaya hakim kuruluşların birleşme ve devralma yoluyla monopol piyasalar oluşturmalarının engellenmesi amacıyla ortaya çıkmış bir hukuk sistemidir.

13.12.1994 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 4054 sayılı “*Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun*”, mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu, kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları engellemek, piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un (RKHK) 7. maddesinde yasaklanmış birleşme ve devralmalar düzenlenmiştir: “*Bir ya da birden fazla teşebbüsün hakim dunun*

---

²⁶⁰ [<http://www.bddk.org.tr>], Erişim Tarihi: 18.05.2009

yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır.”

RKHK’nun 7. maddesinin son fıkrasındaki “*Hangi tür birleşme ve devralmaların hukuki geçerlilik kazanabilmesi İçin kurula bildirilerek izin alınması gerektiğini kurul, çıkaracağı tebliğlerle ilan eder*” hükmüne istinaden kurul, 1997/1 no’lu tebliği çıkartarak, hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Rekabet Kuruluna bildirilerek izin alınması gereken birleşme ve devralmaları tespit ve ilan etmiştir.²⁶¹

1997/1 no’lu tebliğin 2. maddesi uyarınca;

- a. Bağımsız iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi,
- b. Herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün malvarlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları devralması veya kontrol etmesi,
- c. Amaçlarını gerçekleştirmek üzere işgücü ve malvarlığına sahip olacak şekilde bağımsız bir iktisadi varlık olarak ortaya çıkan ve taraflar arasındaki veya taraflarla ortak girişim arasındaki rekabeti sınırlayıcı amacı veya etkisi olmayan ortak girişimler,

Kurulması halinde Rekabet Kurulu’ndan aynı tebliğin 4. maddesindeki (Tebliğ madde 4: “*Bu tebliğin 2. maddesinde belirtilen bir birleşme veya devralma sonucunda birleşmeyi veya devralmayı gerçekleştiren teşebbüslerin, ülkenin tamamında veya bir bölümünde ilgili ürün piyasasında, toplam pazar paylarının, piyasanın % 25’ini aşması halinde veya bu oranı aşmasa bile toplam cirolarının yirmi beş trilyon Türk Lirası’nı aşması halinde Rekabet Kurulu’ndan izin almaları zorunludur.*”) koşullara bağlı olarak izin alınması gerekir.²⁶² 1997/1 no’lu Rekabet Kurulu’ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğin 5. maddesinin 6. fıkrası 2006/2 no’lu tebliğ ile

---

²⁶¹ Şebnem Kulaksızoglu, 139/04 Sayılı Yeni EC Birleşme Tüzüğü Kapsamında Birleşmelerin Değerlendirilmesi, [<http://www.rekabet.gov.tr/word/dergi17/6sebnemkulaksizoglu.doc>], Erişim Tarihi: 17.08.2009.

²⁶² Yılmaz, 2004, a.g.e., s.139-150

değiştirilmiştir: “Bu tebliğin 5. maddesine göre usulünce yapılmış olan bildirim hakkında Kanun’un 10. maddesinin 1. fıkrası çerçevesinde açıkça veya aynı maddenin 2. fıkrası çerçevesinde zımnen bir karar verilmeden önce birleşme veya devralma hukuken geçerlilik kazanamaz. Bildirimin yapılmamış sayılması halinde Kanunun 11. maddesi uygulanır.” İzne tabi birleşme veya devralma işlemlerinin Rekabet Kurulu’nun izni olmaksızın gerçekleştirilmesi halinde Kanunun 16. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi uyarınca para cezası uygulanır. Tüzel kişiliği olan teşebbüs veya teşebbüs birliklerine bu bentte belirtilen para cezasının uygulanması halinde, yönetim organlarında görev alan gerçek kişilere de şahsen, verilen cezanın %10’una kadar ayrıca para cezası uygulanır.²⁶³

Avrupa Birliği Rekabet Hukuku uygulamasında, 1 Mayıs 2004 yılında yürürlüğe giren 139/2004 sayılı “Yeni EC Birleşme Tüzüğü” uyarınca komisyonun birleşmeleri değerlendirmesi açısından gerekli olan aşamalar şu şekildedir:

- a- İlgili ürün ve coğrafi piyasanın tamamlanması
- b- Birleşmenin rekabetçi değerlendirmesinin yapılması.

Bir birleşmenin ilgili piyasalardaki etkisini değerlendirmek açısından komisyon bu birleşmenin olası anti rekabetçi etkileri ile bu etkileri dengeleyecek karşı faktörleri dikkate almaktadır (alıcı gücü, giriş engellerinin derecesi, taraflarca öne sürülen olası etkinlikler gibi). Bu unsurların ışığı altında komisyon, Birleşme Tüzüğü madde 2’ye uygun olarak birleşmenin, özellikle hakim durum yaratılması veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesi yoluyla rekabeti önemli ölçüde engelleyip engellemeyeceğini belirlemeye çalışmaktadır. Belli bir durumdaki rekabetçi analiz ilgili bütün faktörler ve koşullar dikkate alınarak bir bütün olarak yapılacaktır. Bu unsurların hepsi her birleşme açısından ilgili olmayabilir, dolayısıyla incelenmesi gerekmez.²⁶⁴

Rekabet Kurulu, konu ile ilgili verdiği kararlarında, 4057 sayılı Kanunun 7. maddesine dayanılarak çıkarılan 1997/1 no’lu tebliğin 2. maddesi ile birleşme ve devralmalara uygulanacak pazar payı ve ciro eşiğini birlikte değerlendirmektedir. Kurul uzmanları, öncelikle pazar payı ve ciro eşiğinin aşılp aşılmadığına bakmaktadır. Uzmanlar, bu eşiklerin aşılmış olduğunu tespit ettikleri takdirde, devralma işleminin gerçekleştiği ürün pazarındaki piyasa yapısını, piyasaya giriş-çıkışların nasıl olduğunu, piyasada faaliyet

---

²⁶³ Kulaksızoğlu, 2007, **a.g.m.**

²⁶⁴ Kulaksızoğlu, 2007, **a.g.m.**

gösteren teşebbüslerin yanı sıra piyasaya girmek isteyen yerli ve yabancı grupların olup olmadığını, pazarda potansiyel rekabetten söz edilip edilemeyeceğini incelemektedirler.

Tüm rekabet kurallarının uygulanmasında, özellikle hakim durumun saptanmasında ilgili pazar büyük öneme sahiptir. İlgili pazar iki açıdan önemlidir, birincisi coğrafi toprak parçası olarak, ikincisi ise belirli bir ürün pazarı olarak:

İlgili coğrafi pazarın tanımlanması araştırma konusu olan şirketin yerleştiği yer ve araştırılmakta olan uygulamanın niteliğine bağlıdır. İlgili coğrafi pazar homojen rekabet koşullarının varlığı ile karakterize edilir. Ülkenin bir bölümü geri kalanından yalıtılmış, homojen pazar koşullarına sahipse, RKHK'nın 7. maddesi açısından sadece bu bölüm ilgili coğrafi pazar olarak kabul edilebilir.

İlgili ürün pazarı, belirli bir ürün ve onunla yüksek ikame edilebilirliği olan diğer mallardan oluşan pazardır. Bir malın diğer bir malla aynı pazarda sayılabilmesi için bu iki ürünün tüketici gözünde nitelikleri, kullanım amaçları ve fiyatları bakımından benzer olması gerekir.²⁶⁵ Kurul Aygaz ile ilgili kararında ilgili ürün pazarından ne anladığını tanımlamıştır:

“İlgili ürün pazarı tanımlanırken, ilgili ürünün ikame edilebilirliği önem kazanmaktadır. Ürünün ikame edilebilirliği veya talep esnekliği, kendine eş veya benzer ürünlerle karşılaştırılması sayesinde belirlenmektedir. Bu noktada ürünün özellikleri, fiyatı ve kullanım sahası ön plana çıkmaktadır. Böylece, tüketici gözünde nitelikleri, kullanım amaçları ve fiyatları açısından benzer olan ürünler aynı pazarda sayılabilmektedir. Talep esnekliğinin yanında ilgili ürünün tanımlanmasında dikkate alınması gereken diğer bir husus da arz esnekliğidir. Üreticiler, bazı sektörlerde, üretim yapılarında yapacakları küçük değişikliklerle üretmedikleri başka bir üreticinin ürününü. İkame bir ürün olarak piyasaya sürebilirler. Bu nedenle, üretim tekniği ve kullanılan girdiler açısından birbirine çok yakın olan ürünler yüksek arz esnekliğine sahip olup, aynı pazar tanımı içerisinde yer alabilmektedirler. LPG çok amaçlı olarak kullanılan bir üründür. Bu ürünün sanayide kullanımı, ısıtma ve aydınlatma gibi işlevleri diğer bazı ürünlere de ikame edilebilmekte iken, fırın ve ocaklarda kullanımına ilişkin iki ikame malından birisi olan doğalgaz, henüz ülkemizde yaygın değildir. Adıyaman ilinde doğalgaz temin kaynağı bulunmamaktadır. Diğer ikame malı olan elektrik enerjisi ise, ekonomik olmaması nedeniyle yakın bir ikame malı

---

²⁶⁵ Yılmaz Aslan, **Rekabet Hukuku**, İkinci Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi, 2001, s.219.

olarak değerlendirilemez. Bu nedenlerle ilgili ürün pazarı, mutfakta kullanılan LPG dolum ve dağıtım pazarı olarak kabul edilmiştir.” (26.11.1998 tarih 93/750-159 sayılı Kurul Kararı).

Rekabet Kurulu birleşmelerle ilgili bazı kararlarında ilgili pazar analizi yapmamış, olayın hangi ilgili pazarda olduğunu belirtme gereği duymamıştır. Örnek olarak:

“Amerika Birleşik Devletleri’nde Universal Leaf Tobacco Company. Inc. ve Socotab Leaf Tobacco Company. Inc. arasında şark tipi tütün piyasasında gerçekleştirilen ortaklığın taraflarının ilgili ürün piyasasındaki toplam ciroları ve pazar payları yönüyle, 1997/1 no’lu Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ’in 4. maddesi kapsamında değerlendirilmeyeceği, dolayısıyla 4054 sayılı Kanunun 7. maddesinde yer alan ‘Bir ya da birden fazla teşebbüsün hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya....., devralması hukuka aykırı ve yasaktır’ hükmünün ihlal edilmediği anlaşıldığından, 4054 sayılı Kanunun 8. maddesi uyarınca, talep edilen menfi tespit belgesinin verilmesine oybirliği ile karar verilmiştir.” (07.05.1998 tarih 64/483-75 sayılı Kurul kararı.)

Ciro hesabında 1997/1 no’lu tebliğin 4. maddesinde, teşebbüslerin ilgili ürün pazarındaki cirolarının dikkate alınacağı yazılıdır.

Rekabet Kurulunun Pazar payı ve ciro kavramına ilişkin olan birçok kararı bulunmaktadır.²⁶⁶

“Coca-Cola İçecek A.Ş. (CCİ) tarafından Anadolu Efes Biracılık ve Malt San. A.Ş. ’nin Efes Sınai Yatırım Holding A.Ş. ’de (Efes Yatırım) sahip olduğu %51.87 sermaye payı ve kontrolünün devralınması ve yeniden yapılanma bağlamında yapılacak bir dizi işleme izin verilmesi talebiyle başvuru yapılmıştır. İlk işlem, CCİ tarafından Efes Yatırım’ın devralınmasıdır, burada ilgili coğrafi pazar tespiti önem taşımaktadır. Devralmaya konu Efes Yatırım’ın Türkiye’de bizzat ya da yurtdışında kontrol ettiği şirketler aracılığıyla hiçbir faaliyeti bulunmamaktadır. Bilindiği üzere, 4054 sayılı Kanunun Kapsam başlıklı 2. maddesine göre, rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme veya devralma niteliğindeki işlem ve davranışların Kanun kapsamına girmesi için teşebbüslerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları

---

²⁶⁶ Aslan, 2001, a.g.e., s.221.

içinde mal veya hizmet piyasalarında faaliyet göstermesi ya da bu piyasaları etkiliyor olması gerekmektedir. Teorik açıdan ayın coğrafi pazarlarda faaliyet göstermeyen teşebbüslerin birleşmesinin finansal ve ticari açıdan sinerji yaratmak suretiyle rekabetçi etki doğurması mümkün olmakla birlikte, söz konusu dosya bakımından bahse konu türden bir etki tespit edilememiştir. Dolayısıyla, 4054 sayılı Kanunun 2. maddesi bağlamında Kanun kapsamında bir devralmanın söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca CCI’de meydana gelecek kontrol değişikliği de değerlendirilmiş, üçlü kontrolün ikili kontrole dönüşmesinin bir hakim durum yaratmaması veya mevcut bir hakim durumu güçlendirmemesi dikkate alınarak, söz konusu işleme izin verilmiştir.”²⁶⁷

“Coca-Cola üreticileri ve dağıtıcılarının hisse devirleri olayında tarafların ilgili ürün pazarındaki toplam pazar payları ve toplam ciroları %25 Pazar payı ve 25 trilyon Türk Lirası sınırını aşmaktadır. Bu nedenle izne tabi bir devralma söz konusudur. Ancak RKHK’nun 7. maddesinde yer alan, ilgili ürün pazarında hakim durumun yaratılması veya mevcut bir hakim durumun güçlendirmesinin ve bu nedenle de rekabetin olumsuz yönde etkilenmesinin söz konusu olmaması nedeniyle devir işlemine izin verilmiştir.” (14.05.1998 tarih 65/498-80 sayılı Kurul kararı)²⁶⁸

Yukarıda açıklanan mevzuat hükümleri doğrultusunda bir birleşme veya devralma işleminin Rekabet Kurulu’na bildirilmesi için;

- Söz konusu işlemin öncelikle 1997/1 sayılı Tebliğ’in 2. maddesi kapsamında sayılan (a) bendine göre, “Bağımsız iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi”, (b) bendinde “Herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüs malvarlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları devralması veya kontrol etmesi”, (c) bendinde ise tanımlanan “ortak girişimler” işlemlerinden biri olması,

- Daha sonra ise anılan işlem sonrası işleme konu teşebbüslerin toplam pazar paylarının veya cirolarının Tebliğ’in 4. maddesinde öngörülen toplam pazar payı (%25) veya ciroları (25 Milyon TL) aşması, gerekmektedir. Yapılan bu açıklamalardan, Türk rekabet kuralları çerçevesinde herhangi bir birleşme veya devralma işleminin Rekabet Kurulu’na

---

²⁶⁷ Rekabet Kurulu’nun 10.11.2005 tarih ve 05-78/1058-299 Sayılı Kurul Kararı.

²⁶⁸ Rekabet Kurulu’nun 14.05.1998 tarih ve 65/498-80 Sayılı Kurul Kararı

bildirilmesinin ön koşulunun Tebliğ'in 2. maddesinde sayılan işlemler arasında olmasına bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla bu noktada şu husus net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bir devralma ya da birleşme işlemi ancak, teşebbüsler arasında gerçekleştirildiği takdirde, anılan Tebliğ kapsamında incelenebilecektir. Teşebbüs kavramı ise, 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde, "piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler" şeklinde tanımlanmıştır. Diğer bir ifade ile bu hükümden, ekonomik faaliyetleri sırasında piyasada bağımsız karar veremeyen gerçek veya tüzel kişilerin, birbirinden ayrı hukuki kişilikleri olsa dahi, pay sahipliği ve karar alma süreçlerini etkileyebilme gücü bakımından kontrolü altında bulundukları, gerçek veya tüzel kişilerle birlikte ekonomik bir bütün oluşturdukları ve tek bir teşebbüs sayılmaları gerektiği anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla bir birleşme veya devralma işlemi, birbirinden bağımsız ve farklı teşebbüsler arasında gerçekleşmiyorsa, diğer bir deyişle aynı ekonomik bütünlük içinde veya aynı kontrol altında bulunan teşebbüsler arasında gerçekleştiriliyorsa, bu teşebbüsler 4054 sayılı Kanun'un 3. maddesi açısından birer teşebbüs sayılmayacağından işlem, 1997/1 sayılı Tebliğ bakımından birleşme veya devralma olarak kabul edilmeyecektir. Bu nedenle işlem, anılan Tebliğ kapsamında değerlendirilemeyecek ve Rekabet Kurulu'na bildirilmesi gerekmeyecektir. Ancak, işlem bu ön koşulu yerine getiriyorsa bu defa ikinci koşul aranacak, yani işlemin Tebliğ'in 4. maddesinde öngörülen eşikleri aşıp aşmadığına bakılacak ve eğer bu eşikler aşılıyorsa bildirim zorunluluğu bulunacaktır.²⁶⁹

3.4. SERMAYE PİYASASI MEVZUATI AÇISINDAN ŞİRKET BİRLEŞMELERİ

SPK'nın "Kamunun Aydınlatılmasında Özel Durumlar" başlığını taşıyan 16/A maddesi uyarınca; Sermaye Piyasası Kurulu, küçük pay sahiplerinin korunması ve kamunun aydınlatılmasını sağlamak amacıyla, halka açık anonim ortaklıkların sermaye ve yönetiminde kontrolü sağlamak üzere pay sahiplerine çağrıda bulunarak, hisse senedi toplama girişiminde

---

²⁶⁹ Murat Özeyranoğlu, "Grup İçi Birleşme veya Devralma İşlemlerinin Türk Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", *Yaklaşım Dergisi*, Sayı: 196, Nisan 2009.

bulunmasında veya genel kurullarda oy hakkını kullanmak için vekalet istenmesinde veya ortağın pay dağılımının önemli ölçüde değişmesi sonucunu veren, hisse senedi el değiştirmelerinde, sermaye artırımların da, birleşme ve devirlerde, menkul kıymetlerin değerini etkileyebilecek önemde olay ve gelişmelerde düzenlemeler yapar.

Hisse senetleri borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören anonim ortaklıkların yönetim kurulu üyeleri, genel müdür ve genel müdür yardımcıları ile sermayenin % 10 ve daha fazlasına sahip ortakları, sahip oldukları anonim ortaklıklara ait hisse senetleriyle ilgili olarak Kurul'un kamuyu aydınlatma açısından gerekli gördüğü bilgileri, belirlenecek şekil ve esaslar dahilinde Kurul'a ve ilgili borsalara ve teşkilatlanmış diğer piyasalara bildirmekle yükümlüdürler.

SPK'nın birleşmelerden önce birleşecek şirketler ile ilgili bazı şartları bulunmaktadır. Bu şartlar tebliğler halinde yayımlanmıştır.

3.4.1. Sermaye Piyasası Kanununda Yer Alan Hükümler

3.4.1.1. Muhasebe, Mali Tablo ve Rapor Standartları, İlan, Bağımsız Denetleme

Sermaye Piyasası kanunun 16. Maddesine göre;

İhraççılar ve sermaye piyasası kurumları, konsolide olanlar dahil kamuya açıklanacak veya gerektiğinde Kurulca istenecek malî tablo, rapor ve bilgileri tespit olunacak şekil ve esaslara, genel kabul görmüş muhasebe kavram, ilke ve standartlarına uymak suretiyle düzenlemekle yükümlüdürler.

İhraççılar ve sermaye piyasası kurumları düzenleyecekleri malî tablolardan Kurulca belirlenenleri daha önce kurulmuş ve bu Kanun'un 22.maddesinin (d) bendi uyarınca kurulan bağımsız denetleme kuruluşlarına, bilgilerin doğruluk ve gerçeği dürüst bir biçimde yansıtmaya ilkesine uygunluğu bakımından inceleyerek bir rapor almak zorundadırlar.²⁷⁰

Kurul, halka arzda, kayıtlı sermaye sistemine geçişte, bu Kanun kapsamındaki anonim ortaklık ve sermaye piyasası kurumlarının tasfiyesi, devri, birleşmesi ve nevi değiştirmelerinde bağımsız denetim raporu isteyebilir.

---

²⁷⁰ Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.223.

Bağımsız denetleme kuruluşları, denetledikleri mali tablo ve raporlara ilişkin olarak hazırladıkları raporlardaki yanlış ve yanıltıcı bilgi ve kanaatler nedeniyle doğabilecek zararlardan hukuken sorumludurlar.

Kurulca düzenlenmesi öngörülen mali tablo ve raporlar ile bağımsız denetlemeye tabi olunması durumunda bağımsız denetim raporu Kurulca belirlenen usul ve esaslar dahilinde Kurula gönderilir ve kamuya duyurulur.²⁷¹

3.4.1.2. Kamunun Aydınlatılmasında Özel Durumlar

Aynı kanunun 16/ a maddesinde ise Kamunun Aydınlatılması gereken özel durumları belirtmiştir. Buna göre;

Halka açık anonim ortaklıkların sermaye ve yönetiminde kontrolü sağlamak amacıyla pay sahiplerine çağrıda bulunarak, hisse senedi toplama girişiminde bulunulmasında veya genel kurullarda oy hakkını kullanmak için vekalet istenmesinde veya ortaklığın pay dağılımının önemli ölçüde değişmesi sonucunu veren, hisse senedi el değiştirmelerinde, sermaye artırımlarında, birleşme ve devirlerde, menkul kıymetlerin değerini etkileyebilecek önemli olay ve gelişmelerde Kurul, küçük pay sahiplerinin korunması ve kamunun aydınlatılmasını sağlamak amacıyla düzenlemeler yapar.

Hisse senetleri borsalar ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören anonim ortaklıkların yönetim kurulu üyeleri, genel müdür ve yardımcıları ile sermayenin %10 veya daha fazlasına sahip ortakları, malik oldukları anonim ortaklıklara ait hisse senetleriyle ilgili olarak, Kurulun kamuyu aydınlatma açısından gerekli gördüğü bilgileri, belirlenecek şekil ve esaslar dahilinde Kurula ve ilgili borsalara ve teşkilatlanmış diğer piyasalara bildirmekle yükümlüdürler.²⁷²

---

²⁷¹ Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.223.

²⁷² Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.223.

3.4.2. Devir ve Birleşme Prosedürü

Birleşme ve devralma işlemleri Seri:I, No:26 “Hisse Senetlerinin Kurul Kaydına Alınmasına ve Satışına İlişkin Esaslar Tebliği’nin 12.maddesinde düzenlenmiştir. TTK ve Kurumlar Vergisi Kanunu hükümleri çerçevesinde gerçekleştirilecek devralma veya birleşmelerde, taraflardan birisinin halka açık ortaklık olması durumunda, birleşme nedeniyle ihraç edilecek hisse senetlerinin Kurul’a kaydettirilmesi zorunludur.

Birleşme veya devralma işlemine taraf olan halka açık ortaklığın birleşme sözleşmesinin onaylanacağı genel kurulundan önce, Ek/1’de belirtilen belgelerle (Tebliğ Ek/5/A) Kurul’a başvurarak onay alması zorunludur.

Birleşme veya devralma hükümleri gereğince işlemler tamamlandıktan sonra ise ihraç edilecek hisse senetlerinin Kurul’a kaydettirilmesi için Ek/2’de verilen belgelerle (Tebliğ Ek-5/B) Kurul’a başvurulur.

Mevcut uygulamalar çerçevesinde, Kurulca sonuçlandırılan ortaklık devralma suretiyle birleşme prosedürü özetle aşağı anlatılmaktadır.

3.4.2.1. Yetkili Organların Ön Kararı

Birleşme işlemlerine başlanması için yönetim kurulunun karar alması yeterli olmakla beraber, istenildiği takdirde genel kurul, TTK’nın 372.maddesinde yer alan yeter sayısına uymak koşuluyla, birleşme işlemine, birleşme sözleşmesinin hazırlanmasına ve ana noktalarına ilişkin olarak karar alabilir veya söz konusu hususlarla ilgili olarak yönetim kuruluna yetki verebilir.²⁷³

---

²⁷³ [http://www.spk.gov.tr/ofd/birlesme_islemleri.html], Erişim Tarihi: 22.08.2009.

3.4.2.2. Birleşmeye Esas Alınacak Mali Tablolar ve Özel Bağımsız Denetim Raporunun Hazırlanması

Seri:X, No:7 sayılı “Sermaye Piyasasında Bağımsız Dış Denetleme Hakkında Yönetmelik” Hükümlerine Göre Özel Denetlemeye Tabi Ortaklıkların Belirlenmesi Hakkında Tebliğ’in 1.maddesi (b) bendi uyarınca, hisse senetleri halka arz edilen veya arz edilmiş sayılan anonim ortaklıklardan bir başka anonim ortaklıkla birleşen veya diğer bir anonim ortaklığa devir veya katılmaya taraf olanların mali tabloları özel bağımsız denetime tabidir.

Seri:X, No: 16 “Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliği”nin 19.maddesi uyarınca özel denetimde, denetlenecek mali tabloların bağımsız denetim çalışmasının başladığı ay sonu itibariyle hazırlanmış olması esastır. Aynı madde de birleşme veya devir kararı için ilgili genel kurul toplantı tarihinden önceki üç ay içinde yer alan bir tarih itibariyle çıkarılmış olan mali tabloların da özel denetime konu olabileceği düzenlenmiştir. Ancak bu durumda, geçmiş süre faktörünün, “Bağımsız denetim süresi içinde yapılacak sayım ve envanter incelemesinden hareketle kaydi envanter tekniği ile söz konusu mali tabloda yer alan varlık kalemlerine ulaşılamaması” gibi nedenlerle, çalışma alanını sınırlamaması ve denetçi görüşüne şart oluşturmaması zorunludur.

3.4.2.3. Bilirkişi İncelemesi

Birleşmeye taraf ortaklıkların öz sermayelerinin tespiti amacıyla mahkemece atanan bilirkişi tarafından inceleme yapılır ve söz konusu inceleme bilirkişi tarafından rapora bağlanır.²⁷⁴

3.4.2.4. Uzman Kuruluş İncelemesi

Birleşmeye taraf ortaklıkların özkaynaklarının tespiti amacıyla mahkemece atanan bilirkişi incelemesine ek olarak nitelikleri Kurulca belirlenen bağımsız denetim kuruluşları, bu kuruluşların üyelik anlaşmasına sahip olduğu yabancı şirketlerle yapılan lisans, know-how

---

²⁷⁴ [http://www.spk.gov.tr/ofd/birlesme_islemleri.html], Erişim Tarihi: 22.08.2009.

ve benzeri sözleşmeler çerçevesinde faaliyette bulunan danışmanlık şirketleri, halka arza aracılık ve yatırım danışmanlığı yetki belgesinin her ikisine birlikte sahip olan aracı kurumlar veya mevduat kabul etmeyen bankalardan biri tarafından da inceleme yapılır ve söz konusu inceleme rapora bağlanır. Bu raporun Kurul tarafından değerlendirilmesinde Tebliğ (EK/2)'de belirtilen hususlar aranır.

Birleşme işleminde, özkaynak yöntemi ve bu yöntemle birlikte uygulanabilecek en az iki yöntem ve bu yöntemlere göre hesaplanacak birleşme oranlarına, bu yöntemler arasından birleşme işlemi için kullanılacak yöntemin seçilme gerekçesine, değiştirme oranlarına ve birleşme sonrası sermaye tutarına hazırlanacak söz konusu raporda yer verilmesi zorunludur.²⁷⁵

3.4.2.5. Birleşme Sözleşmesinin Hazırlanması

Birleşmeye taraf ortaklıkların yönetim kurullarınca, tarafların hak ve yükümlülüklerinin, birleşme oranının ve diğer şartların belirlendiği birleşme sözleşmesi hazırlanır.

3.4.2.6. Yönetim Kurulu Raporu

Birleşmeye taraf ortaklıkların yönetim kurulları tarafından birleşme oranı başta olmak üzere birleşme sözleşmesini açıklayan, birleşmenin hukuki ve iktisadi gerekçelerini ortaya koyan ve değerlemeyi etkileyen hususlara yer veren ayrıntılı bir rapor hazırlanır.

3.4.2.7. Kurul'a Başvurularak Birleşme İçin Önizin Alınması

Birleşmenin onaylanacağı genel kurul toplantılarından önce ön izin için Kurul'a başvurulur.

---

²⁷⁵ [http://www.spk.gov.tr/ofd/birlesme_islemleri.html], Erişim Tarihi: 22.08.2009.

3.4.2.8. Pay Sahiplerinin Bilgilendirilmesi

Ortaklık devralma yoluyla birleşme işleminde Tebliğ (EK/5)'te, yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işleminde ise Tebliğ (EK/6)'da yer alan örneğe uygun olarak taraflarca hazırlanan ve Kurul tarafından onaylanan duyuru metninin ve eki birleşme sözleşmesinin, hisse senetleri Borsa'da işlem gören ortaklıklarca bir gazetenin Türkiye baskısı ile ortaklık merkezinin bulunduğu yerde çıkan en yüksek tirajlı iki mahalli gazeteden birinde; hisse senetleri Borsa'da işlem görmeyen ortaklıklarca mahallinde yayınlanan veya dağıtılan en az iki gazetede, birleşme sözleşmesinin onaylanacağı genel kurul toplantısından en az 30 gün önce ilan edilerek tasarruf sahiplerine duyurulması zorunludur.

Birleşme sözleşmesi, işleme taraf ortaklıkların son üç yıllık mali tabloları, varsa bağımsız denetim raporları ile faaliyet raporları, birleşmeye esas mali tablolara ilişkin bağımsız denetim raporları, bilirkişi raporu, uzman kuruluş raporu, birleşmenin hukuki ve iktisadi gerekçelerini ortaya koyan yönetim kurulu raporu, duyuru metni, birleşmeye esas mali tablo tarihi ile birleşme sözleşmesinin onaylanacağı genel kurul toplantı tarihi arasındaki en son 3 aylık ara mali tablolar, devir veya birleşmeden itibaren 3 yıllık hedeflerin ortaya konulduğu tahmini mali tablolar ile birleşme sonrası tahmini açılış bilançosu birleşme sözleşmesinin onaylanacağı genel kurul toplantısından en az 30 gün önce pay sahiplerinin bilgilendirilmesi amacıyla işleme taraf ortaklıkların merkez ve şubelerinde incelemeye açık bulundurulur.²⁷⁶

3.4.2.9. Birleşme Sözleşmesinin Onaylandığı ve Devir Nedeniyle Yapılacak Sermaye Artırımı Kararının Alındığı Genel Kurul Toplantıları

Devralan ortaklığın genel kurulunda devralma suretiyle birleşme, devir nedeniyle yapılacak sermaye artırımı kararı alınarak Kurul ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı onayından geçirilen esas sözleşme madde tadil tasarıları onaylanır.²⁷⁷ Devrolan ortaklık genel kurulunda ise, devrolma suretiyle birleşme ve bu suretle sona erme kararı alınır.

---

²⁷⁶ [http://www.spk.gov.tr/ofd/birlesme_islemleri.html], Erişim Tarihi: 22.08.2009.

²⁷⁷ 17.06.2003 tarihinde yayımlanan 4884 sayılı Kanun da hüküm altına alındığı üzere, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın belirlediği şirketler izin alacaktır.

Genel kurulların birleşmeye ilişkin olarak verdikleri kararlar, varsa imtiyazlı pay sahiplerinin yapacakları özel bir toplantıda verecekleri kararlar onaylanmadıkça uygulanamaz.

3.4.2.10. Devralma Suretiyle Birleşme İşlemi Nedeniyle İhraç Edilecek Hisse Senetlerinin Kurul Kaydına Alınması İçin Kurula Başvurulması

a. Ortaklık devralma yoluyla birleşme işleminde ihraç edilecek hisse senetleri ile devralan ortaklığın Kurul kaydında bulunmayan hisse senetlerinin,

b. Yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işleminde ise birleşme neticesinde kurulacak olan yeni ortaklığın, birleşme nedeniyle tüzel kişilikleri sona eren ortaklıkların Kurul kaydında bulunmayan sermayesine isabet eden hisse senetlerinin,

Kurul kaydına alınması için (EK/1)'deki belgelerle birlikte Kurula başvurulur.²⁷⁸

3.4.2.11. Kayda Alma Ücreti

Birleşme işleminde, aşağıda belirtilen esaslar çerçevesinde kayda alma ücreti alınır.

a. Ortaklık devralma yoluyla birleşme işleminde;

i. Devralan ortaklığın hisse senetlerinin Borsa'da işlem görmesi durumunda, birleşme nedeniyle artırılan sermayeyi temsilen ihraç edilecek hisse senetlerinin nominal değerinden aşağı olmamak koşuluyla kayda almaya ilişkin Kurul Karar tarihindeki Borsa II. seans kapanış fiyatı üzerinden ve varsa Kurul kaydında bulunmayan hisse senetlerinin nominal değeri üzerinden,

ii. Devralan ortaklığın hisse senetlerinin Borsa'da işlem görmemesi durumunda ise, birleşme nedeniyle artırılan sermayeyi temsilen ihraç edilecek hisse senetleri ile varsa Kurul kaydında bulunmayan hisse senetlerinin nominal değeri üzerinden,

---

²⁷⁸ [http://www.spk.gov.tr/ofd/birlesme_islemleri.html], Erişim Tarihi: 22.08.2009.

b. Yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işleminde ise; birleşme nedeniyle tüzel kişilikleri sona eren ortaklıkların Kurul kaydında bulunmayan hisse senetlerine isabet eden sermayelerinin nominal değeri üzerinden,

Kanun'un 28. maddesine göre % 0,2 oranında kayda alma ücreti, % 0,1 oranında finansal faaliyet harcı alınmaktadır. % 0,2 oranındaki Kurul kayıt ücreti T.C. Merkez Bankası (TCMB) Ankara Şubesi nezdindeki 350 109 000-9 no'lu hesaba, % 0,1 oranındaki finansal faaliyet harcı ise TCMB Ankara Şubesi 350 940 000 numaralı hesaba yatırılır.

3.4.2.12. Hisse Senetlerinin Teslim Esasları

Hisse senetlerinin Kurul kaydına alınmasından sonra, dağıtılacağı yerler dağıtımın başlayacağı tarihten en az 2 iş günü önce, Tebliğ'in 12. maddesinde belirtilen esaslara uygun olarak ilan edilir.

Esas sermaye sistemindeki ortaklıkların hisse senetlerinin;

a. Ortaklık devralma yoluyla birleşme işleminde, sermaye artırımının Ticaret Siciline tescilinden,

b. Yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme işleminde, yeni kurulacak ortaklığın tescilinden itibaren, hamiline yazılı olmaları halinde 30 gün, nama yazılı olmaları halinde 90 gün içerisinde teslim edilmesi zorunludur.

Kayıtlı sermaye sistemindeki ortaklıkların hisse senetlerinin değişim işlemine tescile mesnet belgenin tescil tarihinden itibaren 15 gün içerisinde başlanması zorunludur.

3.4.2.13. Kurul'a Bildirim

Birleşme işlemi çerçevesinde Kurul'a yapılacak bildirimlerin esası Tebliğ'in 16. maddesinde düzenlenmiştir.²⁷⁹ Tebliğ'de birleşen şirketler açısından, pay senetlerini kurul kaydına aldırdıktan sonra kurula ayrıca bildirimde bulunma zorunluluğu öngörülmüştür. Buna

---

²⁷⁹ [http://www.spk.gov.tr/ofd/birlesme_islemleri.html], Erişim Tarihi: 22.08.2009.

göre, taraf şirketler, tebliğde açıklanan gerekli belgeleri kurula gönderirler. Bu işlemin ilan tarihinden itibaren 6 işgünü içinde yapılması gerekmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: TÜRK VERGİ HUKUKU AÇISINDAN SERMAYE ŞİRKETLERİNİN DEVİRİ

Ticaret hukukunda, birleşme ve devir şeklinde farklı kavramlar yoktur. Sadece bir şirketin başka bir şirkete katılması suretiyle meydana gelen birleşmeler için, devir sözcüğü kullanılmakta, buna karşılık iki veya daha fazla şirketin kendi varlıklarına son vererek yeni kurulan bir şirket bünyesinde bir araya gelmelerinde bu deyim yer verilmemektedir.²⁸⁰

4.1. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU AÇISINDAN DEVİR

Kurumlar Vergisi bakımından devir, bir birleşme şekli olarak tanımlanmış olmayıp, vergisiz birleşmenin şartlarını ortaya koymak amacıyla kullanılmıştır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19 ve 20. maddelerinde düzenlenen devir müessesesi, yeni bir şirket kurulması veya katılım yolu ile birleşmenin vergisiz gerçekleşmesine olanak sağlar.²⁸¹ Bu nedenledir ki, bu tür birleşmelerde devir kavramı yanı sıra vergisiz birleşme kavramı da kullanılmaktadır.

4.1.1. Devrin Gerçekleştirilmesi

KVK'nın 19 ve 20. maddelerinde düzenlenmiş bulunan devir müessesesi, TTK'nın 146-151. maddelerinde hükme bağlanmış olan birleşme kapsamındadır. KVK'nın 18. maddesine göre yapılacak birleşmelerde de uyulması gereken TTK hükümlerine, KVK'nın 19. maddesinde belirtilen devir durumunda da aynen uyulacaktır.²⁸²

KVK'nın 19. maddesine hükmüne uygun devrin, daha anlaşılabilir izahı için, bazı konularda alt başlıklar halinde açıklama yapmak daha uygun olacaktır.

---

²⁸⁰ Özbacı, 2006, **a.g.e.**, s.606.

²⁸¹ Yatlı, 1997, **a.g.e.**, s.202.

²⁸² Tarakçı, 2003, **a.g.e.**, s.249.

4.1.2. Devir İçin Aranılan Şartlar

4.1.2.1. Kanuni veya İş Merkezlerinin Türkiye’de Bulunma Şartı

İki kurum arasındaki birleşmenin, devir sayılmasının şartlarından biri, birleşme sonunda ortadan kalkan kurumla, birleşilen kurumun kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye’de bulunmasıdır. Bunun diğer bir ifadeyle anlamı devrin, ancak, her ikisi de, tam mükellefiyete tabi kurumlar arasında yapılacağıdır. Hem kanuni merkez, hem de iş merkezi Türkiye dışında olduğunda, kurum dar mükellefiyet esasında vergilendirilecektir. İki kurumdan birinin bu durumda olması halinde dahi devir esasları uygulanmayacaktır.

Devir şeklindeki birleşmelerde, belli şartlar yerine getirilmek kaydıyla, birleşmeden doğan kazanç vergilendirilmez. Başka şekilde ifadeyle, devir alınan kurumun bilançosundaki değerler rayiç üzerinden yeni bir değerlemeye tabi tutulmaz. Birleşen kurum bilançosundaki yazılı değerle, birleşilen kuruma intikal eder.

Bu suretle birleşen kurum bilançosunda yer alan aktif kıymetlerin değer artışından oluşan gizli yedeklerin vergilendirilmesi, birleşilen kurum bünyesinde gerçekleşeceği tarihte yapılmak üzere ertelenmiş olur. Bu ertelemenin yapılabilmesi, birleşilen kurumun ilerde, elde edeceği her türlü kazanç itibarıyla kavranıp vergilendirilebilmesini gerektirir. Dar mükellefiyette ise, kurumlar sadece, Türkiye’de elde ettikleri kazançlar üzerinden vergilendirilir. Türkiye dışında devir suretiyle edindiği değerlerin taşıdığı değer fazlası, ilerde Türkiye dışında gerçekleştirildiğinde vergileme imkânı bulunamaz. Bu imkân olmayınca da, değer fazlalarının vergilendirilmesi ertelenemez. Devir tarihinde kavranması gerekir.

Devir alınan kurumun dar mükellefiyete tabi olduğu hallerde ise, birleşme tarihine kadar oluşmuş bulunan değer artışları yönünden Türkiye’de vergileme hakkı esasen yoktur. Vergileme, devir alınan kurumun tam mükellefiyete tabi bulunduğu ülkede yapılabilir. Dolayısı ile esasen vergilemesi mümkün olmayan değer artışının birleşilen kurum bünyesinde gerçekleşeceği tarihe ertelenmesi de söz konusu olamaz. Başka şekilde ifadeyle, devir alınan kurumun tam mükellefiyete tabi olmadığı hallerde, bir vergilemeden sarfınazar edildiği için değil fakat esasen, birleşme dolayısı ile devir alınan kurum bünyesinde vergileme yapılamayacağı için birleşmenin devir kapsamında mütalâası söz konusu olamaz. Bu yönü ile bir yabancı kurumun tam mükellefiyete tabi kurumla birleşmesinde önem taşıyan husus, birleşen kurum bilançosundaki bilanço değerlerinin cari değerden yüksek değerlenmesinin

önlenmesidir. Çünkü yüksek değerleme, ilerde tam mükellefiyete kurum bünyesindeki vergilemeyi olumsuz yönde etkiler.

Kısaca, bir kurumun diğer bir kuruma katılması suretiyle gerçekleştirilen birleşmenin, devir hükmünde sayılması için ilk şart, birleşen ve birleşilen kurumlardan her ikisinin de kanuni veya iş merkezlerinden birinin Türkiye’de bulunmasıdır.

4.1.2.2. Birleşen Kurum Devir Tarihindeki Bilanço Değerlerinin Tamamı Birleşen Kurum Tarafından Kül Halinde Alınarak Aynen Bilançosuna Geçirilmelidir

Birleşmenin devir hükümlerine tabi olması için ikinci şart, birleşen (devir alınan) kurumun bilanço değerlerinin birleşilen kurum tarafından kül halinde devir alınması ve aynen birleşilen kurumun bilançosuna geçirilmesidir.

Devirde, birleşen kurum bünyesinde birleşme tarihine kadar oluşmuş değer fazlaları devir tarihinde vergiye tabi tutulmamakta, vergileme ilerde, değer fazlalığının birleşilen kurum bünyesinde gerçekleşeceği tarihte yapılmak üzere ertelenmektedir. Bunun gereği ise, birleşen kuruma ait bilanço değerinin, yeni bir değerlemeye tabi tutulmadan olduğu gibi birleşilen kuruma geçmesidir.²⁸³

4.1.3. Devir Halinde Vergilendirme Koşulları

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun “Devir, Bölünme ve Hisse Değişimi Hallerinde Vergilendirme” başlıklı 20. maddesinin ilk fıkrasında; “Devirlerde, aşağıdaki şartlara uyulduğu takdirde, münfesi kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilip, birleşmeden doğan karlar hesaplanmaz ve vergilendirilmez” denilmiştir. Bu şartlar;

1. Münfesi kurum ile birleşen kurumun müştereken imzalayacakları kurumlar vergisi beyannamesinin Ticaret Sicil Gazetesi’nde ilan edildiği tarihten itibaren 30 gün içerisinde münfesi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verilmesi,

---

²⁸³ Özbalcı, 2006, **a.g.e.**, s.693-695.

2. Birleşen kurumun, münfesihi kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesihi kurumun birleşme sebebiyle verilecek kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde vereceği bir taahhütname ile taahhüt etmesidir.

Söz konusu hükümlerden de anlaşılacağı üzere, madde de sayılan şartların yerine getirilmesi durumunda, münfesihi kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilecek, doğrudan doğruya birleşmeden doğan karlar hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

Yukarıdaki şartlara uyulmadığı takdirde, vergisiz birleşme imkanı ortadan kalkar. Birleşmeden doğan kazanç, başka bir ifade ile devir alınan kurumda birleşme tarihine kadar oluşmuş gizli değer fazlaları hesaplanarak vergiye tabi tutulur. Birleşme kazancı tespit ve beyan edilmemiş olacağı için resen takdir suretiyle belli edilir. Münfesihi kurum adına resen tarhiyat yapılır. Muhatap, devir alan kurumdur. Sorumluluğu, KVK'nın 18. maddesinin son fıkra hükmü ile 17. maddeye göre belirlenir. Bu hallerde, takdir komisyonunun, sadece birleşme kazancını değil, birleşen kurum bilanço değerlerinin, cari değerini de takdir etmesi gerekir. Çünkü devir birleşme hükümlerine tabi tutulunca, birleşilen kurumun devir aldığı değerleri cari değerleri ile bilançosuna geçirmesi gereği doğar. Aksi halde, birleşen kurumun bilançosundaki değerlerin, bünyesindeki değer artışları hem birleşme sırasında, hem de, ileride bu değerlerin, birleşilen kurumca elden çıkarılması sırasında vergilendirilmiş olur.²⁸⁴

Devir işlemlerinin vergilendirilmemesinin sağlayan iki şartta asli şart olmaları nedeniyle bu şartlardan herhangi birinin gerçekleştirilmemesi halinde kanunun öngördüğü himayeden yararlanılması mümkün değildir.²⁸⁵

4.1.3.1. Devir Beyannamesi (Kurumlar Vergisi Beyannamesi)

5422 sayılı Eski Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 39. maddesinin devir ile ilgili hükümleri incelendiğinde Kurumlar Vergisi beyannamesinin vergi dairesine verilmesi gereken sürenin ne zaman başlayacağı konusu tartışmalara konu olmuştur. Bu konu Maliye idaresinin uygulamaları ve muktezalar ile çözümlenmeye çalışılmıştır. Maliye İdaresi konu ile

---

²⁸⁴ Özbacı, 2006, **a.g.e.**, s.629.

²⁸⁵ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.183.

ilgili çeşitli muktezalarda bu sürenin devralan şirkette, devri sağlayan ana sözleşme değişikliğinin tescilinin ilanından itibaren başladığı yolunda görüş bildirilmiştir²⁸⁶. Bu belirsizlik üzerine 4684 sayılı kanunun 18. maddesi ile değiştirilen 39. maddenin (c) fıkrası incelendiğinde şirket yetkili kurulu kararının Ticaret Sicilinde ilan edildiği tarih devir tarihi kabul edileceği anlaşılmaktadır.

Ancak 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda devir tarihini ilk fıkranın (a) bendinde “Şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih devir tarihidir.” denilmiş ve bu konuya açıklık getirmiştir.

Yeni kurumlar vergisi kanununun devir müessesine getirdiği en büyük değişiklik ise devir beyannamesinin ortadan kalkmasıdır. Bunun yerine K.V.K'nun 20. maddesinde kurumlar vergisi beyannamesi ifadesi kullanılmıştır. Bu lafzi bir değişikliktir. Ancak devir beyannamesini ortadan kaldırması bakımından önemli bir değişiklik olarak sayılması gerekmektedir.

Zira bu eski Kurumlar Vergisi 39. madde hükmünde yer alan devir beyannamesinin ne olduğu hususunda kanunda herhangi bir belirleme olmadığı gibi, vergi idaresi tarafından da bugüne kadar bir açıklama yapılmış değildir.²⁸⁷

4.1.3.2. Vergi Borçları

Devralan şirket, devraldığı şirketin devir dönemine ilişkin Kurumlar vergisi beyannamesini müştereken imzalamakla kalmayacak, devraldığı şirketin tahakkuk etmiş ve edece vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer vecibelerini yerine getireceğini gösterir bir taahhünameyi bu beyanname ile birlikte, devraldığı şirketin Vergi dairesine verecektir. Böylelikle devralan şirket, devraldığı şirketin, zamanaşımı süresi içinde vergisel risklerini de üstlenmiş olmaktadır. Tabiatıyla böyle bir risk oluştuğu takdirde, devralan şirket, devraldığı şirketin ilgili dönemlerdeki yöneticilerine rücu edebilecektir.²⁸⁸

---

²⁸⁶ 21.05.1985 ve 2118 Sayılı mukteza

²⁸⁷ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.184.

²⁸⁸ Maç, 1993, **a.g.e.**, s.982.

5422 sayılı Eski kurumlar vergisinde söz konusu taahhütname beyanname olarak yazılmıştı ancak 5520 sayılı yeni kurumlar vergisinde bu lafzi hata düzeltilmiş ve bunun bir taahhütname olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca mahallin en büyük mal memurunun talep etmesi halinde birleşilen kurum ayrıca teminat göstermek zorundadır. Kurumlar Vergisi Kanununun uygulamasında, mahallin en büyük mal memuru vergi dairesi başkanlığının bulunduğu illerde vergi dairesi başkanları, diğer illerde ise defterdarlardır.

Bu şartların yerine getirilmiş olması durumunda devir nedeniyle oluşan karlar hesaplanmaz ve vergilendirilmez sadece devirden önceki kazançlar vergilendirilir.

4.1.4. Birleşen Kurumca Kıst Döneme Ait Kurumlar Vergisi Beyannamesinin Verilmesi

Devir tarihine kadar olan kazancın vergilendirilebilmesi için devir tarihi itibarıyla hesaplanan kazancın bu beyannameye dahil edilerek vergilendirilmesi gerekmektedir. Bu tarihten sonraki işlemlerden doğan kazanç, devralan kuruma ait olacaktır.

Devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, münfesihi kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlanacak kurumlar vergisi beyannamesi de devre ilişkin kurumlar beyannamesi ile birlikte verilecektir. Söz konusu beyannamelerin de münfesihi kurum ve birleşen kurum tarafından müştereken imzalanarak münfesihi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Örneğin, hesap dönemi takvim yılı olan (X) A.Ş. 05.06.2007 tarihinde (Y) A.Ş.'ye devredilmiştir. Bu durumda, (X) A.Ş.'nin 01.01.2007 – 05.06.2007 tarihleri arası kıst dönemine ilişkin beyannamenin 05.07.2007 tarihi mesai saati sonuna kadar münfesihi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

4.1.5. Tahakkuk Eden Vergilerin Ödenmesi

Devir koşullarına uygun olarak yapılan birleşme nedeniyle, devir tarihine kadar olan süreye ilişkin karın beyanı üzerinden tahakkuk ettirilen kurumlar vergisi normal süresinde, yani devrin gerçekleştirildiği yılı takip eden yılın Nisan ayının son günü akşamına kadar birleşilen kurum tarafından ödenir.²⁸⁹

Örnek: Bir A.Ş. 12.02.2007 tarihinde devir yolu diğer bir A.Ş.'le birleşmiştir. Birleşen A.Ş. 01.01.2007-12.02.2007 tarihine kadar elde ettiği kazancın, 12.02.2007 devir tarihinden itibaren 30 gün içinde yani, 12.03.2007 tarihine kadar kurumlar vergisi beyannamesi ile beyan edecektir. Beyan üzerine tarh edilen kurumlar vergisi, 2008 yılının Nisan ayının son günü akşamına kadar birleşilen kurum tarafından ödenecektir.

Ayrıca birleşen ve birleşilen şirketlerin müştereken imzalayacakları devir beyannamesi ile birleşilen şirket tarafından verilecek taahhütnamede belirtilen süre içinde verilecektir.

Ancak devir koşullarına uygun olarak yapılan birleşmede, birleşen şirketin devir tarihinden önceki takvim yılına ait kurumlar vergisi beyannamesi normal süresi içinde verilecektir.²⁹⁰

Bu demektir ki, birleşen şirketin devir öncesi kist dönem kurumlar vergisi beyannamesi dışında kalan diğer beyannameler ilgili yasalarda belirtilen süreleri içinde verilecektir.²⁹¹

4.1.6. Birleşen Şirketin Kıst Dönem Beyannamesinin Yeminli Mali Müşavire Tasdik Ettirilmesi

Devir hükümlerine uygun olarak gerçekleştirilen birleşmelerde, birleşen şirketin devir tarihine kadar elde ettiği kurum kazancının beyanına ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi ve eklerinin 3568 sayılı yasa kapsamında yayımlanan 18 nolu genel tebliğ

---

²⁸⁹ KVK; Madde: 40; Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, Seri No: 67, **Resmi Gazete**, Sayı: 23956, Tarih: 06.02.2000

²⁹⁰ Maliye Bakanlığı'nın 13.01.1995 tarih ve 2272/689 Sayılı Özelgesi.

²⁹¹ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.186-187.

hükümleri çerçevesinde yeminli mali müşavire onaylatılıp, devir işlemlerinin mevzuata uygun olarak gerçekleştirildiği hususu tasdik raporuna bağlatılabilir.

Bu durumda yeminli mali müşavir tasdik raporunu, kıst dönem kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresini takip eden en geç iki ay içinde ilgili vergi dairesine verecektir.²⁹²

4.1.7. Devir ile İlgili Özellik Arz Eden Hususlar

4.1.7.1. Devir Giderleri

Devir işlemlerinin yapılması sırasında birtakım giderlerin yapılacağı tabidir. Bu giderler yapısı ve yapılaşlarına göre ya maliyete eklenecek yada ilk tesis ve taazzuv gideri olarak aktifleştirilecektir. Bu şekilde yapılmış giderlerin hangi halde maliyet unsuru, hangi halde ilk tesis taazzuv gideri olduğu konusunda dikkate alınacak kıstas, yapılan giderler karşılığında maddi bir değerin elde edilip edilmediği olacaktır.²⁹³

Devralan kurumun, devir dolayısı ile yaptığı giderler, faaliyetin devamlı bir surette genişletilmesi ile ilgilidir. Faaliyetin devamlı bir suretle genişletilmesi için yapılan giderler ise, karşılığında maddi bir kıymet iktisap edildiğinde, maliyet unsurudur. Aksi halde, ilk tesis ve taazzuv gideri sayılır. (VUK, Md. 282)

Devir giderlerinin, ilke olarak ilk tesis ve taazzuv gideri sayılması gereklidir. İstisnaen, devir alınan belli bir kıymetle doğrudan ilgili olup, maliyet gideri niteliğinde olanların, ilgili kıymetin maliyetine eklenmesi mümkün sayılabilir. Bu hallerde, devir alınan kıymetin, devir alan kurum bilançosunda, devir alınan kurum bilançosunda olandan farklı olması, devirin birleşme hükümlerine tabi olmasını gerektirmez. Devir alınan kıymetler, yeni bir değerlemeye tabi olmadıkça, devir şartının bu yönden ihlal edildiğinden söz edilemez.²⁹⁴

---

²⁹² 3568 Sayılı Kanun Genel Tebliği, Seri No: 24, **Resmi Gazete**, Sayı: 23296, Tarih: 24.03.1998.

²⁹³ Kızılot ve Eyüpgiller, 1999, **a.g.e.**, s.1508.

²⁹⁴ Özbalcı, 2006, **a.g.e.**, s.709-710.

4.1.7.2. Birleşen Kuruma Ait Zararlar

Birleşen kurumların mali bilançolarına göre oluşan zararların 5 yıllık süre dikkat alınarak ancak kendi karlarından mahsup edilebilecektir.

4.1.7.2.1. Devir Durumunda Zarar Mahsubu

Devir halinde, varlıkları devralan kurumlar, devralınan kurumun zararlarını aşağıda belirtilen sınırlamalar çerçevesinde mahsup imkanına sahiptir.

Buna göre devralan kurumlar, kendi bünyelerinde oluşan zararların yanı sıra, devir halinde devralınan kurumların devir tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararlarını kazançlarından indirebileceklerdir.,

Devirde devreden zarar tutarları, devralınan kurumun öz sermayesi ile sınırlıdır.

4.1.7.2.2. Öz sermaye Tutarı

Öz sermaye, kurumun Vergi Usul Kanunu uyarınca devir tarihi itibarıyla tespit edilmiş olan öz sermayesidir. Vergi Usul Kanununun 192. maddesi uyarınca, aktif toplamı ile borçlar arasındaki fark kurumun öz sermayesini oluşturmaktadır.

Devralınan kurumun öz sermaye tutarının sıfır veya negatif olması halinde bu kurumların zararlarının mahsubu mümkün değildir.²⁹⁵

---

²⁹⁵ Tarakçı, 1995, **a.g.e.**, s.512.

4.1.7.2.3. Devir Halinde Zarar Mahsubu Yapılabilmesinin Şartları

Devir halinde zarar mahsubunun yapılabilmesi için;

- Devralınan kurumun son 5 yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerinin kanuni süresinde verilmiş olması,
- Devir neticesinde zarar mahsubu yapacak kurumun, aynı faaliyete devir meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az 5 yıl süreyle devam etmesi gerekmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 9. maddesi ile devir ve bölünme işlemlerinde zarar mahsubu yapılabilmesi için “aynı faaliyete devam” şartı getirilmiştir. Bu şart, mülga 5422 sayılı Kanunun mükerrer 14. maddesinde yer alan “aynı sektörde faaliyet gösterme” şartından daha dar kapsamlı bir şart olup devralan kurumların devrin meydana geldiği tarihten itibaren en az 5 yıl süreyle, devralınan kurumların faaliyetlerini devam ettirme zorunluluğu bulunmaktadır.

Vergiden kaçınma amacına yönelik olarak ekonomiye kazandırılması mümkün olmayan kurumların devir suretiyle devralınması ya da devralınan kurumların faaliyetinin 5 yıllık süre içinde arızı hale getirilerek kısmen durdurulması veya sona erdirilmesi gibi ekonomik olmayan sebeplerle devir işleminin yapılması halinde zarar mahsubu mümkün değildir.

Şartların ihlali halinde zarar mahsubu olanağı ortadan kalkacağından, gerekli düzeltme işlemi yapılacak; yersiz zarar mahsubu nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için vergi ziyayı doğmuş sayılacaktır.

4.1.7.2.4. Devir Halinde Zarar Mahsubunun Sırası ve Mahsup Edilemeyen Zarar Tutarları

Devralınan zararlar, devreden veya bölünen kurumda doğduğu dönemden itibaren beş yıllık süre içinde mahsup edilebilecektir.

Devir halinde mahsup edilebilecek zararlar, hangi hesap dönemine ait olduğu devralan kurumların beyannameleri ekinde ayrıca bildirilmek şartıyla, mükelleflerce serbestçe belirlenebilecektir. Öz sermaye sınırlamasını aşan zarar tutarları ise iptal edilecektir.

4.1.7.3. Geçici Vergi Uygulaması

Devir koşullarına uygun olarak gerçekleştirilen birleşmelerde, birleşen kurum devir tarihine kadar elde etmiş olduğu kazançları nedeniyle devir tarihinden itibaren 30 gün içinde kurumlar vergisi beyannamesi vermesi gerektiğinden, hukuki varlığı sona eren kurumlar devir tarihinin içinde bulunduğu dönemler için geçici vergi beyannamesi vermezler.²⁹⁶

4.1.7.4. Devir Halinde Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 5/e. Hükmünün Uygulanması

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 5/e maddesine, kurumların en az iki yıl süreyle aktiflerinde yer alan gayrimenkuller ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan ve sermayesine ilave edilen veya bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında 5 yıl süreyle tutulan kazançların %75’i kurumlar vergisinden müstesnadır.

Bu kısa belirlemeden sonra, devir halinde söz konusu madde hükmünün, iki başlık altında açıklanması uygun olacaktır.

4.1.7.4.1. Birleşen Şirketin Gayrimenkullerinin Devir Tarihinden Önce Satmış Olması

Kurumlar, aktifinde kayıtlı gayrimenkullerini ve diğer değerlerini KVK’nın 19/1. maddesinde yazılı koşullara uygun biçimde yapacakları devirden önce satmaları ve bu satıştan doğan kazancın, devrin gerçekleşmesinden sonra KVK’nın 5/e maddesi kapsamında sermayeye eklenmesi veya bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında tutulması durumunda, söz konusu satışlardan sağlanan kazançların %75’i kurumlar vergisinden istisna edilebilecektir.

---

²⁹⁶ Demir, 1999, **a.g.e.**, s.170.

4.1.7.4.1. Birleşen Şirkete Ait Gayrimenkullerin Devir Tarihinden Sonra Birleşen Şirket Tarafından Satılması

Birleşilen kuruma intikal eden gayrimenkul ile diğer değerlerin, birleşen şirket bilançosunun aktifine kayıtlı bulunduğu tarih ile birleşilen şirket tarafından satışın yapıldığı tarih arasında en az iki yıllık bir süre geçmiş olması halinde, gayrimenkulün ve diğer değerlerin satışından sağlanan kazancın sermayeye eklenmesi veya bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında 5 yıl süreyle tutulması şartıyla satış kazancının %75'i kurumlar vergisi istisnasından yararlanır.²⁹⁷

4.1.7.5. Amortisman Uygulaması

Devir neticesinde devre konu iktisadi kıymetler, mukayyet değerleri üzerinden; aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif ve pasif hesaplarla birlikte devrolacağından, söz konusu iktisadi kıymetlerin devir işleminin amortisman uygulamaları bakımından ilk iktisap olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle devralan kurumda devir işlemi nedeniyle devrolan amortisman tabi iktisadi kıymetlerin bakiye değerleri üzerinden kalan amortisman süreleri dikkate alınarak amortisman ayrılmaya devam edilecektir.²⁹⁸

Devirde münfesi kurumun devir tarihine kadar olan kazancı vergi konusu yapıldığından, yıllık olarak hesaplanacak amortisman tutarının hesap dönemi başından devir tarihine kadar olan döneme isabet eden kısmının(kıst döneme ilişkin) hesaplanarak ilgili dönem gideri olarak dikkate alınması gerekmektedir.²⁹⁹

---

²⁹⁷ Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, Seri No: 67, **Resmi Gazete**, Sayı: 23956, Tarih: 06.02.2000; Maliye Bakanlığı'nın 09.05.1997 Tarih, 44/19341 ve 28.05.1998 Tarih, 94/19994 Sayılı Müktezaları; Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü, **Türk Vergi Kanunları Uygulamalarına İlişkin Özelgeler 1996-1998**, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1999, s.130-131 ve 166-167.

²⁹⁸ KVK 1 Sıra No'lu Genel Tebliği

²⁹⁹ Kızılot ve Eyüpgiller, 1999, **a.g.e.**, s.1508.

4.2. DİĞER VERGİ KANUNLARI AÇISINDAN DEVİR

4.2.1. Katma Değer Vergisi Kanunu Açısından

Devir, birleşmenin vergisiz olarak gerçekleştirilen türüdür. Birleşme bölümünde açıklandığı üzere; birleşme işlemi katma değer vergisine tabidir. Dolayısıyla devir işlemi de katma değer vergisinin konusuna girmektedir.

Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 17/4-c maddesi hükmüne göre devir işlemleri katma değer vergisinden istisnadır. Devir, işleminin istisnalar içerisinde yer alması bu işlemin katma değer vergisinin konusuna girdiğini göstermektedir.

Söz konusu 17/4-c maddesinde aşağıdaki hüküm yer almaktadır.

“Gelir Vergisi Kanununun 81. maddesinde belirtilen işlemler ile Kurumlar Vergisi Kanunu’na göre yapılan devir işlemleri (Bu kapsamda vergiden istisna edilen işlemler bakımından Katma Değer Vergisi Kanununun 30. maddesinin (a) bendi hükmü uygulanmaz. İşlem sonunda faaliyetini bırakan, bölünen veya infisah eden mükelleflerce yüklenilen ve indirilemeyen vergiler, faaliyete başlayan veya devir sonrasında devredilen veya bölünen kurumların varlıklarını devralan mükellefler tarafından mükerrer indirimde yol açmayacak şekilde indirim konusu yapılır.)”

Kanun hükmünden anlaşılabacağı üzere, kurumlar vergisi kanununa göre yapılan devir işlemleri katma değer vergisinden istisna edilmiştir.

Katma Değer Vergisi Kanunu’nun “İndirilemeyecek Katma Değer Vergisi” başlıklı 30. maddesinde; “Aşağıdaki vergiler mükellefin vergiye tabi işlemleri üzerinden hesaplanan katma değer vergisinden indirilemez.” denildikten sonra (a) bendinde; “Vergiye tabi olmayan veya vergiden istisna edilmiş bulunan malların teslimi ve hizmet ifası ile ilgili alış vesikalarında gösterilen veya bu mal ve hizmetlerin maliyetleri içinde yer alan katma değer vergisinin” indirim konusu yapılamayacağı belirtilmiştir.

Devir işleminin katma değer vergisinden istisna edilmesi, aynı kanunun 30/a maddesinde yer alan hüküm nedeniyle tartışmaların oluşmasına ve iki farklı görüşün oluşmasına neden olmuştur.³⁰⁰

1. Devir dolayısıyla, devralan şirkete intikal eden malların indirim katma değer vergileri düzeltilmelidir. Zamanında indirim konusu yapılan bu mallara ait katma değer vergileri 30/a'ya göre indirim konusu yapılamayacağından, KDVK'nın 58.maddesi hükmü gereğince gider veya maliyet yazılmalıdır.

2. Birinci görüşte belirtilenin aksine devralan kurum, devraldığı malların indirilememiş katma değer vergilerini indirim konusu yapmaya devam etmelidir ve indirim konusu yapılmış katma değer vergilerinin de düzeltilmesi söz konusu değildir. Nitekim, vergi idaresince verilen bir özalgede “Katma değer vergisinden istisna olarak devredilen şirket tarafından indirilemediği için, sonraki döneme devredilen katma değer vergisi, devralan şirket tarafından indirilebilir” şeklinde idari görüş bildirilmiştir.

Yukarıda yer alan her iki görüşünde olumlu veya olumsuz yanları mevcuttur. Birinci görüşün benimsenmesi halinde devir yoluyla birleşmeler KDV açısından adeta cezalandırılmış olmaktadır. İkinci görüşte bu problem ortadan kaldırılmakta, ancak kanun maddesinin lafzı açıkken ruhunun ön plana çıkarılması gibi bir durumla karşılaşmaktadır.

Bu durum, bir çok yazar tarafından ele alınmış ve eleştiri konusu yapılmış, bu konudaki tereddütleri ortadan kaldıracak kanuni düzenlemelerin yapılması istenmiştir.³⁰¹

Sorun 4684 sayılı Kanunla yapılan düzenleme ile çözüme kavuşturulmuştur. 4684 sayılı Kanunun 19. maddesinin gerekçesi aşağıdaki gibidir.³⁰²

“Mevcut düzenlemeye göre, Katma Değer Vergisi Kanunu’nun 17. maddesindeki işlemler kısmi istisna kapsamına girdiğinden bu işlemler dolayısıyla yüklenilen vergiler indirim konusu yapılamamakta, önceki dönemlerde indirim konusu yapılan vergilerin de işlem tarihi itibarıyla indirim hesaplarından çıkarılarak beyan edilmesi ve vergi dairesine ödenmesi gerekmektedir. Bu durum şirketlere devir, birleşme gibi işlemler nedeniyle getirilmek istenilen vergi kolaylığının ortadan kalkmasına yol açmaktadır.

---

³⁰⁰ Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.335.

³⁰¹ Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.335.

³⁰² TCMB Gelirler Genel Müdürlüğü, **Türk Vergi Kanunları Gerekçeleri**, Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Gelirler Müdürlüğü Yayınları, Aralık 2000, s.737

Bu hususlar göz önüne alınarak sözü edilen c bendinde yapılan bir değişiklikle, bent kapsamında vergiden istisna edilen işlemler dolayısıyla yüklenilen vergilerin indirimine imkan tanınmış ayrıca, işlemi yapanların işlem tarihi itibarıyla devreden vergilerinin bulunması halinde bunların yeni işletmelerde indirim konusu yapılmasına imkan tanınmıştır.”

4684 sayılı Kanunun 19. maddesi ile katma değer vergisi kanununun 17/4-c bendinde yapılan değişiklikle; devir halinde 30/a maddesinin uygulanmayacağı, indirilemeyen vergilerin de devralan kurum tarafından mükerrer indirim yol açmayacak şekilde indirilebileceği hüküm altına alınmıştır. Söz konusu düzenleme ile yukarıda yer verdiğimiz tartışmalar sona ermiştir.³⁰³

4.2.2. Gelir Vergisi Kanunu Açısından

Devir koşullarına uygun surette gerçekleştirilen birleşmelere ilişkin olarak, kurumlar vergisinden istisna edilen ve 24.01.2003 tarihinden önce yatırım teşvik belgesine bağlanmış olup, 4842 sayılı Kanun’un³⁰⁴ 37/1-c maddesi ile yürürlükten kaldırılan GVK’nın Ek.1 – Ek.6. maddesi hükümlerinden yararlanılan yatırım indirimi istisnası üzerinden, ortaklara dağıtılsın veya dağıtılmasın, GVK’nın Geçici 61. maddesi uyarınca yapılacak gelir vergisi tevkifatına ait muhtasar beyanname, kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayı izleyen ayın 20. günü akşamına kadar verilmesi gerekir.

Tevkifata konu istisna kazanç üzerinden tevkif edilen gelir vergisi, muhtasar beyannamenin verileceği ayın 26. günü akşamına kadar ödenmesi gerekir.

Birleşen kurumun birleşme (devir) tarihine kadar, GVK’nın 94. maddesi kapsamına giren ödemeleri üzerinden yapmış olduğu gelir vergisi tevkifatlarına ilişkin muhtasar beyannamenin tevkifatın yapıldığı ayın 20. günü akşamına kadar verilmesi ve tahakkuk eden verginin ise, 26. günü akşamına kadar ödenmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, devir işleminde devir bilançosunda görülen net dönem kazancı, birleşilen şirkette sermaye payına dönüştüğünden, kazancın ortaklara dağıtılmış kabul edilerek tevkif edilen gelir vergisinin tamamının devir işleminin yapıldığı ayı takip eden ayın

---

³⁰³ Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.335.

³⁰⁴ 4842 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, **Resmî Gazete**, Sayı: 25088, Tarih: 24.04.2003.

20. günü akşamına kadar muhtasar beyanname ile beyan edilip, 26. günü akşamına kadar da ödenmesi gerektir.³⁰⁵

Devir koşullarında birleşen şirketlerin yatırım teşvik belgesi kapsamındaki yatırımlarını tamamlamamış olmaları halinde, evvelce yararlanılan yatırım indirimi nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler geri alınmayacaktır. Birleşilen şirket ise, yatırım indiriminden yararlanma şartlarını taşıması koşuluyla kalan yatırım indiriminden yararlanmaya devam edecektir.³⁰⁶ Bu durumda birleşilen şirket değişikliği üç ay içinde Hazine Müsteşarlığına bildirerek onay alması gerekir.

4.2.3. Damga Vergisi Kanunu Açısından

4684 Sayılı Kanun'un 22/C maddesiyle 03.07.2001 tarihinde yürürlüğe girmek üzere 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa ekli "Damga Vergisinden İstisna Edilen Kağıtlar" başlıklı (2) sayılı tablonun "IV- Ticari ve medeni işlerle ilgili kağıtlar" başlığını taşıyan bölümüne eklenen 17 numaralı fıkra göre yapılan birleşme ve devir nedeniyle, düzenlenen kağıtlar, damga vergisinden istisna edilmiştir.³⁰⁷

Devir yoluyla birleşmelerde infisah eden şirket veya şirketler adına düzenlenmiş müteahhitlik karnesi, ruhsat, turizm kesin izin taahhüt senedi vb. belgelerin birleşilen kurum adına yenilenmesinde damga vergisi konusunda ihtilaflar ortaya çıkabilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken konu, Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre yapılan devir yoluyla birleşme nedeniyle yenilenen belgelerin süre, tutar vb. konularda eski belgelerle aynı içeriğe sahip olması zorunluluğudur. İnfisah eden şirket veya şirketler adına düzenlenmiş olup birleşilen şirket adına yenilenecek olan belgelerin süre, tutar, izin alanı, izin konusu vb. konularda daha önceki belgelerden farklı bir içeriği taşıması durumunda damga vergisi yararlanması mümkün değildir.³⁰⁸

---

³⁰⁵ Gürcan Güneser, "Şirket Devirlerinde Vergisel Sorunlar", **Vergi Sorunları**, Sayı: 11, Ankara: Maliye Gelirler Kontrolörleri Yayını, Aralık 1997, s.19.

³⁰⁶ 187 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, **Resmî Gazete**, Sayı: 22363, Tarih: 03.08.1995; **Maç**, 1996, **a.g.e.**, s.977.

³⁰⁷ Yazıcıoğlu, 2004, **a.g.m.**, s.14.

³⁰⁸ Levent Gençyürek; "Devir Yoluyla Birleşmelerde Harç ve Damga Vergisi İstisnası", **Yaklaşım**, S.195

4.2.4. Harçlar Kanunu Açısından

Devir koşullarına uygun birleşme ile infisah eden şirkete ait gayrimenkullerin mülkiyetinin birleşilen şirkete devredilmesi aynı sermaye koyma hükmünde sayıldığından, Harçlar Kanunu'na bağlı (4) sayılı tarifiede 20/b pozisyonu uyarınca rayiç bedel üzerinden tapu harcına tabidir.

Diğer taraftan birleşme sözleşmesinin, mukavele değişikliğinin, noter işlemleri, ilgililere verilen ve Harçlar Kanunu'na bağlı (2) sayılı tarifenin II/5-a pozisyonunda yazılı mukavelename, senet, yazılı kağıt ve kağıt suretleri noter harçlarına tabidir.³⁰⁹

Ancak, 5035 sayılı kanun'un 31. maddesi ile Harçlar Kanunu'nun 123. maddesinde yapılan düzenlemede, şirketlerin devri nedeniyle yapacakları işlemlerin harca tabi tutulmayacağı hükmü getirilmiş olduğundan, devir yolu ile birleşen şirketlerin yukarıdaki işlemleri nedeniyle harç ödemeleri söz konusu olmayacaktır. Bir diğer ifade ile şirketlerin devri nedeniyle yaptıkları işlemler harçlardan istisna edilmiştir.³¹⁰

Yine burada dikkat edilmesi gereken konu, Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre yapılan devir yoluyla birleşme nedeniyle yenilenen belgelerin, süre, tutar vb. konularda eski belgelerle aynı içeriğe sahip olması zorunluluğudur. İnfisah eden şirket veya şirketler adına düzenlenmiş olup birleşilen şirket adına yenilenecek olan belgelerin süre, tutar, izin alanı, izin konusu vb. konularda daha önceki belgelerden farklı bir içeriği taşıması durumunda harçlar istinasından yararlanması mümkün değildir.

4.2.5. Özel Tüketim Vergisi Kanunu Açısından

1. Devir yolu ile birleşmede, birleşen kurumun aktifinde bulunan ve teslimi özel tüketim vergisine tabi olan malların birleşilen kuruma devrinde, Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nda her hangi bir istisna öngörülmemiş olduğundan, devredilen malların emsal bedelleri üzerinden özel tüketim vergisinin hesaplanması ve devir alan kurum adına fatura düzenlenmek suretiyle, hesaplanan özel tüketim vergisinin faturada ayrıca gösterilmesi gerekmektedir.

---

³⁰⁹ Maliye Bakanlığı'nın 01.04.1993 tarih ve 227/20505 Sayılı Özeldes.

³¹⁰ M. Erdoğan Öcal, "Birleşme ve Devir", **Yayınlanmamış Seminer Notları**, Price Waterhouse, s.10.

Devir yolu ile birleşen kurum, birleştiği kuruma devrettiği malların özel tüketim vergisine ilişkin beyannameyi aşağıda açıklanan süreler içinde bağlı bulunduğu vergi dairesine vermesi ve vergiyi de aynı süre içinde ödemesi zorunludur.

Hemen belirtelim ki, devir yolu ile gerçekleştirilen birleşmelerde özel tüketim vergisi kapsamına giren malların devrinde de, Katma Değer Vergisi Kanunu'nda yer verildiği biçimde bir istisnanın Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nda da yer alması, devir yolu ile birleşme amaçlarının gerçekleştirilmesi bakımından yerinde olacaktır.

Bu nedenle söz konusu istisnanın mutlak surette ve en kısa bir zaman içinde yapılacak bir düzenleme ile Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nda yer verilmesi sağlanmalıdır.

2. Devir yolu ile birleşen kurumların devir tarihine kadar gerçekleştirmiş oldukları teslimleri nedeniyle hesapladıkları özel tüketim vergisine ilişkin beyannameyi;

a. Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na bağlı bir sayılı listedeki mallar için, ayın ilk 15 günlük süreye ait döneminkini o ayın 25. günü akşamına kadar, ayın 16 ve sonrası günlere ait döneminkini de, ertesi ayın 10. günü akşamına kadar,

b. Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na bağlı iki sayılı listede yer alan ve tescile tabi olmayan malları imal veya inşa edenler, bunların teslimini gerçekleştirdikleri ayı takip eden ayın 15. günü akşamına kadar,

c. Özel Tüketim Vergisi Kanunu'na bağlı üç ve dört sayılı listelerde yer alan malları imal veya inşasını gerçekleştiren kurumlar ise, teslimini yapıldığı ayı takip eden ayın 15. günü akşamına kadar, katma değer vergisi yönünden bağlı bulundukları vergi dairesine vermek ve vergiyi de aynı süre içinde ödemek zorundadırlar.³¹¹

---

³¹¹ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.195.

4.2.6. 6183 Sayılı Kanun Açısından

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun'un 36.maddesine göre, 6183 sayılı Kanun'un tatbiki bakımından; devir halinde devir alan hükmi şahıs, devir alınan, hükmi şahıs ve şahısların yerine geçer.³¹²

“Bu Kanunun tatbiki bakımından;

- a. İki veya daha ziyade hükmi şahsın birleşmesi halinde yeni kurulan hükmi şahıs,
- b. Devir halinde devir alan hükmi şahıs,
- c. Bölünme halinde bölünen hükmi şahsın varlıklarını devralan hükmi şahıslar,
- d. Şekil değiştirme halinde yeni hükmi şahıs,

Birleşen, devir alınan, bölünen veya eski şekildeki hükmi şahıs ve şahısların yerine geçer” hükmüne yer verilerek, münfesi şirketin amme borçları nedeniyle yapılacak takipler, devir sonrasında birleşilen şirket muhatap alınarak yapılabilme imkanı sağlanmıştır.³¹³ Böylece amme alacağının ödenmesi güvence altına alınmıştır.

Bu madde hükmüne dayanılarak birleşilen şirket devir öncesi dönemlerle ilgili olarak birleşen şirketin bir borcunu ödemek durumunda kaldığında, bu borç için birleşen şirketin ilgili dönemdeki yöneticilerine rücu edebilecektir.³¹⁴

4.2.7. Gider Vergileri Kanunu Açısından

6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 29. maddesine, 4684 sayılı Kanun'un 20. maddesi ile eklenen (s) bendi uyarınca, Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre yapılan birleşme ve devir işlemlerinden doğan kazançlar banka ve sigorta muameleleri vergisinden istisna edilmiştir.

---

³¹² Yıldırım ve Kolotoğlu, 2003, **a.g.e.**, s.337.

³¹³ N. Kemal Gündüz ve Necati Perçin, **Amortisman ve Yeniden Değerleme**, Ankara: Yaklaşım Yayınları, 1997, s.134.

³¹⁴ Gündüz ve Perçin, 1997, **a.g.e.**, s.134.

Buna göre, bankacılık ve sigortacılık alanlarında faaliyette bulunan sermaye şirketlerinin Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 18. ve 20. maddesi kapsamında devir yolu ile birleşmeleri halinde, birleşme işleminden doğan kazançlar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi tutulmayacaktır.³¹⁵

Ayrıca, Bankalar Kanunu’nun “Bankaların Devir, Birleşme ve Tasfiyesi” başlıklı 18.maddesinde;³¹⁶

1. 4491 sayılı Kanun ile değiştirilen fıkranın 4672 sayılı Kanun ile değiştirilmiştir.) Türkiye’de faaliyette bulunan bankalardan birinin diğer bir veya birkaç banka ile birleşmesi veya bütün borç, alacak ve mevduatını Türkiye’de faaliyette bulunan diğer bir bankaya devretmesi, Kurulun iznine bağlıdır. İzin tarihinden itibaren üç ay içinde ilgili bankaların yetkili organlarınca karar alınarak devir veya birleşme işlemlerine geçilmediği takdirde, verilen izin geçersiz olur. Merkez Bankası, Kurulca alınacak karar üzerine devir veya birleşme işlemleri süresince bankalara mevduat munzam karşılıkları hesabından iadeler yapabilir veya bu yükümlülüklerini erteleyebilir. Bankaların bu Kanun hükümlerine göre birleşme ve devirlerinde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile devir veya birleşmeye konu bankaların toplam aktiflerinin sektör içindeki paylarının yüzde yirmiye geçmemesi kaydıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 7, 10 ve 11.maddeleri hükümleri uygulanmaz. Birleşme ve devirlere ilişkin esas ve usuller Kurul Kararı ile çıkarılacak bir yönetmelik ile belirlenir. Birleşme veya devir işleminin kesinleşmesini müteakip, devredilen bankanın bütün hak ve borçları ile mevduatı devralan bankaya geçer ve devredilen bankanın tüzelkişiliği sona ererek kaydı Ticaret Sicilinden silinir.

2. Türkiye’de faaliyette bulunan bankalar faaliyetlerine son vermek ve bunları tasfiye etmek istedikleri takdirde, durumu Türkiye çapında basımı ve dağıtımı yapılan en az iki gazete ile ilan ve mevduat sahipleri ile alacaklılarına veya bu durumda sayılabilecek kişi ve kurumlara tebliğ ederek ellerinde bulunan aynı ve nakdi her türlü mevduat ile emanet ve cari hesap bakiyelerini ve sair borçlarını, vadeli olsalar bile vadelerini beklemeksizin iki ay içinde iadeye ve bu süre içerisinde sahibi başvurmayan aynı ve nakdi her türlü mevduat, emanet ve alacakları kuruma tevdi etmeye mecburdurlar. Kurum, bu suretle verilen değerleri, takip eden

---

³¹⁵ Kavak, 2005, **a.g.e.**, s.198.

³¹⁶ [<http://www.bddk.org.tr>], Erişim Tarihi: 18.05.2009.

yılbaşından başlamak üzere on yıl süre ile her yılbaşında usulüne göre ilan etmek suretiyle saklar. Son ilan tarihinden itibaren altı ay içinde aranmayan bu değerler Fona gelir kaydolunur. Kurum, tasfiye işlemlerini denetlemeye ve ilgililerden gerek göreceği her türlü belge ve bilgiyi istemeye yetkilidir.”

hükmü yer almaktadır.

Birinci bentte yer alan yetkiye dayanılarak çıkarılan, “Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelik”, 27.06.2001 tarih ve 24445 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bundan ayrı olarak 14.9.2001 tarih ve 24523 sayılı Resmi Gazete’de “Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik” yayımlanmıştır.³¹⁷

---

³¹⁷ [<http://www.bddk.org.tr>], Erişim Tarihi: 18.05.2009.

SONUÇ

Şirketlerin birleşme ve devirleri, genel olarak ekonomik ve mali nedenlere dayanır. Bu nedenler bazen sadece kurumların kendi iç bünyesiyle ilgilidir. Diğer bir anlatımla, başka bir kurumla birleşen kurum veya işletme ya kârlı çalışmamaktadır ya da daha fazla kârlı çalışma isteğinde olduğu halde, sermaye ve kapasitesi buna yeterli değildir.

Bu işletmelerin kurumsal bir yapı içinde yeniden örgütlenmeye ve yeni mali kaynaklara ihtiyacı vardır.

Kurumların iç bünyesi ile ilgili olmayan birleşme nedenleri, daha çok kurumun içinde bulunduğu sektör veya tüm piyasayı etkileyen ekonomik ve sosyal nedenlere bağlanabilir. Kurumların kârlılıklarını olumsuz olarak etkileyen hammadde ve ara malları fiyatlarındaki artışlar, işçi ve kredi maliyetlerinin yükü, rekabet gücünün yetersizliği, politik istikrarsızlıklar ve nihayet dış dünyayı da etkileyen önemli e-ekonomik olaylar bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bu gibi durumlarda, işletmelerdeki özkaynaklar giderek azalmakta ve ek kaynak ihtiyaçları artmaktadır. Ek kaynaklar ya uygun şartlarda temin edilebilecek kredilerle, ya da işletmeye yeni ortaklar alarak işletme sermayesini arttırmakla veya devir ve birleşmelerle mümkün olabilir.

Ancak, yukarda belirtilen ekonomik ve sosyal olaylar nedeniyle mali yapılan bozulan işletmelerin, yabancı kaynak arayışlarına girerek risk olasılığını arttırmak ve yabancı kaynak/öz kaynak dengesini bozmak yerine, faiz ve borç yükü getirmeyen diğer alternatifleri tercih etmeleri daha doğru olur.

İşçi sayısını azaltmak, atıl kapasiteleri ortadan kaldırmak ve diğer maliyet azaltıcı önlemlerle mali yapının zaman içinde düzeltilmesi mümkün olabilir.

Ancak, her zaman bu önlemler de yeterli olmamakta ve yeni kaynaklar ve yeni tecrübeler ihtiyacı duyulmaktadır. Bu nedenle, devreden firmalar bakımından bazı tavizler verilmesi gerekse de anlaşma sağlandığı takdirde, zor durumda olan işletmeler için en iyi çözümün devir ve birleşme olduğunu söylemek mümkündür.

Çünkü devir ve birleşmelerde, birleşen veya devrolan firmanın borç ve sorumluluklarını üstlenen sermayesi, rekabet gücü ve iş tecrübesi daha fazla olan başka bir firma vardır.

Devir ve birleşmeler bir bakıma, bozulan firma dengelerinin belli bir süreçte başka bir firma veya firmalarca yeniden kurulmasıdır. Ekonomik kriz dönemlerinde, devralan firmaların mali yapı ve iç dengeleri yeniden kurması genel anlamda istikrara da katkı sağlar.

Aksi takdirde halka açık şirketler, finans kuruluşları ve bankalar gibi özel sektör kuruluşlarında, ekonomik istikrarsızlık, hatalı yönetim ve diğer nedenlerden kaynaklanan mali yapı bozukluklarının faturası daha da ağır olabilir.

Birleşme olmaksızın dönüşüm yolu ile de şirket yapısının güçlendirilmesi ve ek kaynak sağlanması mümkün olabilir. Bu nedenle, dengelerin kendi kendine kurulmasına yardım edilmesi ve konu ile ilgili kanun hükümlerinde gerekli değişiklikler yapılarak devir ve birleşmelerin kolaylaştırması ve teşvik edilmesi gerekir. Bu değişiklikler yapılırken, devir ve birleşmelerin mümkün olduğu ölçüde mali yapısı sağlam olan büyük ölçekli firma ve kurum bünyesinde yapılması gereği ayrıca dikkate alınmalıdır.

Devralan kurumların mali yapısı dikkate alınmadan, sadece sermaye şirketi olma şartını aramak, devir işleminden beklenen amacı sağlayamayacağı gibi, vergi kayıplarına da neden olabilir.

Öte yandan, devralan kurumların başarısı piyasa dengelerini ve müşteri tercihlerini iyi analiz etmesine ve kârlı alanlara yatırım yapmasına bağlıdır.

İşletmelerin birbiri ile birleşmesi sonucunda her zaman arzu edilen ve planlanan başarıyı elde etmek mümkün olmayabilir. Bunun için, devralan işletmelerin devralacağı işletme veya işletmelerin mali yapılarını önceden çok iyi analiz etmeleri gerekir.

Yukarıdaki açıklamalarda Vergi Kanunları ve diğer kanunların konu ile ilgili hükümlerine yer verildi. Ancak, bu kanunların birleşme ve devir işlemlerini kolaylaştırmak ve uygulamada ortaya çıkan tereddütleri gidermek bakımından, çok da yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir.

Bu bakımdan; birleşme ve devir işlemlerinin bir bütün olarak yeniden ele alınması ve ilgili kanunların bu işlemleri zorlaştıran veya uzatan hükümlerinde gerekli değişikliklerin yapılması gerekir.

Usul ve esasa ilişkin olarak, ilgili kanun hükümlerinde yapılması gereken değişiklikler aşağıdaki maddelerde açıklanmıştır.

- Vergi Kanunları'nda düzenlenmesi düşünülemeyen önemli konular veya uygulamadan doğan tereddütler, tebliğler ve özeldelerle açıklanmaktadır. Bu konudaki dağınıklığı ortadan kaldırmak ve işlemleri standart hale getirmek için, tebliğlerle düzenlenen önemli konular ve açıklamalar, kanun hükümlerine dönüştürülmeli veya bir yönetmelikte toplanmalıdır.

- Devir ve birleşme işlemlerinin başarısı, devralan kurumun öz varlık, borç ödeme gücü ve kâr oranları gibi kriterler bakımından devreden kuruma göre daha güçlü ve avantajlı durumda olmasına bağlıdır. Bu bakımdan, devralan kurumlardan devraldıkları kurumlara göre daha sağlam bir mali yapıda olması şartı aranmalı ve bu amaçla, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

- Devralınan zararlarla ilgili olarak, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 9. maddesindeki 5 yıllık mahsup süresi, devrin tescil tarihinden itibaren başlatılmalı ve devreden kurumda geçen süreler mahsup süresinden sayılmamalıdır. Ayrıca, devralan şirketlerin devraldığı vergi ve sigorta borçlarının uygun şartlarda tecil ve taksitlendirilmesi için 6183 sayılı Kanunda ve diğer ilgili kanunlarda gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

- Güçlü mali bünyeye sahip şirketler yaratmak adına, 31.12.2009 tarihi itibarıyla yürürlükten kalkan, 5904 sayılı kanunun 7. maddesiyle eklenen Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 5. maddesindeki gibi hükümlerin sürekli hale getirilerek şirket birleşmeleri teşvik edilmelidir.

- Birleşme ve devirle ilgili işlem ve incelemeler oldukça karmaşık ve uzmanlığı gerektirmektedir. İşlemlerin kısa zamanda sonuçlandırılması ve idarenin yükünün azaltılması bakımından; bilirkişi incelemesi, birleşme işlemlerinin vergi dairesince incelenmesi, devir işlemlerinde zarar mahsubu ve benzeri işlemlerde Yeminli Mali Müşavir ve Mali Müşavirlere daha fazla görev ve sorumluluk verilmelidir.

EKLER

(Ek/1) Birleşme Öncesi İstenen Belgeler

- a. Birleşme veya devralmaya taraf olan ortaklıkların, Mahkemece tayin edilen bilirkişi tarafından hazırlanan özsermaye tespit raporu,
- b. Birleşmeye veya devralmaya taraf olan ortaklıkların mali tablolarına ilişkin 04.03.1996 tarihli ve 22570 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Seri:X, No: 16 Bağımsız Özel Denetleme Çalışması ve Raporlamasının İlke ve Kuralları Tebliği çerçevesinde hazırlanacak özel bağımsız denetleme raporları,
- c. Varsa oluşturulacak ortaklığın ana sözleşme taslağı ya da birleşen veya devralan ortaklığın ana sözleşmesinde yapılacak değişikliklerin taslağı,
- d. Birleşilen veya devralınan ortaklığın ortaklarına vereceği hisselerin miktar ve oranı ile hisselerin niteliğine ilişkin bilgi,
- e. Kurul’ca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

(Ek/2) Birleşme veya Devralma Sonrası Kurul Kaydı İçin İstenen Belgeler

- a. Birleşen şirketlerin birleşmeye ya da devralan şirketlerin devralmaya ilişkin kendi genel kurul kararlarının birer örneği,
- b. Birleşme veya devralma sözleşmesinin noterden onaylı bir örneği,
- c. Birleşme veya devir sonrası bilançosunun ve gelir tablosunun birer örneği,
- d. Rekabet Kurumu'ndan birleşmeye ilişkin olarak alınan izin belgesi,
- e. Kurul'ca istenecek diğer bilgi ve belgeler.

(Ek/3) Ortaklık Devralma Yoluyla Birleşme İşleminde Hazırlanacak Duyuru Metni

.....Anonim Şirketi'nin ..... A.Ş'ni Devralma Yoluyla
Birleşmesine İlişkin Duyurudur.

Bu birleşme işlemi için Sermaye Piyasası Kurulu'nun ....../....../.... tarih ve ..... sayılı kararı ile işleme taraf ortaklıkların Genel Kurullarından önce ön izin verilmiştir. Ancak ön izin verme birleşmenin kurul veya kamuca tekeffülü anlamına gelmez.

Birleşme sözleşmesinin Genel Kurul toplantılarında onaylanmasından sonra ..... A.Ş.'nin dışındaki ortakları için birleşme nedeniyle yapacağı sermaye artırımını dolayısıyla ihraç edilecek hisse senetlerinin kayda alınması için Sermaye Piyasası Kurulu'na başvurulacaktır.

Türk Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde ortakların birleşme Genel Kurul toplantılarına katılarak oy kullanma hakları bulunmaktadır.

A. Diğer Kamu Kuruluşlarının Birleşme İşlemine İlişkin Görüşleri

1. Rekabet Kurulu'nun Görüşü
2. Diğer Kamu Kuruluşlarının Görüşleri

B. Ortaklıklar Hakkında Bilgiler

I. Tanıtıcı Bilgiler

a. Devralan Ortaklık

1	Ticaret unvanı	:	
2	Merkez ve şube adresleri	:	
3	Tescil tarihi, ticaret sicil numarası ve ticaret sicil memurluğu	:	
4	Süresi	:	
5	Faaliyet konusu	:	

b. Devrolan Ortaklık

1	Ticaret unvanı	:	
2	Merkez ve şube adresleri	:	
3	Tescil tarihi, ticaret sicil numarası ve ticaret sicil memurluğu	:	
4	Süresi	:	
5	Faaliyet konusu	:	

II. Mevcut Sermaye ve Paylar ile İlgili Bilgiler

a. Devralan Ortaklık

1	Ödenmiş sermaye	:	
2	Son durum itibariyle ödenmiş sermayenin ortaklar arasında dağılımı		
	Ortağın;	Sermaye Payı	
	Ticaret Unvanı/ Adı Soyadı	Tutar	Oranı (%)
	TOPLAM		100.000
3	Sermayeye dolaylı yoldan sahip olan gerçek ve tüzel kişilerin;		
	Ticaret Unvanı/ Adı Soyadı	Tutar	Oranı (%)

4. Sermayeyi temsil eden hisse senetlerine tanınan imtiyazlar (Hisse senetleri terpitleri ve imtiyaz türleri itibariyle ayrı ayrı)

b. Devrolan Ortaklık

1	Ödenmiş sermaye	:	
2	Son durum itibariyle ödenmiş sermayenin ortaklar arasında dağılımı		
	Ortağın;	Sermaye Payı	
	Ticaret Unvanı/ Adı Soyadı	Tutar	Oranı (%)
	TOPLAM		100.000
3	Sermayeye dolaylı yoldan sahip olan gerçek ve tüzel kişilerin;		
	Ticaret Unvanı/ Adı Soyadı	Tutar	Oranı (%)

4. Sermayeyi temsil eden hisse senetlerine tanınan imtiyazlar

III. Devralma Yoluyla Birleşmeler

a. Birleşme Gerekçesi

b. Bilirkişi Raporu Özeti

c. Birleşme Oranı

1. Tarihi Maliyetler Esas Alınarak Özsermaye Yöntemine Göre

2. Uygulanan Yönteme Göre

d. Birleşme Sırasında Yapılacak Muhasebe İşlemleri

IV. Mali Tablolar

..... A.Ş.'nin ve ..... A.Ş.'nin son yıllık ve birleşmeye esas ..... tarihli mali tabloları ve bağımsız denetim raporu görüş sayfaları (Ek/1)'de verilmektedir.

V. Şirketlerin Yönetimine İlişkin Bilgiler

a. Devralan Ortaklığın Yönetim Kurulu Hakkında Bilgiler

Yönetim Kurulu Üyeleri	
Adı-Soyadı	Görevi

b. Devrolan Ortaklığın Yönetim Kurulu Hakkında Bilgiler

Yönetim Kurulu Üyeleri	
Adı-Soyadı	Görevi

VI. Diğer Hususlar

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Akay, Hüseyin. **İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi**, İstanbul: Yaylım Matbaası, 1997.
- Akgüç, Öztin. **Finasal Yönetim**, Altıncı Baskı, İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayınları, 1994.
- Altunış, Mine Gemi. **Şirketler Muhasebesi**, İstanbul: Beta Yayınları, 1996.
- Aslan, Yılmaz. **Rekabet Hukuku**, İkinci Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi, 2001.
- Ataman, Ümit. **Şirketler Muhasebesi**, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2000.
- Aydın, Nurhan. “Birleşme ve Satın Almalarda İşletme Değerlemesi”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004.
- Aydın, Nurhan. **Şirket Birleşmelerinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği**, Yayın No: Genel 150, Ankara: TOBB Yayınları, 1990.
- Bektöre, Sabri Yılmaz Benligiray ve Davut Aydın, **Muhasebe Uygulamaları**, Dördüncü Baskı, Eskişehir: A.Ü. Yayınları, 1998.
- Berk, Niyazi. **Finasal Yönetim**, Altıncı Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2002.
- Bilgin, Zeynep ve İrem Eren Erdoğan, “Birleşme ve Devralmalarda Uluslararası Boyut ve Pazarlama Yansımaları”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004.
- Brealey, Richard, Stewart C. Myers ve Alan J. Marcus, **İşletme Finansman Temelleri**, Çev: Ünal Bozkurt, Türkan Arıkan ve Hatice Doğukanlı, İstanbul, Ekim 1997.

- Brigham, Eugne F. **Finansal Yönetimin Temelleri**, University of Florida, Çeviren: Özdemir Akmut, Halil Sarıarslan, G. Özer Ertuna, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, 2006.
- Can, Halil ve Diğerleri. **Genel İşletmecilik Bilgileri**, Ankara: Siyasal Yayınevi, 2004.
- Ceylan, Ali. **İşletmelerde Finansal Yönetim**, Altıncı Baskı, Bursa: Ekin Kitabevi, 2000.
- Çelik, Orhan. **Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlendirilmesi**, Üçüncü Baskı, Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları, 2002.
- Çevik, Orhan Nuri. **Uygulamada Şirketler Hukuku**, İkinci Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 1994.
- Demir, Ahmet. **Geçici Vergi Uygulaması**, İstanbul 1999.
- Doğan, Ali Abdullah. **Sermaye Şirketleri Kuruluş ve Genel Kurul Rehberi**, Ankara: Özcan Ofset, 1999.
- Doğanay, İsmail. **Türk Ticaret Kanunu Şerhi**, I. Cilt, Dördüncü Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2004.
- Domaniç, Hayri. **Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması**, TTK Şerhi II, İstanbul 1998.
- Erdamar, Cengiz. **Anonim Ortaklarında Kar Dağıtım Sorunları ve Bir Kar Dağıtım Tablosu Önerisi**, İstanbul, 1975.
- Eriş, Gönen. **Açıklamalı-İçtihatlı, En Son Değişikliklerle Birlikte TTK, Ticari İşletme ve Şirketler**, Üçüncü Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004.
- Gökbel, A. S. “Birleşmelerde Başarı ve Başarısızlık”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004.
- Gökbel, Doğan. “Farklı Ülke Şirketleri Arasındaki Birleşmelerin Türk Hukukundaki Vergisel Sonuçlarının Avrupa Birliği Hukuku İle Karşılaştırılması”, **Şirket**

- Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004.
- Gündüz, N. Kemal ve Necati Perçin, **Amortisman ve Yeniden Değerleme**, Ankara: Yaklaşım Yayınları, 1997.
- Güneş, İsmail Hakkı ve Ali Arslan Akbıyık, **İşletmelerde Birleşme ve Tasfiye Uygulamaları**, İstanbul: İSMMMO Yayınları, 2002
- Güvemli, Oktay. **Kurumlar Topluluğunun Yönetimi**, Yayın No:45/684, İstanbul: M.Ü. Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, 1993.
- Kavak, Ahmet. **Sermaye Şirketlerinin Tasfiye Birleşme Devir ve Bölünme İşlemleri**, Ankara: Maliye Hukuk Yayınları, 2005.
- Kızılot, Şükrü ve Saygın Eyüpgiller, **Şirketler Muhasebesi Vergilendirilmesi Hukuku ve Mevzuatı**, Ankara: Yaklaşım Yayınları, 1999
- Kiper, Osman. **Uygulamada Ticaret Şirketleri**, İstanbul: Beta Yayınları, 1995.
- Kumkale, Rüknettin. **Limited Şirketler**, İkinci Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Külünk, Metin. **Küreselleşen Dünyada Türkiye**, İstanbul: Kum Saati Yayınları, 2005.
- Maç, Mehmet. **KDV Uygulaması**, İstanbul: Denet Yayıncılık, 1993.
- Maç, Mehmet. **Kurumlar Vergisi**, Beşinci Baskı, İstanbul: Denet Yayıncılık, 1996.
- Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü, **Türk Vergi Kanunları Uygulamalarına İlişkin Özelgeler 1996-1998**, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1999.
- Mucuk, İsmet. **Modern İşletmecilik**, Altıncı Basım, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 1996.
- Müjde, Oktay. **Ortak Girişimler Joint Ventures**, İstanbul Sanayi Odası Gümrük Danışmanlığı Ofisi, Yayın No: 1997-6, İstanbul: İstanbul Sanayi Odası Yayınları, 1997.

- Öncel, Mualla, Ahmet Kumrulu ve Nami Çağan, **Vergi Hukuku**, Onuncu Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 2003.
- Özaslan, İsmail. **Dışsatım ve Pazarlama Yönetimi**, İTO Yayınları, İstanbul.
- Özbalcı, Yılmaz. **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, İstanbul: Üçyol Kültür Merkezi Yayınları, 2006.
- Özer, Yılmaz, Ali İyibil ve İsmail Can, **Anonim ve Limited Şirketlerin Rehberi**, Ankara: Gaye Matbaacılık, 1987.
- Özmen, Remzi. **Borçlar Kanunu**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2002.
- Özmen, Remzi. **Türk Ticaret Kanunu**, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2002.
- Özmen, Selahattin. **Amme Alacaklarının Tahsil-Ödeme Kılavuzu**, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1996.
- Paklar, Selahattin. **Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları**, İkinci Baskı, İstanbul 1987.
- Poroy, Reha, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, Dokuzuncu Baskı, İstanbul, 2003.
- Sabuncuoğlu, Zeyyat ve Tuncer Tokol, **Genel İşletme**, Bursa: Aktüel Yayıncılık, 2005.
- Sağlam, Necdet ve Salim Şengel, “Şirket Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004.
- Sevim, Şerafettin. **Şirketler Muhasebesi**, İkinci Baskı, Kütahya: Ekspres Yayıncılık, 1999.
- Soygür, Nevin. **Ticaret Hukuku Cilt II Şirketler**, İstanbul: M.Ü. Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, 1999.

- Steiner, P.O. **Mergers, Motives, Effects, Policies**, Çev: Hüseyin Akay, University of Michigan Press, 1975.
- Tanyılmaz, Kurtar. “Sanayi Şirketlerinde Birleşmeler ve Satın Almalar”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004.
- Tarakçı, Hızır. **Kurumlarda Sona Erme**, İstanbul: Polaris Yayınları, 2003.
- Tarakçı, Hızır. **Mükellefiyetlerin Sona Ermesi ve Kurumlaşma**, İstanbul: Değişim Yayınları, 1995.
- TCMB Gelirler Genel Müdürlüğü, **Türk Vergi Kanunları Gerekçeleri**, Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Gelirler Müdürlüğü Yayınları, Aralık 2000.
- Tutar, Hasan. **İşletme Yönetimi**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Türedi, Hasan. **Şirketler Muhasebesi**, Trabzon: Celepler Matbaacılık, 2002.
- Türk, Hikmet Sami. **Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması Koşulu**, Yayın No:186, Ankara: Ankara Üniversitesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1987.
- Ulusoy, Metin. **Birleşme, Devir, Bölünme, Hisse Değişimi ve İştirak Yoluyla Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması**, Ankara: Yaklaşım Yayınları, Eylül 2004.
- Yalçın, Hasan ve Selçuk Yücel, **Gelir ve Kurumlar Vergisi Uygulamasında Giderler**, İstanbul: İstanbul Hesap Uzmanları Kurulu Yayını, 1996.
- Yasaman, Hamdi. **Anonim Ortaklarının Birleşmesi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, No: 205, Ankara: Olgaç Matbaası, 1987.
- Yavaşlar, Funda Başaran. “Birleşen Sermaye Şirketi Ortaklarının Vergilendirilmesi”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004.

Yıldırım, Ali Haydar ve Olcay Kolotoğlu, **Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu, Tasfiyesi, Birleşmesi, Devri, Nevi Değişikliği, Bölünme ve Hisse Değişimi**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, 2003.

Yılmaz, Kazım. **VUK, GVK, KVK ve KDVK Açısından Değerleme**, İstanbul: Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, 1997.

Yılmaz, Lerzan. “Türk ve AT Rekabet Hukukunda Teşebbüslerin ve Bankaların Birleşme ve Devralınmaları”, **Şirket Birleşmeleri**, Ed: Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, İstanbul: Alfa Yayınları, 2004, ss.139-150.

MAKALELER

Arslan, Halil Bader. “Şirket Evliliklerinde Başarısızlığın Temel Nedenleri”, **Active Yönetim**, Temmuz-Ağustos 2001.

Ayboğa, Hanifi. “Absorbsiyon Türünde Kurumlar Vergisi Kanunu Hükümlerine Göre Yapılan Devir İşlemlerinde Devir-Birleşme-Sermaye Oranlarının Hesaplanması”, **Yasa Hukuk İçtihat ve Mevzuat Dergisi**, Sayı: 177/8, Eylül 1996.

Bahar, Cevdet Okan. “Birleşme, Devir ve Tür Değiştirme Hallerinde Vergilendirme”, **Yaklaşım Dergisi**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Sayı: 54, Ocak 2008.

Baş, İ. Melih. “Şirketlerde Bir Dış Büyüme Biçimi: Takeover”, **Verimlilik Dergisi**, Sayı: 1990/2, Ankara: MPM Yayınları, 1990.

Can, Erol. “İşletmelerin Devir ve Birleşmelerinde KDV Uygulaması”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 12, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Aralık 1993.

Canoğlu, Mehmet Ali. “Tasfiye ve Birleşme Hallerindeki Sonuçlar Dönem Karı veya Zararı Dışında Ayrı Hesaplarda İzlenmelidir”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 2, İstanbul: HUD Yayınları, Nisan 1995.

- Doğru, Yunus. “Anonim Ŗirketlerde Devir İşlemleri”, **Mali Çözüm Dergisi**, İstanbul: İSMMMO Yayınları, Ekim 2003, [<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/65MaliCozum/22-65%20YUNUS%20DOğRU.doc>], Erişim Tarihi: 02.06.2007.
- Doğrusöz, A. Bumin. “Kurumlarda Taşınmaz ve İştirak Hissesi Satış Kazancı İstisnasındaki Gelişmeler”, **Referans Gazetesi**, 02.10.2006.
- Durak, Gündoğan. “5904 Sayılı Kanunla Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında Yapılan Değişiklikler”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 201, Eylül 2009.
- Erimez, Rüştü. “Emisyon Primi”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 182, İstanbul: HUD Yayınları, Ekim 1996.
- Ertürk, İsmail. “şirket Evlilikleri”, **Sermaye Piyasası Dergisi**, Sayı: 90, Ağustos 1986.
- Gençyürek, Levent. “şirket Devir ve Birleşmelerinin Serbest Bölge Kazanç İstisnasına Olan Etkisi”, **Yaklaşım Dergisi**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Eylül 2004.
- Göktaş, Abdülkadir. “Dünyada ve Türkiye’de şirket Birleşmeleri ve Hukuksal Boyutu”, **Yaklaşım Dergisi**, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Aralık 2001, ss.112-121.
- Güneser, Gürcan. “şirket Devirlerinde Vergisel Sorunlar”, **Vergi Sorunları**, Sayı: 11, Ankara: Maliye Gelirler Kontrolörleri Yayını, Aralık 1997.
- Güneş, şibli. “Birleşme İşlemlerinde Vergilendirme”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 188, Ağustos 2008.
- Hacırüstemoğlu, Rüstem. “Holding ve Holdingin Kuruluşu”, **Vergisi ve Muhasebesi ile Dialog**, Sayı: 151, Haziran 1993.
- İhsan, Ali ve Özgür Çilingir, “Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim şirketlerin Birleşmesinde Külli Halefiyet”, **Vergi Dünyası**, İstanbul: HUD Yayınları, Ağustos 2002, ss.144-147.

- İzmirli, Yadigâr. “Şirketler Hukukunda Sorumluluk İlişkileri ve Anonim Şirketlerde Sınırlı Sorumluluk”, **Mevzuat Dergisi**, Yıl: 3, Sayı: 34, Ekim 2000, [http://www.basarmevzuat.com/dergi/2000-09/a/sinirlisorumluluk.htm], Erişim Tarihi: 01.12.2009.
- Karacan, Sami ve Suphi Aslanoğlu. “Türkiye’de Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerin Vergilendirme Karşısındaki Durumu – I”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 172, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Nisan 2007.
- Karapınar, Aydın. “Şirket Birleşmeleri ve Uluslararası Muhasebe Standartlarına Göre Değerlendirilmesi”, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Sayı: 8, 2003.
- Karsan, M. Erol. “KVK’da Belirtilen Esaslara Uygun Şekilde Gerçekleştirilen Devirlerde Vergiye Tabi Emisyon Primi Doğar mı?”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 76, İstanbul: HUD Yayınları, Aralık 1987.
- Kızılot, Şükrü. “Örtülü Kazanç Olayında Şirketten Çekilen Paralar ve Uygulanacak Faiz Oranı”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 45, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Eylül 1996.
- Özeyranoğlu, Murat. “Grup İçi Birleşme veya Devralma İşlemlerinin Türk Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 196, Nisan 2009.
- Özkorkut, Korkut. “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sermaye Şirketlerine Getireceği Yenilik ve Değişiklikler-I”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 194, Şubat 2009, ss.239-245.
- Sağlam, Erdoğan. “Birleşme Halinde Amortisman ve Yenide Değerleme Uygulaması”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 197, İstanbul: HUD Yayınları, Ocak 1998.
- Seviğ, Veysi. “Şirket Birleşme Sözleşmelerinin Hukuki Özelliği”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 275, İstanbul: HUD Yayınları, Haziran 2004.

- Sümer, Handan. “Türk Bankacılık Sisteminde 1980 Sonrası Gerçekleştirilen Birleşmeler Üzerine Bir Değerlendirme”, **İktisat Dergisi**, Sayı: 387, Şubat-Mart 1999.
- Tarakçı, Hızır. “Birleşme Halinde Birleşen Kurumun Özsermayesi Katma Değer Vergisi Matrahı Olabilir mi?”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 8, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Ağustos 1993.
- Tekin, Cem. “Yeni Sistem Uyarınca Birleşme ve Devir Durumunda Amortisman Uygulaması”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 145, Ankara: Yaklaşım Yayıncılık, Ocak 2005, ss.84-92.
- Tuncer, Selahattin. “İş Ortaklıkları (Joint Venture)”, **Mükellefin Dergisi**, Sayı: 47, İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları, Kasım 1996.
- Ufuk, Mehmet Tahir. “5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’na Göre Birleşme”, **Yaklaşım Dergisi**, Sayı: 194, Şubat 2009.
- Ulusoy, Yılmaz. “Anonim Şirketlerin Devralma Yoluyla Birleşme Şekilleri ve Bilançoları-1”, **Maliye Postası**, Sayı: 284 Ankara, Temmuz 1992.
- Ulusoy, Yılmaz. “Anonim Şirketlerin Devralma Yoluyla Birleşmeleri-1”, **Maliye Postası**, Sayı: 277, Ankara, Mart 1992.
- Yazıcıoğlu, Adil. “Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları Yönünden Birleşme, Devir ve Nev’i Değiştirme İşlemleri”, **Vergide Gündem**, Sayı: 1, 2004.
- Yılmaz, Celal. “Kurumlar Vergisi’nde Emisyon Primi İstisnası”, **Vergi Dünyası**, Sayı: 161, İstanbul: HUD Yayınları, Ocak 1995.

İNTERNET KAYNAKLARI

“Doğan TV’ye Alman Ortak”, **Radikal Gazetesi**, 17 Kasım 2006, [http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=204832], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

“Türkiye’de Şirket Satın Alma Rüzgârı Sürecektir”, **Referans Gazetesi**, 23 Ocak 2006, [http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=33742&KTG_KOD=147], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

“Türkiye’de Şirket Satışları Rekor Kırdı”, **Hürriyet Gazetesi**, 07 Ocak 2008, [http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/7978844.asp?gid=196&sz=49713], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

“Yorumlu Kurumlar Vergisi Mevzuatı”, **Yaklaşım Dergisi**, [http://www.yaklasim.com.tr], Erişim Tarihi: 07.04.2007.

“Yibitaş Lafarge Çimento, 535 Milyon Euro’ya Cimpor’un”, [http://www.arkitera.com/h13169-yibitas-lafarge-cimento-535-milyon-euro-ya-cimpor-un.html], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96l%C3%A7ek_ekonomisi, Erişim Tarihi: 24.04.2009.

http://www.spk.gov.tr/ofd/birlesme_islemleri.html, Erişim Tarihi: 22.08.2007.

İKADEMİ, Türkiye’de Şirket Birleşmeleri Tarihsel Süreç”, [http://www.ikademi.com/isletmeler-arasi-iliskiler/416-turkiyede-sirket-birlesmeleri-tarihsel-surec.html], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

KOBİFİNANS, “2004’te Şirket Evlilikleri Çoğaldı”, [http://www.kobifinans.com.tr/tr/bilgi_merkezi/020601/5275/5], Erişim Tarihi: 02 Aralık 2009.

Kulaksızoğlu, Şebnem. **139/04 Sayılı Yeni EC Birleşme Tüzüğü Kapsamında Birleşmelerin Değerlendirilmesi**,

[<http://www.rekabet.gov.tr/word/dergi17/6sebnemkulaksizoglu.doc>], Erişim Tarihi: 17.05.2007.

DİĞER YAYINLAR

Burkçin, Emre. “şirketlerarası Birleşmelerde Tüm Değerleme”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1984.

Civan, Mehmet ve İbrahim Halil Ekşi, “Kobi’lerde Yeniden Yapılanma ve Bu Bağlamda şirket Birleşmeleri ile İlgili Bir Uygulama”, **1. Orta Anadolu Kongresi**, Ankara: T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Yayınları, 2001.

Gölmez, Hande. “şirket Birleşme ve Satın Alımlarında Normalüstü Getiri ve Türkiye Uygulaması”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul 2006.

Güzey, Yılmaz. “şirket Birleşmeleri Örgütsel Yapı Değişiklikleri ve Getirebileceği Sorunlar ve Önlemler”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Küçüktop, Sema. “Tasfiye, Devir, Birleşme, Nevi Değiştirme ve İşletmelerin Birleştirilmesinin Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, Borçlar Kanunu ve Vergi Kanunları Karşındaki Durumlarının Değerlendirilmesi”, **Yeterlilik Etüdü**, Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu İstanbul Grup Kitaplığı, Sayı: 31328009, Ankara: HUK Yayınları, 1995.

Öcal, M. Erdoğan. “Birleşme ve Devir”, **Yayınlanmamış Seminer Notları**, Price Waterhouse.

Turan, Başak ve Sibel Yılmaz, “Avrupa Birliği’nde Birleşme ve Satın Almaların Hisse Senedi Üzerindeki Etkileri”, **VII. Ulusal Finans Sempozyumu Bildirileri**, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakóltesi Yayınları, No: 284, İstanbul: Dönence Basın ve Yayın Hizmetleri, 2003.

Yatlı, Billur. “Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Sermaye Şirketlerinde Tasfiye, Birleşme, Nevi Değişirme”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

KANUN VE TEBLİĞLER

187 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği, **Resmi Gazete**, Sayı: 22363, Tarih: 03.08.1995.

3568 Sayılı Kanun Genel Tebliği, Seri No: 24, **Resmi Gazete**, Sayı: 23296, Tarih: 24.03.1998.

4842 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, **Resmi Gazete**, Sayı: 25088, Tarih: 24.04.2003.

6183 Sayılı Kanun

Borçlar Kanunu

BSMV Kanunu

Damga Vergisi Kanunu

Gelir Vergisi Kanunu

Gider Vergileri Kanunu

Harçlar Kanunu

Katma Değer Vergisi Kanunu

Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, Seri No: 67, **Resmi Gazete**, Sayı: 23956, Tarih: 06.02.2000.

Kurumlar Vergisi Kanunu

Kurumlar Vergisi Müktezalari

Maliye Bakanliğı'nın 01.04.1993 tarih ve 227/20505 Sayılı Özelgesi.

Maliye Bakanliğı'nın 02.07.1987 tarih ve 22124 Sayılı Müktezası

Maliye Bakanliğı'nın 09.05.1997 Tarih, 44/19341 Sayılı Müktezası

Maliye Bakanliğı'nın 13.01.1995 tarih ve 2272/689 Sayılı Özelgesi

Maliye Bakanliğı'nın 28.05.1998 Tarih, 94/19994 Sayılı Müktezası

Özel Tüketim Vergisi Kanunu

Rekabet Kurulu'nun 10.11.2005 tarih ve 05-78/1058-299 Sayılı Kurul Kararı.

Rekabet Kurulu'nun 14.05.1998 tarih ve 65/498-80 Sayılı Kurul Kararı.

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

Sermaye Piyasası Mevzuatı

SPK, Birleşme İşlemlerine İlişkilerine İlişkin Esaslar Tebliği, Seri: I, No: 31, **Resmi Gazete**, Tarih: 14.07.2003.

SPK, Birleşme İşlemlerine İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, Seri: I, No: 33, **Resmi Gazete**, Sayı: 25168, Tarih: 14.07.2003.

SPK, Sermaye Piyasasında Ara Mali Tablolara İlişkin İlke ve Kurallar Hakkında Tebliğ, Seri: XI, No: 3, **Resmi Gazete**, Sayı: 20233, Tarih: 26.07.1989.

Taşıt Alım Vergisi Kanunu

Türk Ticaret Kanunu

Vergi Usul Kanunu